ROMANUL SECOLULUI XX

KNUT HAMSUN

ultimul capitol

UNIVERS

KNUT HAMSUN

În româneşte de
NORA IUGA
şi GEORGE ALMOSNINO

Ultimul capitol

Editura
UNIVERS
Bucureşti • 1983

© Gyldendal Norsk Forlag 1923
KNUT HAMSUN
SISTE KAPITEL
Gyldendalske Bokhandel, Kristiania, MCMXXIII

Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate
Editurii UNIVERS

I

DA, DA, SUNTEM HOINARI PE PĂMÂNT. Cutreierăm drumuri şi pustiuri, uneori ne târâm, alteori mergem drept şi ne călcăm în picioare. Aşa a făcut şi Daniel. Şi el i-a strivit pe alţii şi a fost el însuşi strivit.

Acum era simplu să ajungi la Torahus, unde locuia de multă vreme. A fost însă un an, când era primejdios să te aventurezi în acele locuri. Trebuia să-ţi iei o puşcă cu tine şi toate măsurile de precauţie. Ce-i drept totul a durat doar câteva zile, dar în săptămâna aceea el stăpânea muntele şi de-acolo trăgea în oricine încerca să se apropie. Asta a fost demult; pe atunci eram şi noi mai tineri.

La început Torahus era o stână care aparţinea casei părinteşti. Fusese lăsată în paragină, şi în cele din urmă părăsită. Tatăl său nu se mai îngrijea nici de unele; nici de pământ, nici de acareturi, nici chiar de propria-i viaţă. Uşor de judecat, dar omul îşi avea temeiurile lui. Mizeria începuse cu moartea nevestei sale şi continuă să crească vreme de douăzeci de ani. Apoi se stinse bătrânul, ca vai de el, şi gospodăria fu vândută. Daniel reuşi să salveze stâna şi câteva capete de vite. Se mută acolo. Îi plăcea. Era îndrăzneţ şi puternic; nu avea decât douăzeci de ani. O servitoare bătrână, credincioasă, îl urmă.

Când povesteşti, totul pare a se desfăşura repede; dar de fapt a fost o cale lungă şi plină de suferinţe. A trebuit să-şi părăsească satul, în văzul lumii, şi să se mute sus, la stână, unde îl aştepta munca. La început trudi ca o slugă. Săpă şanţuri, ridică zăgazuri, desţeleni pădurea de molid, schimbă albia râului; pământul scoase la iveală puzderie de pietre. Nimeni nu ar fi zis că Daniel era un asemenea animal de povară, deoarece, în vechea gospodărie, nu prea se spetise muncind, poate şi pentru că îşi dădea seama că e zadarnic. Acum, că lucra pe proprietatea lui, îşi arăta adevărata fire. Se slugărea singur, trăgând din greu ca un muncitor cu ziua. Îşi rânduia treaba cu sârg şi îndemânare. Ce motiv ascuns îl mâna s-o facă? Avea desigur un ţel, numai de el ştiut.

Trecură câţiva ani, Daniel era modest şi cuviincios, poate puţin greoi la vorbă şi neglijent în îmbrăcăminte, dar răbdător. Războiul, şi cutremurele ce bântuiau departe, în lumea largă, nu-l priveau pe el. Nu citea nimic şi „nu ştergea praful de pe nicio piatră, înainte să se aşeze pe ea“.

După câţiva ani îşi mai spori pământul şi stâna Torahus deveni o mică moşie. Torahus: Casa trăsnetelor. Nu se prăpădi aici sus. Trăia după pofta inimii, în plină singurătate, fără să simtă pustiul. Priveliştea era tulburătoare: numai munţi jur-împrejur şi păduri pe coamele molcome. Se dăruia muncii. Dacă i se făcea sete, mergea cu cana lui de tablă la râu, o clătea şi o lua plină înapoi. Era o pace desăvârşită prin care răzbăteau sunetele veşniciei. Aici stelele erau frumoase, nu ca puzderia de gângănii aurii pe care le vedea acolo jos, în curtea părintească, învăluită de neguri. Lumini cu adevărat strălucitoare, minunate. Stelele au întotdeauna ceva dulce, drăgălaş, sunt aidoma unor fetiţe. Nu se simţea sărac şi părăsit, cum era de fapt. Chiar şi pietrele pe care le scotea din albia râului îl înconjurau ca o ceată de oameni. Era tainic legat de fiecare din ele. Toate îi păreau cunoştinţe bune, doar el le smulsese din pământ.

Obişnuia să iasă după cină, să colinde încoace şi încolo, privea pădurea împlinită şi mlaştina care aştepta retragerea apei. Dacă ar fi avut tot atâţia bani, pe cât zel avea, şi-ar fi cumpărat un cal, dar el nu-şi pierdea încrederea. Ştia să aştepte. Oricum ziua trecea şi aşa... era frumos aici...

După ce slujnica se retrăgea în camera ei şi cele câteva vite erau duse în grajd, intra şi el în casă. Odaia îl primea, cum primea pe oricare, dar ea îi aparţinea numai lui. Îl adăpostea, parcă ascunzîndu-l, pentru că era atât de mică şi îndesată de lucruri.

Pereţii erau tencuiţi, plafonul scund. Când venea de afară, pătruns de răcoarea serii, focul ardea în sobă. Se corcolea de plăcere ca un copil şi putea să se lase în voie răsfăţului. Nu era nimeni să-l vadă. Afară era singurătatea. Un râu murmura la câţiva paşi de casă. Se culca împăcat.

Aşa a dus-o câţiva ani în şir, dar viaţa nu putea să curgă la nesfârşit în aceeaşi albie.

În cel de-al treilea an simţea tot mai des nevoia să-şi caute cunoscuţi în sat. Începu să meargă la biserică şi la licitaţii. Acolo jos avea şi o fată. Era încă tinerel, cu sângele prea iute ca să-şi poate ţine viaţa în buestru. Şi fata aceea îi trebuia tot mai mult. Distanţa era destul de mare, dar nu de neînvins. Încă de copii îşi găsiseră un drum al lor. În pădure erau puzderie de pârâiaşe, pe care le săreau veselindu-se. Din loc în loc erau petece de iarbă, tufe de aluni, veveriţe, muşuroaie de furnici şi pâlcuri de trandafiri sălbatici. Acum, când devenise flăcău în toată puterea cuvântului, călca tot pe cărarea ştiută de mult. Îşi simţea inima uşoară şi cânta de bucurie, recunoscând pietrele şi copăceii din copilărie.

Era atât de tulburat, încât nu se putea abţine să nu se zbenguie, de parcă ar mai fi avut doar câţiva paşi de mers şi nu o jumătate de milă. Câteodată o întâlnea la jumătatea drumului. Se ruşinau atunci amândoi, că şi-au trădat nerăbdarea. Căutau justificări, ce nu duceau la nimic. Asta se întâmpla pe la terminarea şcolii, după confirmare. Pe urmă jocul a devenit serios. Gospodăria tatălui său se destrăma şi ea începu să simtă un fel de nesiguranţă la gândul că prea se legase de el. Nu se putea spune că ţineau unul la celălalt mai puţin decât înainte. Nu fuseseră niciodată o pereche de îndrăgostiţi şi nu erau nici acum.

Într-o bună zi la Torahus veniră doi străini. Vânau în munţi.

Unul spunea că este avocat, celălalt medic. Sporovăiră un timp cu Daniel şi îl priviră cum lucrează.

Aveţi aici o mică moşie, îi spuseră aceştia.

Daniel râse încântat. Ar fi o gospodărie frumoasă, dacă ar avea mai mult loc de păşune şi mai multe vaci.

Principalul era să-i meargă cum îi mersese până acum. Atunci şi-ar mai putea spori pământul cu câteva pogoane de pajişte.

Lui Daniel i se părea totul uşor de realizat.

Îi pofti în casă şi le oferi lapte. Băură în tihnă. Suflau în căni şi sorbeau. Bătrâna slujnică primi o monedă de două

coroane. Ăştia oameni, oameni înstăriţi! Daniel se simţea bine cu ei. Îi conduse până jos, în sat, şi le cără rucsacele.

Pe drum au vorbit tot timpul despre Torahus. Se interesară dacă pădurea era mare.

Pentru lemne de foc? Oho, prisoseşte.

Voiau să ştie, cam a câta parte din munte îi aparţine.

Daniel le arătă: o jumătate de milă pe partea aceasta şi până la stâna vecină, de cealaltă parte.

Înainte de a se despărţi, îl întrebară dacă nu vrea să-şi vândă terenul.

Daniel rămase uluit: Să vândă? Domnii glumeau, desigur. Erau doar oameni cumsecade, simpatici.

N-am glumit deloc, spuse cel care era doctor.

Să vând? Nici vorbă, trebuie să-mi păstrez pământul.

Cei doi îşi văzură de drum şi Daniel se întoarse acasă. Primise cinci coroane de la avocat pentru că-i însoţise.

Cum să vândă stâna Torahus? Mai avea el altceva pe lume, decât mica lui gospodărie? Nimic. Se bucura, fără îndoială, că era atât de frumoasă, încât alţii o râvneau. Îşi făcea de lucru cu acareturile, muncea din răsputeri, instală o nouă ţeavă de scurgere în râu, construi îngrădituri de piatră. Era, slavă domnului, destulă treabă de făcut, aici, pe lângă casă. Când cobora în sat putea invita pe oricare să vină să-l viziteze, sus în munţi, că doar aveau ce vedea. Dar într-o aşezare mică, o mentalitate veche, înrădăcinată, nu se schimbă aşa, cu una cu două. Daniel era singurul copil dintr-o casă mare şi ajunsese într-o stână. Acesta fusese destinul său, de care nu se putea lepăda.

Pe fată o chema Helena. Nu era o cadră; avea faţa plină de coşuri şi pielea îi era palidă, lipsită de sânge. Altminteri era arătoasă şi ştia să asculte atât de drăgălaş când vorbea cu ea. Una este să asculţi cu luare-aminte şi alta, numai aşa, să-i faci omului pe plac.

Era puţin cam înceată, şi părea să cugete îndelung la ceea ce spunea el, poate de aceea îi făcuse o impresie atât de bună.

O găsea foarte drăguţă şi îi mărturisi că ar dori din toată inima să fie a lui.

Fata rămase pe gânduri, cumpănindu-i vorbele.

Acum avea proprietatea lui, o gospodărie bunicică. Cu timpul mai putea construi încă o odaie.

Nu ai de gând să vii, din nou, aici jos? îl întrebă.

Cum?

Să locuieşti în sat.

Nu. Ce e al meu, e al meu. Casa mea nu e destul de bună pentru tine?

Ba da, îi răspunse ea şi căzu iar pe gânduri.

Vorbeau adesea despre aceste lucruri, dar nu luau nicio hotărâre. În cele din urmă reuşi să-i smulgă făgăduiala că o să-l ia de bărbat. Ea îşi frecă ochii pe ascuns ca să-i dea lacrimile.

El nu vedea în plânsul ei un refuz, de aceea nici nu se gândea să renunţe la cele lumeşti, să moară pe mormântul ei şi câte altele. Dimpotrivă, era sigur că obţinuse ce voia.

Câteva săptămâni mai târziu o întâlni pe Helena la prăvălie. În drum spre casă o întrebă când se mută la el. De fapt voia să ştie când aveau să se căsătorească.

Ea nu-i dete niciun răspuns. Depindea de multe.

Ei bine, dacă nu îl socotea nici mai urât, nici mai primejdios decât alţii, atunci de ce nu se hotăra odată să-l ia de bărbat. În faţa acestor argumente pe ea o prindea râsul şi se amuză, imaginîndu-şi-l urât şi primejdios. Când venea însă vorba despre data căsătoriei, prefera să tacă, făcând pe sfioasa. Ăsta era felul ei. Deşi nu îi vorbea deschis, îi dădea tot mai mult de înţeles că nu era dispusă să schimbe o gospodărie înstărită, pe o stână. Dar atunci, el de ce se încăpăţână?

În ultima vreme îi arătase limpede că nu voia să ştie de el. Daniel însă părea că nu observă nimic. Cum de nu putea pricepe atâta lucru?

Bine. Dar şi de data asta îi urmărise cuvintele cu o anumită duioşie şi la plecare, lui i se păru chiar că îi făcuse cu ochiul. Poate că nici nu-i făcuse cu ochiul, ci îşi lăsase doar privirea în jos, ca şi cum această despărţire ar fi durut-o puţin.

Daniel era mulţumit şi cu atât. Se întoarse acasă şi

începu aşa, fără nicio noimă, să cânte.

Câteva săptămâni mai târziu, când se împrimăvărase şi gâştele fuseseră mânate la păşune, Daniel află o veste ciudată.

Vezi, până la urmă, jandarmul i-a sucit capul.

Cui?

Ei, cui? Nu ştii? Helenei.

Daniel nu înţelegea nimic, nu credea nimic. Helena?

Duminica trecută s-au făcut strigările.

Helena? Duminica trecută? Chiar aşa?

El candidează la postul de copist şi pe urmă are toate şansele să ajungă primar. S-o vezi atunci pe Helena! Mai vorbim noi.

Ştiam eu că azi voi afla o veste mare, se sili Daniel să glumească. Mi-a strigat mie mierla ceva pe drum! şi râse cu buzele albe.

O porni spre casă cu târguielile, pe care i le ceruse bătrâna lui slujnică, dar deodată o luă, din nou, înapoi spre sat. Nu se îndepărtase prea mult. Dar ce-i veni să se-ntoarcă? Nici el n-ar putea să-şi răspundă. Îl duceau paşii, alerga, se oprea o secundă şi iar alerga mai departe. Ai uitat ceva? îl întrebară oamenii, miraţi să-l vadă din nou.

Da, răspunse el. Întâlni un vecin, care îl invită la un pahar.

Intrară într-o încăpere din fundul cârciumii. Comandară ceva de băut. Era un prieten bun, îl chema Helmer. Se ştiau de copii.

Tăcură o vreme. În dugheană se aflau tot felul de oameni. Discutau ba de una, ba de alta. Unul se plângea că trebuie să-şi schimbe serviciul, altul spunea că fratele său, din Kristiania, vrea să-i trimită un viţel tăiat. Chiar aşa, multe şi de toate, nimicuri rupte din viaţă.

Toţi trăgeau cu coada ochiului la Daniel. Îi cunoşteau povestea. Ştia tot satul că voise s-o ia pe Helena de nevastă şi acum o pierduse. Asta i se putea întâmpla oricui. Ce să-i faci, viaţa nu-i totdeauna cum vrea omul. Evitau să rostească numele fetei. În schimb îi arătau toată simpatia, ciocnind cu el pahar după pahar, discutând despre

gospodăria lui, despre Torahus, din care făcuse o adevărată moşioară. Da, da, Daniel era un băiat şi jumătate.

El sta tăcut, lăsându-se oblojit ca un bolnav. Această bunăvoinţă din partea cunoscuţilor era foarte plăcută. Poate că şi exagera puţin arătându-se mai tulburat decât era de fapt. Când a aflat vestea a fost atât de uluit, încât s-a întors de două ori din drum. Rachiurile tari începură să-şi facă efectul şi el parcă simţea cum se eliberează încet. Nu se mai putu abţine şi întrebă:

A fost vreunul din voi, duminica trecută, la biserică?

Da, mulţi. De ce întreba?

Doar aşa.

Au fost trei botezuri şi o înmormântare.

Da, şi s-au făcut strigările pentru jandarm, spuse, în sfârşit, unul.

Un altul încercă să schimbe discuţia. Se întoarse spre Daniel şi interveni: Am auzit că ai mai pus mâna pe două pajişti. Vrei să-ţi iei un cal? Tăcere. Începură să vorbească iar fel de fel de nimicuri. Dar Daniel se pomeni deodată strigând Dacă vreau să-mi iau un cal? Ce să fac cu el? Ce să fac acum cu toată Torahus?

Şedea aici cu consătenii lui. Cei mai mulţi erau de-o vârstă cu el. Poate nu se cădea să facă atâta caz de întâmplarea care-l frământa.

Băieţii erau ţărani simpli, şi îi doreau numai bine, dar nu înţelegeau că suferinţa în dragoste putea şterge, aşa deodată, şi stâna şi gospodăria şi tot. Începuse să-i plictisească cu văicărelile lui şi ca să le câştige admiraţia se pomeni rostind vorbe pe care nu le gândea: că o să vadă ea pe dracu şi că ar fi mai bine să se ferească din calea lui!

Bine, bine, spuseră băieţii fără să-l ia în seamă şi noroc!

Apoi plecară unul câte unul, pentru că discuţia lâncezea. Cel care trebuia să expedieze viţelul tăiat merse la cârciumar să-i ceară o mână de ajutor. Daniel şi Helmer rămaseră singuri. Îşi aprinseră fiecare câte o ţigară.

Helmer, eu vreau să dau foc unei case, şopteşte Daniel şi continuă să fumeze.

Celălalt cască. Nu se poate, răspunde într-un târziu,

zâmbind neîncrezător.

O s-o fac! spune Daniel mai hotărât. O să simtă ea o căldură de toată frumuseţea, când or să arză şipcile uscate sub ea.

Termină, asta-i nebunie curată!

Daniel dă doar din cap.

Celuilalt îi vine o idee: E prea departe de casa primarului.

Ei şi?

În decurs de o oră, după ce ai făptuit nelegiuirea, trebuie să te duci la el acasă să te predai.

De ce? întreabă Daniel mirat.

Pentru că altfel vei fi urmărit, închis şi condamnat la moarte.

Fie ce-o fi!

Nu, e periculos să faci aşa ceva, atât de departe de casa primarului! conchise Helmer. Şi, pentru a-l abate pe celălalt şi mai mult de la gândul său, adaugă: Crezi că merită? Hai, e târziu.

Plecară împreună. Merseră până la o răspântie. Acolo se despărţiră.

Tu, Helmer, îi strigă Daniel, să ştii că o fac!

Prostii!

Pe urmă unul se duse acasă, celălalt să dea foc unei case.

Pe la nouă ceasuri ajunse. Se aşeză pe marginea drumului să aştepte până se întuneca bine. Vremea era cum e de obicei primăvara. Către seară se lăsă răcoare, dar alcoolul îl încălzea pe Daniel pe dinăuntru. Nici nu simţea frigul.. Pe hornul casei din faţa lui, mai ieşea fum. În curte nu se zărea nici ţipenie de om. Toţi se culcaseră. Priveliştea casei, a unei anumite ferestre, efectul băuturii, amintirile începură să-l înmoaie pe Daniel. Plângea şi clătina deznădăjduit din cap. În cele din urmă adormi.

Se trezi tremurând. Recunoscu lumina slabă şi avu impresia că se ivesc zorile. E prea târziu pentru aşa ceva, îşi spuse, şi o porni spre casă. Merse o bună bucată de drum, dar se opri deodată în loc.

Nici vorbă să se crape de ziuă, stelele erau încă sus. Era miezul nopţii. Timpul cel mai potrivit! Dacă ar fi mijit zorile, păsările ar fi trebuit să-nceapă a ciripi. Cum a putut să fie atât de prost. Dar acum ce să facă? Să bată iar tot drumul înapoi... N-avea chef, era prea vlăguit. Lasă, altă dată.

Din povestea cu focul n-a mai ieşit nimic, nimic decât vorbărie goală.

Prin trăncăneala lui, Daniel se vârî singur în gura satului. Tot ce spusese la beţie se împrăștiase ca pecinginea şi oamenii erau îngroziţi: Cum a putut un om ca el, care se trăgea dintr-o gospodărie înstărită, să decadă într-atât.

Când cobora acum în sat, lumea îl privea cu oarecare teamă. Daniel observă lesne că, până şi cunoscuţilor săi, le pierise orice urmă de bunăvoinţă.

Helmer, vecinul său din copilărie, era ce-i drept neschimbat şi încerca, în fel şi chip, să pună stavilă vorbelor stârnite pe seama prietenului său. Dar un sat întreg îşi schimbă greu o părere odată făcută şi înclină, mai degrabă, să dea crezare la ce e mai rău.

Daniel se aţinea acum mai mult pe lângă casă, la Torahus, trăgând din greu, ca un adevărat bărbat. Primăvara era în toi şi, de vreme ce făcea totul singur, nu ducea lipsă de lucru. Cine şi-ar fi putut închipui că va trece atât de uşor peste dragostea lui nefericită, fără să-şi piardă nici somnul, nici pofta de mâncare. Nu se putea spune că nu suferise, mai ales la început. Dar asta era altceva. Daniel îşi regăsi judecata, îşi pipăi braţul şi simţi că era acelaşi dintotdeauna. Ai cules floarea, i-ai mirosit parfumul, ai aruncat-o. Aşa îl iubise ea. Să nu mai vorbim de felul ei ascuns, înşelător.

L-a ţinut ani în şir ba cu da, ba cu nu. S-a lăsat sărutată şi mângâiată, fără să se gândească nicio clipă la un legământ pe toată viaţa. Acum era totuna. El plănuise o construcţie nouă la stână şi trebuia să o facă. Nimic nu putea să-l împiedice. Lemne avea din belşug în pădurea de la Torahus. Seara, după ce-şi termină treaba de peste zi, bătea potecile şi tăia un copac aici, altul colea... Molid de munte, sunând ca minereul când îl lovea securea, lemn

solid. Da, da, construcţia trebuia începută. Poate că nu era o faptă nemaipomenită, dar, oricum, ea îi stăruia în orgoliu ca un ghimpe. Cum să creadă oamenii că, dacă Helena a rupt-o cu el, nu mai avea nevoie de o gospodărie mare? Ce a fost a fost, dar o casă ca lumea tot trebuia să-şi facă.

Un flăcău tânăr şi puternic nu putea să rămână orb, când avea ochi să vadă. Îi era oare scris să putrezească aici în munţi fără niciun rost? De ani şi ani visa această casă. Nu avea ambiţia să uluiască pe nimeni cu cine ştie ce minunăţie. O voia doar atât, cât să se simtă bine în ea: un etaj, trei ferestre, ca la el în sat.

Toamna, cei doi vânători veniră din nou, avocatul şi doctorul. Îşi purtau puştile şi rucsacurile la vedere, dar veniseră fără câini şi nu păreau să fi împuşcat ceva.

Îl întrebară pe Daniel, dacă vrea să-şi vândă gospodăria.

Nici vorbă, răspunse el, din nou, zâmbind.

Nici acum?

Nu.

Putea să le ceară oricât, putea să pună condiţii.

Nu.

Fie, spuseră ei. Ţăran încăpăţânat, deh! Apoi începură să îl amenințe că vor cumpăra stâna vecină, cealaltă Torahus.

Daniel nici nu se sinchisea de asta.

Priveliştea era acolo la fel de largă, doar că stâna aceea era situată ceva mai sus, pe platou şi nu la adăpostul munţilor. Ăsta era singurul neajuns.

Dar nu e acelaşi lucru? întrebă Daniel.

Nu, dacă ţinem seama în ce scop vrem s-o cumpărăm.

Tăcere.

Domnii mai spuseră că muntele era de fapt acelaşi, muntele Torahus, cât vedeai cu ochii, şi pădurea cu lemn bun de foc, apă, perspectivă frumoasă, altitudine patru sute de metri.

Da, spuse Daniel.

Tăcere.

Deci, nu facem târgul cu dumneata.

Nu, lăsaţi, să rămână totul ca şi până acum.

Peste câteva zile umbla un zvon prin sat, cum că stâna

vecină s-ar fi vândut, şi că cei doi domni spuseseră adevărul. Voiau să clădească un sanatoriu, acolo sus, un aşezământ pentru bolnavi şi surmenaţi. Nu erau speculanţi, dimpotrivă, oameni de bine, cu preocupări şi planuri măreţe.

Pe când dezgropa, câteva săptămâni mai târziu, pietre într-un loc apropiat de casa lui, Daniel auzi lovituri de târnăcop din direcţia stânei vecine. Se luă după zgomot şi dădu peste patru bărbaţi, care deschideau drum de-a dreptul peste munte.

Erau oameni din satul lui. Daniel îi cunoştea şi începu să-i descoasă.

Zvonurile se adeveriseră. Acum să te ţii de ce-o să vezi, acolo sus, la Torahus. Doamne apără-ne! Arătară ceva peste umăr: Acolo se săpa pivniţa şi se punea temelia castelului.

Daniel le spuse că domnii fuseseră mai întâi la el şi că nu voise să vândă.

Toţi erau de părere că făcuse o prostie cât capul lui de mare. Domnii plătiseră o grămadă de bani pentru stână, şi de păşunea de pe coastă nici nu se atinseseră încă.

Cam cât să fi dat?

Oamenii numiră o sumă, care nu era deloc de dispreţuit.

Cel ce o primise făcuse o afacere bună. Era gospodarul de la ferma vecină, tatăl lui Helmer. Norocul lui!

Daniel plecă acasă şi se gândi încă multă vreme la cele întâmplate. Da, da, schimbări mari, şi pe urmă? Ar fi fost el în stare, el care nu cedase nici rugăminţilor Helenei, să vândă Torahus, mica lui gospodărie şi să se-ntoarcă, fără niciun căpătâi, înapoi în sat? O să le-arate el mai târziu. Avea planurile lui.

Zidarii din sat, care îi promiseseră în repetate rânduri să vină şi să-l ajute la construcţie, nu se ţinură de cuvânt, de aceea Daniel tocmi doi oameni din comuna vecină. Îşi tăie singur buştenii şi îi jupuise. Cei doi zidari se puseră zdravăn pe lucru şi, în câteva săptămâni, înălţară o odaie nouă şi o cămară, destul de încăpătoare, albe şi frumoase. Cele două uşi şi cele trei ferestre urmau să le facă acasă la ei şi să le

aducă, la iarnă, sus, cu sania. Totul mergea ca pe roate. Fiecare lucru avea tâlcul şi temeiul său; vara a fătat vaca şi iată că avea trei capete de vite. Calul? Da, când o să aibă patru vaci, îşi va permite să se gândească şi la un cal – până mai ieri şi-a fost el singur cal de corvoadă.

Unele câmpuri, mai din margine, îi dăduseră multă bătaie de cap, dar tot ele erau cele mai promiţătoare: mlaştini, extrem de umede, dar cu un sol foarte fin. Trebuia doar un om priceput să le asaneze. Daniel le dovedi.

II

POVERI PESTE POVERI AU URCAT MUNTELE toată iarna, caravane cu poveri, transporturi nesfârşite pentru construcţia sanatoriului. Toţi caii din sat erau folosiţi aici. Mulţi îşi cumpărau cai doar pentru această muncă. Aveau să-i vândă, la iarnă, când încetau transporturile.

Unii clătinau din cap când vedeau atâta zarvă, dar aceştia erau oameni care nu pricepeau nimic din tot ce se întâmpla acolo. Ce ştiau ei, câte trebuiau pentru construirea unui castel. Câte scânduri şi câţi stâlpi, ciment, cuie, câte ţevi, vopsele, ţigle pentru acoperiş? Două sute de ferestre avea doar corpul central şi, pe lângă acesta, mai erau cinci corpuri, mai mari sau mai mici. Câţi zeci de metri de geam erau necesari? Dar mobilierul? Tot felul de mobile, covoare, lămpi, aşternuturi de pat, tapete, tacâmuri, obiecte de sticlă, mii de mărunţişuri. În sfârşit alimentele: acestea veneau cu un transport special ambalate în vase şi lăzi. Soseau animale vii, un staul întreg de vaci, oi şi păsări. Nu mai lipseau decât oaspeţii, pacienţii. Şi iată că, după ceremonia inauguralã, îşi făcură şi ei apariţia.

Oare cât să se fi cheltuit până la terminarea lucrării? Castelul, cu tot ce se afla în el, toate celelalte acareturi, aşa-zisele dependinţe, drumurile şi terasele dimprejur. Rămâneai cu gura căscată, numai când te gândeai la atâta lux şi bogăţie. Dar acest lucru nu părea să afecteze pe nimeni. Întreprinderea stătea bine cu fondurile: mii de acţiuni valorând fiecare două sute de coroane, capital

încasat în bani peşin. Nimic nu lipsea; organizarea era ireproşabilă. Când tot personalul de serviciu se prezentase la post, începură şi oaspeţii să se arate. Toate rotiţele se puseră în funcţiune. Se învârteau tot mai repede, îngrozitor de repede, deveniră albe, ca nişte ochi împietriţi, de repede ce se învârteau. Oamenii din sat veneau duminica sus şi rămâneau muţi de uimire. Nu înţelegeau mai nimic din toate astea, le lipsea noţiunea valorilor. Niciodată nu mai văzuseră asemenea balauri pe plafonul unei case de oameni, niciodată atâtea coloane, sprijinind holuri peste holuri, până sus la pod. Acolo, pe cel mai înalt vârf al acoperişului, o tijă metalică pentru steag, terminată într-o sferă argintie, ţintea spre cer. La tot pasul întâlneai lucruri de care nici nu ştiai că există. Ţăranii se uitau la castel şi la corpurile anexe şi nu-şi puteau crede ochilor că erau adevărate. Galeriile suspendate pe colonade ca pe ace, amintind de construcţiile efemere din beţe de chibrituri, nu trădau nici soliditate, nici credinţă şi nici caracter. O, ţăranii! Stăteau culcaţi pe burtă în iarbă şi se gândeau că totul nu era decât un vis. Cum ar fi putut asemenea case să dureze? Cum să crească ele aşa tam-nisam din pământ, de parcă se făceau singure? Astea se năpustesc, până la urmă, împotriva oamenilor. Grajdul avea deasupra acoperişului o cupolă mare, hambarul, în stil nordic, avea un turn, dar clopotele lipseau. Probabil că fuseseră comandate şi urmau să sosească mai târziu. Dar slabe speranţe să mai vină ceva. Fondurile de construcţie se cheltuiseră, aşa se vorbea. Nicio nenorocire. Sanatoriul Torahus era cât se poate de confortabil după socotelile unora.

Sătenii stăteau pe burtă în iarbă şi priveau la oamenii care mişunau, în jurul caselor, încoace şi încolo. Aceştia le păreau nişte spectre. Umbre. Aproape niciunul nu era sănătos; iată bărbaţi cu nasul albastru, când afară nici măcar nu era frig, sau copii umblând cu genunchii dezgoliţi, când începea să se răcorească de-a binelea. Ce puteau să însemne toate acestea? Iată şi femei care ţipau isteric, dacă le intră o furnică în mânecă.

Oameni erau, slavă Domnului, destui. Se mişcau de colo

până colo ca somnambulii, răsăreau unde nu te aşteptai, vorbeau, purtau haine ciudate, câte unul tuşea de se auzea până departe. Câţiva erau îngrozitor de slabi, nişte schelete ambulante. Munca le era interzisă; trebuiau să stea liniştiţi la soare. Alţii se chinuiau să urce muntele cu ajutorul unui aparat, o aşa-zisă „probă de forţă“ pentru înlăturarea grăsimii. Tuturor le lipsea ba una, ba alta, dar bunul Dumnezeu avusese grijă să împartă lipsurile în aşa fel încât să nu nedreptăţească pe nimeni. Cel mai rău stăteau debilii mintali. Aceştia aveau toate bolile din lume şi trebuia să le vorbeşti ca unor copii. Doamna Ruben, de pildă, era atât de grasă, încât abia încăpea pe uşa camerei, dar nu se supăra dacă masivitatea ei era considerată normală. Dimpotrivă, căuta ea însăşi să-i convingă pe toţi că nici nu era grasă: Sigur că nu. Toate acestea o amuzau. În schimb, când doctorul îndrăznea să nu-i ia în serios insomniile, sau când făcea glume pe seama nervilor ei, devenea furioasă şi ochii îi scăpărau de mânie. Într-o zi bietul medic îi spuse într-o doară: Este surprinzător, cât de bine v-aţi întremat aici, doamnă Ruben. Sunteţi complet restabilită! Doamna nu răspunse, scuipă însă în urma doctorului şi îşi văzu de drum. Mulţi scuipau după el, mulţi îl dispreţuiau, din diferite motive. Era un neisprăvit. Prescria pentru orice fleac picături şi medicamente. Ca medic ar fi trebuit să ştie că, de fapt, nu foloseau la nimic. O făcea din altruism şi compasiune. Credea că în felul ăsta îşi mulţumeşte pacienţii. El ridicase, împreună cu avocatul Robertson, întregul Sanatoriu Torahus. Firesc ar fi fost ca prezenţa sa să le inspire respect şi consideraţie.

Da de unde! Doctorul le striga tuturor, de la distanţă: Bună dimineaţa! şi-şi descoperea capul exagerând atât de tare încât lăsa impresia că vrea să mătură tot ţinutul cu pana de la pălărie. Să nu vă închipuiţi că gestul lui era ironic. Dimpotrivă, era plin de prietenie şi familiaritate. Mulţi îi întorceau spatele încă înainte de a-i opri, spre a evita această ridicolă manifestare de politeţe. Degeaba, nu ajuta la nimic; doctorul striga după ei. Dorea atât de mult să fie spiritual şi fin, să glumească cu tact, încât totul îi

ieşea pe dos ce să-i faci, era doar un băiat cuminte de ţăran care făcuse nişte studii. Fără îndoială că avea cele mai bune intenţii. Se vedea după grija pe care le-o purta pacienţilor. Cine mai era ca el prieten cu toată lumea! Uneori se umilea în faţa lor să le facă pe plac. Mergea până acolo încât îşi minimaliza competenţa şi autoritatea de medic. Spunea de pildă: Cu inteligenţa şi cultura Dumneavoastră, domnule Bertelsen, aţi putea obţine cu masajele rezultate mai bune decât folosind picăturile mele. Poate un doctor să spună aşa ceva fără să piardă? Domnul Bertelsen, care credea în picături, încetă să mai creadă în doctor. Marele defect al Doctorului Öyen era că vorbea prea mult, nu ştia să tacă şi mai ales nu ştia să pară enigmatic. Un doctor trebuie privit cu un fel de superstiţie, el trebuie să-ţi lase impresia că ştie ceva mai mult decât bunul Dumnezeu, dar de aşa ceva nu era în stare Dr. Öyen!

Într-o zi un domn şi o doamnă veniră în fugă din pădure. Erau domnul Bertelsen şi domnişoara Ellingsen, o femeiuşcă înaltă, atrăgătoare, poate doar puţin obosită din cauza profesiei de telegrafistă care o solicita prea mult. Cei doi alergară într-un suflet să-l caute pe doctor, Domnul Bertelsen era vădit iritat: Exact atunci când ai nevoie nu îl găseşti pe doctorul ăsta. Se agita încoace şi încolo. Îşi ţinea batista la falcă şi se văita întruna. L-a înţepat pesemne o furnică! îl luă cineva în râs. Când îl găsi, în sfârşit, pe medic, se constată că furnica fusese, de fapt, un ac de pălărie. Acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen! Dacă era periculos, poate chiar mortal?! Falca se umflase îngrozitor. Domnişoara era disperată. Ah, e septicemie! se tângui ea.

Ia să văd! spuse doctorul. Spuneţi că era acul de pălărie? Atunci e o nimica toată!

Totuşi, mă tem să nu facă septicemie, continuă domnişoara îngrijorată.

În loc să-şi ia o mină de doctor, investit cu puteri supranaturale, şi să alerge urgent după licori, pensulă şi vată, medicul râse de întreaga istorie şi-i spuse pacientului: Mergeţi până la râu, domnule Bertelsen, şi clătiţi-vă obrazul cu apă rece. Dar mai bine să trataţi totul cu indiferenţă.

Umflătura va ceda oricum în câteva zile, de la sine.

Asta demonstra că doctorul lua într-adevăr lucrurile prea uşor. Domnul Bertelsen era decepţionat. Nu-i convenea deloc că făcuse atâta tapaj pentru un fleac. Întrebă: Sigur nu e septicemie? Locul e foarte umflat. Dacă acul o fi fost infectat?

Vedeţi-vă de treabă! Doctorul Öyen făcu o nouă gafă, pentru că nu putea să-şi ţină gura: Nu cred, domnişoară Ellingsen, că dumneavoastră aţi putea avea ceva otrăvitor. Cel puţin, după cum arătaţi, nu s-ar spune.

Dacă tăcea, poate că lucrurile s-ar fi aplanat în favoarea lui, dar spiritul său jucăuş nu-i da pace şi, aşa, făcu din acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen o săgeată de amor. Era din ce în ce mai greu de suportat. Domnul Bertelsen se întoarse către însoţitoarea sa şi-i spuse: Aş pune totuşi o compresă cu apă de Burow.

Nu, nu este nevoie, interveni doctorul şi începu să-i explice tot procesul: E un simplu hematom care a provocat umflătura. Sângele se află foarte adânc sub piele. Dacă am face o incizie ar ţâşni imediat afară şi umflătura ar dispărea. Există însă riscul ca atunci când tăietura se va închide, hematomul să se refacă. Daţi-i pace, se retrage de la sine; Fleacuri, fleacuri!

Mergem? o întrebă domnul Bertelsen pe domnişoara Ellingsen.

Doctorul îşi slăbi şi mai mult autoritatea strigând după ei Oricum, puteţi să puneţi prişniţe. O să vă facă bine.

Aţi mai pomenit una ca asta? spuse domnul Bertelsen indignat.

Era foarte supărat pe el însuşi şi pe întreaga păţanie. Auzise foarte clar cum îl luaseră peste picior, spunând că l-ar fi muşcat o furnică. Fără îndoială erau invidioşi pentru că era tânărul bogătaş cu depozitul de cherestea „Bertelsen şi Fiul“, cel mai de vază pacient al sanatoriului, leul, care se bucura, bineînţeles, de graţiile celei mai atrăgătoare femei. Invidioşii nu puteau schimba cu nimic situaţia, nimic nu-l putea atinge. De fapt toţi aceşti oameni trăiau aici mulţumită generozităţii sale. La un singur semn de-al lui,

toată adunătura asta ar fi zburat. Dar nu făcea el aşa ceva, nu se cobora până acolo.

Relaţia domnului Bertelsen cu sanatoriul nu era pentru nimeni un secret. Puţin îi păsa de asta, mai ales că aici se bârfeau toţi între ei şi cea mai mică mişcare se afla imediat. Normal ar fi fost ca invidioşii aceia să-i fie recunoscători pentru atitudinea lui corectă şi îngăduitoare. Ţi-ai găsit. Ce ziceţi de asta, cleveteau ei, oare ce-a căutat acest Bertelsen atât de aproape de acul de pălărie al domnişoarei Ellingsen? Ce naiba o fi vrut? Hai, dacă se înţepa la mână, mai treacă-meargă, pălăria se agăţase, poate, într-un tufiş în pădure, dar la falcă? Ptiu drace, ce tip greţos! Degeaba purta pantaloni cu dungă ca lama de cuţit şi ghetre albe, degeaba ocupa cea mai bună cameră din sanatoriu, toate datorită lui taică-său, care era un mare negustor de lemne. Degeaba, el nu era decât un băgător de seamă în magazin.

De, este coasociat, e trecut şi pe firmă, „Bertelsen şi Fiul“.

Şi ce dacă? întrebară ceilalţi, privindu-l mânios.

Nimic, spuneam doar aşa. Oricum el este coproprietarul magazinului.

Ei, şi? întrebară iar. Dacă moare bătrânul, îi revin lui toate scândurile. Nu prea înţelegeau ce legătură avea averea lui Bertelsen cu toată povestea asta.

Cel care îi înfrunta avea probabil interesele lui. Dumnezeu ştie. Era un tânăr care cânta la pian, Eyde, al cărui nume era Selmer, deci Eyde Selmer, un băiat foarte drăguţ, dar cu pielea vineţie şi atât de delicat că, dacă suflai mai tare, îl dărâmai. Când şedea la pian şi nu i se vedea decât spatele îngust, îţi făcea impresia că este bolnav. Dar mâinile lui pe clape erau pline de nerv şi de forţă. Le devenise indispensabil pacienţilor, când se adunau seara, în salon, să asculte muzică. D-na Ruben cerea Ceaikovski şi el cânta. Domnişoara d’Espard cerea Sibelius şi el cânta. Le făcea aceste servicii, primind în schimb un loc, cu jumătate de preţ, la sanatoriu.

Domnişoara d’Espard sosise de curând, era în vacanţă. Nu era pacientă, ci o fată veselă, plină de viaţă, cu gropiţe

în obraji şi ochi căprui. Ce căuta aici?

Se spunea că familia ei ar fi avut pe vremuri o situaţie bună, dar acum scăpătase. Probabil că acesta era adevărul. Într-o bună zi, în această ţară, unde orice străin este mai stimat decât unul de prin partea locului, a venit un emigrant. A fost de-ajuns să-şi scrie numele pe o carte de vizită ca să ajungă cineva. Despre misteriosul domn d'Espard nu se ştia mai nimic. Atâta doar că izbutise să se ridice prin fel de fel de mijloace. Mai ales ca profesor de franceză, ocupaţie prin care reuşea să deschidă uşile familiilor onorabile, îşi cucerise o oarecare poziţie, câştiga bine şi era respectat, doar pentru că avea un nume străin. Apoi se logodi. Totul mergea strună. Ar fi putut chiar să se însoare, dar soţia lui franţuzoaică acţionă prompt împiedicând căsătoria. El dispăru fără urmă.

Acesta fusese primul d'Espard.

Nevasta lui norvegiană rămase cu ocară şi cu burta la gură; aştepta un copil.

Copilul – d'Espard numărul doi – era o fată. Aceasta moşteni de la extraordinarul ei tată numele neobişnuit şi nimic mai mult. Maică-sa trebui să coboare trei trepte în ierarhia socială ca să se poată mărita, dar micuţa Julie d'Espard care purta în continuare acel nume străin, reuşi, datorită lui, să mai urce câteva trepte. Lucrează într-un birou la Kristiania, pentru că se numeşte d'Espard, pentru că a fost în străinătate şi pentru că a învăţat franţuzeşte. Nu ştie să facă nimic deosebit, vorbeşte norvegiana vulgară a clasei de mijloc, nu cântă mai bine decât altele, nu se pricepe la gospodărie, nu e în stare să-şi coasă nici măcar o bluză, dar ştie să bată la maşină şi cunoaşte limba franceză.

Biata Julie d'Espard!

Este atât de nostimă, cu ochii ei negri, şi atât de vioaie. Face eforturi să pară şi mai focoasă decât este, altfel cum ar putea să-şi dovedească originea. Este franţuzoaică, şi încă una din sud, şi oricare ar fi povestea naşterii ei, rămâne, totuşi, un copil din flori. Norocoasa Julie d'Espard! Ce minunat poate fi totul; din ziua în care şi-a făcut apariţia

la sanatoriu, a devenit cineva. Domnişoara Ellingsen nu mai era singura stea la Torahus.

Tânăra franţuzoaică ştie lucruri pe care alţii nu le ştiu, de pildă discută, la masă, despre diferite feluri de salate şi cum se prepară ele în Franţa. Câtă diferenţă!

Când doamnele se adunau să asculte muzică îl lăsau pe pianist să aleagă singur piesele sau împărtăşeau preferinţele doamnei Ruben pentru Ceaikovski, deoarece aceasta era nervoasă şi bogată. Domnişoara d'Espard însă dorea să asculte Sibelius, deşi era sănătoasă şi săracă. Era dată dracului! Oare ce înţelegea ea din Sibelius? N-ar fi mai bine să-l rugăm pe domnul Eyde Selmer să cânte ce vrea el? se amestecă în vorbă o domnişoară bătrână şi ursuză. Aşa-i, aşa-i, o susţinură celelalte. Apoi începură să şuşotească între ele. Toată lumea ştia de ce voia, de fapt, domnişoara d'Espard să asculte Sibelius.

Aristocratul acela finlandez care purta un nume străvechi, Fleming, stătea lângă ea pe canapea; lui voia franţuzoaica
să-i atragă atenţia.

O drăcoaică, d'Espard asta! După audiţie pacienţii sanatoriului trebuiau să meargă la culcare, dar domnişoara d'Espard ieşi să se plimbe, însoţită de finlandez. Din cauza bolii de plămâni acestuia îi erau interzise plimbările în aerul rece al serii. Merseră până la indicatorul meteorologic care se afla într-un fel de dulap cu geam. Atât cât puteau distinge în lumina slabă a amurgului, pe cadranul aparatului apărea un triunghi: vreme uscată.

Totuşi e rece, spuse domnul Fleming, şi-şi ridică gulerul de la sacou.

Domnişoara fu de părere că ar trebui să grăbească pasul. Ea însăşi era atât de uşor îmbrăcată şi nu-şi pusese nici măcar un batic în jurul gâtului.

Domnul Fleming întrebă dacă în gang nu cumva exista un anunţ precum că la ora zece pacienţii trebuie să fie în pat.

Da, aşa e. Aici există anunţuri pentru tot ce vrei şi ce nu vrei.

Domnul Fleming râse şi îi reproşă, în glumă, că dacă se grăbeşte aşa îl face să ajungă mai repede la moarte. Respira greu. Îşi duse mâna la piept şi tuşi încet.

Se aşezară să se mai odihnească.

Şi asta este interzis, îi explică el.

Cum şi asta?

Da, mersul prea repede, pentru că îl făcea să tuşească, dar şi popasul prelungit în aerul rece.

Totul este interzis, rosti ea, ca pentru sine. Apoi îl lămuri că anunţul din gang era, de fapt, pentru bătrânii care sufereau de insomnie. Doar pentru ei; pentru cei tineri nu avea niciun sens.

Se ridicară şi porniră mai departe. Mergeau în direcţia stânii de la Torahus şi zăriră gospodăria lui Daniel, cu casele mici şi albe, aşezate la vedere. Aici era atâta linişte, nu lătra niciun câine, nu se ridica niciun fir de fum pe coş, oamenii se culcaseră poate de mult, odată cu vitele din grajd.

Şi când te gândeşti că şi aici trăiesc oameni... spuse domnişoara.

Da, şi cine ştie, poate sunt chiar fericiţi.

Domnişoara se apropie să cerceteze mai bine locul: pereţi din bârne, netencuiţi, ferestre fără perdele, acoperişuri din turbă. De ce nu şi-or fi pus măcar perdele albe la casa cea nouă? Altminteri e destul de arătoasă, cu cele trei ferestre la drum. Oamenii care trăiau aici nu ştiau să-şi facă viaţa confortabilă.

Sunt sigur că se simt bine în felul lor, spuse domnul Fleming. Şi, Dumnezeu ştie, dacă nu e mai sănătos aşa, să te mulţumeşti doar cu strictul necesar.

La întoarcere discutară mult despre asta. Domnul Fleming era liniştit şi blând, nu-şi făcea iluzii; aşa sunt mai toţi bolnavii în prima fază a bolii. Mai târziu îşi revin şi luptă din răsputeri împotriva morţii, dar la început au resemnarea nobilă a celor înfrânţi de destin. Spre a-l mai înviora, domnişoara îl rugă să-i povestească despre casa lui din Finlanda, de curtea impunătoare cu castelul de piatră, înconjurat, de jur-împrejur, de acri întregi de pădure şi de

ogoare. Spre miezul nopţii ajunseră la sanatoriu. Drumul fusese lung şi domnul Fleming tuşea încet. Uşa era încuiată, dar el bătu uşor, cu inelul lui de diamant, în geam şi i se deschise.

Totul ar fi trecut neobservat. Bătrânii care sufereau de insomnii n-ar fi avut de ce să se plângă că au fost deranjaţi, dar domnişoara d'Espard avea nevoie de o carte. Ştia ea că o lăsase în salon sau în altă parte

Umbla dintr-o cameră în alta, făcând uşile să scârţâie. În sfârşit, găsi una din cărţile ei. Nu era cea pe care o căuta şi merse mai departe. Mai găsi una, dar nici asta nu îi trebuia, aşa încât se întoarse şi se mulţumi cu prima.

Ah, cărţile domnişoarei d'Espard! Le lăsa peste tot, unde se aşeza să-şi facă lectura. Numai cărţi franţuzeşti, romane, broşuri galbene pe hârtie ieftină. Toată această mediocritate literară constituia bagajul cel mai de preţ al domnişoarei. Cărţile erau de vină că hamalul se cocoşa sub greutatea geamantanului ei. Pe fiecare se putea citi numele Julie d'Espard, că nu cumva să existe vreun dubiu asupra persoanei care citea franţuzeşte la sanatoriu.

Unii o întrebau contrariaţi dacă obişnuieşte să citească mai multe romane în acelaşi timp, deoarece dădeau peste tot de ele. Le răspundea, în norvegiana ei aproximativă: Mă gândeam că dacă cineva ar dori să împrumute o carte franţuzească, în felul acesta n-ar trebui decât să întindă mâna să şi-o ia. Bine, dar eu nu am citit nici douăzeci la sută din cărţile norvegiene, îi replică intrigat cineva. Nu, merçi, norvegiene nu! răspundea domnişoara d'Espard.

Se comporta prosteşte, dar mulţi erau fascinaţi de această apariţie. Era atât de degajată şi privea cu atâta superioară detaşare totul. Fetele bătrâne ale preotului, erau de părere că unei femei nu-i trebuia mai mult decât să creadă în Dumnezeu şi să se îmbrace decent. Dar, nu era aşa. Ele nu ieşeau noaptea şi nu trânteau uşile. Asta era specialitatea domnişoarei d'Espard. A doua zi se plânseră inspectorului care avu o discuţie cu sora şefă. Aceasta îl informă pe doctor. După ce chibzui câteva clipe, doctorul se hotărî să aplaneze conflictul.

Ca de obicei, luă lucrurile uşor. Glumi cu bătrânele, şi le lăudă că s-au întremat atât de repede la Torahus, în ciuda micilor incidente.

Pe domnişoara d'Espard o ameninţă drăgălaş cu arătătorul, făcând-o să râdă. Oh, cu una ca ea nu o scotea uşor la capăt. Ştia cum să-i ia pe bărbaţi. O lăsă deci în pace şi se duse la domnul Fleming. Un bolnav de plămâni trebuia să se odihnească noaptea.

E mai recomandabil să vă plimbaţi ziua, îl sfătui doctorul, ziua, când e soare.

Bine, bine, dar la ce bun toate astea, de ce îmi mai prelungiţi agonia asta stupidă? întrebă Fleming, pălind din cauza frigului de dimineaţă şi a deznădejdii. Priviţi-mi unghiile, cât sunt de vinete!

Unghiile? Fiţi serios! Ar trebui să mergeţi să prindeţi păstrăvi aici sus, la râu.

La lumina soarelui nu se pot prinde păstrăvi.

Ba da, cu musculiţe. Şi alţii prind aşa, de pildă Daniel, omul de la stână. Găsim noi câteva locuri bune. Am să merg cu dumneavoastră.

Vedeţi, domnule doctor, azi noapte mi-am cercetat din nou coşul pieptului; partea stângă este mai scobită.

Ha, ha, râse cu poftă doctorul. Nimeni nu are coşul pieptului perfect simetric, nimeni! Nu vă mai băgaţi prostii în cap. Doar nu scuipaţi sânge.

Este rău căzut, repetă domnul Fleming. Transpir şi noaptea.

Dar nu scuipaţi sânge, nu?

Tuşesc. Am tuşit azi noapte, când am fost afară.

Vedeţi? îl căină doctorul. Cine e de vină, nu cumva domnişoara d'Espard?

Nu, nu, eu singur mi-am făcut-o cu mâna mea; ce-am căutat am găsit.

Foarte bine, faceţi ce poftiţi, dar ziua.

Şi pentru că veni vorba de domnişoara d'Espard, spuse domnul Fleming, îi sunt atât de recunoscător că-mi ţine companie. Este atât de veselă şi curajoasă, un adevărat sprijin moral. Discutăm o grămadă de lucruri, îi povestesc

despre casa mea...

Deci ne-am înţeles, spuse doctorul, vrând să curme discuţia: Vă culcaţi seara la ora zece şi vă faceţi bine!

Domnul Fleming îl privi cu un zâmbet sceptic: Să mă fac bine, eu?

Da, vă garantez, spuse doctorul. Am să vă dau nişte picături de tuse.

O speranţă se aprinse în ochii domnului Fleming, buzele îi tremurau. Îndrăzni să întrebe: Chiar credeţi cu adevărat c-am să mă fac sănătos?

Doctorul îl privi drept în ochi! Cum, dumneata să nu te faci bine? Eşti complet nebun!

Asta ar fi prea frumos, prea frumos...

Veniţi acum cu mine să vă luaţi picăturile.

Pe drum, domnul Fleming începu să se îmbărbăteze singur. Îşi spunea că era foarte posibil să se vindece. Aveţi dreptate, nu mai scuip sânge, spuse el. Cum se explică asta? Cu o lună în urmă am avut hemoptizii, nu cine ştie ce, câteva guri pline, dar ştiu că avem câţiva litri de sânge în noi, ce contează o gură! Şi de când am sosit aici n-am mai expectorat deloc. Credeţi că a încetat de tot?

Doctorul îl opri, îl rugă să stea drept şi-l privi fix în ochi. Poate că medicul avea, în clipa aceea, o intuiţie genială, sau poate că nu urmărea decât să-l îmbărbăteze. Izbucni deodată în râs şi spuse amuzîndu-se: Cu constituţia asta de uriaş! Rasă veche, zdravănă. Nu cunosc pe nimeni înzestrat mai bine de la natură. Trebuie doar să vă badijonăm vârful plămânului, după aceea veţi fi din nou sănătos.

Chipul domnului Fleming strălucea de uimire şi recunoştinţă. Mulţumesc, mulţumesc, spuse.

Dar fără plimbări nocturne în aerul tare. Ne-am înţeles?

Da, doctorul avea dreptate, domnul Fleming fusese bine înzestrat de la natură. Acum însă aceasta părea să-şi fi luat înapoi promisiunile făcute cândva. Era o jale să vezi un bărbat tânăr ofilindu-se pe zi ce trece.

Cuvintele de consolare ale doctorului îşi făcură efectul. Fuseseră un adevărat balsam şi-i redară buna dispoziţie. Ce farsă grozavă, să-şi poată păcăli destinul. Ce teribilă farsă!

Se apucă să scrie o scrisoare veselă acasă: Un loc miraculos, acest Torahus, în Norvegia, oameni bolnavi care se însănătoşeau unul după altul. Dar aici exista, mai ales, un doctor, unul care îşi cunoştea meseria. Şi ce picături de tuse ştia să prescrie. Cât tact, câtă siguranţă şi ce cunoştinţe avea!

Seara, când se culcă, domnului Fleming i se păru cuşca pieptului iar mai lăsată. De unde venea asta? Oare avea, totuşi, ceva grav la plămâni? Se controlă în oglindă, se măsură din ochi, îşi apăsă partea dreaptă ca s-o aducă la nivelul celeilalte, dar aceasta era şi rămânea din păcate mai teşită.

Nu se vedea prea tare, doar o idee, o adâncitură de la vârful plămânului în jos. Destul să-l facă pe domnul Fleming, din nou, neîncrezător. Se culcă, dar nu putu să adoarmă, până târziu, din cauza gândurilor. Avea coşmaruri. Se vedea tratat de domnişoara d'Espard care, în închipuirea lui, era medic. Ar trebui s-o ia de nevastă, atunci ar avea ea grijă de el! Gândurile îl purtară mai departe devenind, ca de fiecare dată când se culca, din ce în ce mai înfierbântate, mai ispititoare, mai carnale, de nesuportat. Se răsuci ore în şir în aşternut, până adormi. Când se trezi, în toiul nopţii, era lac de sudoare.

Veni dimineaţa. Nu, nici vorbă, el nu era din aceia care râdeau sau cântau, de cum deschideau ochii. Şi ce motiv ar fi avut?

Îşi luă micul dejun fără niciun pic de poftă. Se uită în farfuria domnişoarei d'Espard; nu mâncase încă. Ce voia, de fapt, de la ea? Nimic. Ea îl asculta cu atenţie, nu trecea indiferentă pe lângă el, nu-l lăsa singur pradă gândurilor. Era atât de nostimă şi de sănătoasă, un fruct pârguit. Iat-o că se apropie, dar el e deja obosit şi o salută posac.

Aţi dormit bine? îl întrebă.

El clătină din cap.

Să facem o mică plimbare.

III

LA SANATORIUL TORAHUS VIAŢA ÎŞI URMA cursul. Poate că nu mergea chiar totul pe roate, cu cântece, cu flamuri şi cu bani din belşug. Începutul este totdeauna mai greu. Dar existau toate premizele ca în scurtă vreme să găseşti aici un mic paradis. Administraţia dovedise bunăvoinţă, doctorul era inimos şi se străduia din răsputeri ca toţi să se simtă bine. Sora şefă era o doamnă cu experienţă în treburile gospodăreşti şi în îngrijirea bolnavilor. Inspectorul, un bătrân lup de mare, bărbat în toată puterea cuvântului, nelipsit de la jocurile de cărţi şi închinând cu plăcere un păhărel cu oaspeţii, la micile lor petreceri. Şi, în fine, avocatul Robertson, care, alături de doctor, era factotum în sanatoriu. Venea des la Torahus, vizita saloanele din corpul central şi celelalte clădiri anexe, controla dosarele, dădea indicaţii. Era un director desăvârşit. Cap organizatoric, ţinută impecabilă, saluta primul personalul de serviciu. Deşi el era stăpânul, nu făcea caz de persoana lui; se dădea la o parte în faţa pacienţilor şi doamnelor le deschidea uşa, lăsându-le să treacă înainte.

Ultima oară apăru la sanatoriu într-o companie aleasă. O însoţea pe soţia unui ministru englez, care venise cu camerista ei norvegiană. Avocatul Robertson se înclină adânc, ordonă pregătirea camerelor, dădu porunci scurte chelnerilor şi făcu totul pentru ca distinsa doamnă să fie mulţumită. Aceasta primea toate atenţiile lui cu indiferenţa celui ce ştie că totul i se cuvine, răspunzând cu o nobilă condescendenţă. Era o femeie trecută de prima tinereţe, despărţită de soţul ei, având încă rezerve de seducţie nefolosite. Se pudra, purta corset şi mai ales ştia să zâmbească. Avocatul era mândru de această achiziţie şi o rugă pe sora şefă să îi creeze cele mai bune condiţii. Să n-o deranjeze cu întrebările, ci să se intereseze doar la camerista norvegiană, care făcea şi oficiul de interpretă, dacă doamna avea nevoie de ceva. Distinsa Lady nu venise aici pentru tratament. Îşi alesese acest colţişor retras pentru a se recrea. Judecând după bagaje şi bijuterii dispunea şi de banii necesari pentru această extravaganţă. Avocatul Robertson vorbi şi cu doctorul. Interveni pe lângă

acesta să-i acorde o atenţie deosebită, deoarece soţia ministrului era o mină de aur, un adevărat magnet, care putea atrage mulţi oaspeţi la sanatoriu. Şi inspectorul primi indicaţii să-şi scoată pălăria şi să rămână cu capul descoperit până când doamna se urca în trăsură.

Inspectorul Svendsen care, ca fost marinar, cunoştea limba stimatei Mylady răspunse simplu: „Very well!“

Avocatul Robertson se îngrijise de toate.

Dar iată-l pe Selmer Eyde. Pianistul îl opreşte, tocmai când se pregătea să plece. Avocatul bănuia cam ce avea să-i spună acesta, totuşi e gata să-l asculte: Poftim, domnule Eyde, vă stau la dispoziţie!

Se retraseră într-un colţ şi pianistul îşi reluă vechea poveste, cum că nu avea niciun rost să mai rămână aici, deoarece timpul trecea şi el nu mai ajungea la Paris. Oare domnul avocat nu putea să găsească o modalitate pentru a-l ajuta?

Da, la Paris. Vă înţeleg. Nu cunoaşteţi pe nimeni aici căruia să-i cereţi sprijinul în această privinţă? La vară sunt sigur că veţi găsi omul potrivit. Aveţi toate şansele. Aici vin mulţi oameni cu relaţii. Puteţi să vă bizuiţi pe asta.

M-am şi gândit la domnul Bertelsen, spuse pianistul.

Aţi vorbit cu el?

Nu. A fost doar aşa, o sugestie.

Totuşi. Mai aşteptaţi până la toamnă, o să găsim o soluţie, sunt sigur.

Simţind că avocatul ştie ceva, dar nu vrea să vorbească, Selmer Eyde interveni nerăbdător Nu, până la toamnă mai sunt multe luni şi eu trebuie să plec. Vremea nu aşteaptă.

Acum? Nu, vă rog, nu-mi faceţi una ca asta. Ştiţi cine a sosit azi? Soţia unui ministru englez. Vedeţi, ce public select vă aşteaptă. Poate că tocmai această doamnă se va interesa de dumneata.

Englezii nu dau doi bani pe muzică, spuse Eyde iritat.

Aşa? Frumos din partea dumitale să pleci, tocmai acum, când a venit ea. Poate că va dori să asculte muzică şi dumneata dai bir cu fugiţii.

Mai sunt câteva doamne pe aici care pot să

clămpănească la pian.

Da, dar după câte am înţeles, dânsa are alte pretenţii. Ascultaţi, rămâne stabilit: staţi până la toamnă. Atunci o să găsim pe cineva aici în sanatoriu să vă plătească o bursă.

Cine? întrebă pianistul, însufleţit deodată.

Avocatul răspunse: Ar trebui să nu vă spun. Dar mai bine vorbiţi cu domnul Bertelsen. Doar ştiţi cine este, firma „Bertelsen şi Fiul", un om foarte bogat şi un mare amator de muzică. Salutaţi-l din partea mea şi spuneţi-i că aţi vorbit cu mine.

Cum era cu putinţă ca avocatul Robertson să-l trateze pe acest pianist ca pe o slujnică, de care nu te poţi lipsi? Pe de altă parte tânărul însuşi, ajunsese să creadă despre sine că era absolut indispensabil, un artist unic, fără pereche pe pământ. Deveni impertinent, tonul lui era nepermis de familiar. Se purta ca unul căruia i s-ar fi promis ceva în repetate rânduri şi nu i s-ar fi dat. Şi, culmea, avocatul îi tolera totul. Dacă exista ceva în spatele acestei atitudini, oricum nu mai avea cum să afle, deoarece acesta plecase.

Cu siguranţă că toate supoziţiile pianistului erau neîntemeiate. Avocatul Robertson aruncase doar nişte vorbe în vânt ca să evite o discuţie neplăcută, fie ea chiar şi cu muzicantul sanatoriului. El îl descoperise pe băieţaşul acesta obraznic şi nu voia să se complice acum cu căutarea unui nou pianist. Avocatul era o gazdă înnăscută, un om altruist şi binevoitor.

Se urcase deja în trăsură şi fu din nou întors din drum să rezolve unele treburi urgente. Era vorba de poşta oaspeţilor. Trebuia angajat un poştaş adevărat cu uniformă şi chipiu. Problema nu mai suporta amânare. Se primiseră plângeri.

În sfârşit, avocatul plecă.

Nu erau decât vreo doisprezece, cincisprezece oaspeţi la Torahus, aşa că sala mare de mese pentru optzeci de persoane nu era încă folosită. Prânzul se servea în salonul doamnelor. O încăpere în care acestea nu-şi făceau niciodată siesta, preferând camera pentru fumători. Acolo se simţeau mai bine, îşi beau cafeaua, răsfoiau o gazetă şi

tuşeau din cauza fumului. Mylady, aşa i se spunea printre pacienţi, se ţinea deoparte şi, deoarece lua masa la alte ore decât ceilalţi, nu putea fi văzută decât rareori. Prânzul îl servea la ora opt seara, ceaiul şi-l bea la orice oră din zi. În general, hrana ei consta din şuncă, ouă şi pâine prăjită.

Aceşti doisprezece, cincisprezece oameni mişunau încoace şi încolo prin sanatoriu, sporovăiau ba de una, ba de alta, îşi făceau confesiuni în legătură cu bolile lor. Veniseră la munte pentru că nu mai aveau altă şansă. Făcuseră până acum tot ce se putea face pentru a-şi recăpăta sănătatea.

Unul suferea de stomac şi lua pilule la toate mesele, altul avea gută, un al treilea plăgi pe obraz, altul scuipa sânge. Când ieşeau să se plimbe, fiecare se echipă după boala de care suferea. Unii îşi oblojeau pieptul, alţii spatele, alţii picioarele, unii purtau şaluri şi blănuri, alţii purtau apărătoare negre pentru urechi, sau ochelari fumurii şi albaştri. Toţi se îngrijeau, niciunul nu voia să moară.

Şi totuşi era unul care îşi dorea moartea.

Trebuia să fii tot timpul cu ochii pe el, deoarece avea o înclinaţie spre sinucidere. Un băiat, de obicei vioi şi plin de humor, căzând din nimic într-o stare de mutism şi izolare. Doctorul era nevoit să-l ia uneori în serios. De fapt, pentru acest pacient, ar fi fost poate mai indicat un spital de boli nervoase. Tânărul însă avea bani şi îi convenea să stea la sanatoriu. De altfel doctorul nici nu credea că se va sinucide.

Omul acesta ciudat nu avea nimic atrăgător. Părea neterminat: lat în spate, cu picioare slăbănoage, arăta de parcă ar fi fost produsul împreunării unui ucenic cu o servitoare. Moştenise bani frumoşi.

Oaspeţii sanatoriului nu-i spuneau decât sinucigaşul. Nu-i rămânea niciodată nimănui dator cu răspunsul, nici chiar doctorului. La început acesta crezuse că îl putea lua uşor, pe tonul lui glumeţ şi zeflemisitor, dar se văzu silit să renunţe curând la acest tratament.

O să meargă, spuse sinucigaşul şi dădu din cap.

Ce anume o să meargă? întrebă doctorul.

Nu mă gândesc decât la un singur lucru. O să-mi reuşească, dacă nu azi, poate mâine.

Vă referiţi la sinucidere?

Da, bineînţeles. Doar despre asta vorbim. O să meargă, vă spun eu.

Doctorul zâmbi. Vă gândiţi, desigur, că o să vă obişnuiţi cu ideea?

Sinucigaşul îi spuse de la obraz că era un profan în această problemă. Caut o formă adecvată, înţelegeţi? Doar nu o să-mi iau viaţa aşa, oricum.

Aveţi perfectă dreptate!

Sinucigaşul îl privi furios: Terminaţi odată, domnule doctor! Vreţi să-mi vorbiţi, cu mintea asta de muiere, despre lucruri sacre? Nu e nicio scofală să-ţi pui şireangul de gât. V-a trecut vreodată prin cap că sinuciderea ar putea dezonora moartea?

În faţa acestei întrebări surprinzătoare, doctorul Öyen tăcu.

Vedeţi, tocmai asta nu înţelegeţi, acest gând care te face să eziţi. Ca să te spânzuri nu ai nevoie de nimic, poţi s-o faci singur. Chiar şi dumneata cred că ai reuşi.

Nu, merçi.

Cu siguranţă că aţi putea să faceţi această simplă treabă manuală. N-ar fi nevoie nici măcar să ochiţi.

Dar spuneţi-mi, interveni doctorul, silindu-se să fie dur şi convingător, nu aţi putea renunţa la această tâmpenie, domnule Magnus? În acel pic de moarte se ascunde mai mult decât vă închipuiţi. Noi, medicii, am văzut destule.

Sinucigaşul îi replică, pe loc: „Noi, medicii“ nu am văzut absolut nimic. Acel lucru la care mă refer eu...

Fie, dar ce ştiţi, de fapt, despre ceea ce se cheamă moarte?

Nimic, bineînţeles, din proprie experienţă nimic.

Încheie conversaţia cu o mişcare plictisită a mâinii.

Arăta de parcă s-ar fi amuzat de propriul său răspuns. Poate că toată teoria – sinuciderea dezonorează moartea – nu era decât un bluff, un pretext pentru a amâna actul. În

general, tot discursul sinucigaşului nu părea sincer, era prea abil. În acelaşi timp însă chipul său lăsa impresia unui chin interior. Obrazul tânăr era devastat de frământări şi suferinţe.

Pacienţii nu aveau mai nimic de făcut, colindau împrejurimile, studiau afişele şi indicatoarele, beau un păhărel de apă minerală, sau făceau plaje pe veranda sanatoriului, cocoloşindu-şi durerile. Erau în căutare de afecţiune şi, în scurtă vreme, fiecare îşi găsea omul potrivit cu care se simţea prieten de când lumea. Dacă unul spunea: Vai, de m-ar scăpa Dumnezeu de guta asta blestemată! Da, da, guta e rea de tot, este una dintre cele mai cumplite boli, răspundea celălalt! Asta făcea bine, aducea mângâiere; şi aşa îşi primea fiecare compătimirea de care avea nevoie.

În general nu aveau trăsături care să-i individualizeze, pacienţii sunt de obicei foarte asemănători. Sinucigaşul era poate cel mai ciudat. Dar mai era un tip bizar – cel cu bube pe obraz. Erupţia abia începuse. Erau găuri şi noduli induraţi în piele care supurau şi lăsau plăgi deschise. Când se vindecau într-un loc, apăreau în altul. Până la urmă rănile îi apărură şi pe pleoape, chiar pe globii oculari. Părea că tot corpul îi era invadat de infecţie. Avea cam aceeaşi vârstă cu sinucigaşul, la fel de tânăr, sub treizeci de ani. Suferinţa i-a apropiat şi s-au împrietenit.

Nici cel cu plăgile nu era un prost. Ştia şi el să facă haz de toţi ceilalţi, dar îşi păstra umorul mai ales pentru el şi pentru bubele lui. Era fiul unui acţionar. N-o ducea prea bine, dar îşi plătea corect sanatoriul. Din când în când primea câte o scrisoare de la tatăl său în care era o hârtie de zece mărci ca să aibă cu ce să joace cărţi. Venise aici ca toţi ceilalţi să-şi trateze boala în aerul de munte şi sub supravegherea medicului. Umbla scandalos de prost îmbrăcat, într-o scurtă maron şi o cămaşă sport legată peste piept cu şiret galben de ghete, terminat la capete cu ţinte. Se numea Anton Moss. Îl tot certa pe sinucigaş că exagerează cu băutura, deşi nenorocitul acela nu bea, decât când şi când, şi atunci doar un şpriţ.

Cum vă închipuiţi c-o să scăpaţi de ideea aceea fixă, dacă beţi? îl certă Moss.

Sinucigaşul era foarte irascibil, şi-i răspundea înţepat că, în primul rând, nu avea nicio idee fixă, în al doilea rând nu voia să scape de ea şi în al treilea rând, nu bea. Vezi-ţi mai bine de mizeria şi murdăria dumitale şi taci din gură! îi răspunse, supărat de-a binelea.

Eczema mea e doar externă, dar dumneata eşti bolnav pe dinăuntru.

Nu-mi lipseşte nimic.

Nu? Atunci de ce sunteţi aici?

Vă rog să mă scutiţi de întrebări.

Ceva nu este în regulă cu capul dumneavoastră. Aveţi ceva la creier.

Mă mir că nu vă este ruşine! strigă sinucigaşul. Cu dumneavoastră nu este ceva în regulă. Priviţi-vă în oglindă!

Moss deveni deodată tăcut, îşi plecă faţa ulceroasă în jos şi nu mai scoase o vorbă. Doar câteva clipe, apoi redeveni cel dinainte. Dacă vreţi să ştiţi, eu nu am de fapt decât o singură plagă care nu se închide, şi asta e aici! spuse el arătând un deget bandajat.

Sinucigaşul privi degetul cu scârbă şi sorbi din pahar.

Asta este, ca să zic aşa, plaga mea preferată.

Ha, ha, râse sinucigaşul.

Mi-ar lipsi ceva dacă nu aş avea acest bandaj pe viaţă în jurul degetului. Să-l scot să vi-l arăt?

Sinucigaşul se uită dezgustat la bandajul acela groaznic şi simţi nevoia să bea din nou.

Moss continuă: Vă rog să observaţi că nu este un bandaj obişnuit, l-am primit de la mama mea. Ea nu s-a scumpit la bani. E din mătase, iniţial a fost roşie. Acum şi-a cam pierdut culoarea. Da, da, eu pălesc, dumneavoastră păliţi. Apropo, azi arătaţi foarte bine, se vede că aţi dormit excelent.

Această remarcă avu un efect neaşteptat. Sinucigaşul aprobă din cap: într-adevăr, dormise excelent. Începură să vorbească firesc despre aceste răni care nu mai treceau. Ce fel de vrăjitorie putea fi la mijloc? Arătau urât. Acum îi

sângerau urechile.

Era rândul lui Moss să aprobe: da îi sângerau urechile. Astă noapte îşi rupsese cojile.

Nu i-au dat nicio alifie?

Ba da, Moss primea o pomadă. De fapt, în cazul lui doctorul aplica aşa-numita metodă expectativă. Voia să aştepte. Moss îşi primea alifia; vaselină curată.

Ciudat.

Asta demonstra cât de inofensivă era boala lui. O nimica toată.

Ha, ha, râse sinucigaşul. Nu vreţi un şpriţ?

Ba da, vă mulţumesc.

Aşa se ciorovăiau cei doi, mai toată vremea, şi tot ei se împăcau. Nu se supărau niciodată cu adevărat şi nici nu se puteau lipsi unul de celălalt. De multe ori, când ieşea dimineaţa din camera sa, purtând pe obraz ravagiile unei nopţi nedormite, şi-l întâlnea pe sinucigaş, Anton Moss îi spunea cu umoru-i obişnuit: Ehe, nici dumneata n-ai făcut-o azi noapte!

Terminaţi!

Nu este chiar atât de uşor să te spânzuri. Trebuie, mai întâi, să-ţi găseşti un cârlig.

Ieşiră pe terasă. Acolo se aflau deja câţiva pacienţi, printre care şi o cucoană, care învârtea permanent ceva între degete. Îşi răsucea batista sau mănuşile, şi tot ce avea în mână, până făcea din ele un fel de frânghie. Avea o nervozitate metodică. Ea nici măcar nu realiză ce ridicol şi inutil era efortul ei, dar îl făcea cu sârg, de parcă ar fi fost o lucrare importantă. Dacă nu avea altceva la-ndemână îşi sucea degetele până pocneau.

Anton Moss îi spuse sinucigaşului: Mergeţi, vă rog, la doamna aceea şi spuneţi-i să înceteze.

Eu? Nu.

Asta i-ar ajuta. Îmi e milă de ea.

Duceţi-vă singur! spuse sinucigaşul.

D-na Ruben apăru pe verandă. Căută cel mai încăpător scaun de paie şi se aşează comod în el. În Algeria ar fi fost frumuseţea întruchipată. Avea nişte ochi fermecători şi era

atât de anormal de grasă. Degetele ei groase şi cafenii încărcate de inele parcă nu aveau oase.

Vreţi să mergeţi? o întrebă doamna care-şi răsucea mănuşile.

Da, dacă găsesc pe cineva să mă însoţească.

Veniţi cu mine, doamnă Ruben?

Merg atât de greu.

Dar aţi slăbit foarte mult.

Găsiţi? Şi eu am avut impresia, dar când m-am cântărit ieri, am văzut că am aceeaşi greutate. Poate din cauza îmbrăcăminţii mai groase şi a cizmelor. Deci şi dumneavoastră vi se pare că am slăbit?

Precis. Oricine îşi poate da seama. Cred că ar fi bine să veniţi cu mine, doamnă Ruben.

Nu, nu se poate să las o fată atât de tânără să mă care. Domnule inspector, vă rog veniţi puţin! strigă ea.

Inspectorul veni, îşi scoase respectuos pălăria şi o întrebă: Sper că stimata doamnă a dormit bine azi noapte?

Nu, răspunse doamna Ruben. La fel de puţin ca de obicei.

Credeam că vă simţiţi mai bine.

Mai bine? De ce m-aş simţi mai bine? Trebuie să vă mărturisesc că nu mai pot suporta spaima asta cumplită, noapte de noapte. Nu mai pot.

Cum adică?

Azi noapte fetele de serviciu şi-au făcut de cap, în pod, deasupra camerei mele. Am crezut că au năvălit barbarii...

Nu se poate, stimată doamnă.

Cum, spuneţi că nu? Vreţi să mă contraziceţi? Să ştiţi că zgomotele astea din pod ar putea să mă ucidă în orice clipă. N-am putut închide ochii toată noaptea.

Adevărul era că în pod nu dormise nicio fată. Acolo nu locuia nimeni. Dar inspectorul avea experienţă. Procedă, deci, cu diplomaţie; îi explică doamnei Ruben că servitoarele se mutaseră.

Chiar s-au mutat? întrebă aceasta.

Ieri. Acum locuiesc în camerele de serviciu, din clădirea de vizavi.

Foarte bine, dar atunci?

Tocmai apăru şi domnişoara d'Espard, impertinenta domnişoară d'Espard, o creatură antipatică; avea un succes revoltător la bărbaţi. Ea se apropie de cei doi şi ascultă discuţia.

Cum, cum? întrebă nedumerită.

Doamna Ruben o măsură cu privirea: Ce părere aveţi?

Mă gândesc că domnul inspector nu-şi poate explica de ce n-aţi dormit azi noapte, dacă fetele s-au mutat ieri?

Doamna Ruben rămase, o clipă, încurcată. Da, da, atunci a fost probabil ieri noapte, spuse. Oricum era înfrântă. O alta ar fi izbucnit în lacrimi, dar ea ştia să se abţină. Doar obrajii i se roşiră. Doamna care îşi răsucea mănuşile îi veni în ajutor. Mă scuzaţi, în scaunul dumneavoastră este un cui de care mi-am agăţat bluza. Uitaţi-l.

Mulţumesc, îi spuse doamna Ruben. Îşi revenise şi-l întrebă, din nou, pe inspector: Deci, spuneţi că fetele s-au mutat?

Da, sigur că da, o asigură acesta.

Era şi timpul!

Fiecare avea destule griji cu coşmarurile, cu suferinţele imaginare, cu bolile reale. Ah, toate bolile erau de fapt adevărate, totul era impregnat de suferinţă şi totul era incurabil. O adevărată jale, această adunătură de nevolnici în marea ei diversitate.

Doamna aceea este din nou aici, şi-şi răsuceşte mănuşile. Pare să-i inspire milă lui Anton Moss. Cât a vorbit cu doamna Ruben nu şi-a mai chinuit mâinile şi acum a început iar.

Nu, aşa cum arăt, nu pot vorbi cu ea, dar dumneavoastră aţi putea s-o faceţi!

Nu mă interesează! îi răspunse sinucigaşul scurt. Acum stă şi fierbe în el, are din nou unul din momentele lui proaste. Este ridicol să faci gesturi inutile, să-ţi frângi mâinile, să te ridici, să vorbeşti.

Încetaţi odată! îi strigă lui Moss.

Ia priviţi la bărbatul care vine acum, îi atrase prietenul atenţia.

Sinucigaşul nu-şi ridică privirea.

Cel care îşi face apariţia pe verandă, salutând-o pe domnişoara d'Espard şi pe ceilalţi, este domnul Fleming, finlandezul bolnav de piept. Totdeauna îngrijit, elegant şi distins. Se pare că nici el nu a avut o noapte prea bună. Cearcănele de sub ochi îi sunt foarte adânci, dar bravează, zâmbeşte, este politicos cu toată lumea, pianistului îi oferă o ţigară dintr-o tabacheră de argint.

Domnişoara d'Espard îl ia de braţ fără să-şi întrerupă conversaţia.

Bună dimineaţa, spune ea. Bună dimineaţa, îi răspunde el.

Domnul Fleming este tuberculos şi iritabil. Faţă de domnişoara d'Espard, cu care este în relaţii mai strânse, nu e nevoie să se mai prefacă. Se bizuie pe grija pe care i-o poartă aceasta. N-ar vrea s-o piardă, îi este atât de necesară. Singurul om de altfel pentru care nutreşte nişte sentimente.

Nici nu trebuia să facă efortul s-o caute. Ea singură îi apărea în cale. Şi-acum, iată că el, ca mai totdeauna când avea o noapte albă, îşi dădea în vileag proasta dispoziţie.

Dacă n-ar fi apărut pe terasă, tocmai când el ieşea, nu l-ar fi văzut cât arăta de jalnic. O făcea într-adins să-i vadă suferinţa şi, în acelaşi timp, să simtă că face lucrurile pe dos, deoarece el era bolnav de piept şi irascibil. Ea îl suporta.

Un om întreg această domnişoară d'Espard.

Coboară scara împreună şi părăsesc sanatoriul.

Unde mergem? La Daniel ca în fiecare zi. Ce căutau acolo?

Era ideea domnului Fleming. Îi plăcea acolo la stână, coşmelia aceea, atât de mică şi neînsemnată. Trebuia să te apleci când intrai pe uşă şi înăuntru era un pat, o masă, câteva scaune şi o vatră în care se făcea focul pentru gătit. Epoca de piatră! Vă rog, doamna şi domnul nu ar vrea, mai bine, să intre în odaia cea nouă? Nu, mulţumesc, domnul Fleming prefera vechea încăpere. Aici se aşeza pe scaunul de lemn şi i se oferea lapte într-un vas mare de sticlă sau

iaurt într-o cofeică de lemn. Toate astea îi aminteau de copilărie, de o stare pură originară. Chiar şi domnişoarei d'Espard îi plăcea. Până şi ei, care era de la oraş, bătea la maşina de scris şi ştia franţuzeşte.

Vorbeau unii cu alţii; Daniel şi bătrâna de-o parte şi cei doi oaspeţi de la sanatoriu de cealaltă. O pălăvrăgeală naivă şi binefăcătoare despre viaţă. Nu se schimbau multe idei. Era odihnitor să stai aici şi să vorbeşti doar atât cât este necesar despre vânt, vreme şi drumuri. Ce deosebire faţă de noaptea trecută, când nu putea dormi din cauza întrebărilor chinuitoare. Încotro duce drumul? Nicăieri.

Dar încotro întoarcerea? Nicăieri.

Plăteşte, plăteşte bine pentru lapte şi ar vrea să se aboneze şi la iaurt. Din toată inima! Cei de la stână îl îndrăgesc pentru purtarea lui atentă şi pentru banii săi. Oare n-ar putea veni zilnic? Aici se simţea în largul lui. Nu vreau să vă deranjez, le spune, mânat de un impuls neaştepat, dar lăsaţi-mă puţin singur în această odaie. Vreau să stau aici la masă, să mă gândesc, poate să scriu câteva rânduri acasă. Stimată domnişoară, poate le explicaţi dumneavoastră.

Rămas singur, ca şi când ar fi avut mai dinainte gîndul acesta, începe să se dezbrace. Plânge, devine sentimental; se simte sfârşit, bolnav şi epuizat de nesomn. Este el cel ce stă acum, aici? Înseamnă că l-a mânat un instinct sigur departe de oameni, de clădirile impunătoare, de civilizaţie, înapoi în ascunzătoare, în peşteră.

Acum zâmbeşte, zâmbeşte şi plânge în acelaşi timp. Doamne, cât e de slăbit şi de dărâmat. Aici este vindecarea, chiar în aerul acestei odăi, bacterii binefăcătoare veghează în aceşti pereţi bătrâni, cine mai ştie, un somnifer blând, un ferment vindecător, globule roşii, sănătate şi viaţă.

Fereastra nu are perdele, dar asta nu-l supără; păstrând pe el doar maioul şi indispensabilii bleu, de mătase, se strecoară sub cergă.

Domnişoara d’Espard le explică celor de la stână ce fel de om este domnul Fleming: un conte de seamă, stăpânul

unui castel. Ştie franţuzeşte, ba chiar şi ruseşte. E doar puţin nervos în ultima vreme, dar asta o să-i treacă în câteva zile. Aţi văzut inelul de pe degetul lui? Daniel, dacă ar fi al tău nu ar mai trebui să munceşti până la sfârşitul zilelor tale! Cum? întrebă flăcăul neînţelegând. Nu, pentru el aşa ceva era de neconceput.

Domnişoara iese cu Daniel în curte. Acum îl urmăreşte cum repară gardul. Gardurile astea, explică el, nu sunt niciodată destul de înalte şi de solide, o adevărată pacoste. Capra se caţără pe ele, vaca le sare şi oaia se strecoară printre uluci! Spune toate acestea pe un ton uşor glumeţ, în care transpare şi o notă de superioritate. Vrea şi el să arate că ştie ceva. Nu lucruri atât de alese ca ei, nici vorbă, dar în treburile care-l privesc pe el, apoi acolo nu-l întrece nimeni. O lasă să înţeleagă că nu există niciun bărbat jos în sat de la care ar mai putea învăţa ceva în rosturile stânei. Îi place să vorbească despre gospodăria sa, această stână de la Torahus; muntele şi pădurea, cum spune el, totul de jur împrejur îmi aparţine. Totul? întreabă ea uluită. Îi soarbe cuvintele de pe buze şi repetă mereu Doamne, Dumnezeule! El, parcă ar fi dat peste borcanul cu miere, aşa s-a îndulcit la vorbă şi sporovăieşte întruna. Un flăcău singuratic nu prea are cu cine să vorbească aici în munţi, de aceea profită din plin de această ocazie rară. Îi place să răspundă la întrebările ei prietenoase. Pe domnişoară o încântă felul lui de a vorbi; se exprimă atât de ciudat. Şi apoi este atât de puternic; s-a rănit la mână şi face haz de asta. Domnişoara nu găseşte nimic de râs, văzându-i mâna rănită. Îngrijorarea ei îl înveseleşte şi mai mult. De vreme ce ea se interesează de toate nimicurile astea, îi povesteşte cum şi-a prins mâna între două pietre din zid şi cum aceasta s-a învineţit deodată şi s-a umplut de sânge. Ar fi putut să fie mult mai rău, dar a reuşit să se ajute la timp cu cealaltă mână şi cu genunchiul. Asemenea mici accidente erau obişnuite aici, la munca asta aspră.

Nu că ar fi vrut să se fălească şi nici nu avea de ce, îi era doar recunoscător faptului că cineva îl asculta. Poate se înşela, închipuindu-şi că pe domnişoară o interesa ce îi

spunea el, poate ea făcea aceasta doar pentru a-i asigura pacientului, din colibă, odihna necesară. A alergat de câteva ori la fereastră, dar nu l-a văzut în odaie. Când şi-a lipit însă obrazul de geam l-a zărit în pat dormind. Se întoarse din nou la Daniel şi sporovăi mai departe cu el. Flăcăul umbla numai în cămaşă şi pantaloni, cu nişte bretele de piele vechi şi roase, iar picioarele goale le avea vârâte în saboţi de lemn. Era dârz la lucru; o piatră era o piatră şi nu ar fi lăsat-o pentru nimic în lume din mână, dacă i s-ar fi părut prea grea. Deodată i se rupseră bretelele. Nici aceasta nu-l opri de la treabă. Şi le desfăcu din bumbi şi se încinse cu ele peste mijloc. Domnişoara d'Espard îl privea; îi plăcea îndemânarea lui. Imaginează-ţi, dacă un asemenea flăcău ar fi fost bine spălat! Avea gură cam mare, dar dinţii îi erau frumoşi, părul pe cap des, deşi unsuros şi murdar. Naiba ştie, în frac şi cu cravată albă ar fi arătat poate ca o maimuţă.

Bătrâna îngrijitoare pare neliniştită. Domnul s-a vârât în pat, spune ea.

Daniel o priveşte mirat.

Da, s-a dezbrăcat şi s-a culcat, repetă slujnica. Şi domnişoara d'Espard e surprinsă. Vai, asta înseamnă că s-a simţit foarte obosit!

Daniel izbucneşte în râs, dar îngrijitoarea bombăneşte în legea ei: Nu e nimic de râs în asta!

N-are importanţă, spune domnişoara d'Espard, lăsaţi-l să se odihnească, probabil că era mort de oboseală.

Îngrijitoarea plecă.

Măcar să se fi culcat în camera cea nouă, i-am fi dat şi un cearceaf curat, doar avem destule cearceafuri în casă, adăugă el. Nu este scandalizat, nici nu-l supără întâmplarea, vrea numai să arate că nu stă într-un singur cearceaf. Nu, Daniel nu este sărac, el e mulţumit cu ce are. Încă din copilărie a cunoscut ruina gospodăriei tatălui său. Acum tot ce-i aici îi aparţine şi asta îi e de ajuns. În comună există ferme mai semeţe, curţi mari, dar acelea sunt împovărate de datorii. Stâna lui Daniel; muntele şi pădurea nu-i dau nicio bătaie de cap! Vorbeşte întruna, sigur pe

sine, fără să se oprească din lucru, în timp ce domnişoara îi dă ghes cu întrebările ei.

Oare nu are şi el o prietenă în sat?

Ha, ha! Poate că are.

Când a construit odaia cea nouă s-o fi gândit el la ceva.

Domnişoara îl dete gata cu această întrebare. Pricepu că era o femeie foarte deşteaptă şi că putea să-i povestească fără reţinere totul de-a fir a păr. Din păcate nu avea nicio prietenă, dar e adevărat că avusese un gând, atunci când a ridicat locuinţa cea nouă. Iubise cândva o fată, Helena, fiica unui ţăran, dar n-a ieşit nimic. Faţa lui Daniel e roşie şi încinsă. Munceşte din greu şi cu îndârjire, se vede că e furios. Nici în clipa aceasta nu s-ar da în lături să-i şteargă una peste bot rivalului său. Acela era jandarm, ţintea chiar postul de primar. Voia s-o facă pe Helena doamnă. Oricum era ceva de capul ei, altminteri el, Daniel, nu s-ar fi sinchisit atâta de ea.

Nu, bineînţeles.

Îşi duce destinul ca un bărbat adevărat, gândeşte domnişoara d'Espard. Dar când i-o şi spune plină de admiraţie, acesta devine dintr-odată şi mai bărbat şi începe să privească lucrurile cu mai multă detaşare. Helena va fi în curînd nevastă de primar, în timp ce el, Daniel, va trudi aici la Torahus fără încetare, an de an. Ce altceva ar putea face? Să se poarte ca un caraghios, jelind după o fată? Niciodată! În comună a existat un flăcău pe care l-a părăsit una şi el nu şi-a putut înfrânge durerea. S-a topit pe picioare şi în câţiva ani s-a prăpădit. Mai bine se lăsa păgubaş! Poate mai trăia şi azi.

Chiar a murit?

Bineînţeles. Într-o bună zi dus a fost! Daniel îşi luă un aer înţelept şi matur; făcea chiar observaţii profunde. Nu, nu e bine să ai o simţire prea delicată, dacă vrei să te descurci în viaţă!

Asta îi plăcu domnişoarei, regăsea în vorbele lui unele gânduri de-ale ei despre existenţă. Poate nu chiar aşa, dar oricum nu strică să mai mediteze asupra lor. Ea nu vorbise niciodată cu cei din sat şi nu avea de unde să ştie că astfel

de zicale înţelepte erau acolo, jos, la îndemâna oricui.

Dar iată că şi Daniel vrea să-şi ia revanşa şi o întreabă, la rândul său, dacă nu este logodită cu contele. Domnişoara îi răspunde evaziv. Chiar logodnic nu îi era încă, se cunoscuseră la sanatoriu şi s-au împrietenit din prima zi. Au atâtea lucruri comune.

Atunci înseamnă că sunteţi pe drumul cel bun! spune Daniel şi aprobă din cap înveselit.

Ce va fi nu ştiu, dar deocamdată nu este nimic, vorbi ca pentru sine domnişoara. Şi ce-ar putea să iasă din asta? Nu, nu cred că vom ajunge atât de departe.

Daniel a început să caşte tot mai des, semn că i se făcuse foame; de altfel şi soarele e la amiază şi el lasă să se înţeleagă că a venit vremea mesei. Când o pornesc, din nou, spre casă, Daniel o întreabă cum este la sanatoriu: Nemaipomenit, nu?

Da, oricum, nu ca în străinătate, dar...

Am auzit că a sosit o prinţesă englezoaică.

Domnişoara d'Espard nu are nimic împotrivă să locuiască sub acelaşi acoperiş cu o prinţesă, de-aceea îi răspunde: Aşa se vorbeşte.

Curios, cine şi-ar fi închipuit că, din vechea stână din vecinătate, va ieşi un adevărat castel! spune Daniel dând gânditor din cap. Din nou începe să-i povestească cum i-au făcut lui mai întâi propunerea să le vândă stâna. Nu părea să regrete că a fost încăpăţânat şi neclintit în hotărârea sa de a păstra gospodăria. Dar era bine să se afle că stâna lui, muntele şi pădurea au atras mai întâi atenţia celor care au construit sanatoriul. Aşa e. Căci aici este locul cel bun. Dincolo, pe muntele învecinat, nu sunt decât râpe prin care vântul din nord suflă în voie.

Îngrijitoarea îl anunţă pe Daniel că va trebui să mănânce în odaia cea nouă. Păsat rece, lapte rece, cartofi reci şi heringi. Nu a putut găti nimic, deoarece domnul cel străin dormea în coliba unde se afla cuptorul. Tot mai doarme?

Dacă mai doarme? Nici nu s-a întors încă pe cealaltă parte.

Daniel râde cu bunăvoinţă şi merge să-şi ia prînzul rece.

Fără îndoială, domnişoara d’Espard este o fiinţă nemaipomenită! Ea aşteaptă răbdătoare ca Daniel să-şi ia masa şi apoi îl însoţeşte, din nou, la muncă. Cine altul, decât o femeie iubitoare, ar fi putut să treacă această probă de abnegaţie! Când domnul Fleming se trezi, în sfârşit, după masă, îl întâmpină chipul strălucitor al domnişoarei. Uşor jenat, dă din cap şi zâmbeşte, în semn de scuză, negăsind ce cuvinte să spună.

Aţi dormit bine? întreabă ea.

Da, îi răspunde acesta. Apoi, mulţumindu-i lui Daniel pentru găzduire, îi dă o bancnotă. Este foarte îndatoritor, de când era copil nu mai dormise atât de bine. Aţi putea înţelege aceasta, stimată domnişoară? Daniel mă mai primeşte şi altădată? Nu, nu-mi trebuie aşternut curat, nu îmi trebuie nimic, totul să fie exact cum a fost azi. Îţi mulţumesc mult.

La întoarcere îi vorbeşte tot timpul despre cât de grozav a dormit. Şi culmea, iată că i s-a făcut foame! De ani şi ani s-a aşezat la masă fără pic de poftă şi acum ar mânca şi pâine uscată. Poate, unde s-a odihnit atât de bine. Oare câte ore să fi dormit? Şi fără să transpire, fără să se umezească câtuşi de puţin.

Domnişoara d’Espard observă urmele de transpiraţie de pe tâmplele sale, acum zvântate, dar nu-l contrazice. Grăbeşte însă pasul, ca lui să nu i se facă frig.

Să vedeţi că am să-mi revin, scumpă domnişoară. Iată mă simt, de pe acum, mai în puteri. Aveţi dreptate, să ne grăbim, vă e foame, amândoi suntem flămânzi.

Ajung prea târziu, dar domnişoara d’Espard nu este omul care să nu fie în stare să procure un prânz, chiar după ce ora de masă a trecut. Ea însăşi aduce mâncarea de la bucătărie. Bucatele aburinde şi vinul îi înviorează. E atâta bucurie pe faţa bărbatului bolnav; obrajii i se colorează, ochii îi strălucesc. Ziua e pe trecute şi bucuria încă mai pâlpâie în privirile domnului Fleming! După masă, cei doi au mai băut puţin vin şi, seara, el nici nu vrea să audă să se despartă de ea. Deşi domnişoara dă semne de oboseală, el se simte atât de odihnit şi de refăcut, încât ar vrea să dea o

întrebuinţare nopţii lungi care vine. Stau alături şi îşi imaginează cum ar fi; până şi scosul hainelor pare de neconceput, chiar şi dezlegatul şireturilor de la pantofi. Ea râde cu poftă. Rămân în sala de fumat până ce toţi ceilalţi merg la culcare. Apoi se ridică şi ei, urcă scările. Domnişoara abia mai poate să-şi ţină ochii deschişi.

El îi ia mâna şi ea se grăbeşte să spună: Noapte bună, noapte bună!

Nu, asta nu. El o conjură să vină în odaia lui.

Ea ezită.

Noaptea va fi atât de lungă, atât de insuportabilă pentru el; goală şi albă. Comandase vin în cameră, ar putea să mai stea împreună de vorbă la un pahar.

Mulţumesc, dar nu acum. Nu, mulţumesc.

Poate i-ar permite să o însoţească la ea? Ar putea să stea acolo. Altfel noaptea i s-ar părea fără sfârşit.

Nu. Noapte bună! îi mai spune o dată, sunt sigură că veţi dormi. Dar aş putea eventual să vă conduc şi să vă scot cizmele.

Cum să vă mulţumesc, sunteţi atât de bună.

Când păşesc în cameră, din prudenţă, vorbesc amândoi în şoaptă, dar ea îl opreşte să închidă uşa.

Mă gândeam, explică el, ca nu cumva slujnica să se uite în cameră.

Da, dar eu am să plec imediat. Acum aşezaţi-vă.

Ea îi desface şireturile şi rămâne o clipă mută de uimire. Poate că el urmărise aceasta: distinsul domn poartă şosete de mătase şi, ştie ea, cât sunt de scumpe. Pentru a-şi ascunde mirarea, îi spune cu o voce indiferentă: Purtaţi şosete prea subţiri aici în munţi.

Găsiţi?

Da. Aici se folosesc ciorapi de lână. Aşa, în continuare vă puteţi ajuta singur!

Ea se ridică, merge la uşă şi dispare.

IV

CÂND AVOCATUL ROBERTSON SOSI LA SANATORIU, avu

o mulţime de treburi de rezolvat. Ba să-l încurajeze pe unul, ba să-l sfătuiască pe altul. Era nevoie de multă răbdare şi bunăvoinţă. Amabil cu toţi, făcea rareori uz de autoritatea sa.

Prima persoană de care se interesă a fost Mylady: era bine merçi! Distinsă şi retrasă, citea reviste, făcea baie, mergea în excursii cu interpreta ei, tânăra norvegiană, se scula la amiază şi îşi lua masa de prânz pe la ora opt seara. Părea că totul era în ordine. Dar Mylady avea şi ea o cruce de purtat. Nu era bolnavă, dar numai însoţitoarea ei ar fi putut povesti de câte ori o văzuse plânsă şi îngândurată. În viaţa ei se petrecuse o dramă.

Sora şefă spunea că englezoaica avea o poliţă grea de plătit.

Aşa? Nemaipomenit! glumi avocatul Robertson. Cu cât mai grea, cu atât mai bine!

Problema aceasta se putea rezolva fluierând. Altele i se păreau mult mai complicate. Doctorul îi vorbi despre sinucigaş. Afurisitul ăsta te ia prin surprindere. Azi zice că n-are rost să se mai scoale din pat, să se mai îmbrace, să mănânce, să vorbească, să-şi folosească picioarele. Mai curînd ori mai târziu, tot trebuie să moară! Mâine e într-o dispoziţie înfloritoare, şi joacă, bucuros, o partidă de popice. Altminteri e un om corect, îşi achită datoriile cu promptitudine...

Ce să zic, nu văd ce-am putea face pentru el, spuse avocatul.

E greu, foarte greu, răspunse doctorul. Pe de altă parte ameninţă cu fel de fel de tâmpenii şi vrea să-şi pună capăt zilelor. Cu de-alde ăştia nu poţi fî sigur niciodată.

Că-şi face seama aici sau în altă parte, la urma urmei e totuna. Cel puţin aşa judec eu. Dar un lucru e clar; n-ar fi în avantajul sanatoriului.

Tocmai! răspunse doctorul. Dacă, până la urmă, nebunul o face, va produce debandadă printre pacienţi şi întreaga reputaţie a acestui aşezământ va avea de suferit.

Chiar credeţi că se spânzură?

Mă îndoiesc. Dar mai există şi alte posibilităţi. De altfel

are şi o teorie. Susţine că trebuie să-şi inventeze o metodă de sinucidere inedită şi cu totul excepţională.

Cum aşa?

Prostii. Sinuciderea îi pare a fi mai prejos decât crima; de aceea caută o metodă superioară de a-şi lua viaţa.

Aşa spune?

Cam aşa. O formulă prin care sinuciderea să fie ridicată la rangul crimei.

Doctorul şi avocatul izbucnesc în râs. Un râs sănătos, plin de compasiune. Nu crezi că ar trebui să avem un profund respect faţă de crimă, că ar trebui să ne ridicăm până la crimă? Nu, este într-adevăr adorabil!

Căzură de acord să-l mai ţină pe acest individ ciudat un timp în sanatoriu şi să vadă ce se va întâmpla.

Apoi veni la rând Anton Moss, prietenul sinucigaşului, cel cu eczema. Nu era tocmai plăcut să-l ai pretutindeni în faţa ochilor, pe verandă sau în sala de mese. De altfel nu făcea rău nimănui şi ceilalţi pacienţi nu se grăbeau să plece din cauza lui. Inspectorul Svendsen îl aprecia. Moss îl ajuta uneori la contabilitate şi, când oaspeţii îl invitau, nu se dădea în lături de la o partidă de cărţi.

Unul după altul, oaspeţii erau cercetaţi şi forfecaţi, care mai de care, dar, în cele din urmă, avocatul reveni din nou la Mylady, soţia ministrului englez: după câte ştia el aceasta nu suferea de nimic.

Totuşi, doctorul îi dădea pilule de arsen pentru întărire şi prafuri de dormit. Starea ei psihică nu era dintre cele mai bune.

Doctorul fusese chemat de câteva ori la ea şi observase unele ciudăţenii: odată îşi ieşise din fire deoarece poştaşul sanatoriului nu-şi scosese şapca în faţa ei, altădată s-a enervat pentru că vedea de la fereastră nişte rufe agăţate la uscat. În fond astea erau fleacuri şi bineînţeles că au fost rezolvate imediat. Altminteri Mylady era o persoană sociabilă, ce-i drept cam retrasă. Se plimba numai cu însoţitoarea şi nu deranja pe nimeni. Când doctorul Öyen avea dificultăţi din cauza limbii, interpreta îi venea în ajutor şi discuţia curgea fără poticneli, pentru că norvegianca

traducea impecabil. Cea care vorbea mai mult era Mylady. Se plângea, de pildă, că lenjeria de pat şi cearceafurile, atârnate pe frânghie, o scoteau din sărite. Odată îi explicase de ce zăcea în pat până la prânz: lumina de dimineaţă o tortura, o brutaliza. Ah, e îngrozitor! Imaginaţi-vă doctore, o dimineaţă după un bal. Seara fusese frumoasă, noaptea blândă şi legănătoare... şi apoi deodată trezirea în lumina aceea stridentă! Era conştientă că starea sănătăţii ei se afla în regres, era epuizată, dar nu putea admite că asta însemna sfârşitul. Zâmbea cu oarecare cochetărie: Nu cred că moartea ar putea să-mi semene!

A cerut vreodată să asculte muzică? întrebă avocatul.

Dimpotrivă, refuză muzica. Nu, celorlalţi oaspeţi nu le-a interzis audiţiile, dar când pianistul Selmer Eyde a întrebat-o dacă are vreo preferinţă, de pildă Edelmann sau englezul Sullivan, aceasta i-a răspuns că nu vrea să asculte nimic. În acest caz Eyde nu prea mai are ce căuta aici, conchise doctorul. De altfel şi-aşa umblă de colo până colo fără rost, plângându-se ba de una, ba de alta, deşi nu plăteşte decât jumătate din costul întreţinerii.

După părerea mea, spuse avocatul, Eyde este foarte util aici. Şi din acest punct de vedere suntem înaintea altor sanatorii, având ca oaspete un muzician. Nu credeţi că am dreptate?

Ba da, răspunse doctorul. De fapt pentru asta şi este aici.

Avocatul îşi întinse picioarele într-o poziţie mai comodă şi spuse: I-am făcut şi reclamă pianistului nostru. O să apară zilele astea în ziare.

Doctorul zâmbi şi clătină din cap admirativ. Avocatul se încinse şi mai mult: Trebuie să facem din Torahus o aşezare de elită. Este pasionant să te zbaţi pentru lucrurile astea. Nu-i aşa că simţi o satisfacţie când vezi cum progresează munca? Mie îmi lipseşte activitatea practică, dumneavoastră cea ştiinţifică. Dar o scoatem noi la capăt!

Fără îndoială!

Iertaţi-mă că schimb vorba: mi se pare ciudat că nu o

găsesc pe Mylady în anuarul Gotha.

Şi ce importanţă are? întreabă naiv doctorul.

Aveţi dreptate, n-are nicio importanţă. Dar cum e posibil? Avocatul insistă asupra acestei chestiuni. Ştia sigur că e soţie de ministru, dăduse chiar el un anunţ la ziar folosind termenul „prinţesă“. Şederea distinsei doamne la Torahus trebuia neapărat speculată. Afacerea devenea astfel profitabilă. Prinţesa cutare cu suită. Ziarele sunt foarte receptive la asemenea ştiri. Am putea organiza ceva special în cinstea ei. De pildă o nuntă ţărănească, cu obiceiuri tradiţionale, cu viorişti şi costume populare.

Doctorul se îndoia că asemenea manifestări ar fi fost pe placul doamnei. Ea nu dădea doi bani pe oamenii de aici şi pe ţara aceasta. Nici măcar nu stă de vorbă cu ceilalţi. Cu o singură excepţie: doamna Ruben. Surprinzător, de ce tocmai doamna Ruben? Odată i-a făcut chiar şi o vizită acestei doamne.

În definitiv, spuse avocatul, asta nu mi se pare deloc ciudat. Se simte atrasă de cei care îi cunosc limba şi o pot înţelege. Doamna Ruben este internaţională.

Dar mai sunt şi alţii aici. De ce nu vorbeşte niciodată cu domnul Fleming.

Dumnezeu ştie. Apropo, l-am uitat pe domnul Fleming. Cum îi mai merge, se restabileşte?

Ca să fiu sincer, nu, răspunse doctorul. Îşi revine pentru moment şi recade la fel de repede. Nici nu poate fi vorba de o stabilizare. Nu am avea decât de pierdut, dacă starea lui s-ar agrava aici, din cauza aerului prea tare, şi în cele din urmă, ar muri.

Să-i sugerăm să plece? Dar cu ce pretext? Că nu i-ar face bine altitudinea? Niciun sanatoriu din lume nu ar renunţa, sub acest motiv, la un oaspete atât de preţios. Oare pe domnul Fleming nu-l îngrijorează situaţia bolii lui?

Doctorul îl lămuri că bolnavul se întremase în ultima săptămână, era bine dispus şi declara singur că doarme ca un prunc. Un tip bizar acest Fleming. Mergea zilnic la stâna vecină să bea lapte bătut. Uneori trăgea acolo şi un pui de somn. Oricum, ultimele zile se pare că i-au priit. Sora şefă

spunea chiar că umblă după fete, bineînţeles, se referea la domnişoara d’Espard.

Ei, fir-ar să fie, spuse avocatul, păi atunci nu-i e totuna dacă trăieşte sau nu!

Căzură de acord să-l ţină cât mai multă vreme la sanatoriu. Avocatul vorbi personal cu el şi fu impresionat de excelenta lui dispoziţie. Domnul Fleming glumea întruna lăudându-se că are abonament permanent la iaurt şi lapte bătut. Un tratament stimulator, păcat că acolo, la Daniel, nu era şi o femeiuşcă tânără şi nostimă care să-l servească.

Deborda de veselie şi poftă de viaţă.

Încântat de starea domnului Fleming, avocatul se hotărî să facă ordine şi în relaţia lui cu Selmer Eyde, compozitorul. Nu-i fu prea greu, deoarece procedă cu naturaleţea şi calmul său caracteristic.

Prilejul i se oferi de la sine. Bertelsen îi ieşi în cale. Era palid de indignare şi furios din cale afară. Nici nu-i răspunse avocatului la salut, devenind chiar grobian. Vă interzic să-mi trimiteţi pe cap petiţionari adunaţi de pe drumuri.

Cei doi erau cunoştinţe vechi, din Kristiania, şi avocatul nu avea niciun motiv să-l cruţe. Întrebă ironic: Nu v-aţi primit porţia de băutură azi dimineaţă?

Ce vă priveşte? Asmuţiţi un muzicant nemâncat asupra mea, îndemnîndu-l să-mi smulgă o călătorie în străinătate.

Asta era deci – Eyde! spuse avocatul. Nu înţelegeam unde bateţi. Aţi vorbit cu el?

Da, şi mi-a spus că dumneavoastră l-aţi trimis. Vă interzic să mai încercaţi asemenea intervenţii. Cred că e limpede!

Avocatul îi dădu dreptate! Vă înţeleg. Tânărul acela este cam insistent. Un artist pătimaş, fără pic de răbdare. Nu vi l-am trimis eu. El singur v-a pomenit în discuţie.

Ce tupeu! Să vină, aşa, pe nepusă masă, la mine, să mă întrebe ce se aude cu bursa şi când va intra în posesia ei?

Ha ha! râse avocatul. În această privinţă pianistul nostru nu prea ştie să se controleze, dar eu personal îi admir dorinţa arzătoare de a cuceri lumea. Sunt sigur că îmi împărtăşiţi opinia.

Bineînţeles, dar nu pe banii mei! Dumnezeu să vă mai înţeleagă, exclamă Bertelsen iritat. Cred că amândoi sunteţi nebuni de legat. El spunea că dumneavoastră l-aţi trimis.

Dar iată că de cei doi se apropie, acum, domnişoara Ellingsen. În urma ei vin domnişoara d'Espard şi domnul Fleming. Avocatul încearcă să se explice: Bineînţeles că nu l-am trimis eu. Dar când mi-a spus că intenţionează să apeleze la dumneavoastră, îmi amintesc că l-am încurajat: Da, da, încercaţi neapărat! Nu e pentru prima oară că cineva i se adresează domnului Bertelsen cu o cerere. Cam asta
i-am spus.

Bertelsen pare mai liniştit: Totuşi consider că este un procedeu cu totul nelalocul lui, să mi se forţeze mâna în felul acesta.

Bună ziua, domnişoară Ellingsen! o salută avocatul. Tocmai vorbeam despre domnul Eyde.

Bertelsen se întoarce, o vede, dar nu spune nimic. Grupului lor li se alătură şi domnişoara d'Espard cu domnul Fleming. Acum discută toţi cinci problema pianistului. Avocatul îl susţine cu căldură. Indiferent de motivul pe care l-ar avea, îi laudă ardoarea şi subliniază că tânărul merită toată stima. Ce părere aveţi, domnişoară Ellingsen?

Nu discut despre ardoare acum, îl întrerupse Bertelsen, ci despre felul lui neobrăzat de a proceda. Ce treabă am eu cu bursa lui!

Nu încercaţi să păreţi mai rău decât sunteţi, îl dojeneşte cu delicateţe avocatul. Ştiţi doar foarte bine că nu este Eyde primul care apelează la dumneavoastră. Şi după câte îmi amintesc nici nu e prima oară că sprijiniţi un talent. Scuzaţi-mă că îndrăznesc să vă dezvălui în public această trăsătură nobilă.

Bertelsen s-a îmblânzit ca prin farmec. Afurisitul de avocat l-a atins la coarda sensibilă, ridicîndu-l deasupra condiţiei lui de simplu cherestegiu. Priveşte încurcat în jurul său şi apoi lasă ochii în pământ.

Dar cântă excepţional! intervine şi domnişoara d'Espard în favoarea pianistului. Ea se pricepe poate cel mai puţin la

muzică şi, tocmai de aceea, face mult caz de asta. Nu-i aşa? i se adresează ea domnişoarei Ellingsen.

Bineînţeles.

Dar despre ce este vorba?

Avocatul îi explică: O călătorie, stimată domnişoară, o călătorie de studii la Paris.

Da, o nimica toată, adaugă Bertelsen.

Şi cam cât ar putea să coste? întrebă deodată domnul Fleming.

Toţi amuţesc. După o scurtă pauză avocatul intervine: Cazarea pe timp de un an, biletul dus-întors, taxele de studii, diverse...

Bertelsen pare a presimţi pericolul; o imixtiune din partea domnului Fleming în ceea ce îşi asumase el, o mişcare neprevăzută care ameninţa să-i dărâme prestigiul. De aceea rosteşte imperturbabil: Bine, îi acord bursa!

Toţi îl privesc plini de admiraţie. Roşeaţa îi năvăleşte în obraz. Avocatul exclamă emoţionat: Ştiam eu, ştiam eu!

Dar să fim înţeleşi, cu o singură condiţie; să plece imediat! spune Bertelsen. Nu vreau să-l mai văd.

Sunt convins că nici el nu-şi doreşte altceva, îl asigură avocatul. Dar de ce sunteţi atât de intransigent?

De ce? Nu suport ca puştiul ăsta să se ţină scai de mine. Nu, nu vreau să mă întrebe zilnic când îşi va primi bursa. Face aşa, de parcă nu aş fi în stare să i-o plătesc. Bursa îi stă la dispoziţie oricând. Am să-i semnez un cec.

Dar asta-i extraordinar! Permiteţi-mi să vă mulţumesc în numele lui.

Să nu mai vorbim despre asta! Aş vrea să ştiu de ce anume are nevoie pentru o şedere, de un an, la Paris.

Se privesc unii pe alţii întrebător. Domnişoara d’Espard, care fusese în Franţa, vrea să spună ceva, dar avocatul propune să intre cu toţii în clădire şi să analizeze, în linişte, situaţia.

Bertelsen îi invită la el. Ocupă cea mai încăpătoare şi cea mai scumpă cameră din tot sanatoriul: un salonaş cu alcov. Pe pereţi picturi în rame aurite, la intrarea în alcov draperii grele, deasupra mesei o lustră rotundă de cristal cu

braţe de bronz, perdele vaporoase care filtrează lumina; un covor moale în culori calde, un divan şi scaune îmbrăcate în pluş.

Vă rog, doamnelor şi domnilor, luaţi loc!

Bertelsen comandă vin şi prăjituri. Este plin de generozitate. Manifestă înţelegere faţă de muzicant şi e gata să-i fixeze acestuia o bursă substanţială. Ştiam eu, ştiam eu! repetă vulpoiul de avocat.

Când totul se rezolvase şi cecul era semnat, cei cinci îşi continuară sindrofia. Ciudat, se descoperiseră unii pe alţii abia acum. Bineînţeles, discuţia se purta în jurul celorlalţi oaspeţi şi pacienţi ai sanatoriului. Nu se schimbau numai păreri generale şi aprecieri nevinovate. Bertelsen era foarte liber în exprimarea impresiilor sale despre Mylady şi despre doamna Ruben. Aceste două doamne îi stăteau ca un spin în ochi, prima din cauza excesului de distincţie, a doua din cauza excesului de grăsime. Sfinte Dumnezeule, spuse el, mare ţi-e grădina! Doar şi noi suntem oameni, ce să caute atunci printre noi atâta distincţie şi atâta osânză? Domnişoara d'Espard păru a fi singura care înţelegea această logică maliţioasă. Ea râse şi strigă entuziasmată: Chiar aşa, chiar aşa! Bertelsen şi franţuzoaica îşi găseau tot mai multe gusturi şi simpatii comune. Erau de acord şi asupra teatrului, a felului de a vorbi şi a comportamentului în general. Se aducea mereu vin şi prăjituri. Bertelsen gusta din plin această mică petrecere. Deşi avocatul şi domnul Fleming se uitau tot mai des la ceas, acceptară în cele din urmă să rămână, de vreme ce gazda găsea atât de agreabilă societatea lor.

E aşa de plăcut aici, spuse domnişoara d'Espard, împărtăşind, şi de data aceasta, părerea lui Bertelsen.

Biata domnişoară Ellingsen părea a fi de prisos în această comuniune desăvârşită. Poate că între ea şi Bertelsen intervenise ceva, altfel el nu şi-ar fi îngăduit să o neglijeze atât de vizibil. Toţi observară că nici nu avea urechi pentru ea. Ridica glasul să-i acopere vorbele, o excludea din discuţie, nu făcea nici măcar efortul să o contrazică. Domnul Fleming se simţi dator să o întreţină şi,

cu tactul său caracteristic, reuşi să salveze aparenţele. Dar domnişoara Ellingsen nu era în apele ei. Deodată domnişoara d'Espard începu să vorbească franţuzeşte cu negustorul de cherestea. Oare ce-i spunea ea zâmbind atât de cochet? În orice caz, domnişoara Ellingsen nu înţelegea nimic.

Ce şi-or fi spunând? întrebă ea, prefăcându-se indiferentă. Ce secrete mai sunt şi astea?

Domnul Fleming zâmbi, indiferent şi el, căutând să-l justifice: se exersează în conversaţia franceză.

Dar diavolul îşi şi vârâse coada în joc. Nici între domnul Fleming şi simpatica lui doamnă lucrurile nu păreau a sta tocmai bine; ziua se anunţa nefastă pentru îndrăgostiţi. Mâhnirea şi jignirea pluteau în aer. Domnul Fleming ştia să pareze, totuşi nu putea ascunde faptul că purtarea domnişoarei d'Espard îl interesa. Drăguţa domnişoară avea temperament nu glumă, se pricepea să sucească minţile bărbaţilor! Se apropia atât de insinuant de interlocutor, încât acesta simţea deodată un val de căldură. Ştia să ia pălăria domnului Bertelsen de pe speteaza scaunului şi, privindu-l tăcută, să o pună la loc. Acest gest, aparent întâmplător, era o promisiune de tandreţe. Micuţa franţuzoaică avea, fără îndoială, mijloacele ei de seducţie.

Ştiu şi eu să citesc franţuzeşte, spuse domnişoara Ellingsen, ca să nu se lase mai prejos. Dar, din păcate, nu pot să conversez.

Bineînţeles că ştiţi franţuzeşte, o susţinu avocatul, altfel n-aţi fi telegrafistă.

Dar iată că tocmai acum Bertelsen şi domnişoara d'Espard izbucniră într-un hohot de râs, care o făcu pe domnişoara Ellingsen să nu se mai poată stăpâni. Îi întrebă direct ce găseau de râs, deoarece ar fi vrut şi ea să se amuze împreună cu ei. Dar nu primi niciun răspuns. Atunci se întoarse către domnul Fleming şi-i spuse încet că are momente când ar dori să-şi reia munca la telegraf. Această ocupaţie nu era câtuşi de puţin neinteresantă. Ea o găsea chiar de preferat acestei existenţe trândave. Telegraful reprezenta un fragment de viaţă. O implica zilnic în

bucuriile şi necazurile altora. Da, da, telegraful era o sursă permanentă de secrete.

Sper să nu ştiţi prea multe lucruri compromiţătoare despre mine, stimată domnişoară, glumi domnul Fleming, şi o uşoară roşeaţă îi coloră obrajii.

Sper că nici despre mine, se amestecă tachinând-o avocatul în discuţie.

Simţindu-se încurajată continuă: nu, sigur că nu ştia nimic compromiţător despre cei doi domni, dar ei puteau fi siguri că deţinea multe secrete. Nu, secrete de stat nu erau, dar oricum multe aveau importanţa lor. I se întâmplase uneori să asigure convorbirea între un ambasador norvegian şi ministrul unor puteri străine.

Cei doi deveniră atenţi.

Dar, continuă domnişoara Ellingsen, cele mai palpitante erau, fără îndoială, telegramele dintre posturile de poliţie ale diverselor state; depistarea criminalilor, a falsificatorilor, a speculanţilor, a bandelor de hoţi. Printre aceştia se aflau doamne din lumea bună, nobili, politicieni francezi, bănci, instituţii cu faimă internaţională.

Domnii o ascultau uluiţi. Această tânără delicată şi plăcută la înfăţişare, care trecea pe coridoarele sanatoriului fără să vorbească mai cu nimeni, era acum deodată aureolată de un nimb. Ştia să prezinte lucrurile despre care vorbea atât de plastic. Avea o mimică discretă a mâinilor şi îşi ţinea privirile în jos, de parcă şi-ar fi căutat cuvintele, undeva în străfunduri. Da, viaţa îşi urmează cursul şi Dumnezeu e pretutindeni. Unii fac o lungă călătorie cu un bilet de tren, alţii una şi mai lungă cu un glonte de revolver! Povestea drame sentimentale, reconstituia destine pasionante, la care telegraful fusese martor şi mijlocitor. De pildă, istoria celor doi străini cu automobilul de vânătoare.

Da, doi străini veniseră în Norvegia la vânătoare. Un domn cu servitorul său. Aveau automobilul lor personal şi voiau să cutreiere, pe cont propriu, câmpii şi păduri. Câteva zile mai târziu telegraful anunţă: Urmăriţi-i pe cei doi. După toate probabilităţile poposiseră într-o vale. Străinii cred că se pot ascunde în văile noastre, că pe-aici, pe la noi, orice

vale este un adăpost sigur. Domnul, servitorul şi automobilul se aflau în Hallingtal. După o săptămână sosi un alt domn din străinătate, care avea misiunea să-i urmărească pe cei doi. El primi prin telegraf următoarea comunicare: Lăsaţi-i pe domnul şi pe servitorul său să fugă, dar recuperaţi automobilul! Poliţia noastră interveni, ajutîndu-l să găsească persoanele în cauză, dar automobilul dispăruse. Detectivul telegrafiază urgent în ţară: Automobil dispărut, conform mărturiilor, furat ţigani unguri.

În urma cercetărilor făcute, ţiganii sunt prinşi în drum spre Valdres şi automobilul este găsit. Strânşi cu uşa, ţiganii susţin că l-au primit de la străinul acela nedespărţit de servitorul său. Detectivul cumpără automobilul de la dubioşii proprietari şi raportează în ţară că deşi cercetase vehiculul piesă cu piesă, nu a găsit nimic. Fusese golit probabil înainte de a intra în mâinile şătrarilor. Din raport se specifică faptul că automobilul nu ar fi conţinut aur sau pietre scumpe, ci hârtii, simplu – hârtii! Imaginaţi-vă cuvinte mărunte, negru pe alb, dar mai preţioase decât toate comorile la un loc, documente, de o importanţă fără egal. Se juca aici un destin, o problemă de viaţă şi de moarte. Şi deodată, nici urmă de hârtii.

Domnişoara Ellingsen se întrerupe brusc şi întreabă: Sunteţi curioşi să aflaţi ce s-a întâmplat mai departe?

Ce întrebare? Bineînţeles că voiau să afle continuarea; încordarea lor ajunsese la limită.

Bine, dar să ştiţi că nu mai e mult. Urmăritorul şi poliţia au fost chemaţi înapoi la Hallingtal. Câmpii şi păduri fură răscolite, dar degeaba. În cele din urmă autorităţile se hotărâră să se adreseze domnului şi servitorului acestuia şi să-i oblige să divulge ascunzătoarea. În sfârşit hârtiile au fost recuperate în schimbul unei importante sume de bani.

Avocatul şi domnul Fleming întrebară puţin nedumeriţi: Cum, au răscumpărat hârtiile?

Da.

Cu domnişoara se petrecuse o ciudată transformare. Pierduse, pur şi simplu, firul povestirii. Nu mai era nimic de făcut. Oare ce se întâmplase?

Domnul Fleming încearcă să o ajute: Nu înţeleg, de ce nu au fost arestaţi imediat stăpânul şi servitorul său?

Asta nu am de unde să ştiu, răspunde domnişoara încurcată. Probabil că erau rude apropiate cu păgubaşii.

Tăcere.

Dar servitorul? întreabă domnul Fleming.

Domnişoara se simte copleşită. Într-un ultim efort încearcă marea lovitură Servitorul... ah, da, servitorul era femeie.

Această dezvăluire restabili încordarea. Cei doi bărbaţi erau consternaţi. Dar iată-i, din nou, în situaţia de a nu mai înţelege nimic. În zadar puneau tot felul de întrebări: bine, dar întreaga poveste? Şi în ce scop? Un automobil de vânătoare? Dar de ce nu au fost arestaţi?

Domnişoara Ellingsen nu e în stare să răspundă; ea repetă întruna că nu ştie. Pare complet derutată. Deodată se înviorează a găsit în sfârşit o soluţie. De ce nu au fost arestaţi? şopteşte confidenţial. S-ar putea ca însăşi guvernul să le fi oferit şansa de a se împuşca singuri, cu propriile lor arme de vânătoare.

Da, da, asta trebuie să fi fost. Domnii nu mai insistară. Aşa cum stă acum, tăcută şi neajutorată, domnişoara le inspiră milă şi ei nu vor să o mai chinuiască. Spre a o scoate din impas cei doi schimbă discuţia. Avocatul aduce vorba despre Mylady şi îl întreabă pe domnul Fleming dacă el, ca nobil, nu posedă cumva un exemplar din anuarul Gotha.

Această întrebare pare a-l tulbura pe conte. Evită răspunsul întrebând precipitat: Cum adică? De ce?

Întrebam dacă aveţi anuarul Gotha. V-aş ruga să fiţi atât de amabil şi să cercetaţi dacă Mylady figurează în el. Eu nu reuşesc să dau de ea.

Acesta râde uşurat. Nu ştiu nici dacă figurez eu în el! Nu, nu-l am.

Domnişoara e tot acolo, tăcută şi absentă ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Domnul Fleming îi povesteşte acum despre taurul de la stâna vecină, taurul lui Daniel. O întreabă dacă nu l-a văzut cumva în timpul plimbărilor ei prin împrejurimi.

Nu, nu-l văzuse.

Cu atât mai bine. Animalul era periculos şi singurul lucru sănătos era să te fereşti din calea lui. Da, taurul lui Daniel era un adevărat uriaş. Păştea o păşune întreagă, avea coarne lungi, o blană brună, netedă şi o privire rea, stranie. Daniel singur spunea că era năbădăios şi că făceai mai bine să nu-ţi pui mintea cu el!

Nu, slavă domnului, domnişoara nu-l văzuse. Numai gândul că i-ar fi putut ieşi în cale o înfiora.

Dacă animalul reprezintă un pericol pentru oaspeţii sanatoriului, atunci Daniel ar trebui să se descotorosească de el, spuse avocatul.

Vrea să-l ţină până la toamnă şi să-l vândă casapului, îi explică domnul Fleming.

Am să-l trimit pe elveţianul nostru să-l cumpere imediat, hotărăşte avocatul. Să nu apuce să-mi bage în sperieţi oaspeţii. Asta ar fi prea de tot.

Zicând acestea, domnul Robertson se simţea un adevărat mecena, un mântuitor al întregului sanatoriu. Când domnişoara Ellingsen îi mulţumi, el se grăbi să-i răsplătească recunoştinţa printr-o amabilitate: Mă gândeam la ceea ce ne-aţi povestit – ciudata istorie cu automobilul de vânătoare – curios că nu aţi scris-o.

Eu? Nu.

Ar trebui să o scrieţi. E pasionantă şi aţi povestit-o excelent. Nu-i aşa, domnule Fleming.

Da, aprobă acesta.

Domnişoara se înviorează. Povestirea a cam obosit-o, dar acum începe să-şi revină. O, nu, n-ar putea să scrie, zâmbeste uşor intimidată. Ea nu ştie decât să stea la telegraf şi să asculte. De altceva nu e în stare. Târziu, noaptea, când e singură, se gândeşte la tot ce a auzit. Aceste întâmplări i-au devenit indispensabile, o adevărată hrană sufletească.

Atunci, poate că, totuşi, ar trebui să încerce să scrie.

N-ar fi exclus, încuviinţă ea. De fapt încercase. Nu putea să nege. Avea chiar unele pagini scrise. Dar de unde ştiau ei toate acestea?

Nu era greu de ghicit. Povestea atât de bine. Domnişoara Ellingsen strălucea de fericire. Recunoaşterea talentului ei îi dădea o neaşteptată siguranţă de sine. Îi uită, pentru o clipă, pe cei doi care vorbeau franţuzeşte; era atât de posedată de ceea ce spunea încât aceştia se întrerupseră să o asculte. La un moment dat strigă chiar cu ostentaţie: Nu, ceea ce este pasionant la telegraf nu sunt micile găinării obişnuite, când unul înşală, de pildă, într-o afacere cu cherestea. Astea sunt fleacuri. Dar într-o bună zi aparatul ţăcăne o ştire absolut senzaţională din drum – Anglia – ducesa de Somewhere a dispărut – trecând clandestin graniţa –, poate sedusă...

Din nou o poveste lungă care se sfârşi abia când domnişoara fu silită să abandoneze, deoarece nu mai era în stare să continue.

Toţi o ascultaseră. Bertelsen şi domnişoara d'Espard renunţaseră să mai vorbească franţuzeşte, urmărind-o cu atenţie. Domnul Bertelsen o întrerupse la început, declarând că el nu era omul să se lanseze în afaceri prosteşti şi să înşele în tranzacţiile cu cherestea. Domnişoara se scuză; exemplul dat de ea fusese cu totul întâmplător, ar fi putut la fel de bine să se refere la orice alt domeniu, de pildă la negoţul cu cai. În timpul povestirii Bertelsen interveni din nou: Oare nu aţi depus un jurământ?

Jurământ? Ba da.

Secretul profesional?

Întrebarea o deconcertă. Începu să se bâlbâie: Cum? Fără îndoială, semnase o declaraţie. Pentru nimic în lume nu şi-ar fi încălcat jurământul. Făcuse oare aşa ceva?

Nu, o linişti domnul Fleming.

Şi, pe deasupra, continuă Bertelsen din ce în ce mai agresiv, nu înţeleg toată istoria asta. Ducesa a fost aici în ţară?

Aici?

Mi se pare că am citit ceva asemănător într-un roman poliţist. Poate vă amintiţi.

Domnişoara Ellingsen protestează vehement şi faţa ei devine stacojie. Nici vorbă, nu citise decât foarte puţine

romane poliţiste. Dar întâmplările captivante pluteau în aer, se insinuau în viaţa cotidiană, telegraful era plin de ele. În ceea ce priveşte jurământul, nu dăduse niciun nume, nicio localitate precisă. O poveste cu o ducesă putea să se petreacă oriunde. Cei ce o ascultau nu se poate să nu fi observat că îşi curmase brusc povestirea. O făcuse intenţionat pentru că jurământul îi interzicea să continue.

Bertelsen era neîndurător. Ciudat, în povestea cu automobilul de vânătoare aţi amintit şi nume de localităţi: Kristiania, Hallingtal...

Nervii domnişoarei Ellingsen încep să cedeze, nu îşi mai poate stăpâni lacrimile. Nu are puterea să se ridice şi să plece. Se incovoaie sub cuvintele grele ale lui Bertelsen fără să mai scoată o vorbă. O cuprinde un tremur isteric.

Doamne Dumnezeule! strigă acesta şi se repede la ea. Ce înseamnă asta, să plângeţi pentru atâta lucru? N-am vrut; bineînţeles că m-am purtat ca un bădăran. La naiba! Ce am eu cu jurământul acela? E treaba dumneavoastră şi nu a mea. Aş fi preferat să nu vă sinchisiţi de asta, zău, aş fi preferat să priviţi lucrurile cu mai mult umor. S-o lăsăm baltă!

Nu e nimic, suspină ea. Lăsaţi, aşezaţi-vă, nu face nimic. Nu e nevoie să mă consolaţi. Poate aveţi dreptate, în parte, poate întru totul, din punctul dumneavoastră de vedere. Doar că mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Nu aş vrea să vă stric petrecerea, a fost doar un incident, peste care se poate trece. Atât doar, am văzut negru înaintea ochilor.

Domnii încearcă să schimbe discuţia pentru a-i da domnişoarei Ellingsen răgazul necesar să se liniştească. Avocatul remarcă dintr-odată mina excelentă, debordând de sănătate a domnului Fleming. Îşi revenise atât de bine în ultima vreme, se şi îngrăşase. Era chiar pus pe şotii; slavă domnului, nu-i mai lipsea nimic decât o drăguţă.

Domnişoara d’Espard urmărise scena penibilă, a cărei eroină fusese domnişoara Ellingsen, de la oarecare distanţă, cu o expresie pe jumătate uimită, pe jumătate dispreţuitoare. Acum vine lângă ea, îi vorbeşte în şoaptă, o mângâie afectuos pe păr. Bărbaţii beau şi vorbesc tare, râd

pentru a restabili buna dispoziţie. Domnişoarele se apropie tot mai mult, petrecerea se înteţeşte, se aduc mereu băuturi şi mâncăruri. Incidentul dintre Bertelsen şi prietena sa a fost uitat: şi-a tras scaunul foarte aproape de ea şi face totul ca să o împace. Cere cuvântul şi ţine un discurs în cinstea sanatoriului Torahus. Emoţionat, avocatul îi mulţumeşte din toată inima. Din ce în ce mai destins, domnul Fleming se lasă pe spate în fotoliu, îşi trage vesta peste pântecul scobit şi se bate cu palma peste piept. Iată, ce poate să facă acum, cu câteva săptămâni în urmă nu ar fi fost în stare. Aici locuia sănătatea! Îi rugă pe cei de faţă să compună împreună cu el o telegramă pentru mama sa.

De câte ori îşi amintea de ea şi de casa părintească faţa lui căpăta o mobilitate ciudată, o expresie de încântare. Avea o mamă bună. Nici nu bănuiesc ei ce doamnă desăvârşită este. Cu pieptul zbătându-i-se de emoţie se aşează la masă să scrie textul telegramei. Toţi ceilalţi semnară. Mulţumesc, spuse el. Iscăliturile lor erau o chezăşie: el era bine; ea putea să fie liniştită.

Reluă discuţia cu domnişoara Ellingsen, ca şi când acel incident nu ar fi avut loc. Insistă asupra cazului ducesei de Somewhere şi îşi exprimă admiraţia faţă de talentul de a povesti al telegrafistei. Era atent şi delicat fără ostentaţie.

Să nu vă închipuiţi că nu ştiu mai mult; aş putea chiar să vă spun cum îi merge acum, dacă mi s-ar permite. Dar există un secret profesional. Nu aţi observat că a trebuit să mă opresc?

Ba da. Chiar am admirat uşurinţa cu care aţi renunţat. Nu e uşor să întrerupi o poveste atât de interesantă.

Jos, în curte, se auzi uruitul unei trăsuri şi Bertelsen spuse în glumă: Domnule avocat, trebuie să coborâţi, v-a sosit un nou oaspete! Dar, cum nimeni nu era anunţat, avocatul nu se deranjă. Nu râdeţi, domnule Bertelsen, am dat un anunţ la ziar că în sanatoriul nostru se află un conte şi o prinţesă. Asta o să facă vâlvă!

Dar iată că survine un lucru cu totul neaşteptat. Contele îşi lasă brusc capul în jos ca şi când i-ar fi venit ceva în gât. Îşi scoate repede batista şi o duce la gură, apoi o priveşte şi

nu-i vine să creadă. Se ridică, merge la fereastră, o cercetează din nou.

Ce este, întreabă domnişoara d'Espard speriată.

Niciun răspuns.

Ce s-a întâmplat, repetă ea sărind de pe scaun.

Domnul Fleming se şterge la gură şi îşi vâră batista în buzunar. Nimic, răspunde el şi se aşază iar în fotoliu.

Toţi au văzut cele petrecute, se dăduse de gol. Îşi goli paharul pe nerăsuflate. Faţa lui era cadaverică.

Aveţi aici o dungă subţire, spune domnişoara d'Espard, arătând cu degetul.

Unde?

Acolo, în colţul gurii. Dacă vreţi să-mi daţi batista...

Mulţumesc, pot şi singur. Se ridică, merge la oglindă şi se şterge. Domnişoara d'Espard îl urmăreşte cu privirea. Toţi devin atenţi.

Suporta situaţia cu stoicism; cuvintele şi mişcările îi erau fireşti, dar obrazul îi devenise imobil şi supt. Ceilalţi nu lăsau să se observe că bănuiau adevărul, doar domnişoara d'Espard îl ţintuia cu priviri îngrozite şi în tandreţea ei necontrolată îşi lăsă mâna pe mâna lui. Privirile li se întâlniră. Mulţumesc, şopti el. Dacă în legătura lor intervenise, la un moment dat, o fisură, acum totul se netezise.

Alerg să chem doctorul, spuse ea.

Doctorul? întrebă el, încercând să pară surprins. Nu e nevoie, nu s-a întâmplat nimic. Dar, dacă insistaţi, v-aş ruga, puţină gheaţă...

Nu vă simţiţi bine, intervine avocatul. Trebuie anunţat doctorul de urgenţă! Vă rog să-l aduceţi imediat, se adresează acum domnişoarei.

În minutele care urmează toţi încearcă să pară liniştiţi şi chiar optimişti. Domnul Fleming nu vrea să părăsească societatea şi să meargă la culcare; de ce să fie el primul care abandonează? A fost silit să-şi mai folosească o dată batista şi să se şteargă în faţa oglinzii. Făcuse toate acestea, la fel de liniştit şi de firesc, ca şi prima oară. Căuta să nu deranjeze pe nimeni, dar veselia din camera lui

Bertelsen se stinsese, petrecerea luase sfârşit.

Inspectorul Svendsen bate la uşă, intră şi anunţă că jos aşteaptă consulul: Poate că avocatul ar dori să-i prezinte omagiile.

Cine?

Consulul Ruben, soţul doamnei Ruben, a sosit chiar acum.

Deşi nu fusese anunţat în prealabil de sosirea acestuia, avocatul se ridică imediat şi îi roagă pe ceilalţi să-l scuze. Se întoarce spre Bertelsen, zâmbind cu importanţă: Ce v-am spus, nu e nimic de râs în asta. Da, da, primim oaspeţi noi – iată acum au început să vină consulii.

Tocmai când inspectorul dă să iasă, domnul Fleming îl cheamă înapoi. Ah, domnul Fleming arată ca moartea în persoană, dar el trăieşte încă, gândeşte, simte. Clipeşte din ochi, buzele lui au un tremur uşor când respiră, vorbeşte, se mişcă, gesticulează. Îşi depărtează şi îşi apropie mâinile cum vrea. Nu, nu e mort. Acum îi predă inspectorului telegrama adresată mamei sale, în Finlanda, şi îl conjură să o expedieze imediat.

Ce-i drept, telegrama nu mai era acum tocmai adevărată. Domnul Fleming nu mai putea să afirme, cu conştiinţa împăcată, că şi-a recăpătat sănătatea. Şi totuşi el dorea ca mama lui să primească această înştiinţare. Era aproape o datorie morală.

V

ÎN TIMPUL DIN URMĂ AVEAU LOC FEL DE FEL de incidente. Oamenii erau într-un du-te-vino continuu. Şi deodată moartea începu să guverneze. Ea lovi năpraznic fără să ţină cont de niciun criteriu.

Domnul Fleming zăcea la pat. La început ţinea bucăţi de gheaţă şi pe piept din cauza repetatelor hemoptizii, dar când acestea încetară, se restabili repede. Acum şedea în capul oaselor şi îşi pierdea timpul făcând pasienţe. Domnişoara d’Espard merse la stână să-i transmită lui Daniel salutările contelui şi să-l anunţe că domnul era răcit

şi nu putea veni, deocamdată, să-şi bea laptele. De îndată ce se va simţi mai bine, va trece pe acolo.

La întoarcere fu atacată de taur. Acesta alergă fornăind turbat pe urmele ei şi tânăra ajunse, în cele din urmă, la sanatoriu, abia ţinându-şi răsuflarea.

Taurul era lăsat în continuare liber. Sanatoriul l-ar fi cumpărat imediat, dar Daniel nici nu voia să audă să-l vândă înainte de sosirea toamnei, când animalul ar mai fi luat în greutate şi preţul i-ar fi crescut. Zilele treceau fără să se ia vreo hotărâre. Avocatul Robertson se întorsese la treburile sale, în Kristiania. Urmărirea domnişoarei d'Espard, cu tot dramatismul ei, nu stârni un interes deosebit. Tânăra franţuzoaică nu se prea bucura de simpatie, aşa că nimeni nu era dispus să-i ia apărarea, dimpotrivă. Doamnele, mai ales, erau de părere că domnişoara ar fi putut să ocolească păşunea. În fond, ce a căutat, a găsit!

Îşi făcură apariţia oaspeţi noi. În aceeaşi zi cu consulul Ruben au mai sosit câţiva pacienţi şi, la sfârşitul săptămânii, poposiră la Torahus vreo şase oameni venind de la Dover. Părea că previziunile avocatului încep să se împlinească. Reclama cu pianistul celebru şi cu distinşii oaspeţi, o prinţesă şi un conte, îşi făcuse efectul, atrăgând o mulţime de vizitatori. Unde este contele, întrebau doamnele nou venite. Unde este prinţesa, întrebau, atât doamnele cât şi domnii. Sanatoriul se transformase într-un local monden şi ameninţa să devină neîncăpător.

Se impunea pentru la toamnă amenajarea mai multor încăperi. Primăvara viitoare trebuia să găsească sanatoriul pregătit pentru un număr şi mai mare de oaspeţi. Camere aveau destule, dar nu erau toate finisate, mobilierul era incomplet şi în unele lipseau sobele. Acum mai mergea, deoarece unii vizitatori nu aveau timp, alţii bani suficienţi, pentru o şedere mai îndelungată la Torahus. Mulţi plecau, după un popas de câteva zile, făcând loc unui nou val de vizitatori. Paturile îşi schimbau, calde încă, ocupanţii.

Consulul Ruben venise să-şi viziteze soţia. El aparţinea acelei categorii de oameni care nu au niciodată timp şi deci

nu pot rămâne multă vreme în acelaşi loc. Încă din prima seară începu să dea semne de nerăbdare. Îi ceru soţiei sale amănunte despre doamna ministru: Cum ar putea fi văzută? întrebă el.

Doamna Ruben se ridică, imensă şi astmatică, şi se îndreptă spre uşă. Era atât de grasă încât se legăna pe picioare ca o gâscă. Când cobora scara respira greu de parcă ar fi suit-o. Deschise uşa, privi pe coridor şi o închise repede la loc. Nu se auzea nicio mişcare.

Vorbeşte încet, aici se ştie tot, îl preveni ea. Doamna nu este o persoană obişnuită. Vine numai când vrea ea sau nu vine deloc. Nu se lasă convocată.

Iritat de întreaga istorie, consulul izbucni: Ce ţi-a venit să ceri să ţi se aducă un al doilea pat în cameră? Mie nu mi se poate oferi o cameră proprie?

Fetele l-au adus aici, încercă să se eschiveze doamna Ruben. Eu nu am ştiut nimic, probabil că sanatoriul este supraaglomerat.

Prostii. În chilia asta nu e pic de aer. Te-am întrebat: ce e cu această doamnă.

Ce să fie? Se află într-o situaţie dramatică; nopţi nedormite, un cămin destrămat, despărţită de soţ. O femeie distrusă, fără niciun căpătâi.

Îngrozitor! spuse consulul.

Prinţesa fusese de câteva ori aici, bătuse la uşă, zâmbise, îşi ceruse scuze, ea care nu vorbea cu nimeni. Prima dată, doamna Ruben a fost atât de uluită, încât a uitat să se ridice şi să se încline în faţa ei.

De unde e? întrebă consulul.

Din Anglia. Nu se poate să nu fi auzit până acum de ea. Era o lady. Soţul ei, lord şi ministru, făcea parte din guvern.

Aşa, spuse consulul, atunci probabil citise despre ea, dar nu punea prea mult preţ pe toată povestea asta.

Doamna Ruben simţi că trebuie să-i întindă o nadă. De aceea intră direct în subiect: Ce e cu ea? Ce vrea? A intrat într-o încurcătură. Bani, asta vrea.

Asta-i bună! Bani vrem toţi, răspunse consulul.

E cumplit; nu mai are nicio leţcaie şi nimeni nu o ajută.

Consulul se aplecă puţin şi zări pe mâna soţiei sale un inel nou. Ia să văd.

Doamna tocmai îşi trecuse mâna prin păr ca soţul ei să observe bijuteria. Aşa-i că e grozav? Nu am vrut să-l primesc. Dumnezeu mi-e martor că nu am vrut, dar ea mi l-a dat aproape cu forţa. Ai mai văzut vreodată o asemenea strălucire?

Consulul dădu din cap: Carevasăzică mai poate să vândă câteva inele.

Doamna se simţi jignită: Sper că nu vorbeşti serios. Cum o să-şi vândă inelele, doar nu se ocupă cu aşa ceva. Are nevoie de sprijinul tău în calitate de consul. Asta este cu totul altceva. Din moment ce nu poate lua legătura cu propriul ei consul, vine la tine. Nici nu ar putea să apeleze la consulul englez. Acesta ar fi de partea soţului ei şi al ministerului, de bună seamă.

Bine, dar ea nu are chiar pe nimeni? Soţul ei a întrerupt orice relaţie cu ea?

Nu ştiu dacă ăsta este cuvântul potrivit. Ea mi-a vorbit foarte frumos despre bărbatul ei.

Păi sigur, aşa se întâmplă de obicei.

Cum adică?

Da, după despărţire se spun cuvinte din ce în se mai frumoase, când începi să regreţi ce s-a întâmplat.

Doamna Ruben se simte din nou jignită. De data asta nu era vorba de o femeie oarecare, ci de o lady. Consulul simplifica lucrurile prea mult, crezând că toate doamnele sunt la fel cu dactilografele lui de la birou. Prinţesa găsea numai cuvinte de laudă pentru soţul ei, continuă doamna Ruben, ba mai mult, recunoştea că acesta nu-şi făcuse decât datoria şi practic nu luase nicio măsură împotriva ei. Atât doar că se eschivă şi nu îi răspundea niciodată. Ce relaţie mai era şi asta? Dar familia? De la familia soţului ei nu mai putea spera nimic, iar ea nu avea pe nimeni de la cine să aştepte un sprijin.

Probabil că provine dintr-un mediu mediocru.

Doamna Ruben îi luă apărarea: Ce înseamnă mediocru în Anglia, unde oricine se poate căsători cu oricine. Dacă

regele poate să ia de nevastă o burgheză, atunci de ce n-ar fi normal ca un lord să se căsătorească cu o actriţă.

A, deci aşa!

Nu ştiu exact, poate că a fost balerină.

Din ce în ce mai bine! Şi eu să intervin în calitate de consul. Fii sigură că n-am s-o fac. Exclus, nu e de demnitatea mea. Şi tu şi ea sunteţi nişte proaste, dacă v-aţi putut închipui una ca asta.

Doamna Ruben renunţă să mai incite orgoliul bărbatului său. Firesc ar fi fost ca el să fie flatat de onoarea deosebită pe care i-o făcea o lady cerându-i sprijinul. Aşa, şi nu altfel, trebuiau privite lucrurile. Schimbă deci placa. Şi-l făcu confident, îl consultă afectuoasă în tot soiul de probleme. Dacă domnul Ruben nu era sensibil nici la aceste atenţii, atunci trebuia să caute altă cale.

Deşi se află într-o situaţie critică, sunt convinsă că are bani, continuă liniştită, făcând abstracţie de obiecţiile soţului ei. Primeşte bani de undeva, asta e sigur. Are lucruri de mare valoare.

Cam cât de mare?

Depinde la cât evaluezi tu un ministru englez. Poate e vorba de ceva esenţial, de o problemă de existenţă, de viaţă şi de moarte.

La dracu, despre ce valori vorbeşti?

Acte, scrisori!

Dacă doamna Ruben sperase într-un triumf, atunci acesta continuă să se lase aşteptat. Consulul nu sări de pe scaun, nu explodă, schiţă doar o strâmbătură. Această reacţie nu o făcu nici pe ea să-şi iasă din fire. Hotărâse să fie de partea prinţesei şi nimic nu o putea împiedica să meargă până la capăt. De unde-i venea această îndârjire? Doamna Ruben era chinuită de o nervozitate organică, se sufoca în propria ei grăsime, greutatea o silea la inactivitate, resimţită de ea nu ca o plăcere, ci ca o povară insuportabilă. Cam aşa stăteau lucrurile. Şi totuşi această femeie era în stare să se arate bună şi generoasă faţă de alţii. Ce avea ea comun cu englezoaica? Simpatie faţă de poporul din care se trăgea? Poate. Dar în acest caz, lordul

nu era tot englez, şi ea nu acţiona împotriva lui?

Consulul spuse: Nu pot să intervin numai pentru că tu ai primit un inel.

Nu, spuse doamna şi schiţă şi ea la rândul ei o strâmbătură. Inelul era în fond o bagatelă. Se bucurase de el o zi şi atât. S-ar fi căzut să protesteze mai mult, atunci când i-a fost oferit, fără să pară prost crescută? Şi nu putea fi considerat o insultă refuzul unui dar de la o persoană suspusă? Doamna Ruben avea destule inele, dar ele nu făceau decât să o indispună. De ce nu le purta pe degetele mici, cum făcea el, de vreme ce toate celelalte degete îi erau cât policarul.

Femeia îşi lăsă capul în jos şi răspunse: Când aveam optsprezece ani...

Bine, bine, cunosc textul, o întrerupse consulul. Numai ai optsprezece ani, ai de două ori pe atât; te-ai dublat şi, în unele părţi, chiar te-ai triplat.

Când eram de optsprezece ani, insistă ea cu încăpăţânare, aveam degete la fel de subţiri ca dactilografele tale! Pentru a doua oară pomeni de dactilografe şi nu din întâmplare, ci într-un fel insinuant, lăsând să se vadă că acest lucru o preocupă. Pentru a doua oară consulul ascultă cuvintele ei, dând indiferent din umeri.

Aceste acte, spuse el, corespondenţă particulară... Eu sunt consul şi scrisorile înseamnă scandal, şantaj. Nu, nu mă amestec în afacerea asta!

Doamna susţinea că scandalul putea să aibă repercusiuni mai mici, dacă un consul de vază făcea uz, discret, de dovezile existente, decât în cazul în care lady ar fi acţionat singură spre a-l răsturna pe lordul ministru.

Să-l fi convins linguşirea „consul de vază“ sau argumentul de bun simţ din final? Pe scurt, consulul spuse, vrând să pună capăt discuţiei: Unde sunt hârtiile?

Citi până noaptea târziu. În timpul lecturii clătină de câteva ori din cap, îşi întinse, de prea mare încordare, picioarele, se lovi cu mâna peste şolduri, îşi ridică sprâncenele: avea cu ce să se amuze. Acest bărbat

sangvinic, cu gâtul scurt, găsise aici tot ce îşi putea dori în materie de gânduri obscene şi intimităţi. Ce puţină delicateţe, ce vulgaritate brutală ascundeau aceste scrisori. O adevărată cloacă în care consulul intrase până în gât. Fosta dansatoare trebuie să fi avut înclinaţii cu totul ieşite din comun, dacă putea răbda frivolităţile bărbatului ei, fără să-şi ducă batista la nas. Erau aici scrisori din India şi din alte ţări despre politică, despre orgii egiptene, despre conflicte personale cu conducerea, comerţ particular cu mărfuri dubioase, cumpărarea titlului de lord, livrări de mercenari – toate în acelaşi timp, şi exalând un miros pătrunzător şi scârbos.

Doamna Ruben îşi studia în tăcere bărbatul. Scrisorile deveneau tot mai scurte, parcă expeditorul ar fi început să fie circumspect cu soţia sa, parcă şi-ar fi găsit un alt confident. În ele se vorbea chiar de revenirea doamnei ministru la vechea ei meserie de dansatoare şi de o călătorie, în Scoţia, cu directorul obscur al unei case de toleranţă. Se pare că Mylady negase totul, dar următoarea scrisoare a soţului ei îşi menţinea acuzaţia şi sfârşea cu ruptura definitivă. Ultimele două scrisori erau concludente în acest sens. Basta!

Doamna Ruben observă cum interesul consulului scădea pe măsură ce se apropia de sfârşit. Pentru el lucrurile nu mai aveau nicio importanţă, în schimb aveau pentru ea. Distinsul lord se ridicase datorită soţiei sale, dansatoarea; ea îi deschisese drumul prin mica avere agonisită cu frumoasele ei picioare. El a ştiut să mânuiască abil acest capital şi astfel au ajuns amândoi să parvină. La ce le foloseau toate astea acum?

Pierdută în propriile ei gânduri şi amintiri, doamna Ruben se găsea într-o situaţie asemănătoare cu cea a englezoaicei: dispreţuită, părăsită de bărbatul ei. Ce altceva ar fi putut să-i trezească această simpatie? Era greu de admis că intervenise absolut dezinteresat în destinul unei persoane străine, chiar dacă aceasta îi era compatrioată.

Consulul nu renunţă la mojiciile lui. Dacă s-ar fi uitat mai atent la ea, ar fi putut intra la idei, văzându-i privirile

scăpărătoare. Ea sta tăcută şi-l suspecta; ochii ei migdalaţi deveniră umezi şi alunecoşi, ceea ce însemna că în capul ei puhav se punea ceva la cale.

Pfui! făcu domnul consul, ce cloacă! Câţi ani zici că are?

Chiar aşa, o cloacă, răspunse soţia sa.

Nu vreau să am nimic de-a face cu asta.

Ea tăcea.

Câţi ani are?

Totuşi, dacă ai vrea, ai putea să încerci ceva.

Consulul izbucni: Te-am întrebat câţi ani are! Încetează să tot faci pe enigmatica.

Ea zâmbeşte forţat: Câţi ani are? N-am întrebat-o. Nici nu ştiu dacă arată bine şi dacă e pe gustul tău. Oricum, nu are importanţă, doar nu asta te interesează.

Consulul din ce în ce mai iritat: Nu, nu mă interesează. Nici doamna şi nici scandalurile ei. Recunoaşte că ai avut o idee cu totul nefericită să mai pui în gaura asta încă un pat. Noroc că nu rămân decât o noapte. Nu pot să înţeleg de ce ai insistat atât să vin, aici, în munţi. Nu mai exista niciun dubiu: doamna urmărea un scop anume şi lucra pe cont propriu, altfel nu ar fi vorbit aşa. Părea că-şi pusese ceva în gând, ce trebuia cu orice preţ dus până la capăt. Pradă celei mai adânci disperări, se ţinea tare pe poziţie, indiferent de ce avea să se întâmple.

Am impresia că ţi-am stricat programul! Pe mine venirea ta nu mă deranjează.

Nu poţi să judeci şi tu lucid măcar o singură dată? Ce, tu ai o răspundere, ai un birou, o corespondenţă, un personal?

Nu, eu nu am nimic, nu mă am decât pe mine, de când mă ştiu, nu mă am decât pe mine! Continuă pe un ton plângăreţ: Într-o joi am sosit aici şi ţi-am scris imediat, au trecut săptămâni după săptămâni, dar nu am primit niciun semn de la tine. Ţi-am scris mereu. Nimic. Atunci ţi-am telegrafiat.

Nu vrei să înţelegi că n-am avut timp! Nu mi-am văzut capul de treburi; e tocmai perioada concediilor, munca trebuie făcută, trebuie şi eu să mănânc, am nevoie şi de câteva ore de somn.

Tăcere.

Tu nu poţi să înţelegi asta, repetă el şi începe să se dezbrace.

Dacă spui tu, probabil că aşa e, răspunde ea cu glas neutru.

Este purul adevăr. S-a făcut foarte târziu, hai să ne culcăm odată. Şi în povestea cu dansatoarea să ştii că nu mă bag. Sper că ai înţeles?

Tăcere. După un timp, doamna reia discuţia: Pricepi că trebuie să obţină un răspuns de la bărbatul ei? Nu s-a hotărât încă nimic. Femeia a luat proporţii, nu mai poate dansa, nu mai poate să ia totul de la capăt. Aşteaptă o veste de la el în legătură cu o afacere. De ce nu îi răspunde? Lordul este un bărbat cu influenţă, o figură marcantă, dar tace. Tace pur şi simplu. Chiar şi avocatul ei şi-a declinat orice răspundere şi pare să fi trecut de partea adversă. La cine să apeleze?

Apropo, astea sunt scrisori originale?

Bineînţeles. De ce mă întrebi? Doar nu îţi imaginezi că sunt false.

Nu, nu. Culcă-te şi tu odată.

Doamna mai rămâne o clipă pe gânduri, apoi se duce la patul ei şi îşi mai face puţin de lucru. În acest timp consulul bombăne şi se foieşte în pat.

N-ai de gând să te culci odată, o întreabă exasperat.

Niciun răspuns.

Poate că îşi dă seama acum că a fost prea dur şi devine mai blând: Hai, culcă-te şi stinge lampa. Avem nevoie de linişte.

Lasă, că o să ai tu parte de linişte! îi răspunde ea deodată neaşteptat de tăios.

Consulul devine neliniştit, presimte ceva rău. Răspunsul femeii, glasul ei, l-a surprins neplăcut. Se întoarce pe partea cealaltă şi o priveşte, pentru prima dată, direct în faţă. Dar, ce dracu a apucat-o? Stătea în picioare lângă pat. Iat-o că se repede spre el. Poate vrea să-i arunce în faţă vorbe grele pe care nu şi le mai poate înăbuşi. A şi uitat că ţine perna în mâini. Oare ce poate să bănuiască el, privind

această imagine – o pernă mare în mâinile ei! La lumina lămpii îi vede faţa descompusă, cu ochii sticloşi, isterici, ca într-o criză de turbare. Şi-a ieşit din minţi, deoarece nu spune nimic, niciun singur cuvânt. Dintr-o mişcare consulul se ridică în capul oaselor să o poată vedea mai bine, mai sigur, să se apere. Dar în aceeaşi clipă simte ceva ciudat: obrazul îi devine palid, maxilarul îi cade. Nu-şi mai simte mâinile. Cade greu pe spate şi se loveşte cu ceafa de speteaza patului. Rămâne întins.

Ce-a fost asta? Ce schimbare, ce prăbuşire! Doamna caută să-şi păstreze calmul şi rămâne în picioare. Îi trebuiesc câteva minute să se adune şi să-şi vină în fire. Nu întinde mâna după un scaun ca să se aşeze, simţind în continuare nevoia să-l înfrunte de parcă ar vrea să-i spună: ai văzut? Nu făcuse niciun rău; întâmplarea a fost bună, a fost dreaptă. Îşi dă seama că nu mai are niciun rost şi totuşi îi vorbeşte: Hai, destul cu asta! Cum el rămâne nemişcat, nedând niciun semn de viaţă, ea îşi păstrează aceeaşi atitudine. Lui îi curge sânge dintr-o ureche, poate şi din cealaltă, pe care ea nu o vede. Atunci îşi aduce aminte de doctor şi se uită prin cameră să vadă dacă totul e în ordine, ca să-l poată chema. Hai, răspunde, nu auzi? îi mai strigă o dată bărbatului ei. Vede că îi atârna capul cu bărbia proptită în piept, dar îl lasă aşa. Pune perna la locul ei, strânge scrisorile prinţesei care zăceau în dezordine pe masă şi iese, clătinându-se, pe uşă să cheme doctorul.

Primul deces la sanatoriul Torahus.

Ce întâmplare: un bărbat vine cu o geantă de voiaj în mână, având în ea periuţa de dinţi şi pijamaua, să-şi viziteze soţia care locuieşte la sanatoriu. Rămâne acolo câteva ore, şi moare!

Nu e de mirare că femeii i se păruse totul neverosimil, o farsă a imaginaţiei. Bărbatul ar fi putut să confirme că avusese motive suficiente să moară: fusese chinuit până târziu după miezul nopţii cu o poveste englezească de scandal, aşa că, în cele din urmă, a interpretat greşit apariţia nevestei sale cu perna în mână. Gestul, probabil, i

s-a părut o ameninţare; şi-a imaginat că vrea să-l asfixieze. Privirea isterică a soţiei sale i-a întunecat judecata sănătoasă. O, bietul om ar fi putut dovedi că nu murise de o moarte naturală.

Pe de altă parte, femeia la rândul ei putea demonstra că lucrurile nu stăteau aşa; primise o lovitură greu de suportat. Când se gândea la scena aceea, ea în picioare cu o pernă inofensivă în mâini. Cum o fi arătat? Întâmplarea era de-a dreptul comică, îţi venea să râzi! Şi chiar aşa, puteai să spui că exista un dram de ridicol în toată povestea asta. Cât se grăbise el să se întoarcă acasă, chiar a doua zi, chiar în dimineaţa următoare şi cum, în loc să plece, a murit. Da, viaţa nu era lipsită de umor şi, culmea, nici moartea.

Doctorul Öyen şi ceilalţi oameni ai sanatoriului încercară să treacă sub tăcere decesul acesta neobişnuit, dar nu reuşiră. Vestea se strecură pe sub uşi, dintr-o cameră în alta, şi ajunse până şi la bolnavul domn Fleming. Cum fusese posibil? Domnişoara d’Espard şedea zilnic, mai tot timpul, la el şi avea grijă să nu afle nimic, dar, probabil, a auzit prin perete, din camera vecină, unde o doamnă umblă de colo până colo răsucindu-şi batista, mănuşile, degetele şi vorbeşte singură cu glas tare.

Domnul Fleming îi spuse domnişoarei d’Espard: Nu aţi aflat ultima noutate. Acum câteva nopţi a murit un oaspete. Vorbea liniştit şi reţinut ca despre un lucru fără importanţă.

Domnişoara d’Espard se ridică brusc, îşi luă pălăria de pe cap şi o agăţă în cuier. Întoarsă cu faţa spre perete îi răspunse: Cum, un oaspete? A murit? Era o femeie?

O femeie? Nu, cred că era un străin, un consul din Kristiania? Nu ştiu nimic. Cum, nu aţi auzit? Acela care a sosit, acum câteva zile, când eram la domnul Bertelsen.

Nu, n-am auzit nimic.

Aşa. Luaţi loc, stimată domnişoară, azi mi-am pus în gând să fiu de neînvins.

Se aşezară la obişnuita lor partidă de cărţi. Ca masă folosiră o bucată de carton pe care o puseră de-a curmezişul patului.

El era atent, număra exact punctele şi îşi mişca degetele cu o dexteritate neobişnuită. Nimic nu trăda o stare de absenţă psihică, pentru că domnului Fleming îi mergea, de câteva zile, neaşteptat de bine. Era iar aproape sănătos, prinsese din nou curaj şi întâmplarea tragică nu îl afectase.

Oare domnişoara d'Espard era decepţionată că moartea consulului îl lăsa atât de rece? Sau, poate, îşi făcea probleme, pentru că el nu observase grija şi delicateţea ei, atunci când sub pretext că-şi agaţă pălăria, îi vorbise cu faţa la perete? O, biată natură umană! Ea rupse tăcerea, parcă neîndrăznind să intre direct în subiect: Am senzaţia că în ultimele zile, în sanatoriu, a fost prea multă agitaţie.

Domnul Fleming răspunse evaziv: Probabil din cauza accidentului.

Probabil. Acum, că mi-aţi spus... parcă îmi amintesc şi eu unele zvonuri în legătură cu asta. În fine, se întrerupse ea, acum nu mai are importanţă. V-aţi odihnit bine azi- noapte?

Mulţumesc, în ultima vreme am un somn foarte bun!

Tăcere.

S-ar putea să fi fost consul, reia discuţia domnişoara. Dar a murit în urma unei comoţii, nu a unei boli cronice.

Asta-i tot. Staţi o clipă – patru valeţi!

De necrezut! Vine omul ziua ca să moară peste noapte! Nici nu v-aş fi vorbit despre asta, dar dacă tot ştiţi...

Ce să ştiu? Pe mort nici nu l-am cunoscut. Îl cunoşteaţi?

Nu. Am auzit doar că era o personalitate în Kristiania, avea o întreprindere mare. Sunt prietenă cu câteva doamne care lucrau la el. Ce soartă!

Faceţi chiar pe neştiutoarea?

Nu, vă cer scuze. Consulul era de fapt soţul doamnei Ruben, făptura aceea grasă care a locuit aici. Acum a plecat să însoţească cadavrul. Mylady o acompaniază. Mylady cu interpreta ei. În sfârşit, nu mai e nici veşnicul ceai, nici veşnicul lunch, gata, la sanatoriu se poate cânta din nou la pian.

Într-adevăr oamenii cântau la pian, cântau pe trepte şi râdeau zgomotos la masă, dar ceva parcă nu era în regulă.

Trecuse o săptămână de când doamnele plecaseră cu sicriul şi oaspeţii continuau să vorbească despre tragicul accident. O bombă explodase în mijlocul unei cete de neajutoraţi. Primul mort! spuse sinucigaşul cu emfază, de parcă ar fi existat şi alţi candidaţi. Nu se putea spune că acest individ ciudat era în măsură să restabilească buna dispoziţie.

Niciun oaspete nu regreta absenţa celor trei doamne, dar privită în ansamblu plecarea lor lăsase un gol. Nu li se putea reproşa nimic. Erau corecte. Au plătit şi au plecat. Niciuna nu a şters-o englezeşte! Nu erau de teapa asta. Însăşi Mylady îşi achitase nota de plată şi împărţise, în dreapta şi în stânga, bacşişuri grase. Explicaţia sta în faptul că răposatul domn Ruben avusese asupra lui un port-feuille doldora. Îl purta în buzunarul interior al vestei sale, în partea stângă, având senzaţia, când mai era încă în viaţă, că-i ocroteşte inima. Acum intrase în posesia doamnelor. Doamna Ruben suportă şi cheltuielile celorlalte două. Nimic nu este de neîndurat, dacă foloseşte totuşi la ceva.

Peste o săptămână la sanatoriu a sosit un nou grup de oaspeţi. Toate încăperile libere fuseseră ocupate şi mulţi dintre noii veniţi erau ameninţaţi să rămână fără cazare. Doctorul, sora şefă şi inspectorul au avut multă bătaie de cap până au găsit o soluţie. Inspectorul începu să meargă din cameră în cameră. Bătu la numărul 7. Pacienta îi deschise. Venise să întrebe dacă stimata domnişoară era atât de amabilă să schimbe locuinţa pentru câteva zile.

Cum?

O altă încăpere. Nu avea sobă, dar era la fel de luminoasă şi primitoare ca aceasta. Urma să i se aducă un pat de campanie. Nu era curioasă să-şi vadă noua locuinţă?

Domnişoara începu să-şi răsucească degetele şi întrebă timid de ce era obligată să se mute.

De azi după-amiază sanatoriul devenise supraaglomerat, era criză de camere şi ei nu mai ştiau cum să o scoată la capăt.

Domnişoara îşi luă mănuşile de pe masă şi începu să le răsucească. Faţa i se lungi şi deveni palidă. Îl privea pe

inspector uşor încurcată.

Nu ar fi apelat nimeni la dumneavoastră, spuse el. Nici nu le-ar fi trecut prin minte una ca asta, dar, tocmai când era casa plină, au mai venit câţiva oameni. Printre ei, un pastor cu cei doi fii ai săi. Sunt îngheţaţi şi ar dori o cameră cu sobă.

Da, spuse domnişoara, da, înţeleg, repetă dând din cap. Ea nu era greu de convins; primi uşor propunerea. Cum să laşi pe cineva să îngheţe?!

N-am dreptate? Oricum, ea putea să stea la căldură, în salon, de exemplu, mai ales că nu era vorba decât de ceva temporar, îi promise inspectorul, mulţumindu-i domnişoarei din toată inima. Apoi îi arătă noua ei cameră.

Încurajat de succesul său, domnul Svendsen tocmai se pregătea să bată la altă uşă, când dădu cu ochii de sinucigaş. Acesta discuta pe verandă cu Moss, tânărul cu eczemă. Inspectorul jucase cărţi cu cei doi amici şi-şi putea permite să le vorbească deschis. Venise cu o misiune neplăcută. Văzând însă că sinucigaşul nu era în toane bune, întoarse placa şi îi întrebă dacă nu ar fi dispuşi să-i facă lui, personal, şi sanatoriului o mare favoare.

Cei doi deveniră atenţi. Îi rugă să accepte să-şi cedeze camera. Doar pentru câteva zile.

Cum? De ce?

Îndată ce primi explicaţia sinucigaşul i-o reteză scurt. Cum a putut să vă treacă prin minte una ca asta? Auzi idee! O asemenea neruşinare nu mai întâlnise în viaţa lui! Moss ceru unele precizări şi inspectorul aduse, ca suprem argument, vorba despre trei doamne, trei institutoare care sosiseră după-amiază, când sanatoriul era plin până la refuz. Ce putea să facă în această situaţie? Închipuiţi-vă, trei tinere drăgălaşe, care trecuseră munţii, luptându-se cu vântul şi cu foamea, implorând să li se dea nişte camere încălzite.

Vreţi să spuneţi că trebuie să mă mut într-o odaie fără sobă, întrebă sinucigaşul, abia stăpânindu-şi tremurul buzelor.

Doar pentru câteva zile. În curând avea să plece cineva.

Un pastor, care venise însoţit de cei doi fii ai săi, părăsea sanatoriul peste o săptămână.

Tânărul era furios. Unde s-a mai pomenit una ca asta?! Nimerise într-o bandă de hoţi? Ce tupeu, câtă neobrăzare! Ciudat, sinucigaşul se comporta ca un om care pune preţ pe existenţa sa. Lăsaţi-o mai moale, domnule inspector! îi strigă el. Nu vă mai ţineţi nasul atât de sus, că o să vă găsiţi naşul!

Bine, bine! îl potoli amuzat inspectorul. E nemaipomenit, continuă sinucigaşul, o casă de sănătate în care eşti invitat să îngheţi de frig şi să devii din om, neom!

Şi pe Moss îl amuza enervarea şi haotica înlănţuire de cuvinte a prietenului său. Camera mea vă stă la dispoziţie! îi spuse el inspectorului.

Bravo, n-am ce zice! strigă sinucigaşul. Mi-e mie ruşine de ruşinea dumneavoastră. Sunteţi un păduche! Sunteţi mulţumit, domnule inspector, camera lui vă stă la dispoziţie! Dar suportă eczema lui o cameră rece ca gheaţa?

Eu şi-aşa nu fac foc, replică Moss.

Se şi vede, după cum arătaţi. Probabil că de la frig vi se trage. Nici eu nu fac foc, deocamdată. Dar dacă mâine sau poimâine dă gerul?

Ha, ha, ha!

Da, ha, ha, ha, îl îngână sinucigaşul. La naiba, şi o muiere poate să spună lucruri care să-l facă pe un bărbat să lase ochii în jos. Este un râs prostesc un răspuns? O muiere, mai rău ca o muiere, asta sunteţi!

Oferiţi-le doamnelor camera mea, repetă Moss.

Inspectorul mulţumi şi plecă.

Tăcere.

Nu, nu pot să-mi revin! strigă sinucigaşul. Adică să aştept să plece pastorul şi plozii lui ca să-mi recapăt camera! Şi nu camera lor, nu camera pastorului, ci propria mea cameră.

Le uitaţi pe cele trei institutoare.

Ei şi!

Gândiţi-vă, trei tinere doamne în pragul disperării. Nu

sunteţi cavaler?

Nu! răcni sinucigaşul.

Ha, ha, ha! Parcă nu aţi avea dreptul la o cameră cu sobă. Dar ce le pasă de asta funcţionarilor de la sanatoriu? Ăştia nici nu observă că aţi venit aici ca să vă puneţi capăt zilelor!

Asta nu vă priveşte! îl apostrofă sinucigaşul. Dacă dumneavoastră credeţi că sănătatea vă permite să fiţi cavaler, nu aveţi decât.

Moss se simţi pentru o clipă înfrânt, apoi îşi găsi replica: Adevărul este că dumneavoastră aţi cam renunţat la vechea filosofie. Se pare că vreţi să trăiţi. Aţi şi început să vă gândiţi la văduva cea bogată.

Care văduvă bogată?

Doamna Ruben, fireşte.

A! doamna Ruben. Sinucigaşul începu să caşte. Era prea obosit ca să-l mai aţâţe pe celălalt. Iritarea îl făcu să recadă în obişnuita lui apatie.

Ei, da, ar fi ceva pentru dumneavoastră, continuă să-l tachineze Moss, în floarea vârstei, cu un volum respectabil, bogată, situaţie strălucită...

Mai curînd... pentru dumneavoastră. Văd că vă interesează averea ei. Mai bine tăceţi!

De, oamenii de soiul ăsta sunt întotdeauna bogaţi.

Destul, destul.

Moss mai zăbovi o vreme, apoi se ridică şi plecă. Sinucigaşul îl privi cum se îndepărtează şi îl urmă. Nu puteau să se despartă. Se întinseră pe spate pe o colină însorită. Tăceau. Cum îi unise nefericirea pe aceşti doi oameni, doi naufragiaţi pe acelaşi ţărm! Moss dormea. Îşi trăsese pălăria pe faţă ca să-şi ferească plăgile de muşte.

Când se trezi, sinucigaşul era tot acolo, culcat pe spate, cu ochii deschişi. Aţi dormit, spuse el.

Da, m-a toropit soarele.

Asta-i slăbiciune. Aici ne dau o hrană mizerabilă. Numai conserve. Dormim pe picioare.

Nici nu mi-am dat seama, răspunse Moss. Ne dau conserve?

De ce dracu nu ne dau odată taurul ăla? izbucni sinucigaşul exasperat. Tare aş vrea să ştiu. Nu ne-au promis un taur?

Întrebaţi-l pe inspector.

Sinucigaşul se strâmbă dispreţuitor: Inspector? Veniţi să-l căutăm pe doctor.

Dar Moss nu voia, nu putea, nu era în stare...

Vedeţi, slăbiciunea şi proasta îngrijire. Pe zi ce trece mă simt mai prăpădit. Nimeni nu ar trebui să vină aici.

Aveţi de gând să plecaţi?

Să plec? Ştiu eu? De ce mă întrebaţi? Nu, nu plec, nu fac eu aşa ceva. Inspectorul poate să turbeze şi tot nu scapă de mine. Chiar dacă vine şi cu doi pastori. Le arăt eu! Avea un dinte împotriva acestui pastor care voia să-i ia camera cu forţa.

Lucrurile nu se terminară aici. Printr-o ironie a destinului, sau datorită maliţiozităţii inspectorului, pastorul şi cei doi fii ai săi fură aşezaţi, la masa de seară, alături de sinucigaş. Pastorul se înclină în faţa vecinului său şi acesta dădu din cap, aproape imperceptibil. Când eşti mai vechi într-un loc îţi poţi permite să îi creezi noului sosit o situaţie incomodă, nefăcând risipă de amabilitate.

Străinul încercă să lege o conversaţie. Sinucigaşul nu-i răspunse; Moss, în schimb, care stătea de partea cealaltă a pastorului, vorbea tare şi cu multă căldură.

Străinul se prezentă: Oliver. Fără să se sinchisească, sinucigaşul i se adresă numindu-l Jensen.

Jensen? întrebă acesta surprins.

Da, poate că se pronunţă Nikolaisen.

Străinul era stupefiat. Neînţelegând nimic îşi văzu de masă.

Ce bine că am primit ajutoare să ne mâncăm conservele, i se adresă sinucigaşul.

Străinul nu-l luă în seamă. Continuă să înfulece găluştele cu carne; era înfometat.

Sinucigaşul îl întrebă: Aţi trecut munţii, domnule pastor?

Cu mine vorbiţi? Eu nu sunt pastor, sunt director de şcoală.

Era rândul sinucigaşului să fie stupefiat. Director de şcoală?

Străinul scoase o carte de vizită pe care i-o dădu. Pe ea se putea citi: Frank Oliver, Doctor în filosofie, director de şcoală.

Scuzaţi-mă! Idiotul de inspector v-a făcut pastor.

Acest amănunt nu schimbase nimic. Având de la început o antipatie faţă de pastor, sinucigaşul şi-o manifesta acum împotriva directorului. Doar era unul şi acelaşi, un ins care dorise să-l lase fără adăpost. Cât a stat directorul la Torahus sinucigaşul nu a pierdut niciun prilej să-l jignească.

Bietul om nu deranja pe nimeni. Nu prea aveai ce să spui despre el, nici de bine, nici de rău. Învăţătura şi lipsurile materiale îl uscaseră de tot, paltonul îi atârna pe umeri ca în cuier, avea puţin păr şi barba rară; iar cele câteva fire erau cărunte. Până aici totul era în ordine. Dar asta nu însemna mare lucru. Probabil că virtuţile lui interioare îl făceau să-şi ţină capul prea sus. Se grăbea să-şi rostească numele şi titlurile spre a obţine imediat respectul celorlalţi. Fireşte, directorul Oliver nu îşi atinsese ţelul în viaţă. Dar cine se poate lăuda cu asta! El reuşise totuşi ceva la care nenumăraţi oameni aspiră zadarnic. Ocupa o poziţie importantă în ierarhia profesorală, şi avea el însuşi un respect fără margini pentru această poziţie. Dar nu-şi respectă oare toţi oamenii, fără excepţie, funcţia? Ce reprezenta profesia sa, activitatea sa? Nu ele asigurau cultura poporului? Dacă tineretul nu mai era neştiutor, nu lui i se datora aceasta? El răspândea lumina, el desfiinţa analfabetismul, el scotea Norvegia din obscurantism.

Directorul Oliver îşi urma drumul în viaţă; nu împotriva destinului său, dar nici alergând după el. Era acela care trebuia să fie. Destinul său se încheiase, corabia lui se afla în port. De acum înainte, acelaşi mereu, trăind statornic an de an, îşi va câștiga existenţa, ca şi azi. Legile ţării îl apără, doar este conducătorul unei şcoli. Când spune el ceva, a spus domnul director!

Ce-i drept, nu prea era obişnuit să trăiască într-o casă cu cincizeci de oameni străini, dar nu i-au trebuit mai mult de

câteva ore să se facă cunoscut. Toţi îl salutau, vorbele lui erau ascultate cu pioşenie, i se ceda scaunul. Spre a fi pe placul domnului director, unii intrau în discuţie cu băieţii lui, întreţinându-se ore în şir cu aceştia.

Numai sinucigaşul se uita la el cruciş. Aţi văzut, pastorul? îi spuse el lui Moss. Directorul şcolii s-a dat drept pastor ca să obţină o cameră. Ce tip infect! Dar pe mine nu mă duce nimeni.

În sfârşit, se vorbea, din nou, că sanatoriul cumpără taurul lui Daniel. De ce acum? se amestecă sinucigaşul în discuţie. De ce nu au făcut-o mai de mult? Văd că ne-au venit oameni care suportă excelent găluştele cu carne din conserve. Ce nevoie mai avem de taur!

De câteva zile îşi schimbase părerea: povestea cu taurul putea să mai aştepte. Făcea agitaţie printre bolnavii şi angajaţii sanatoriului, cerând să se amâne cumpărarea până la plecarea directorului. Altfel, cât era taurul de mare, multe zile nu le-ar fi ajuns. Câtă lăcomie şi lipsă de generozitate la acest sinucigaş! De fapt, nimeni nu-l lua în seamă. Parcă doreaţi să muriţi, nu-i aşa, îl întrebă inspectorul râzând. Atunci de ce faceţi atâta caz de mâncare?

Taurul a fost cumpărat. Dacă cineva ar fi prevăzut urmările, cu siguranţă că s-ar fi renunţat la acest târg. Era singura lor scuză. Dacă ar fi lăsat totul baltă, nu şi-ar mai fi încărcat conştiinţa cu o povară atât de grea. Acum puteau mult şi bine să comenteze, să se certe, să se acuze unul pe altul; ceea ce se întâmplase, nu mai putea fi schimbat. Nu le rămânea decât să-şi frângă mâinile şi să se jelească.

Daniel se învoise să vândă taurul cel mare. Câteva sute de coroane contau pentru stăpânul stânei din Torahus. În ce-l privea, avea interes ca târgul să se încheie imediat. Vara era pe sfârşite, recolta de fân nu prea bună, preţul ispititor şi, la toate acestea, se mai adăuga şi faptul că între timp taurul cel mic al lui Daniel crescuse şi putea să-l înlocuiască pe cel mare.

Doi bărbaţi s-au dus la Daniel să aducă taurul la

sanatoriu: elveţianul şi poştaşul. Aveau o frânghie la ei cu care elveţianul a legat bine gâtul şi botul taurului.

Frânghia e cam subţire, îi preveni Daniel.

E destul de groasă, răspunse elveţianul.

Înainte de plecare, Daniel îşi exprimă din nou îndoiala: Numai de aţi ajunge cu bine.

Plin de sine, elveţianul se lăudă că nu-i prima dată când are el de-a face cu un taur.

Până pe la jumătatea drumului totul merse strună, când deodată taurul deveni îndărătnic. Se opri locului, îşi propti botul în pământ şi începu să-şi scuture capul. Îşi dădea seama că se afla pe un câmp străin, mânat de oameni necunoscuţi şi cum dracu era să se lase târât aşa, cu o funie de rufe. Cuvintele blânde şi mângâierile nu avură niciun efect. Când poştaşul folosi bâta, taurul începu să sforăie ca turbat. Doar nu erau să rămână aici şi elveţianul înjură zdravăn. Împinge-l vârtos de la spate, porunci el. Stai numa să-l apuc mai bine. Aşa, dă-i drumul!

Niciun rezultat. Taurul nu se urnea.

Elveţianul urlă întărâtat: împinge cu toată puterea!

Poştaşul împingea disperat.

Numai Dumnezeu din cer îl mai putea apăra pe elveţian. Se petrecu o catastrofă. Poştaşul rămase împietrit văzând cum taurul o ia la goană cu elveţian cu tot! Alerga fără ţintă printre tufişuri şi bolovani. La început, întâmplarea i se păru de un haz fără pereche. Elveţianul era târât de taur ca o păpuşe de paie, azvârlită când în aer, când din nou pe pământ, când prin băltoace, împroşcând cu noroi în dreapta şi în stânga. Poştaşul nu se putea abţine să nu râdă. Deodată, auzi o icnitură, un geamăt şi alergă într-acolo. Taurul s-a oprit. Un copac îi barează calea. Lângă el stă elveţianul cu o mână prinsă în funie! Aşteaptă, să tai nodul! spune poştaşul speriat, căutându-şi cuţitul. Nu, urlă elveţianul. Omul este curajos şi îndârjit. Scrâşneşte din dinţi. Trebuie să desfaci drăcia asta, să tragi funia pe aici, dar nu cumva să laşi taurul să-ţi scape!

Când se vede, în sfârşit, eliberat, tremură din toate încheieturile. Mâna îi este vânătă şi umflată, câteva degete

îi sângerează. Îşi ridică palma de câteva ori şi îi strigă mânios: Te-am rugat să-l împingi dintr-o parte.

Poştaşul bombăne: Cum, dintr-o parte? Nu.

Tâmpitule!

Trebuia să fi dat drumul la funie, răspunse poştaşul.

Nu-i dau drumul! răcni elveţianul.

Tacă-ţi gura! Nu vezi că sperii animalul dacă urli aşa? Elveţianul îşi dădea seama că trebuie să-şi domolească vocea, dar neputând să-şi stăpânească nervii, îşi vărsa necazul boscorodindu-l pe poştaş.

Pe drum apărură câţiva oameni, oaspeţi ai sanatoriului. Aflaseră ce se petrecea şi doreau să asiste la transportul taurului. Erau mai mulţi, printre ei câteva doamne, Bertelsen, chiar şi domnul Fleming, care ieşea pentru prima dată după lungul repaus la pat. Elveţianul nu lăsase funia din mână. Ce-i drept era un om curajos, dar ţinea mai ales la orgoliul său. Voia să se arate bărbat în faţa atâtor spectatori de vază.

Mai încercăm o dată, spuse el cu glas tunător.

Poştaşul bombăni ceva.

Eşti o cârpă! strigă elveţianul. Ce e ăsta? Un taur, o vită de tăiat. Cu ăsta să nu o scoatem la capăt?!

Taurul nu se lăsa deloc.

Uită-te la ochii lui, şopti poştaşul, sunt roşii de tot.

Parcă se uită diavolul la mine! răspunse elveţianul. Ci, împinge odată! Taurul tot nu voia...

Vino încoa omule, porunci elveţianul, apucă funia bine, aici, lângă bot.

Nu aşa, de partea cealaltă! Hai să-l urnim odată, că ne apucă noaptea.

Oamenii sunt gata. Dar taurul stă cu botul în pământ, de parcă ar aştepta ceva. Ochii îi sunt injectaţi şi sforăie ca turbat.

Cei doi ţin bine frânghia. Elveţianul cu o singură mână, în timp ce cu cealaltă loveşte uşor taurul pe spate ca să-l facă să se mişte.

Din nou, catastrofă! De data asta, poştaşul n-a mai râs. Pământul i-a fugit de sub picioare şi atât el, cât şi

camaradul său se pomeniră azvârliţi în aer. Ce erau aceste biete forţe umane pe lângă forţa supranaturală a taurului! Amândoi zăceau acum la pământ, răsturnaţi pe unde nimeriseră. Elveţianul mai ţinea încă funia în mână – viteaz bărbat! – dar funia se rupsese.

Taurul era în libertate.

Iată un animal în toată măreţia sa, brun şi lucios, o tonă de carne pe patru picioare scurte. Ceafa puternică, mai groasă decât restul corpului, are forţa unei locomotive. Ce privelişte!

O privelişte pe care oamenii nu o pot suporta. Nişte bieţi pacienţi ai sanatoriului. Scot gemete, se tânguie, cad în genunchi, cuprinşi de spaimă. Panica îşi face loc printre ei. Deşi animalul e brun şi lucios, fiinţa sa emană răceală şi pericol. Oamenii au încremenit de frică. Singurii care reuşesc să se mişte, sunt doi băieţi. Se caţără pe o stâncă spre a putea vedea mai bine. Ca la un semnal o pornesc şi alţii după ei. Aici, sus, oamenii îşi regăsesc curajul. Sunt la circ, sunt spectatori.

Poştaşul se ridică încet, îşi pipăie încheieturile să vadă dacă mai sunt întregi. Elveţianul, deşi ameţit şi clătinându-se pe picioare, cercetează funia. O înnoadă la loc şi pleacă după taur. Omul este la fel de turbat. Nimic nu-l poate clinti din hotărârea lui. O doamnă îşi răsuceşte mănuşile cu toată puterea şi îl roagă să lase taurul în pace, dar el pare că nu o aude. Când Bertelsen, cherestegiul Bertelsen care se bucură de atâta prestigiu în sanatoriu, i se adresează rugându-l să aştepte, elveţianul rămâne pe loc şi întreabă: Ce să fac, să aştept?

Da, domnişoara d’Espard s-a dus până la stână după Daniel.

Elveţianul pare a se îndârji şi mai rău. Puţin îi pasă lui de Daniel şi de taur. El ştie un singur lucru, că trebuie să ajungă la sanatoriu. Se uită după poştaş, îl strigă. Acesta se îndepărtase destul de mult. Plecase să-şi caute chipiul pe care-l pierduse în timp ce alerga. Chipiul lui cu şnur auriu şi cu însemnele funcţiei sale. Elveţianul aşteaptă un timp, apoi îl strigă din nou: Ţi-e frică de un tăuraş, de un viţel?

Dar nici nu i-au crescut coarnele, doar două noduri acolo!

Un taur nu este un viţel, îi răspunde poştaşul revoltat. Nu mai vreau să am de-a face cu el. Să-ţi intre în cap!

Cearta continuă, timpul trece, taurul devine tot mai furios, loveşte cu capul în buşteni, se umple de baligă, scormoneşte pământul cu picioarele din faţă, mugeşte ca o mare dezlănţuită. Deodată îl zăreşte pe elveţian şi se repede la el. Este cumplit cum vine aşa, în goană, cu pieile atârnând şi tremurând tot. Elveţianul se salvează căţărându-se pe stâncă, de unde strigă: Dacă prăpăditul ăla nu-mi dă o mână de ajutor, trebuie să renunţ! Puneţi-i un şnur la chipiu, poate atunci o să devină mai îndrăzneţ! El aruncă toată vina pe poştaş.

În sfârşit, soseşte Daniel. Deşi incomodă pentru unii şi antipatizată de cei mai mulţi, domnişoara d’Espard este un drac de fată. Ştie să se descurce. Iată că şi de data aceasta a făcut ceea ce trebuia: l-a adus pe Daniel. Acesta se apropie de taur prietenos, ţinând într-o mână o funie, şi îi vorbeşte alintându-l. Cu cealaltă mână întinsă şi cu vorbă dulce încearcă să-l înduplece, ca de obicei, cu binişorul. Taurul însă se încontrează şi scurmă pământul cu picioarele din faţă. Aţi speriat animalul, nepricepuţilor! spune Daniel supărat.

Suntem destui aici spre a-i putea veni de hac, se grozăveşte elveţianul. Da, erau destui, dar asta nu folosea la nimic. Poate că elveţianului chiar nu îi lipsea curajul. Şi, la ce bun? Încearcă să apuci un taur furios de coadă! Acum, că-l încercuiseră, greul abia începea.

Iată-i stând neputincioşi, în căutarea unei soluţii.

Cred că ar trebui să se ducă cineva după Marta, spune Daniel, pe ea o cunoaşte cel mai bine. Marta era bătrâna lui slujnică.

Foarte bine, cineva să o aducă pe Marta. Deoarece niciunul nu se oferă şi toţi pretextează că nu cunosc drumul, se duce tot domnişoara d’Espard. Îşi agaţă pălăria într-un copac şi coboară de pe stâncă. În acest timp ceilalţi nu se clintesc din loc şi o privesc înspăimântaţi.

Elveţianul jubilează văzând că nici Daniel nu fusese în

stare să o scoată la capăt cu taurul: Vedeţi, nici el nu se pricepe! Parcă se îndoise cineva de curajul lui. La drept vorbind el, şi nimeni altul, era răspunzător de această întâmplare. Taci mai bine din gură, elveţianule!

Mă gândesc, dacă nu ar fi bine să-mi iau puşca şi să împuşc animalul, intervine Bertelsen.

Da, vă rog, faceţi asta! strigă doamna care îşi răsuceşte mâinile şi mănuşile.

Bertelsen caută o potecă sigură pe care să poată coborî. Din păcate nu o găseşte. Pe oriunde ai lua-o rişti să dai de fiara turbată. Domnişoara Ellingsen îl prinde pe Bertelsen de braţ rugîndu-l să renunţe: Marta trebuie să vină dintr-o clipă în alta, slavă Domnului!

Daniel încearcă să pună mâna pe taur. Văzând că nu izbuteşte cu niciun chip, se caţără şi el pe stâncă. Toţi sunt acolo, sus, claie peste grămadă. Taurul mugeşte, tropăie, priveşte în sus, iar mugeşte, iar tropăie. Parcă nici nu îi pasă că această mulţime de oameni s-a adunat aici din cauza lui. Ce s-a întâmplat? Se aud strigăte dinspre glăjărie. Sunt alţi vizitatori şi pacienţi din sanatoriu care întreabă dacă pot să se apropie. Nu, nu, taurul este liber! răspund cei de pe stâncă. Plecaţi imediat! le strigă Bertelsen, gonindu-i. Acest strigăt pare să-l irite şi mai rău pe taur. Pentru o clipă se opreşte în loc tremurând. Iată începutul dezastrului!

Fornăie scurt şi ameninţător, ca un geamăt venit din străfunduri, iraţional. Se scutură deodată parcă muşcat de ceva şi se năpusteşte sus, pe stâncă. Un urlet colectiv, o fugă sălbatică în toate direcţiile şi stânca rămâne goală. Numai o doamnă stă împietrită pe loc, uitând să-şi mai răsucească mănuşile. Începe să se clatine. Se prăbuşeşte în genunchi şi cade. Taurul o ia în ceafă şi o azvârle ca pe o boccea de pe stâncă. Gata!

Dar iată-l pe elveţian. Ăsta nici nu se gândise să fugă, ca ceilalţi. Se căţărase într-un copac. Era dat dracului elveţianul. Îşi calculase salvarea, altfel nu ar fi putut să reacţioneze atât de prompt şi de viclean! Acum stă liniştit pe o cracă şi nici nu-i pasă. Chiar când taurul îl pironeşte cu

privirea, pe faţa lui nu se vede nici urmă de spaimă. Totul durează doar un minut şi animalul se năpusteşte asupra copacului. În clipa aceasta taurul pare hotărât să distrugă tot.

La ce-i mai foloseşte acum elveţianului orgolioasa dorinţă de a fi curajos? Copacul scrâșnește, trunchiul îi tremură. Omul răcneşte la animal, înjură, blesteamă, dar când înţelege că viaţa îi este în pericol tace deodată. După o lungă pauză, începe să mediteze şi îl imploră pe Dumnezeu să-l ajute.

Fugarii privesc scena din depărtare şi îi strigă să coboare. De bună seamă nu înţeleg că acest lucru este cu neputinţă, că nu mai există nicio scăpare. Din când în când din gâtul taurului parcă izbucneşte un tunet. Namila se luptă aprig cu copacul şi îl îndoaie. Pălăria domnişoarei d’Espard cade de pe creangă. Taurul o calcă în picioare. Pălăria îl absoarbe în întregime. Pălăria salvează omul. Profitând de clipa când taurul s-a asmuţit, cu toată furia, asupra pălăriei, elveţianul coborî, cu dibăcia unei maimuţe, din copac şi o luă la fugă.

Doar un miracol l-a scăpat.

Îi adună pe ceilalţi în jurul său şi le povesti ce făcuse taurul: atacase un om, o femeie. Zace acum dincolo de stânci, poate că e moartă, dar trebuie să vedem ce putem face, să încercăm! Elveţianul este din nou în formă. Individul ăsta are şapte vieţi. Acum caută ajutoare să salveze femeia. Vrea să-i convingă că nu venise decât să le spună ce se întâmplase, altfel ar fi putut să rămână liniştit în copac.

Daniel se grăbeşte să-l însoţească. Şi Bertelsen ar vrea, dintr-un exces de zel, să-i urmeze, dar domnişoara Ellingsen îl împiedică. Rămâneţi, vă rog, aşteptaţi aici, îi spune ea, mă întorc imediat! Cu aceste cuvinte o ia la fugă după cei doi. Bună idee! Poate că s-a gândit să-l atragă pe taur cu bluza ei roşie, şi să-l îndepărteze de lângă cadavru.

Prea târziu. Taurul şi-a amintit de victima sa şi a găsit-o. Tocmai îşi desăvârşeşte opera când apar salvatorii. Aceştia scot un strigăt, se agită, dar animalul lucrează acum cu

disperare şi nu observă nimic. O voce răsună pe drum, o chemare pe care taurul o cunoaşte. Vine Marta. Ea aduce o găleată cu care se îndreaptă spre animalul întărâtat şi i-o pune în faţă. A reuşit. Daniel este acolo cu funia.

VI

UN TIMP ÎNCĂRCAT DE NELINIŞTE.

Nu se putea ca un eveniment atât de dramatic să nu fie discutat săptămâni în şir. Iată atmosfera din sanatoriu: Doctorul era gata să fie linşat pentru câteva picături calmante, elveţianul şi poştaşul nu puteau să se arate fără să fie luaţi cu asalt, Daniel era mereu întrebat dacă nu are cumva şi alţi tauri fioroşi.

Ce situaţie. Nu trebuia moarta să fie pregătită pentru înmormântare, taurul nu trebuia sacrificat? Nu era firesc ca totul să se facă repede? Cu cât mai repede, cu atât mai bine!

Avocatul Robertson fu nevoit să-şi lase baltă serviciul şi afacerile de la oraş şi să se întoarcă la Torahus, unde, fără el, nu se putea rezolva nimic! Avu multă bătaie de cap până reuşi să potolească agitaţia. Pacienţii îşi ieşiseră din minţi. Ce siguranţă mai aveau aici că vor rămâne în viaţă, că trupul nu le va fi mutilat? Elveţianul era un ucigaş, fără îndoială, dar Daniel, care vânduse un taur furios, nu avea oare nicio vină? Şi avocatul şi doctorul care construiseră un sanatoriu în imediata apropiere a unui taur turbat? Cum se putea judeca faptul că monstrul se afla încă în viaţă, mâncându-şi liniştit fânul în grajdul sanatoriului?

Sinucigaşul zâmbi şi spuse cu glas profetic: Al doilea mort!

Lucrurile evoluau, în mare măsură, după dorinţa sinucigaşului: cu cât tăierea taurului se amâna mai mult, cu atât mai puţină carne proaspătă îi revenea directorului de şcoală. După toate calculele, în curând, carnea taurului putea să fie în întregime economisită.

Dar avocatul veni să strice acest plan.

El analiză împreună cu doctorul situaţia. Acesta devenise

în ultima vreme neliniştit: doi morţi, într-un timp atât de scurt, dintre care unul, un consul de vază. Bine, bine, accidente, dar oricum, nu făceau reclamă sanatoriului.

Nu ştiu să existe vreun leac împotriva morţii, răspunse avocatul.

Noul grup de vizitatori se interesase de celebrul muzician, îi relată doctorul. Spuneau că citiseră în ziar despre pianistul de la acest sanatoriu. Unde era?

Ei şi? izbucni avocatul. Parcă trebuie să iei drept bun tot ce scrie în ziar? Muzicantul nostru se află în concediu. L-am trimis în străinătate ca să-l facem şi mai celebru. Argumentul e simplu. Când se întoarce va fi desăvârşit, un maestru! Eu am spus de fiecare dată că admir la acest tânăr dorinţa de a călători, asta se ştie.

Apoi oaspeţii se interesară şi de prinţesă. Şi despre ea citiseră în ziar. Unde era?

Chiar, pe unde o fi? Dracul ştie! Poate e moartă sau fugară, poate condamnată. Habar n-am. Oricum, a locuit aici şi şi-a achitat corect taxele.

Cei doi domni cad pe gânduri. Ne rămâne contele, întrerupe tăcerea avocatul.

Contele, murmură doctorul clătinând din cap. El este un pacient, nu o personalitate.

Avocatul nu renunţă: Dar îl avem pe directorul Oliver!

Da, fără îndoială!

Un bărbat cu reputaţie, un învăţat. Chiar vreau să-i prezint omagiile.

Nu mai rămâne decât cel mult o săptămână.

Trebuie să vorbesc neapărat cu el, continuă avocatul. O să-i spun bun venit şi că sper că se simte bine aici, o să-l întreb dacă are ceva împotrivă să-i anunţ prezenţa în ziar. Asta îl va impresiona. Ce zici?

Doctorul îşi recapătă bună dispoziţie. Îl amuză faptul că avocatul găseşte, atât de uşor, soluţii pentru orice situaţie. Stau aici şi îşi bat capul cu toate problemele astea, dar nu le pare rău, pentru că totul este în favoarea sanatoriului Torahus.

Mă gândesc, dacă nu cumva mi-am dat bacalaureatul în

aceeaşi serie cu directorul Oliver, spune avocatul. Am impresia că suntem vechi prieteni.

Doctorul râde din toată inima.

Încreţindu-şi fruntea, domnul Robertson vorbeşte, de data aceasta, serios: În orice caz trebuie să-l ţinem bine până găsim un altul. Şi pentru că nu are prea mulţi bani, poate să stea şi pe gratis.

Directorul rămase la sanatoriu, împreună cu băieţii săi, două săptămâni, apoi trei... Taurul a fost tăiat şi dat pe mâna bucătarilor. Conservele au fost înlocuite cu fripturi şi beefsteak-uri delicioase, bunăstarea se întronă. Cărturarului îi pria traiul bun. Lenevea, se îngrăşa, citea cărţile franţuzeşti ale domnişoarei d'Espard şi le comenta apoi împreună cu aceasta. Întâlnirea cu o doamnă atât de cultivată era un adevărat eveniment pentru el, în oraşul său nici nu putea să spere la o asemenea companie.

Sinucigaşul scrâşnea din dinţi. Ştia foarte bine că un director de şcoală nu putea fi dat afară. Doamna care îşi părăsise camera din cauza lui era moartă. Netrebnicul acum nu mai avea pe cine să nedreptăţească. Cu toate acestea supărarea şi revolta sinucigaşului împotriva acestui bărbat, care venise aici pretinzând o cameră încălzită, nu încetau. Cine naiba îl chemase? Ce motiv aveau să facă atâta caz de persoana lui? Unde s-a mai pomenit o asemenea poftă de mâncare ca la acest director? Îi mărturisi prietenului său Anton Moss: Mă străduiesc să nu-i ies în cale, dar nu evit să am o ciocnire cu el!

Totul a început într-o bună zi, când sinucigaşul se afla în salonul pentru fumători. Aştepta ziarele ce urmau să sosească cu poşta. Ziarele sosiră. În mod obişnuit directorul, oaspetele cel mai citit şi cult, primea primul gazetele. Toţi găseau lucrul cât se poate de firesc, dar pe sinucigaş îl scotea din sărite. De cum au venit ziarele se grăbi să le risipească pe masă, amestecându-le cu altele vechi, citite demult. Apoi se aşeză şi-şi luă o gazetă englezească la care se făcuse abonament special pentru Mylady. Totul era pregătit.

Sosi directorul.

Cei doi nu s-au înţeles din capul locului; ca să găsească ziarele noi directorul trebuia să compare numerele şi datele. De aceea îl întrebă pe sinucigaş: Ce număr aveţi dumneavoastră?

Sinucigaşul răspunse, prefăcându-se că nu pricepe: Eu? Ce număr am eu? Eu nu am număr, eu am litere, mă numesc Magnus.

Directorul căută mai departe în maldărul de ziare, repetând mereu: N-am mai pomenit una ca asta!

Ce s-a întâmplat? întreabă sinucigaşul.

Ce s-a întâmplat? izbucneşte nervos directorul. De ce aţi răvăşit ziarele în halul acesta?

Sinucigaşul răspunde cu o întrebare deconcertantă: Chestia asta v-a venit aşa, tam-nisam?

Directorul tace. Probabil că s-a lămurit că are de-a face cu un nebun. Se aşază şi începe să citească foile pe care a reuşit să le găsească.

Dar nebunul pare că vrea să rămână acolo. Directorul răsfoieşte ziarele de două, de trei ori, dar totul este zadarnic. Nebunul continuă să monopolizeze gazeta englezească, de parcă ar fi ghicit că o vrea directorul. Chiar aşa, directorul Oliver dorea să citească astăzi presa străină, aceasta era cea mai mare plăcere a sa, încă din tinereţe.

Nu aţi vrea să fiţi atât de amabil să faceţi schimb de ziare cu mine, întreabă acesta dezolat.

Niciun răspuns.

Observ că nici nu citiţi, nici măcar nu întoarceţi foaia.

Avea dreptate, dar degeaba, nebunul nu se lăsa impresionat.

Domnişoara d’Espard intră în salon şi salută: Bună dimineaţa, domnule director!

Acesta i se plânse imediat că ziarele sunt într-o dezordine îngrozitoare şi că nu se poate descurca deloc.

Domnişoara se oferă să facă ordine. Îi trebuiesc doar câteva minute. Ea poate orice, ştie să se facă utilă în orice situaţie. Apoi i se adresează sinucigaşului, rugîndu-l în şoaptă: N-aţi vrea să-mi împrumutaţi ziarul dumneavoastră, pentru o clipă? E dată dracului! Fata aceasta, atât de

neagreată de doamne, ştia să-şi ia revanşa: bărbaţii nu-i rezistau. Se apropie de sinucigaş, plină de drăgălăşenie, atât de aproape încât el îi simte respiraţia. Dumneavoastră nu aţi terminat încă de citit? îi spune.

Nu, răspunde el, întinzându-i gazeta, nici nu o citesc. De altfel nici nu o pot citi.

Asta i se pare directorului prea de tot. Deşi obţine gazeta, nu se poate opri să nu întrebe: Cum, chiar nu puteţi s-o citiţi? Atunci nu ştiţi englezeşte. Dar de ce aţi ţinut-o atât de mult? Nu mai pricep nimic!

Sinucigaşul răspunde: Dacă aş fi spus că văd prost şi din cauza asta nu pot citi, aş fi minţit. Văd foarte bine, dar prietenul meu, Anton Moss, vede, din nenorocire, prost.

Cum adică? întreabă directorul derutat.

Cum aţi auzit. I-a ieşit o eczemă pe faţă care începe să-i atace ochii.

Directorul nu mai insistă. O privi o clipă pe domnişoara d'Espard întrebător. Aceasta spuse: Ştie precis englezeşte!

Nu, nu ştiu, replică el.

Directorul şi domnişoara încep să citească. Dar acum, acest bărbat învăţat, văzându-se scos din tabieturile lui, nu-şi mai poate ascunde iritarea: Auzi, să nu ştie englezeşte! Asta înseamnă că nu ştie nicio limbă. Băieţii mei cunosc de pe acum mai multe limbi.

Aceştia au avantajul de a fi copiii directorului Oliver, îi răspunde fermecătoarea franţuzoaică, flatându-l.

În ziua de azi nu mai este un avantaj să fii cult şi să cunoşti câteva limbi străine.

Cei doi îşi continuă lectura. Cuvintele domnişoarei reuşiră să-l calmeze pe director. Zărindu-l pe omul acela ignorant stând acolo, în colţ, părăsit şi fără ziar, îl copleşi dintr-odată un fel de compătimire. Ca director de şcoală, ca profesor, se simte dator să-l ajute. Bineînţeles, de la natură, toţi oamenii primesc prin naştere aceeaşi şansă; băieţii lui au fost privilegiaţi! După ce face câteva consideraţii pe această temă îşi continuă lectura. Domnişoara notează ceva pe un bileţel şi îl dă directorului. Probabil a scris ceva în franceză. Asta era deci, spune directorul, dând aprobator

din cap. Parcă s-ar fi luminat dintr-odată; înţelegea acum ceea ce înainte îi părea inexplicabil. Se ridică brusc, se îndreaptă spre sinucigaş şi se aşează alături de el. Începe să-i vorbească cu multă căldură: Mi-a venit o idee. Sunt director de şcoală, ştiţi doar, dacă doriţi v-aş preda cu plăcere lecţii de limbi străine, cât mai stau aici. Ce părere aveţi?

Sinucigaşul îl priveşte uimit.

Vă rog să mă credeţi: un director de şcoală nu este un om imposibil. Dacă aţi locui în oraşul meu, v-aş medita gratuit.

Sinucigaşul nu se lasă impresionat. Sper că nici dumneavoastră nu credeţi ceea ce aţi spus. În spatele acestor cuvinte se ascunde ceva.

Nu, vă asigur că nu! Eu nu am niciun gând ascuns. Vreau doar să vă ajut, învăţându-vă ceea ce nu cunoaşteţi.

Ziarele, de care aţi făcut atâta caz, îi spuse cu brutalitate sinucigaşul, le găsim în fiecare zi răvăşite, după ce le-aţi citit dumneavoastră.

Directorul încremeni: Dar nu este cu putinţă! O priveşte pe domnişoara d'Espard aşteptând parcă ajutor: Se poate una ca asta, las eu ziarele într-o asemenea dezordine? Dacă fac aşa ceva, este îngrozitor.

Domnişoara d'Espard încearcă să-l scuze: Domnul director este un învăţat, ştiţi doar, el nu poate să fie la fel cu ceilalţi.

Ba da, protestează directorul, voi face totul să nu se mai întâmple.

Doamna care a murit, continuă tăios sinucigaşul, ştiţi că aţi lăsat-o fără cameră, făcându-i aici şederea imposibilă? Sărmana şi-a dorit, nu o dată, moartea.

Nu mai înţeleg nimic. Despre ce doamnă e vorba?

Domnişoara aceea. I s-a oferit o cameră fără sobă şi atunci a preferat să moară. A sfâşiat-o taurul.

Domnişoara d'Espard izbucni într-un hohot de râs, acoperind vorbele sinucigaşului. Nu-l mai putea lua în serios, era ridicol, sărea peste cal! Acesta continuă să-şi păstreze atitudinea severă şi neînduplecată, părând a nu

avea de gând să renunţe la atacurile sale. Oare de ce îl acuzase de lipsă de omenie? Ce vină avea omul ăsta? Cei din jurul său îl copleşeau cu atenţiile lor, îi zâmbeau, îi dădeau dreptate. În cele din urmă se ridică şi plecă.

Aşa deci, e puţin ciudat, puţin dezechilibrat? Bine că am aflat. Vă daţi seama, suicidant! spune directorul, recitind biletul domnişoarei. Se şi vede, de altfel.

Poate că nu este decât o poză. Doctorul nici nu-l crede.

Dar eu am fost drăguţ cu el, nu-i aşa?

Dumneavoastră aţi fost într-adevăr plin de amabilitate, domnule director, v-aţi oferit să-l meditaţi şi în general...

Da, dar l-aţi auzit; nu numai că m-a refuzat, dar nici nu mi-a mulţumit. În sfârşit, nu mă mir. Dar ce voiam să spun? Vedeţi ce bine e să cunoşti o limbă străină? Dacă aţi fi scris în norvegiană, poate că ar fi înţeles şi el.

Aşa e, îl aprobă domnişoara, de câte ori n-am profitat eu de pe urma limbii franceze.

Dar l-aţi auzit, continuă dezolat directorul, nu dă doi bani pe învăţarea limbilor străine. Cu asemenea oameni nu o scoţi la capăt, eu am încercat, nu vor să înveţe nimic, nişte nerecunoscători.

Aveţi perfectă dreptate! încuviinţă domnişoara entuziasmată. Directorul îi atinsese coarda sensibilă.

Vă rog să mă credeţi, am făcut tot ce este omeneşte posibil, am încercat chiar cu cei mai apropiaţi. Am un frate. Locuieşte în acelaşi oraş cu mine. E fierar. Un fierar priceput, o minte ageră, dar cu desăvârşire incult. Vă daţi seama că nu avem nimic comun: Interesele noastre sunt total diferite, aşa că nu prea ne vedem! Nu-i reproşez nimic, departe de mine gândul, nu mă face de râs, câştigă bine, are avere şi este stimat, dar între noi nu există nicio relaţie. Când a devenit consilier i-am trimis o carte poştală, dar nici nu mi-a mulţumit. Am vorbit de câteva ori cu el, când s-a oferit să mă ajute, împrumutându-mi o sumă de bani. A făcut asta la fel ca pentru oricare altul. Fără prea multă tragere de inimă, aş spune chiar dimpotrivă, cu multă precauţie. Şi-a retras copiii de la şcoală, după ce au fost confirmaţi, deşi erau destul de dotaţi. Eu doream ca ei să

studieze mai departe pentru a-şi cuceri o poziţie în societate. Nici vorbă de aşa ceva. Bunul meu frate Abel ţinu deodată să vorbească cu mine, mai precis să-mi ţină un discurs. Să-şi cucerească o poziţie?! spuse el batjocoritor. Cu ce mă ocupam eu de fapt? Cu lucruri reci şi neînsufleţite, învăţând copiii limbi şi cuvinte străine şi tot ceea ce este distins şi nenatural. Cât timp şi câtă energie spirituală îi costau pe bieţii copii toate acestea. Făcea aşa de parcă toată învăţătura n-ar valora nici două parale, înţelegeţi? Să nu vă închipuiţi cumva că glumea, nu, era cât se poate de serios. Lucrez într-un sistem sălbatic şi lipsit de sens, după cât se pare; eu şi colegii mei suntem, ce-i drept, învăţaţi, dar orbi. Noi nici măcar nu ne dăm seama de golul şi obscurantismul în care ne ducem existenţa. Oare ce vânez eu? Un nume de stradă în oraşul nostru, strada Oliver! Vai, sunt sortit să-mi trăiesc toată viaţa în uscăciune fizică şi sufletească. Da, da, şi sufletească, încheie el.

Domnişoara e uluită.

Ce ziceţi de asta, spune directorul zâmbind. Credeţi-mă, am şi eu o cruce de purtat. Şi cel care răspândeşte asemenea idei este consilier, un om care se bucură de audienţă în rândul oamenilor. A învăţat să se exprime în cadrul consiliului comunal şi cetăţenii găsesc că, în tot ceea ce spune, se simte o gândire sănătoasă. Am stat din nou de vorbă cu el când trebuia să-mi dau doctoratul şi aveam nevoie de sprijinul lui. Nu ştia nici măcar ce înseamnă un doctorat: asta o fi iar vreo mortăciune de a ta, mi-a spus el. Nu, i-am răspuns, este ceva destul de viu, e cercetare, ştiinţă, ceva ce nu moare niciodată! Aşa, te pomeneşti că e vorba de ceva ce n-a fost încă descoperit? Şi începu să-mi enumere, luându-mă peste picior: Ceva din carne şi din sânge? Îngrăşământ artificial, ştiinţa stelelor, peşti marini, muzică, vreun mijloc împotriva păduchilor frunzei – îi plac florile şi are o grădină – pe scurt, ceva în legătură cu dragostea şi obrajii rumeni? Felul acesta de a vorbi era singurul limbaj pe care învăţase să-l folosească. Nu, i-am răspuns total dezarmat, stând ca un şcolar în faţa fratelui meu, fierarul, nu, nu e aşa ceva, ci o dizertaţie filosofică

despre Batrahomyomachie, o cercetare lingvistică, chiar o descoperire, într-un fel şi una şi alta, *Margites*[1], homonimie etc. Dar de ce? spuse el. De ce? Cine ar putea să răspundă la asemenea întrebare? Nu crezi oare că dacă nu Homer e cel care a scris acea lucrare veche, atunci poate a scris-o Pigres din Halicarnas[2]? Nu, nici nu se gândise la aceasta. Te ocupi din nou de ceva mort! mi-a răspuns. Toate acestea erau pentru el un nonsens; bani aruncaţi pe fereastră, îmi reproşă când mi-i dete. Nu i-am răspuns nimic. Mi-am impus să nu mai discut cu el, pentru că oricum era inutil. Reveni la ideea cu strada care avea să-mi poarte numele, dar nu m-am putut stăpâni şi i-am spus că nici nu era nevoie, deoarece urma să mi se ridice un monument în Kristiania.

Cu siguranţă că aşa va fi! strigă domnişoara d'Espard însufleţită.

Asta o să ne arate viitorul, de la prezent nu aştept prea multe. Au fost singurele două ocazii când am vorbit cu fratele meu Abel. Apoi, într-o bună zi, lacătul de la uşa noastră s-a stricat. I-am telefonat să vină şi să îl repare, explicându-i că e vorba, cu siguranţă, de ceva mai complicat, întrucât cheia nu intra. Credeţi că a venit personal? Nici vorbă. L-a trimit pe unul din fiii săi şi nu pe cel mai mare. Tânărul a rezolvat repede treaba; a demontat lacătul şi l-a făcut să funcţioneze. Băieţii ăştia nu învaţă decât să-şi folosească mâinile. Ce ar trebui să facă băieţii mei care au învăţat limbi străine şi matematică, să stea drepţi în faţa lor şi să-i admire? Nu, nu prea te poţi bizui pe bunul simţ. Din păcate, trebuie să remarc că întregul oraş este de partea fratelui meu, fierarul, şi împotriva directorului de şcoală. Când oamenii vorbesc despre noi spun mereu: ce deosebire între cei doi fraţi: Unul are înţelegere, celălalt învăţătură! Bineînţeles, învăţătura este în cazul acesta mai puţin decât înţelegerea, adaugă

---

[1] Poem satiric grecesc, anecdotă burlescă scrisă în hexametri şi iambi, în care se relatează aventurile eroilor.

[2] Pigres din Halicarnas, poet satiric grec, de origine cariană; două surse antice îi atribuie *Batrahomiomahia*.

directorul zâmbind amar.

Fireşte, îi întoarce zâmbetul domnişoara d'Espard.

Din păcate tocmai la tine acasă, nu prea ai parte de înţelegere, în oraşul natal; uneori este de-a dreptul dezolant! Directorul îşi întrerupe brusc ideea şi repetă de câteva ori: o să-şi primească bineînţeles banii, cât mai repede cu putinţă.

Fără îndoială.

Aşa o să se întâmple... Domnii aceia de la academie trebuie să înţeleagă odată că merit o bursă.

Bietul director Oliver, nici el nu stătea pe roze, înghiţise multe nedreptăţi şi suportase multe neajunsuri. Fără îndoială că dreptatea era de partea lui, dar această dreptate era călcată în picioare de turma incultă. Ce să fi făcut, să fi capitulat? Era hotărât să ţină capul sus şi să persevereze pe drumul ales. Era chiar scuzabil dacă exagera cu privire la cunoştinţele de limbi străine şi de matematică ale băieţilor săi. În realitate aceste cunoştinţe erau derizorii, băieţii nu voiau să înveţe, preferând să meargă la unchiul lor, fierarul, sau să alerge după aventuri. Ce lovitură pentru director; eforturile sale nu erau răsplătite.

Intră domnul Fleming, obosit şi cu pieptul supt, un tuberculos deghizat în cavaler. Salută cu un zâmbet: Bună dimineaţa, stimată domnişoară! Apoi se înclină în faţa directorului.

Tocmai stăteam de vorbă, îi explică domnişoara. Domnul director a fost atât de amabil şi mi-a povestit câte ceva despre oraşul său.

Aşezându-se, domnul Fleming întreabă aruncând o privire asupra mesei: Ce mai e nou prin ziare?

Cred că nimic, îi răspunde directorul. De altfel nici nu am citit tot!

Domnul director a fost deranjat astăzi de sinucigaş, intervine domnişoara. Închipuiţi-vă, l-a învinuit că este complice cu taurul la moartea sărmanei doamne.

Râd şi continuă să discute. Vorbesc despre marea

nenorocire şi directorul se miră că taurul, un patruped, a fost în stare să ia cu asalt stânca. Domnul Fleming, culmea, se dovedeşte la fel de priceput ca un ţăran şi le explică: Animalul are copite puternice şi încovoiate cu care se poate agăţa; fiind atât de sălbatic şi dezlănţuit s-a căţărat pe stâncă în câteva secunde.

Aţi fost şi dumneavoastră acolo?

Nu, domnişoara d'Espard a avut grijă să mă trimită la timp acasă.

Atunci eraţi încă bolnav, rosteşte ca pentru sine domnişoara.

M-am temut foarte mult pentru băieţii mei, spuse directorul, dar ce puteam face? E drept că şi-au primit pedeapsa meritată, dar... Sper că de acum înainte vor şti să evite pericolele, să se ţină departe de ele, atât cât se poate.

Sunt băieţi destoinici, interveni domnişoara, s-au urcat primii pe stâncă şi le-au arătat celorlalţi drumul. Altfel ar fi putut să iasă şi mai rău. Aşa nu s-a pierdut decât o viaţă şi o pălărie de damă.

Pe faţa domnului Fleming trece o umbră. Frivolitatea domnişoarei îl indispune. Întreabă: Mergem, nu?

Închipuiţi-vă, spune ea ridicându-se, domnul Fleming mi-a promis o pălărie nouă. Nu mai pot de curiozitate. Da, da, să mergem! Îi explică directorului: Vrem să trecem pe la stâna lui Daniel, prietenul nostru trebuie să-şi bea laptele.

Nici nu ieşiseră din raza sanatoriului că întreaga lor dispoziţie se schimbă. Tăceau. Oamenii nu pot să cânte la infinit pe aceeaşi strună, unele strune se rup, uneori cânţi pe cea din urmă. Domnişoara d'Espard ştia să vorbească despre tot şi toate; oare de ce nu spunea acum nimic? Domnul Fleming era contrariat. El nu era vorbăreţ din fire, nu se lansa în discuţii aprinse, dar îi făcea plăcere să i se vorbească. Din când în când ştia să intervină cu câteva cuvinte subtile şi inteligente, lăsîndu-l pe interlocutor să continue ideea. Aşa era el. Dar domnişoara d'Espard!

În sfârşit, iat-o că se hotărăşte să spună ceva, ce nu mai suporta amânare: Azi vă conduc pentru ultima dată la stână!

Vorbele ei loviră în plin. Nu se poate! Cum? spuse domnul Fleming. La orice m-aş fi aşteptat! Vestea ei îl găsise complet nepregătit. Plecaţi?

Da, cei de la servici o chemaseră pentru a doua oară.

Domnul Fleming căzu pe gînduri. Nu mi-aţi spus nici când v-au chemat prima dată.

De ce să vă fi spus? Nu eraţi încă restabilit. La ce v-ar fi folosit?

Amândoi tac.

Merg aşa. E o vreme frumoasă de sfârşit de vară, în faţa lor se deschide o vale largă, sunt tineri, iubesc viaţa. Şi tac. Domnişoara d'Espard a trecut prin momente grele: cu paisprezece zile în urmă fusese înştiinţată că trebuie să se întoarcă, de urgenţă, să-şi reînceapă serviciul. Dar nu a plecat, pentru că nu putea să părăsească un bolnav care avea atâta nevoie de prezenţa ei. Chiar alaltăieri i se comunicase că a fost concediată. A primit vestea cu mult calm; nici nu ştie ce a oprit-o să-i spună domnului Fleming şi, nu mai departe decât azi dimineaţă, a uitat complet de necazurile ei, ascultîndu-l cu atenţie pe directorul Oliver care le avea şi el, slavă domnului, pe ale sale. Era o fată şi jumătate, nu se văicărea. Dar acum i se terminau banii şi era obligată să vorbească.

A câta chemare, ziceaţi? Domnul Fleming speră poate într-o amânare şi continuă: A treia scrisoare...

Nu, răspunde ea zâmbind, nu mai este nimic de făcut. Trebuie să plec imediat.

Deci, totul e zadarnic. Plecaţi mâine?

Da, mâine.

Din nou tac. Domnul Fleming se opreşte. Nu mai are niciun rost să meargă mai departe.

Domnişoara îi vine în ajutor. Ce casă e asta? Parcă nu era aici. Haideţi să o vedem.

Ajung la o mică şură în câmp, un fel de şopron în care Daniel tocmai îşi adăpostise fânul cosit de curând. Mirosul dulceag, învăluitor îi atrage. Intră în încăperea scundă să se odihnească. Coliba nu are uşă, soarele pătrunde, printr-o deschizătură largă, până la ei. Vrăbii mici vânează ţânţari,

zburând încoace şi încolo. Pe domnul Fleming îl prind amintirile, devine melancolic şi trist. Începe să vorbească despre casa lui. Nu e cine ştie ce, nu e un domeniu, nu e un castel, doar o casă de ţară modestă.

Vedeţi lucrurile prea în negru, îl consolează ea.

Poate, într-adevăr, privea lucrurile prea în negru. Oricum erau copacii, pădurea, mirosea a fân, susura un pârâu, peste pârâu era un podeţ; pe podeţ şezuse, nu o dată, şi pescuise cu un ac cu gămălie prins la undiţă în loc de cârlig. Amintiri din copilărie, nostalgii, tristeţi pline de poezie la acest tânăr care călătorise, cu plămânii zdrenţuiţi, dintr-o ţară în alta. Îi împărtăşeşte dorinţa lui de a pleca acasă. Dar trebuie să mai rămână un timp, aici, în munţi, să încerce să se însănătoşească. A fost o vreme când nu mai crezuse în nimic, când nu mai vedea nicio posibilitate de vindecare, dar atunci a apărut domnişoara d'Espard, reaprinzând în el speranţa şi curajul. Nu, să nu încerce să-l contrazică, să nu minimalizeze nimic, îi este recunoscător pentru tot ceea ce a făcut, doar că nu vede cum va mai putea trăi după plecarea ei.

Despre asta vorbeşte.

Ea îl ascultă cu o secretă bucurie, între ei se stabileşte o comunicare tandră şi intimă, se confesează unul celuilalt, îşi zâmbesc şi sunt, în toate, de aceeaşi părere. Când îşi reaminteşte că mâine urmează să se despartă, domnul Fleming păleşte deodată şi buzele încep să-i tremure. Ea ştie totdeauna cum să îl scoată din impas: Ce facem, nu mergem să bem lapte bătut?

Nu. Ca să fiu sincer, acum îmi e totuna.

Ce prostie! Nici nu vă mai recunosc!

Da, acum e totuna, repetă el.

Tăcere. Fiecare îşi urmăreşte propriile gânduri – poate gândesc acelaşi lucru. Domnişoara d'Espard încearcă, din nou, să-i vină în ajutor: Nu cumva sunteţi îngrijorat de soarta mea? Nu vă faceţi gânduri. Am destui bani ca să pot pleca de aici.

E uluit: Dumnezeule, asta? Dar ce altceva? Nu la bani se gândise; bani putea să-i dea el. Dar cum o să trăiască fără

ea?

Tăcere. Stă aşa îngândurată şi-i priveşte mâinile subţiri; inelul prea larg pare să-i alunece din deget. Aceste mâini nu pot fi folosite la nimic, gândeşte ea, nu pot să lovească, nu pot să apuce, sunt atât de neajutorate încât au nevoie de mângâiere şi tandreţe. Vede din nou şosetele de mătase din picioarele lui şi îşi aminteşte de camera lui de bolnav, de cămaşa fină de noapte pe care a schimbat-o a doua zi pentru că pe ea apăruse o mică pată de cafea. Normal, aşa sunt nobilii. În două rânduri el a devenit mai insistent arătându-i mai multă amabilitate decât putea ea primi. Ochii lui aveau atunci o strălucire posesivă. Firesc. Dar aceasta era boala, acum îl putea scuza mai uşor şi, în general, ea însăşi se simţise de atunci tot mai atrasă de el.

Nu ştiu ce putem face, spune... dacă aş rămâne aici...

Câtă căldură şi devoţiune erau în vorbele ei. Aţi putea renunţa la postul dumneavoastră? o întreabă direct.

Da.

Faceţi-o, vă rog! Eu voi aranja totul.

Această perspectivă îi însufleţeşte din nou. El nu mai are nicio rezervă, gesturile lui sunt tot mai tandre; îi culege paiele de pe piept, îi scutură fânul de pe genunchi, o mângâie, o cuprinde cu braţele. Unii numesc asta consimţire...

După aceea merg la Daniel. Ciudat, cât de tăcută a devenit bucuria lor, vorbesc în şoaptă, nu mai glumesc, privesc în pământ. Atmosfera se destinde când ajung la stână, unde sunt întâmpinaţi cu căldură şi li se oferă lapte acru. Bătrâna menajeră refuză, la început, banii, dar până la urmă îi ia totuşi, întinzându-le mâna în semn de recunoştinţă. Pe obrazul domnului Fleming se citeşte mulţumirea.

În drum spre casă trec din nou pe lângă şura mică din mijlocul câmpului şi domnul Fleming spune: ce ar fi să intrăm să ne odihnim? Domnişoara îl urmează cu privirile plecate...

Acum merg zilnic împreună la stână după lapte acru şi sănătate pentru plămânii bolnavi. E din nou ca înainte.

Domnul Fleming progresează vizibil; îşi recapătă buna dispoziţie şi culoarea îi revine în obraji. În el se trezeşte un interes nou pentru tot ce îl înconjoară, citeşte cu aviditate ultimele ştiri din ziare şi se năpusteşte asupra telegramelor. Doctorul îl întâmpină ca în primele zile cu autoritate reţinută şi bonomie, îl salută de departe şi mătură pământul cu pana de la pălărie. De vreme ce doctorul nu se opune ca bolnavul să bea vin, cu măsură, acesta bea vârtos şi, uneori, întrece măsura. Nu face niciun rău, nu devine turbulent, are o comportare ireproşabilă, doar privirea îi devine fixă de parcă ar urmări o linie trasă cu cretă. Domnişoara d'Espard e mereu alături de el.

Dar iată că se întâmplă un lucru ciudat. Domnul Fleming devine brusc îngrijorat de reputaţia ei. O roagă să o invite şi pe domnişoara Ellingsen la plimbările lor, ca să fie în trei şi să nu le mai dea prilej fetelor bătrâne ale preotului să clevetească.

Poate că domnul Fleming judecase bine lucrurile, dar poate că nici nu era vorba de un calcul ci doar de un impuls de moment, avea nevoie de o mică variaţie. Această convieţuire, această permanenţă în doi, începea să-l obosească; cu cât se simţea mai refăcut, cu atât prezenţa domnişoarei îi era mai puţin necesară. În cele din urmă aceasta începu chiar să-l agaseze cu franţuzeasca ei. Bineînţeles, el cunoaştea limba şi înţelegea tot, dar, uneori, îl irita. Mai ales când se afla în toiul unei discuţii şi ea îl întreba ceva, pe un ton afectat. În astfel de situaţii, refuza să-i răspundă, pretextând că nu are habar de franceză, ceea ce îi făcea pe ceilalţi să surâdă amuzaţi.

Domnişoara d'Espard se obişnuise tot mai mult să cedeze şi acceptă şi pretextul ieşirilor în trei. Ce-i drept, era puţin contrariată, începu să-şi facă o mulţime de gânduri; ce putea să însemne asta? de ce tocmai domnişoara Ellingsen? Era înaltă şi frumoasă, dar privea puţin saşiu – oare acest defect îi dădea un farmec anume? Şi de ce neapărat un al treilea? Domnişoara d'Espard nu se opuse; o luă pe telegrafistă cu ei, dar nu încetă să-şi pună fel de fel de întrebări: nu era o uşuratică, îi era credincioasă, nu flirta,

nu bea, îşi petrecea tot timpul cu un singur bărbat, privindu-l cum îşi goleşte paharul. Ce putea să-l nemulţumească la ea? Poate un conte avea motivele lui. Nici domnişoara Ellingsen nu avea de gând să mai rămână multă vreme la sanatoriu. Doar până la sfârşitul săptămânii. Aşa că fu primită în societatea lor. Fie! Un pahar de vin? Un fursec? Cu plăcere. Dar să nu îţi imaginezi domnişoară că eşti o frumuseţe. Nici măcar cu un gram mai drăguţă decât mine. Nu! Şi apoi, plângi din orice, faci pe interesanta, înşiri poveşti şi minţi de stingi.

Aşa se făcură trei şi deoarece grupului lor i se adăugă şi cavalerul domnişoarei Ellingsen, domnul Bertelsen, iată că erau patru. Exact cât trebuia pentru o partidă de cărţi. Societatea putea acum, fără să stârnească vreo obiecţie, să ocupe un colţişor în salonul de fumat.

Se simţeau bine. Regretau cu toţii că nu le venise ideea mai demult. E de-a dreptul surprinzător cât de repede se împrietenesc oamenii. Bertelsen, cherestegiul, nu era nobil, nici vorbă, în schimb era bogat. Se bucura de multă trecere în străinătate, în Southampton şi chiar în Le Havre, şi-apoi studiase şi, pe deasupra, aproape întregul sanatoriu Torahus era proprietatea sa. Avea deci toate motivele să-şi dea importanţă. Nu plătea el o bursă unui muzician care studia la Paris? Bertelsen nu-şi compromitea societatea. El singur cerea să achite consumaţia când îi venea rândul.

Uneori directorul Oliver onora societatea cu prezenţa sa şi bea chiar şi un pahar de vin, deşi era un adept al ordinii. Atunci cărţile de joc erau lăsate deoparte, respectabilul domn îşi luă un scaun, se aşeza şi era invitat să vorbească. Directorul nu era un filolog obişnuit, el era specialist, avea cunoştinţe deosebite. Acest bărbat foarte erudit nu râdea niciodată. Avea un fel de a fi pe care unii îl considerau nenatural; devenise orb la tot ceea ce îţi încântă sufletul şi-ţi înveseleşte ochiul. Dar avea şi el meritele lui: o viaţă întreagă fusese sârguincios şi modest, nu făcuse niciodată abuzuri, nu băuse şi nu jucase cărţi. Copiii şi-i crescuse în aceeaşi atmosferă de austeritate: dimineaţa tăia cu briceagul patru părţi egale dintr-un ziar pentru o anumită

întrebuinţare. Copiii l-au întrebat odată de ce tocmai patru, şi tatăl le-a răspuns: nu am nevoie de mai mult, patru îmi ajung,
faceţi-vă şi voi o regulă din asta!

Nu, risipitor şi cheltuitor nu era, dimpotrivă, întotdeauna mulţumit cu tutunul lui ieftin, cu banii de cheltuială pe care îi fixa nevastă-sa, cu hainele lui modeste încheiate la piept. Îi era de ajuns respectul de care se bucura. Câţiva colegi invidioşi îi atacaseră plini de elocinţă lucrarea de doctorat. Conştiincios, cum era, şi-a supus toate argumentele unei cercetări minuţioase. S-a clătinat o clipă, dar a rămas în picioare. Acum putea să spună: m-am îndoit dacă sunt cu adevărat erudit, dar cărţile mele îmi confirmă aceasta. Priviţi lucrarea mea de doctorat, are două pagini pline de bibliografie! Orice îndoială fusese înlăturată.

Când directorul Oliver intra într-o societate părea la prima vedere pedant din cauza siguranţei de sine şi a cunoştinţelor sale. Se putea măsura cu oricine şi, când deschidea gura, ceilalţi trebuiau să tacă. Dar se făcea repede înţeles, cunoştea explicaţia cuvintelor din lexicon pe de rost şi nu i se întâmpla niciodată să vorbească pe de lături sau să folosească un neologism greşit. Asta era ceva pentru nişte bieţi oaspeţi ai sanatoriului, adunaţi aici întâmplător, era chiar mult, dar nu era tot. În situaţii dificile te puteai duce la el dacă aveai nevoie de o părere autorizată; acesta era marele său atu. El răspundea atât de bucuros, era chiar fericit, când putea să dea unele explicaţii filologice. Strălucea de satisfacţie. Cu acest prilej putea vorbi despre sine, dar o făcea întotdeauna într-un fel nevinovat, chiar atrăgător. Nu era pretenţios decât atunci când era vorba de bună-cuviinţă.

Avea unele îndoieli cu privire la sinucigaş: nu se putea ca omul acela să nu fi cunoscut engleza. Directorul îl găsise odată singur în camera inspectorului răsfoind un număr mai vechi dintr-un ziar englezesc. Ce motiv ar fi avut să o facă?

Cu sinucigaşul era ceva necurat la mijloc, asta putea să vadă oricine. Da, spuse domnişoara d’Espard, omul acesta are unele calităţi. Şi, deoarece toţi îi dădură dreptate,

Bertelsen se simţi obligat să adauge ceva de la el: Mai multe decât credem noi, doar că e puţin cam ciudat. Nu mă îndoiesc că ştie şi franţuzeşte, ba chiar şi alte limbi!

Directorul se simte jenat, îi pare rău că s-a oferit să-i dea lecţii sinucigaşului, dar nu ştie cum ar putea să repare lucrurile. Este foarte agitat şi ceilalţi îşi dau silinţa să-l calmeze convingîndu-l că nu a greşit cu nimic. Vor să-l sustragă şi încep o discuţie generală despre evenimentele zilei, cărţi, cultură, institutele de domnişoare din străinătate. Directorul se simte din nou în elementul său: Dacă progresăm? Bineînţeles! Nu se compară cu ceea ce era înainte! Ce sanatorii şi hanuri existau la ţară în copilăria mea? Acum toţi munţii sunt plini de ele. Am sentimentul că am devansat un secol întreg, că ajungem din urmă Elveţia. Ce ştiam noi de şcoli, de iluminism? Şi ce avem acum! Nu-i de mirare că trecem drept unul din cele mai avansate popoare de pe glob. Avem doctori, preoţi, jurişti şi profesori, după care oftează multe ţări, ştiinţa noastră ştie să beneficieze prompt de tot ce produce cultura marilor naţiuni, ne descurcăm bine, ştim să ţinem pasul. Da, da, progresăm. Iată aici, aceste două tinere doamne care au profitat din plin de evoluţia generală a învăţământului nostru modern. De altfel lucrul cel mai îmbucurător în dezvoltarea noastră este, fără îndoială, îmbunătăţirea condiţiei femeii. Tovarăşele noastre de viaţă pot, în sfârşit, să se afirme în societate la fel cu bărbaţii, să-şi aleagă, ca şi aceştia, drumul propriu. Nu este adevărat că sunt un om cu concepţii retrograde, un pedant, care se ocupă doar de trecut, cum afirmă unii invidioşi. Da, dumneavoastră zâmbiţi, dar asta e realitatea. Un oarecare Reinert, fiul paracliserului din oraşul nostru, nu mi-a iertat niciodată că am obţinut titlul de doctor. Am fost colegi de şcoală şi de facultate, dar eu eram mai bun decât el şi asta îl irita. Era un băiat cheltuitor, şi-a ruinat tatăl şi, în cele din urmă, bietul bătrân a fost nevoit să ceară un acont din banii de Crăciun pentru a-şi scoate fiul din încurcătură. Pe scurt: băiatul nu lucra conştiincios; i-au trebuit doi ani mai mult decât mie ca să-şi dea examenul, deşi exemplul meu ar fi

putut să-l ambiţioneze. Acum e profesor suplinitor într-un orăşel din vest şi cu siguranţă că nu va avansa niciodată. În orice caz a strâns destulă invidie şi venin ca să mă atace. A scris că eu am anexat la lucrarea mea de doctorat două pagini de bibliografie doar pentru a demonstra cât sunt de erudit, majoritatea surselor indicate neavând nimic de-a face cu conţinutul lucrării. I-am răspuns liniştit şi la obiect, adăugând că probabil ura personală ce mi-o poartă îl orbise în asemenea hal. Un coleg i-a venit în ajutor. Nici de capul lui nu era cine ştie ce; un radical. Acest individ m-a acuzat că aş fi un tipicar ridicol cu o gândire anacronică. Pe mine, care nu fac altceva decât să le facilitez oamenilor accesul la o dezvoltare superioară! Pot să afirm, sus şi tare, că în această privinţă am conştiinţa curată. Începusem chiar să le ţin conferinţe concetăţenilor mei. Ce-i drept nu a mers, dar nu din vina mea! Închipuiţi-vă: tocmai expuneam o temă din istoria greacă şi am amintit de Tucidide. Dar iată că un tip, care nu era pesemne în toate minţile, mă întrerupe râzând şi întreabă, dacă nu mă refer cumva la Dides cel gras! Bineînţeles că, în situaţia aceea, nu am mai putut face nimic. Întregul auditoriu începu să râdă. Am coborât de pe catedră renunţând să mai ţin vreodată cuvântări. Totul era inutil şi, totuşi, lucrurile nu s-ar fi petrecut aşa, dacă ascultătorii mei ar fi învăţat mai multe la şcoală. Mai multă şcoală da, da, mai multă şcoală! De aceea mi-am consacrat tot timpul, toată viaţa pentru ridicarea poporului. Cred că orice slujnică ar trebui să aibă posibilitatea să-şi dea bacalaureatul, pentru a deveni un om învăţat. Respect ideile progresiste. Mai ales în problema femeii: evoluând, cucerindu-şi toate drepturile în viaţă, înseamnă, după cum spune un mare englez, că lumea s-ar dubla! Aşa ar trebui să fie pretutindeni: Şcoli şi cursuri pentru mic şi mare, pentru bărbaţi şi femei, şcoli, institute de învăţământ de toate gradele. Aşa va fi, o să vedeţi. Femeia poate azi să devină ceea ce vrea. Peste tot dai de studente, viitoare judecători, medici, profesori. Avem şcoli pentru toate profesiile: şcoli industriale, de desen, de comerţ, cursuri de limbi străine, seminarii, şcoli pentru

debili mintali în care până şi cretinii învaţă să silabisească, aşezăminte unde ciungii pot deprinde o meserie, folosindu-se de degetele de la picioare, peste tot şcoli şi iar şcoli.

Dar iată că directorul este întrerupt din discursul său fulminant de un incident neaşteptat. În faţa ferestrei apar cei doi prieteni nedespărţiţi, sinucigaşul şi Anton Moss. Aceştia se aşază în scaunele de nuiele de pe terasă. Par înfrigurați. Primul care îi observă este directorul. Iată-i pe cei doi, exclamă el. Bertelsen propune să fie invitaţi la un pahar cu vin. Domnişoara d'Espard se oferă să-i aducă. Ea nu poate fi refuzată! Toţi văd prin fereastră uimirea pe care le-o provoacă celor doi camarazi această invitaţie. Se consultă între ei neştiind cum să răspundă la astfel de amabilităţi. În acest timp domnişoara aşteaptă în faţa lor, privind stingherită în jos, şi zâmbeşte. În cele din urmă vin toţi trei.

Li se face loc, li se toarnă vin în pahare, li se oferă ţigări, li se împing scrumierele mai aproape, dar oaspeţii nu fac nimic, absolut nimic. Pesemne că Bertelsen mizase pe o mică reprezentaţie din partea sinucigaşului, poate pe o bârfă amuzantă, dar nu. Camaradul acestuia, Anton Moss, pare a nu se simţi deloc în largul său, în această societate distinsă. El încearcă să-şi ascundă bandajele de la degete, se fâstâceşte şi răstoarnă paharul. Nu face nimic! spune domnişoara d'Espard. Toţi sunt binevoitori, inclusiv directorul. Acesta încearcă să lege o discuţie: Domnii vin de afară, nu? Nu i-aţi văzut pe băieţii mei?

Ba da, răspunde sinucigaşul, s-au dus la pescuit.

Bănuiam eu! Se spune că apele de munte sunt viclene şi periculoase; Le-am interzis băieţilor să se ducă acolo, dar... Erau singuri?

Nu, era şi un bărbat cu ei care zicea că e primar. Un bărbat tânăr.

Normal, ăştia se adună cu te miri cine.

Bertelsen intervine ironic: Auzi, primar – ce-o fi căutând această înaltă autoritate aici?

S-a interesat de cei ce locuiesc la sanatoriu. Prietenul meu şi cu mine i-am numit pe toţi.

Domnul Fleming simte brusc că se înăbuşe. Când se simte privit se apleacă şi îşi face de lucru, sub masă, cu pantofii. Nu, de data asta nu am nimic! o linişteşte el pe domnişoara d'Espard, care se temea de o nouă hemoptizie. Şi, totuşi, era ceva, domnul Fleming avea o vizibilă indispoziţie, zâmbetul i se stingea şi el căzu într-o muţenie deplină. Pentru a-l sustrage, domnişoara d'Espard încearcă să schimbe vorba: În acest caz, domnule director, autoritatea însăşi fiind alături de băieţii dumneavoastră, puteţi sta liniştit!

Nu sunt deloc liniştit! răspunde directorul mânios, apoi se ridică, mulţumeşte şi repetă că el le-a interzis, le-a interzis cu desăvârşire!

Tare s-a mai supărat pe băieţii lui! comentă Bertelsen după plecarea directorului.

Nu mă miră deloc, îi explică domnişoara d'Espard. Este cu siguranţă un tată exemplar.

Un om deosebit, întări Bertelsen. Cât a învăţat şi câte ştie!

Domnul Fleming se ridică. Cei doi camarazi interpretară gestul său drept un semn discret că petrecerea se terminase, de aceea se sculară şi ei, mulţumiră şi plecară. Nu, nu, cei doi nu prea îşi găseau locul în societate. Sinucigaşul? Schimbase el atmosfera generală, adusese puţină nebunie, înflăcărase spiritele? Sau se ţinuse de-o parte, ca o pasăre rară, stârnind curiozitate? Camaradul său era mult mai simpatic, dar era o adevărată ruşine să te arăţi oamenilor plin de plăgi supurânde şi buboaie. Bertelsen spunea că nici nu îndrăzneşte să pomenească numele bolii lui Anton Moss. Globii ochilor aproape îi ies din orbite, gura i se strâmbă. La revedere, spuse domnul Fleming şi părăsi încăperea.

Domnişoara d'Espard îl urmă. Îl găsi aşteptând-o. Avea din nou nevoie de ea, îi devenise iar indispensabilă. Nu se putea lipsi de ocrotirea ei. Cu siguranţă se întâmplase ceva: domnul Fleming era evident neliniştit. El, care îşi păstra calmul în orice situaţie, ca un adevărat conte, făcea acum o figură jalnică. Prezenţa tonică a franţuzoaicei îi era mai

necesară ca oricând.

Urcară scările şi intrară în camera domnului Fleming. Nu e nimic serios, o linişti el, am o zi nefastă, atât.

Nu sunteţi încă pe deplin restabilit, căută ea să-l scuze.

Nu. Domnul Fleming se caută nervos în buzunarul de la piept: În eventualitatea că mi s-ar întâmpla ceva, orice, nu se ştie niciodată...

O să vă însănătoşiţi cu siguranţă.

Nu nu e vorba de moarte. Poate şi asta. Vă puteţi oare imagina ce puţin chef am acum să părăsesc această lume? M-aş face sclav să pot rămâne în viaţă, aş deveni şi criminal, numai să pot trăi. Acum e altceva. Adică, de fapt... Vorbesc incoherent, dar chiar aşa e. Dacă ajung la închisoare nu pot supravieţui.

Domnişoara este complet derutată, dar încearcă să-l liniştească: Cum o să fiţi închis? Ce prostie, mai e şi asta?

Am primit un avertisment. Adevărul e că nu am numai prieteni, ci şi duşmani; câţiva din ei m-au urmărit până aici. Pot vorbi deschis cu dumneavoastră?

Bineînţeles! răspunse ea râzând din toată inima.

Domnul Fleming nu şi-ar fi putut găsi un confident mai potrivit căruia să i se încredinţeze. Domnişoara d’Espard nu era o copilă care rătăcindu-se într-o pădure să nu mai găsească drumul înapoi. Nici vorbă.

Nu sunt un om fără pată, spune el şi zâmbeşte trist.

Ea caută să-i vină în ajutor: Bineînţeles, nici eu nu sunt. Nimeni nu este imaculat.

Totul e cât se poate de clar.

De fapt, nu fusese o eroare, nu încape nicio îndoială. A fost o acţiune deliberată şi ar fi gata oricând să o repete. Totul a început atunci, când moartea pusese ochii pe el. Aceasta s-a întâmplat atât de neaşteptat şi de violent. Nedreptatea era prea mare, scuipa sânge şi se topea pe picioare! Nu avea nicio perspectivă de salvare, dacă nu acţiona rapid. Era ea capabilă să înţeleagă asta?

Privirile ei îl asigurau că poate continua.

Atunci a acţionat cu atâta abilitate, încât doar o revizie foarte severă ar fi putut găsi, într-un singur loc, o greşeală

nevinovată; un zero, practic o nimica toată. Apoi a părăsit ţara şi a venit aici, la sanatoriu. Să fi fost oare acesta locul cel mai potrivit, avea el să găsească aici ceea ce căuta? I-a mers când bine, când rău, Dumnezeu ştie, poate că făcuse o alegere greşită. Tot timpul îl încercase un sentiment neplăcut, o apăsare, o jenă. Nu întîmplător se interesa de ultimele ştiri din ziare şi nu pândea degeaba telegramele. De altfel nici nu era bine să se arate prea curios ca să nu trezească bănuieli şi să se dea de gol. Trăia pe un teren nesigur.

Domnişoara d'Espard nu se arătă speriată. Pentru ea situaţia nu era dezastruoasă. Această fiinţă mică şi vitează privea lucrurile cu înţelegere şi chiar cu oarecare umor. Seninătatea cu care îi ascultase confesiunea îl însufleţi pe nefericit; nu se mai simţea vândut şi trădat, ea îl ocrotea.

Continuă să-i explice: după ce avea să se vindece şi să-şi recapete puterile, era hotărât să se predea singur şi să-şi ispăşească pedeapsa fără să crâcnească, cu bucurie chiar. Dar să mi se dea răgaz! izbucni el. Să nu fiu aruncat în suferinţă, să nu fiu lovit de moarte înainte de a-mi duce la capăt tratamentul...

Domnişoara avea unele nelămuriri, de aceea el îi mărturisi totul: bineînţeles, nu era un nobil din Finlanda, venea de la ţară, dintr-o gospodărie mică, cu un cal şi patru vaci. Ce mult însemnase pentru el viaţa în aer liber! Dar pe urmă lucrase şase ani într-o bancă, unde nu avusese nicio singură zi fericită. Era băiat de ţăran şi ştia exact că un taur era un animal cu copite despicate; rădăcinile sale îl mânaseră din nou către sat. Nu degeaba căutase el stâna lui Daniel, încăperile acelea umile, cănile pline cu lapte, patul aşternut cu blănuri. Toate acestea aveau să-i redea sănătatea, nu-i aşa?

Da.

Ce altceva mai putea să-l vindece? La dracu? Idioţii ăia nu puteau să înţeleagă toate astea. Ei l-ar fi arestat cu prima ocazie. Nu era aventurier, nu era grandoman, nu alesese Parisul cu hotelurile lui luxoase, se aşezase aici să-şi cheltuiască avutul, nu avea nevoie decât de aer curat, de

munţi şi de cer. De ce se dăduse drept conte? Era simplu: titlul îl punea la adăpost. Un Fleming era mai greu de învinuit decât un Axelson. Vorbea cu oarecare nostalgie: Acasă mergeam, dimineaţa şi după-amiază, în grajd, de două ori pe zi, tatăl meu e mort, pe mama o cheamă Lisa. Cea mai mare bucurie a ei este să-şi ştie fiul sănătos aici în munţi. În comparaţie cu alte femei de pe la noi ea are o anumită nobleţe; a fost întotdeauna mândră că eu am ajuns să lucrez la bancă. De ar muri la timp ca să nu fie martoră la această catastrofă.

Toate acestea o cam tulburară pe domnişoara d'Espard, dar reuşi, totuşi, să-şi păstreze calmul: Nu o luaţi, chiar aşa, în tragic.

Oricum nu mai exista niciun dubiu: într-o bună zi tot avea să fie arestat. Era doar o problemă de timp. Chiar acolo, în mijlocul petrecerii, s-a rostit un cuvânt care l-a sfredelit.

Domnul Fleming îşi scoate acum portfeuille-ul şi pune pe masă un teanc gros de hârtii. Vreau să fiu pregătit, spune el. Ăştia sunt bani, ce să fac cu ei? Să le dau foc?

Sper că nu vorbiţi serios.

Nu tocmai. Dar nu mai am timp să-i pun într-un loc sigur. Chiar în acest moment poate se află afară cineva care mă suspectează, înţelegeţi la cine mă refer.

Lăsaţi-i în grija mea, se oferi domnişoara să-l ajute.

Chiar vreţi să-mi faceţi acest serviciu? Riscaţi asta?

În loc de răspuns faţa ei se luminează într-un zâmbet.

Din păcate, nici situaţia dumneavoastră nu este foarte sigură. Mi-am dat seama de asta acum câteva zile. Am fost văzuţi prea mult împreună ca să nu stârniţi bănuieli. De aceea v-am propus să o atrageţi pe domnişoara Ellingsen şi, prin ea, pe domnul Bertelsen în cercul nostru.

Domnişoara d'Espard luă teancul de bani de pe masă şi-l ascunse adânc în decolteul corsajului. Deocamdată stau bine aici, spuse ea.

Bine. Fireşte ar fi putut să ardă banii, continuă el. Dar dacă nu murea, cine ştie, nu era exclus să supravieţuiască pedepsei; boala sa era extrem de capricioasă, luase până

acum cele mai ciudate întorsături. Dacă ar fi scăpat cu bine din închisoare...

Domnişoara d'Espard schiţă un gest de aprobare. Nu era nevoie să-i spună mai mult, cine n-ar fi fericit ca, la ieşirea din închisoare, să găsească ceva bani puşi deoparte.

Vreau să vă mai spun că sunt hotărât să neg totul, absolut totul de la a la z, ca să nu aveţi neplăceri aici în sanatoriu din pricina prieteniei noastre. Ce altceva aş putea să fac? Şi apoi ce crimă am săvârşit? N-am făcut decât să-mi asigur o posibilitate de existenţă.

Fireşte. Aveţi perfectă dreptate.

Erau atât de legaţi, atât de uniţi în secretul lor; nici nu număraseră banii, nicio sumă nu fu numită. Când domnişoara d'Espard părăsi încăperea, jumătate din neliniştea domnului Fleming pierise. Totul se petrecuse atât de firesc.

Abia trecură câteva minute şi ea bătu din nou la uşa lui. Îl avertiză că la sanatoriu nu se afla primarul din sat, ci jandarmul.

Domnul Fleming se sperie puţin la gândul că ea coborâse special şi le pusese întrebări imprudente servitorilor, dar domnişoara îl linişti cu un zâmbet şiret. Am întrebat de băieţii directorului, atât.

Aşa, deci jandarmul... şi?

Acela care a fugit cu iubita lui Daniel.

Ce mi-e primarul, ce mi-e jandarmul; e doar o problemă de timp, gândi domnul Fleming. Azi este miercuri, trebuie să plec urgent.

După toate aparenţele nu existau motive de îngrijorare: jandarmul venise de la pescuit, părăsise apoi sanatoriul şi plecase acasă; îl văzuse chiar domnişoara d'Espard plecând. Oricât de importantă ar fi fost misiunea sa, cele petrecute
l-au compromis definitiv. Tot sanatoriul se amuza acum pe seama jandarmului: căzuse în apă, era leoarcă de sus până jos, până şi chipiul, cu şnur auriu cap de leu, arăta ca o cârpă de bucătărie. Ce-aţi păţit? îl întrebară unii, printre

care şi domnişoara d’Espard. Nu merită să vorbim despre asta, răspunse jandarmul, un mic accident, un pas greşit pe o stâncă, am alunecat şi... nu putu să ascundă că fusese salvat de băieţii directorului.

Ce băieţi minunaţi! Ce n-au încercat? I-au întins mai întâi un băţ, ca să se poată agăţa, dar văzând că jandarmul era împotmolit în nămol, cei doi au sărit în apă şi l-au scos în sfârşit la suprafaţă. Grozavi băieţi, dornici de aventură, dar plini de bărbăţie! Acum erau în pat şi hainele lor se uscau pe frânghie.

Domnul Fleming şi domnişoara d’Espard puteau să răsufle liniştiţi. Beau vin, se veseleau, râdeau din toată inima, băteau din palme – umor negru.

Ea îl tachină: ce spaimă putuse să tragă la apariţia jandarmului; un biet pescar care intrase la apă, Doamne ajută!

Domnul Fleming, contaminat pentru o clipă de euforia ei recunoscu că, de data aceasta, jandarmul plecase cam feştelit. L-am văzut chiar eu cum se târa spre casă ca un câine plouat.

Nimic de zis, continuă el, atitudinea lui fusese politicoasă şi corectă. Dacă ar fi folosit cătuşele ude mi-ar fi distrus, cu siguranţă, manşetele.

Franţuzoaica se amuza copios de umorul prietenului ei bolnav. După ce şi-au epuizat toate resursele de veselie, ea a recurs la vechea ei glumă, începând să vorbească stricat franţuzeşte: cafea cu... *avec lit*... pat.

Cu mine nu aveţi voie să vorbiţi franţuzeşte, spuse el zâmbind cu înţeles. Din anumite motive!

Mai târziu, când începuse să se întunece, el o rugă să-i restituie o parte din bani. Cu acest prilej fu silit să îi deschidă bluza la spate. În aceeaşi clipă se aruncară într-o îmbrăţişare disperată, un torent de tandreţe, de săruturi, de lacrimi, o declanşare aproape isterică. Tensiunea îi vlăgui pe amândoi. Chiar dacă ea suferise o mică decepţie, aflând că el nu era nici latifundiar, nici conte, avu totuşi destul tact să nu o arate. El o cucerise prin mărturisirea făcută şi era, oricum, un bărbat atent, cu maniere alese, cu o fineţe

înnăscută şi apoi mai avea şi un inel preţios şi un teanc de bancnote.

Apropo de bani, el îi atrase din nou atenţia să fie prudentă, şi, la nevoie, să-i ardă.

Pentru nimic în lume! strigă ea.

Se despărţiră mai sărbătoreşte ca oricând. Asta fusese dorinţa lui. Se iubiră cu disperare, se sărutară, îşi făcură jurăminte. Noapte bună! Aş fi vrut să vă dau acest inel, dar el vă poate compromite. Se sărutară din nou: Noapte bună! Se despărţiră fără ca el să fi scos vreo bancnotă din teancul de bani. Fusese doar un pretext.

În dimineaţa următoare ea merse până la uşa lui şi ascultă. Cizmele erau afară. Bătu delicat în uşă şi aşteptă, ca de obicei, să audă cheia răsucindu-se în broască şi foşnetul cearceafului, când el se va întinde din nou pe pat. Nimic. Bătu iar. La fel. Apăsă pe clanţă, uşa nu era încuiată şi domnişoara d’Espard intră. În cameră nu era nimeni. Toate lucrurile se aflau la locul lor. Patul era neatins. Pe pereţi atârnau hainele lui. În colţ văzu cele două cufere cu cheiţele în lacăte. Doar valiza de mână lipsea.

Îşi plimbă privirea prin cameră şi înţelese totul. Poate că se şi aşteptase la asta. Pentru început încuie uşa pe dinăuntru. Mai făcuse şi altădată la fel, când domnul Fleming nu se simţea bine şi nu cobora din pat. Când fata bătu, să anunţe dejunul, domnişoara îi explică, prin uşa întredeschisă, că domnul conte a răcit şi doreşte ca masa să le fie servită, ca de obicei, în cameră. La sosirea mâncării, luă ea însăşi tava, nelăsând fata să privească în cameră. Acum trebuia doar să mănânce câte puţin din fiecare farfurie.

Timp de trei zile procedă aşa: noaptea descuia şi mergea să se culce în camera ei, iar dimineaţa revenea în camera domnului Fleming. Cizmele lui rămâneau în continuare în faţa uşii.

Stă aşa singură şi-şi face fel de fel de gânduri; cum va sfârşi oare povestea asta? Nu îşi pierde curajul; îşi trăieşte din plin claustrarea şi spaima. Ciudat, simte chiar un fel de siguranţă la gândul că se află în posesia unui teanc de

bancnote, pe care l-a ascuns provizoriu în tapiţeria unui scaun.

Numai de ar fi reuşit domnul Fleming să prindă trenul! De s-ar afla acum departe şi în siguranţă, nu prizonierul propriei lui disperări! Nu era încă restabilit, transpira din orice. Singurul lucru care-l făcea să reziste, era voinţa de a trăi, extraordinara lui energie în faţa primejdiei. Dumnezeu ştie cum se va descurca.

Dar iată că, într-una din zile, îl văzu pe fereastră, din nou, pe jandarm în curtea sanatoriului. Uniforma îi era uscată şi chipiul călcat. Oare de data asta venise cu un scop precis? Plecă imediat după ce îşi luă masa de prânz. Fireşte, îşi spuse domnişoara, căutând să se autolinişteasscă, un om bolnav la pat trebuie lăsat în pace.

În cea de-a treia zi se întâmplară două lucruri neaşteptate: mai întâi sosi poştaşul, care-i înmână domnişoarei o cutie mare rotundă; era o pălărie. Domnul Fleming nu-şi uitase promisiunea. Respiră adânc şi se linişti! Acum avea dovada că el ajunsese cu bine în Kristiania. Situaţia lui nu putea fi atât de critică, dacă fusese în stare să se gândească la o pălărie de damă. Liniştită pentru moment, domnişoara deschise chiar acolo, în camera în care veghease trei zile în şir, cutia şi probă, plină de curiozitate, pălăria cea nouă în faţa oglinzii. Un dar minunat, o adevărată bijuterie, doar puţin cam costisitoare.

Celălalt eveniment important din ziua aceea a fost sosirea avocatului Robertson la Torahus; eveniment care a pus capăt claustrării domnişoarei d’Espard. Zvonurile despre repetatele vizite ale jandarmului şi despre scopul anchetelor sale a ajuns şi la urechile avocatului şi iată-l urcând scara şi bătând la uşa domnului Fleming. Încă înainte de a intra în cameră, acesta îşi anunţă prezenţa, cerând permisiunea să-l salute pe pacient.

Domnişoara d’Espard deschise uşa. Fie ce-o fi! Era dârză, abilă, aproape impertinentă.

Avocatul privi în jur cu o uimire prefăcută. Întrebă: dar... unde e pacientul?

Din păcate nu ştiu, răspunse domnişoara, privindu-l

drept în ochi.

Cum aşa, dar cine ar putea să ştie?

Cred că numai el, îi replică ea. Dar nu vreţi să luaţi loc?

Ce să înţeleg, contele a şters-o?

Domnişoara nu-i putea da detalii. Tot ce ştia era că azi dimineaţă, când intrase în cameră, domnul Fleming nu se mai afla acolo.

Ştiţi ce infracţiune a comis?

Nu ştiu. A comis vreo infracţiune?

Habar n-am. Şi-a achitat nota de plată şi a dispărut. Unde ar putea să fie? Nu cumva s-a certat cu dumneavoastră şi a plecat la stâna lui Daniel?

Noi doi nu ne-am certat niciodată, îi răspunde ea scurt. Şi, cu siguranţă nu este la Daniel.

Vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău, schimbă tonul brusc avocatul Robertson. Credeam că e vorba de o mică neînţelegere.

Între noi nu au existat neînţelegeri. Nu ne-am cunoscut chiar atât de bine. Stăteam de vorbă doar ocazional.

Sunt dezolat de cele întâmplate, îi mărturiseşte avocatul. Poate că a plecat într-o excursie şi se întoarce. Un loc ca ăsta este supus la tot felul de clevetiri care ajung la ziar şi în atenţia opiniei publice; reputaţia noastră are mult de pierdut din această cauză.

Fireşte.

Mă înţelegeţi, nu-i aşa.

Bineînţeles. De ce credeţi că am stat aici cu uşa încuiată până aţi venit dumneavoastră?

Avocatul îi aruncă o privire cercetătoare. Nu poate să o aprobe întru totul. De aceea îi atrage atenţia: Nu este exclus ca primarul să vină aici şi să vă chestioneze. Vă rog să nu luaţi lucrurile în tragic. Şi apoi, domnul Fleming ar putea să se întoarcă. Faptul că şi-a lăsat bagajele aici este un semn bun.

Aşa mă gândesc şi eu.

Până atunci, cred că e bine să încuiem geamantanele şi să aşteptăm. Dacă ceva nu e în ordine... Ferească sfântul, să nu fie aşa, nici nu vreau să mă gândesc. Martor mi-e Cel

de sus, dacă aş crede că domnul conte are o încurcătură cu poliţia, aş fi primul care l-ar denunţa. Dar el rămâne în ochii mei un nobil de cea mai pură speţă. De altfel, poate că este urmărit pentru un motiv cu totul neîntemeiat, dar, şi în acest caz, sanatoriul suportă consecinţele. Mi-ar displace să fie prins pe aici prin împrejurimi. Nu ne rămâne decât să aşteptăm.

Avocatul avea toate motivele să fie prudent. Sanatoriul Torahus, această construcţie nouă avusese, nu o dată, ghinion. În primul rând cu acele decese compromiţătoare, apoi cu o anumită prinţesă englezoaică, soţie de ministru, de care toţi evitau să mai vorbească. Sanatoriul nu avea nevoie de o nouă tulburare datorată, de data aceasta, unui conte finlandez. Avocatul nu avea niciun interes s-o dea pe domnişoara d'Espard pe mâna justiţiei pentru presupusa ei complicitate la dispariţia contelui. O asemenea măsură nici nu s-ar fi potrivit cu felul lui de a fi. Aici el era patronul, un fel de tutore al tuturor, singurul lucru important, în clipa de faţă, era să găsească o soluţie onorabilă.

Reflectă o clipă la cele întâmplate şi spuse: Dacă azi dimineaţă nu l-aţi mai găsit aici, înseamnă că ar putea avea un avans de opt ore. E puţin şi mă tem să nu-l văd adus înapoi sub escortă în cazul că nu s-ar întoarce de bunăvoie. Opt ore deci; trenul de dimineaţă a plecat la şase şi cincisprezece minute. Presupunând că domnul Fleming nu îşi face apariţia, în cursul zilei de azi, aştept până mâine.

Bine, încuviinţă domnişoara.

Da, da, am să aştept până mâine. Dar ştiţi, stimată domnişoară, ce am de gând să fac după aceea? întrebă el cu o expresie hotărâtă. Mă voi duce eu însumi la primar. Asta ne scuteşte de a-l mai vedea aici, fiind, în acelaşi timp, şi mult mai avantajos pentru noi. Dacă ne gândim bine, nici primarul şi nici satul nu sunt interesaţi să ne facă vreun rău. Plătim impozite mari, dăm de lucru ţăranilor, le cumpărăm acestora, la preţuri bune, produsele şi vitele, într-un cuvânt, datorită nouă, prosperă întreaga regiune.

VII

DIRECTORUL ŞI CEI DOI FII AI SĂI AU PLECAT, cherestegiul Bertelsen a plecat, domnişoara Ellingsen a plecat. Da, vine toamna, sezonul de vară la munte a luat sfârşit.

Nu se putea spune că nu mai erau oaspeţi destui, mici rentieri, văduve de păstori, soţiile unor comercianţi mărunţi, femei nervoase, a căror suferinţă nu avea leac, tineri sportivi, accidentaţi în competiţii, veniţi aici la tratament. Fel de fel de lume. Apoi mai soseau oaspeţi noi în locul celor care părăsiseră sanatoriul. Aceştia erau mai mult în trecere, turişti care cutreierau munţii şi rămâneau de obicei doar peste noapte. Ei nu puteau intra în vederile avocatului pentru eventualele reclame date la ziar. Cu toate acestea erau bineveniţi, deoarece, se pare, aduceau sanatoriului un câştig mai mare decât pacienţii stabili.

Dintre clienţii mai vechi nu rămăseseră decât doi: sinucigaşul şi camaradul său, cel cu eczema. Aceştia nu puteau să fie urniţi de acolo cu niciun chip. Ei erau, din păcate, cel mai puţin agreaţi; primul pentru ce avea pe dinăuntru, cel de-al doilea pentru ceea ce avea pe dinafară, dar ei rămâneau aici din fidelitate sau ca să-i contrarieze pe ceilalţi.

Nu deranjau pe nimeni, nu erau gălăgioşi, nu încercau să se facă remarcaţi, erau doi domni fără importanţă, doi bieţi oameni. Zi după zi, viaţa lua o întorsătură stupidă pentru amândoi: citeau afişele de pe stâlpi, studiau ghidurile, seara jucau cărţi cu inspectorul şi cu elveţianul, la prânz luau masa cu bolnavii de nervi care îşi înghiţeau pastilele şi prafurile calmante la semnalul clopoţelului. Aşa le trecea vremea.

În ultimul timp însă, sinucigaşul începuse să practice, ca divertisment, plimbările în aer liber şi ascensiunile în munţi, spre a-şi menţine forma fizică. Ciudat om! La început părea să nu trăiască decât pentru sinucidere şi acum dintr-odată era de altă părere. Oare nu declarase el însuşi că îşi amână sinuciderea doar până va găsi o formă care să nu fie mai prejos de crimă? În tot acest timp mâncase, se îmbrăcase,

acţionase, fiind totodată şi martorul lucid al stupidităţii acestei comportări. Se cercetase îndeajuns, chiar se suspectase. Acum era altul. Să fi fost aerul de la Torahus de vină sau îşi câştigase o nouă înţelepciune? Devenise mai sociabil, mai rezonabil, atât cu sine, cât şi cu ceilalţi. Dacă se întâlnea cu cineva, în faţa uşii, se dădea la o parte, despre sinuciderea sa vorbea acum cu o anumită detaşare. Când Anton Moss, camaradul său, îl ironiza, sinucigaşul afirma că fiecare punct de vedere este relativ şi fiecare părere trecătoare.

Extraordinar! Un om care se salvează pe sine şi pe ceilalţi! Cât de vii, cât de nemuritori putem să fim! Chiar, dacă nu eşti cântăreţ, poţi cutreiera munţii cântând liber şi plin de voioşie. Totul e în funcţie doar de cât o să ţină această stare de beatitudine.

Sunteţi căsătorit? îl întrebă camaradul său. Căsătorit? Nu.

Dar aţi fost căsătorit?

Ce vă priveşte! răspunse sinucigaşul tăios. Nici eu nu vă întreb dacă suferiţi de o boală pe care prefer să nu o numesc.

Moss tresări. Apoi continuă: Oricum cred că aţi depăşit faza acută a situaţiei. Cine naiba s-ar sinucide din cauza unei femei.

Sinucigaşul păru o clipă deconcertat, dar apoi izbucni: Nu v-am cerut să-mi spuneţi ce am de făcut!

Tăcere. Buzele tremurătoare ale sinucigaşului trădau dorinţa de a se confesa. Era terorizat. De unde aţi aflat? strigă el. Ascultaţi pe la uşi, poate v-au spus slujnicele că vorbesc în somn? Da, da, suntem expuşi la multe!

Cu toate ieşirile lui sinucigaşul era un om minunat. Dacă avea un secret, făcea totul să şi-l apere. Nu dorea câtuşi de puţin să pară împovărat de un destin tragic, ca unul, să zicem, ruinat la bursă sau părăsit de nevastă. Dar, de ce dracu, nu putea să se abţină? Se rupsese în acel moment o coardă în el? Începu din nou să vorbească pe un ton superior, afectând un uşor cinism: În fond aveţi dreptate: cine naiba se împuşcă din cauza unei femei. Cine face aşa

ceva, pentru a se răzbuna pe o femeie, nu se pedepseşte, de fapt, decât pe sine. Pentru moment s-ar putea ca femeia respectivă să sufere un şoc, dar, în scurt timp, totul îi devine indiferent, mănâncă şi bea, este preocupată de buclele ei, se gândeşte din nou la găteli. Cine ştie, s-ar putea să se simtă chiar mândră că a fost apreciată la valoarea unui glonţ de revolver; creşte în proprii ei ochi, pentru că un bărbat s-a împuşcat pentru ea. Nu aş vrea să mă înţelegeţi greşit, nu vorbesc de o anumită femeie, ci de femei în general.

Fără îndoială, răspunse Moss. Dar, de data aceasta, probabil că a surprins o nuanţă neobişnuită în vocea camaradului său. Moss avea ochi slabi, dar urechi foarte bune. Se temea poate de o confesiune sentimentală, de aceea abordă un ton glumeţ şi ironic: Sinuciderea nu ar trebui condamnată. Ea are valoarea ei ca act în sine şi ca sport...

Sunteţi un bou! răspunse sinucigaşul, privindu-l chiorâş. Erau din nou în elementul lor, se întreceau în a-şi spune unul celuilalt amabilităţi, se jigneau cu voluptate. La asemenea ciocniri Anton Moss nu rezista multă vreme. El nu-i putea ţine piept partenerului său.

În seara aceasta aţi pierdut iar o sumă frumuşică, spuse el.

Da, şi dumneavoastră aţi plătit pentru mine.

Nu, nu e asta, dar m-am enervat pentru că jucaţi atât de prost. Auzi, să pierzi la poştaş... probabil că v-a intimidat şnurul de la chipiul său. Ciudat, pierdeţi cu regularitate în faţa poştaşului!

Poştaşul nu-şi poate permite să piardă.

Înţeleg, deci asta era!

Văd că aţi devenit din nou obtuz. Bineînţeles că nu de asta...

Obtuz? Dacă ar fi după cum spuneţi, ar trebui poate să mă şi ruşinez că nu am putut să mă ridic la înălţimea unei idei fixe, pe care aţi avut-o nu de mult.

Tot obrazul dumneavoastră este mâncat! strigă sinucigaşul plin de scârbă. Şi nici măcar nu mai puteţi vorbi

clar, buzele dumneavoastră sunt complet zdrenţuite.

Ha, ha, ha, spuse Moss. Nu râdea, rostea silabele răspicat. Ce nerozie! Dar era descoperit, primea acum o nouă replică dureroasă: Eu prosper şi mă îngraş, dar dumneavoastră aveţi pupilele tot mai goale, ca un deşert prin care suflă vântul. Cum de nu purtaţi o pălărie de paie? Şi, pe deasupra, mai umblaţi şi nebărbierit, continuă sinucigaşul.

Bietul Moss nu mai găsea nicio replică; el era departe de a fi îngrijit şi plăcut la vedere. În afară de rănile sale mai avea şi smocuri ţepoase de păr pe faţă, ceea ce îl făcea să se simtă jenat şi să evite privirile celorlalţi. Îi răspunse: Mă cutremur, aveţi un caracter... cred că eraţi bun de geambaş. Nu mai pot să râd, mi se fac găuri în piele. Dar îmi tai barba destul de des, scurt de tot, cu o forfecuţă foarte fină. Oricare altul ar înţelege asta.

Acum era rândul sinucigaşului să se apere de o avalanşă de sentimentalism: Vă rog să tăceţi, nu suport lacrimile!

Ha ha ha! făcu Moss din nou.

Se cufundară amândoi în tăcere. Şedeau aşa, unul lângă celălalt, clipeau şi erau preocupaţi de gândurile lor, îşi înălţau, din când în când, capetele, făcând eforturi dureroase să fie bărbaţi.

S-a răcit vremea, spuse sinucigaşul, în curând o să ningă. Ce voiam să spun... de fapt e totuna, dar dumneavoastră vă purtaţi aşa de parcă aţi înţelege toate tainele vieţii. Spuneţi-mi, pe dumneavoastră vă înţelegeţi?

Pe mine? Nu. În curând voi orbi, asta înţeleg.

Cine naiba s-ar împuşca din pricina unei femei, spuneaţi. Sigur, dacă aţi fi mai obiectiv, aţi recunoaşte cât de superficial gândiţi. De pildă, credeţi că numai bărbatul şi femeia contează? Dar copilul? Aş vrea să mă înţelegeţi bine, copilul în general.

Moss îşi azvârli capul pe spate şi răspunse: Nu ştiu despre ce vorbiţi. Nici nu mă interesează. Nu mai vreau să fac efortul de a discuta cu dumneavoastră.

Cum vreţi! Dar sinucigaşul continuă, parcă împins de o dureroasă necesitate: Cum spuneam un copil, băiat sau

fetiţă, să zicem o fetiţă. Când are trei luni... să nu-mi spuneţi că, dacă aţi fi văzut-o, nu aţi fi găsit-o minunată. Şi ce face mama? Ce face mama, trei luni mai târziu? Dar copilul e aici şi vă strânge degetul, îl ţine cât poate de tare şi nu-i dă drumul. Credeţi că dumneavoastră aţi fi în stare să-i daţi drumul? Vorbesc în general...

Fură întrerupţi, cineva veni şi le relată că azi noapte se întâmplase o nenorocire: murise un om. Nu era cine ştie ce pagubă pentru omenire, nici măcar atât, cât să-l determine pe sinucigaş să renunţe la reconfortantele lui ascensiuni montane. Vestea îl făcu doar să dea cu superioritate din cap; deci un nou deces! Întâmplarea umbri şi mai mult reputaţia sanatoriului.

Curios, ce urmări grave putea avea faptul că o slujnică se ascunsese într-una din camerele goale, de la etajul 2, şi stătea singură acolo.

Sora şefă o găsi în toiul nopţii, ascunsă în întuneric, îşi făcea tocmai rondul de noapte prin clădire, să vadă dacă toţi oamenii s-au culcat, aprindea din când în când câte un chibrit, să-şi lumineze drumul şi mergea mai departe. Şi iată că, deodată, dă peste slujnica aceea care şedea, pe întuneric în odaie cu uşa întredeschisă, ca şi când ar fi avut de lucru acolo. Nu plângea, nu se mişca, nu scotea niciun sunet, dimpotrivă stătea aşa la pândă, de nu i se auzea nici respiraţia.

Sora şefă rămâne uluită în prag şi abia de mai poate şopti: Cum, tu aici?

Fata îi face semn să intre. Ascultă amândouă zgomotele ce vin din camera alăturată: suspine, vaiete înăbuşite, o durere care se face auzită. Dar asta e domnişoara d’Espard, gândeşte sora şefă, ce o fi păţit? De mult face aşa? îi şopteşte slujnicei.

Da, în ultima săptămână, seară de seară. Nu mai mănâncă şi vomită tot.

Sora şefă iese pe coridor, bate la uşa franţuzoaicei şi întreabă: Aveţi nevoie de ceva, domnişoară?

Eu? răspunde aceasta pe un ton impertinent. Nu, citeam cu glas tare o carte franţuzească.

Atunci, vă rog să mă scuzaţi, spuse sora şefă consternată şi îi porunci slujnicei să se ducă imediat la culcare.

Noaptea următoare fata veni din nou. Auzise cât se poate de clar vaiete norvegiene citite, chipurile, dintr-o carte franţuzească. Mirosise că era ceva necurat la mijloc, aşa că se aşează din nou în camera goală la adăpostul întunericului. Şi atunci se întâmplă catastrofa: Pe neaşteptate domnişoara d'Epard apare în uşă, îmbrăcată în alb, cu un chibrit aprins în mână.

Fata scoate un geamăt stins, îşi pune mâinile în faţa ochilor şi se năpusteşte, împleticindu-se, pe lângă uşa domnişoarei, de-a lungul coridorului. Pe scara de servici se aude o cădere şi un strigăt, apoi bezna înghite totul.

Deşi absolut întâmplătoare şi neînsemnată, această moarte o înspăimântă pe domnişoara d'Espard. Tânăra dactilografă nu mai putea suporta asemenea tulburări, în ultima vreme avusese destule. Pentru ea şederea la Torahus nu mai era o vacanţă, nu mai existau zile senine. Le suspecta pe slujnice că o bârfeau, cum că mâncarea obişnuită îi făcea rău şi că poftea în schimb tot felul de ciudăţenii, adevărate invenţii, ca heringi cu biscuiţi sau mazăre crudă. Acum ieşise la iveală că fetele o pândeau chiar pe coridoare şi prin camerele alăturate. Era de nesuportat!

Părăsită, lipsită de apărare, fără prieteni, trebuia să-şi ducă singură povara. Povara... ce fel de povară? Că o slujnică şi-a rupt gâtul? Nici vorbă. De vreme ce nimeni nu-i pusese nicio întrebare în legătură cu acest accident, trecu şi ea sub tăcere partea ei de vină. Da, sigur că auzise un strigăt, în timp ce era în pat şi citea o carte franţuzească, dar asta a fost tot.

Ieşi afară în câmp, să îngroape un teanc de bancnote într-un loc sigur. Până acum păzise cu sfinţenie tapiţeria unui scaun în care erau ascunşi banii, fără să-şi însuşească nici măcar o coroană. Aşa îşi arăta cinstea şi sentimentele ei nobile faţă de prietenul bolnav, dar poate era şi altceva, poate că era iubire, speranţa unei revederi sau poate toate

la un loc.

Nu îi scăpase faptul că sinucigaşul se apucase în ultima vreme să facă ascensiuni şi ea ar fi vrut să-l ştie cât mai departe, când o pornea în plimbările ei secrete. Găsi locul potrivit, existau destule acolo, afară, în special pe domeniul lui Daniel, în apropierea şurei vechi pe care ea o cunoştea atât de bine.

Când luă teancul gros şi-l cântări în mână, îi veni ideea să îl deschidă, înainte de a-l ascunde sub bolovan. Pentru prima oară îi trecu aşa ceva prin minte. Încordarea resimţită, după fuga prietenului, şi apoi unele suferinţe tăinuite nu-i lăsaseră timp pentru această curiozitate. În acel teanc se afla o scrisoare adresată ei, un act de donaţie: banii îi aparţineau; el însuşi îi promisese sprijinul său, drept recompensă, pentru că îşi pierduse postul, din cauza lui. De altfel el nu ducea lipsă de bani. O rugă doar să procedeze cu multă precauţie şi la nevoie să ardă bancnotele. Domnişoara d'Espard îşi prinde fruntea în palme, îşi apasă degetele pe ochi, un vârtej se iscă în căpşorul ei. În minutele următoare toate chinurile dispar ca prin minune. Câtă fineţe, câtă sensibilitate, un adevărat conte sau orice ar fi fost el. Pentru domnişoara d'Espard povara, pe care o purtase la piept, nu mai era un lucru de furat, ci un dar lăsat la despărţire, amintirea unui veritabil cavaler. Numără bancnotele, de fapt nu le numără, le apreciază doar, le cântăreşte din ochi. Sunt bancnote cu valoare mare, câteva mii, nu sume fabuloase, ca acelea pe care le bătea ea la maşină, odinioară, la oficiul la care lucra, dar, oricum, câteva mii, multe mii, o avere. Erau şi numeroase bancnote mai mici şi unele mici de tot, semn că el se gândise cum să o facă să evite, cât mai multă vreme cu putinţă, schimbarea banilor. Avusese grijă de toate.

Se aşază şi cumpăneşte situaţia. Exista vreun motiv să-şi frângă mâinile şi să se văicărească noapte de noapte? Fireşte, acelaşi motiv, adică cel mai rău. Dar banii sunt bani şi, dintr-odată, faţa ei se luminează de parcă ar fi avut o revelaţie. Se ridică brusc, îşi vâră teancul de bani, din nou, în sân şi se depărtează, după ce îşi închide cu greu câteva

copci desfăcute la spate.

Nu-şi doreşte nimic mai mult decât să ajungă cât mai repede la sanatoriu, dar în faţa ei apare Daniel. Ţine o funie în mână, şi o cămaşă de pânză, una din cămăşile Martei, în care duce fân. O salută de departe şi domnişoara surprinsă, trebuie să se oprească şi să vorbească cu el. Întâlnirea are aerul unei revederi. Daniel este vizibil emoţionat.

A trecut atâta timp de când o văzuse ultima oară. Credea că plecase.

Nu.

Dar contele, unde e contele?

Contele a plecat într-adevăr. Poate că o să revină, dar acum, aici, în munţi era prea frig pentru boala lui de piept.

Înţeleg, dădu Daniel compătimitor din cap. Şi ea se plimba acum singură, absolut singură? Da, dar numai pentru scurtă vreme.

Ea îşi duce braţele la spate şi îşi desface copcile. Când scoate teancul de bani, Daniel face ochii mari. Domnişoara îi întinde o bancnotă de zece coroane spunându-i: Asta e pentru dumneata, el m-a rugat să ţi-i dau. Este o întâmplare fericită că v-am întâlnit.

Nu, nu pot să-i iau! spune Daniel şi face câţiva paşi înapoi. Asta nu e cu putinţă. De la conte?

De la conte. El s-a gândit la toţi!

Contele devine subiectul discuţiei lor: Un om cu totul deosebit, Marta îl pomeneşte în fiecare zi. Păcat că un asemenea om nu poate avea totul de la viaţă...

N-aţi vrea să mă încheiaţi la spate, eu nu ajung până acolo, îl roagă domnişoara.

Daniel lasă funia şi cămaşa din mână şi îi răspunde: Nu ştiu dacă am să pot... O treabă atât de delicată...

Reuşeşte. Ea simte mâinile lui mari pe spatele ei şi aude capsele pocnind. Da, se descurcă foarte bine, ghiceşte în gesturile lui o oarecare ezitare, o teamă de a nu fi prea brutal.

Merg împreună spre şură. Domnişoara aruncă o privire înăuntru şi îşi aminteşte de orele petrecute acolo cu prietenul ei, sărutările, îmbrăţişările. Amândoi se temuseră

de urmări, dar până la urmă au găsit, mereu, noi prilejuri să-şi prelungească frica. Nu, nu era vorba de un sport, era clocotul sângelui, prostia şi nebunia necesară, după cele mai vechi modele ale omenirii, poate ceva miraculos, poate iubirea, poate toate împreună.

La revedere, spuse domnişoara şi îl părăsi pe Daniel.

Când se întoarse la sanatoriu îşi împachetă lucrurile şi romanele franţuzeşti, încuie geamantanul, apoi ceru nota de plată şi achită totul cu câteva bancnote pe care le pusese deoparte în acest scop. Se simţea sigură pe sine. Când plata întreţinerii, pe una din zile, i se păru prea mică, restitui nota, cerând să fie recalculată şi împărţi bacşişuri grase. Teancul de bani, pe care îl avea asupra ei, îi dădea un sentiment de siguranţă aproape mistic.

Primi vizita doctorului. Să fi ştiut acesta ceva în legătură cu plecarea ei precipitată? Oricum, fusese destul de deştept să se prefacă a nu şti nimic. De altfel doctorul Öyen chiar nu bănuia nimic. Şi dumneavoastră, Brutussa! spuse el glumind, şi începu să râdă singur de acest ingenios joc de cuvinte. Nu era surprins de plecarea ei, deoarece în munţi începuse să fie frig şi el însuşi i-ar fi urmat cu plăcere exemplul. Sper că nu aţi uitat vreo carte pe aici.

Nu era nicio pagubă, ea revenea oricum. Făcea doar o excursie până în Kristiania, nici nu-şi lua bagajele.

Doctorul se bucură sincer de hotărârea ei; Să vă întoarceţi neapărat, stimată domnişoară, dumneavoastră veţi fi întotdeauna binevenită la noi! Doar faceţi parte din familie, ca unul dintre cei mai vechi membri ai clanului.

Veni şi sora şefă. Aceleaşi asigurări, aceeaşi politeţe.

Înainte de a pleca, cu geanta de voiaj pe mână, domnişoara d’Espard mai dădu o raită prin salon. O făcea intenţionat. Ştia foarte bine că celelalte paciente ale sanatoriului nu o priveau cu ochi buni şi voia să le mai arunce o dată în faţă nepăsarea ei. Să nu o mai vorbească nimeni de rău. Putea să se arate oricui. Poftim, priviţi-mă! Oare curajul nesăbuit nu era un act de securitate? Traversă salonul ca o procesiune cu spectatori de ambele părţi, scărpinându-se chiar cu degetul mic în ureche. În clipa

aceea nimeni nu putea să-i egaleze sfidarea.

În tren nu o cunoştea nimeni.

Încă din prima zi în Kristiania îşi întâlni vechii colegi de serviciu. Se schimbară efuziuni sentimentale, amabilităţi, fu invitată în garsonierele cunoscute, în care fusese altă dată. Sigur cu plăcere, va veni negreşit, dar mai întâi avea nişte treburi de rezolvat în oraş.

Aranjă lucrurile în aşa fel, să-l întâlnească pe domnul Bertelsen. Acest domn îi arătase multă simpatie la sanatoriu, chiar o curtase. Odată, când era uşor grizat, o călcase sub masă insinuant, pe picior.

Îl întrebă de domnişoara Ellingsen.

El îi spuse că o vede des şi că îi merge bine. O întrebă, la rândul său, de domnul Fleming. N-ar fi fost mai plăcut să intre într-o cafenea, decât să discute aici în mijlocul străzii?

Cu plăcere, dacă îi telefona domnişoarei Ellingsen, să vină şi ea.

Bertelsen fu de acord. Intrară într-o cafenea şi comandară prăjituri şi ceva de băut. Cherestigiul îi povesti de doamna Ruben. Slăbise foarte mult şi acum putea să meargă bine:

V-o amintiţi pe doamna Ruben, nu? E de nerecunoscut, poate datorită durerii, încercate după moartea soţului ei, sau cine ştie din ce motiv. Dar de Mylady vă mai aduceţi aminte, soţia ministrului englez? Ah, totul a fost minciună sfruntată. O escroacă periculoasă. Am aflat de curând, când am fost în Suedia. Dar ce-aţi zice de o plimbare, cu maşina, până la mine? Ar fi mult mai comod să stăm şi să discutăm în voie.

N-am nimic împotrivă, dacă îi telefonaţi domnişoarei Ellingsen. Da, dar... am uitat că e de servici azi şi nu poate să se învoiască...

În aceeaşi clipă se produce ceva neaşteptat: domnişoara d’Espard devine furioasă. Nu dă doi bani pe telegrafistă, dar se face albă de mânie pentru că Bertelsen a încercat s-o ducă de nas. Devenise atât de irascibilă. Cu sau fără motiv, se găsea într-o stare psihică cu totul nefirească. Cum,

domnişoara d’Espard nu înţelege ce-i oferea el? Doar nu mai era o copilă. Dar tocmai ce-i oferea el nu o tenta deloc, puţin îi păsa de plimbarea lui cu maşina. Bineînţeles că se calmă şi-i mulţumi pentru invitaţie. Se despărţiră în faţa cafenelei şi fiecare îşi urmă drumul său.

După masă o căută pe domnişoara Ellingsen. O găsi neschimbată, plină de romantism, de poveşti cu hoţi, de poezie ieftină, având în cap zeci de istorioare captivante, pe care ar fi vrut să le scrie, pe care poate le şi scria. Sigur va reuşi, aşa spuneau toţi. Singurul ei ghinion era secretul profesional, jurământul depus.

Domnişoara d’Espard ar fi vrut să o întrebe pe această tânără, care ştia atât de multe, prin natura serviciului ei, de un fugar, un nobil bolnav, dar nu îndrăznea. Slavă domnului, poate că nu fusese prins, poate că reuşise să plece cu un transoceanic în Australia sau în America de sud...

Domnişoara Ellingsen nu dorea s-o însoţească, astă seară, într-o vizită la şeful ei de birou?

Cu plăcere. Vine şi Bertelsen?

Bertelsen... da, puteţi să-i daţi un telefon.

Domnişoara d’Espard veni s-o ia, pe seară, de acasă şi merseră împreună la şeful ei de birou. Din păcate, nici aici nu putea spune că s-a distrat. Vechii colegi erau exact aşa cum îi cunoscuse pe vremuri, iar ea se schimbase prea mult. Ce o interesa pe ea să afle cum stăteau lucrurile la serviciu sau că disponentul îi făcea curte noii dactilografe.

Ştie franţuzeşte? întreabă domnişoara d’Espard.

Depinde, există franţuzeşte şi franţuzeşte, sunt două lucruri diferite. Nu le ştia pe amândouă chiar la fel de bine, dar...

Domnişoara d’Espard zâmbi, de fapt, toate poveştile astea nu-i mai spuneau nimic.

A fost angajată după o fotografie, adăugă unul dintre domni.

Şi amănuntul acesta o lăsa rece.

I s-a şi mărit salariul.

Ce importanţă mai avea asta pentru ea care se

îndepărtase de ei şi era frământată acum de cu totul alte gânduri. În primul rând trebuia să se pună la adăpost. Aşa îi dicta instinctul de conservare. Domnişoarei Ellingsen îi merge bine, deşi nu s-ar putea spune că-şi trăieşte viaţa din plin. Te uiţi la ea, aşa mare şi frumoasă, o cadră de femeie, şi nu dă doi bani pe asta, pentru că nu are de ce. Toţi bărbaţii sunt la început entuziasmaţi de apariţia ei: aceşti ochi, uşor saşii, care-i dau o expresie stranie, o gură ispititoare, părul negru bogat... şi totuşi, ea nu se prinde în joc, nu participă, nu e vie. A devenit un mecanism; întoarce-i cheiţa şi va începe să fabuleze, i se va declanşa fantezia şi apoi deodată se va opri brusc. Fără îndoială că se emoţiona de ceea ce povestea, avea atunci ochi strălucitori şi obrajii îi ardeau. Sigur. Mecanismul funcţiona la temperatură înaltă. Dar iată că ceva începea să scârţâie şi se bloca. Urmau lacrimile.

Proastă ca noaptea! gândeşte domnişoara d’Espard şi ridică paharul: Prosit, domnişoară Ellingsen!

Prosit!

Franţuzoaica n-are timp de pierdut! Îşi întinde antenele printre foştii colegi, îi cântăreşte pe toţi. Majoritatea au chelie, sunt consumaţi de statul în picioare, în faţa pupitrelor, uscaţi pe dinăuntru de un meşteşug trândav. Cel mai rău dintre toţi arată şeful de birou, cavalerul tomnatec, care se amuză singur de chelia lui, o mângâie, o arată cu tandreţe celorlalţi şi spune: O moştenire de familie! Un băiat şi jumătate; poartă inel cu sigiliu pe degetul arătător, trece, printre cei de o seamă cu el, drept mare petrecăreţ, un crai căruia nu-i scapă nimic. Nici nu se gândeşte să depună armele. Are o situaţie bunicică, un apartament de două camere despărţite printr-o portieră. Dar domnişoara d’Espard nu-l găseşte potrivit pentru ea; prea superficial, prea instabil, nu oferă o bază sigură. Nu merită să-şi mai bată capul cu el.

Nu aţi vrea să telefonaţi? şopteşte domnişoara Ellingsen.

Să telefonez? Ah, da, Bertelsen, uitasem. Dar franţuzoaica este acum prea prinsă de ale ei. A pus ochii pe unul dintre funcţionari, cel mai tânăr dintre ei, un bărbat cu

înfăţişare obişnuită şi cu părul încă intact. E de la ţară, ţăran get beget, angajat de şapte ani în acest serviciu. Are un salariu bun, dar avansează greu, treaptă cu treaptă. Domnişoara d'Espard ştie că este, printre altele, şi puţin speculant; un ambiţios fără pereche, căruia îi merge mintea, ţăran din cap până-n picioare. Îi este recunoscător şefului că l-a invitat în această seară, de aceea bea cu măsură şi se arată tot timpul plin de respect.

Orele trec. Se serveşte pâine cu unt, rachiu, bere, coniac cu apă minerală, se vorbeşte mult, se fumează pipă şi ţigarete. În alte împrejurări, domnişoara d'Espard nu s-ar fi plictisit, dar acum lucrurile se schimbaseră. În sfârşit, când se aduce cafeaua şi lichiorul, găseşte momentul potrivit să-şi prezinte numărul, cu care făcea furori altădată: „cafeaua cu... avec..."

Domnişoara Ellingsen îi şopteşte din nou: N-am putea să telefonăm acum?

Să telefonăm? Bine, dar nu ştiu dacă Bertelsen îi cunoaşte pe aceşti domni. Telegrafista este dezolată: Lui Bertelsen nu îi place să ies fără el.

Domnişoara d'Espard devine deodată generoasă şi întreabă spre a fi auzită: Ne permiteţi să-i telefonăm lui Bertelsen, să vină şi el?

Bertelsen?

„Bertelsen şi Fiul", nu vă spune nimic? Fiul!

Îl cunosc toţi, chiar şi şeful. Vă rog, telefonul este alături.

Doamnele trec în spatele portierei şi telefonează. Bertelsen nu este nicăieri, nici la birou, nici acasă. Se află probabil într-o cafenea şi domnişoara Ellingsen devine din ce în ce mai abătută. Duceţi-vă înăuntru şi staţi liniştită, până la urmă tot îl găsesc eu, o linişteşte domnişoara d'Espard. O împinge pe telegrafistă în cealaltă cameră şi îl cheamă pe funcţionarul cel tânăr: Veniţi, vă rog, să mă ajutaţi. Ştiu că vă pricepeţi.

În dormitorul slab luminat, cei doi formează diverse numere. După ce l-au găsit, în sfârşit, pe Bertelsen, domnişoara trece direct la atac: îşi petrece braţele pe după gâtul ţăranului şi îi mângâie părul bogat. Asta ce mai e? La

naiba! Lui nici nu i-ar fi trecut prin gând aşa ceva. Dar ea se gândise tot timpul la el. Complet derutat, aproape speriat de situaţia neobişnuită, tânărul o sărută, păstrând totuşi unele rezerve. Nu se poate, domnişoara d'Espard, după care şeful însuşi a alergat atât! Nu, nu, trebuie să ne întoarcem imediat la ceilalţi.

Bine. A vrut doar atât să ştie că ea nu-l mai poate uita. Dar el, el n-are nimic de spus?

De, nici nu visase una ca asta! El care n-ar fi îndrăznit să-şi ridice ochii la ea, un om mediocru, cu o poziţie atât de modestă, fără viitor...

Nu-i nimic, avea ea ceva pus deoparte, o mică avere, moştenită de la rudele ei din Franţa, un dar căzut din cer! Prudentă şi calculată, pentru a-şi asigura o cale de retragere, îi spuse la sfârşit: N-ar fi trebuit să mă sărutaţi, dacă nu vă plac. Of, ce dureri de cap am!

Reveniţi în cameră, ţăranul nu se prea simte în largul lui. Domnişoara nu se trădează, ea ştie să se stăpânească. Îşi acoperă ochii cu mâinile şi strigă: Vai, lumina asta! L-am găsit pe Bertelsen, vine imediat.

Bertelsen sosi. Îşi lăsase baltă societatea, cum îi plăcea să spună amuzându-se, şi alergase până aici. Era ameţit şi cu chef de vorbă. De la prânz colindase probabil mai multe cafenele. Îşi pusese ochii pe domnişoara d'Espard şi acum făcea mereu aluzii la cele petrecute în sanatoriu. Contele nu este o partidă pentru dumneavoastră. Un bărbat cu un picior în groapă şi poate nici măcar de viţă nobilă.

Domnişoara i-o reteză brusc. Sigur, nu este un nobil de cherestea!

Cherestegiul gustă grosolănia franţuzoaicei şi se pregăti să-i ţină piept: Să nu dispreţuim cheresteaua, banii şi un sfat bun. El avusese de multe ori prilejul să-şi ajute prietenii! Avea şi acum un bursier la Paris, un muzician...

Da, asta aşa e! încuviinţă domnişoara d'Espard, regretând cele spuse înainte. Atunci aţi fost într-adevăr nemaipomenit.

Să nu exagerăm, încearcă el s-o oprească. Dumneavoastră sunteţi prea exaltată!

Nicidecum! În dorinţa de a se arăta, din nou, bună şi prietenoasă, continuă: Şi nu era prima oară că făceaţi un gest gratuit, de o asemenea mărinimie.

Bertelsen se preface surprins, exprimându-şi cu glas tare nedumerirea: Nu înţeleg ce a apucat-o! Cât priveşte chestiunea cealaltă, nu aş vrea să credeţi că am vrut să-l jignesc pe contele dumneavoastră; era un domn foarte plăcut, am jucat adesea cărţi, am băut vin împreună, nimeni nu poate tăgădui că este un adevărat gentleman. Păcat numai că e atât de bolnav. Sunteţi logodită cu el?

Eu? De unde până unde? Vorbiţi aşa, să vă aflaţi în treabă!

Credeţi ce vreţi, dar să ştiţi că cel care vă iubeşte, sunt eu!

Toţi râseră pe seama cherestegiului, luîndu-l chiar în serios. Doar domnişoara Ellingsen stătea deoparte posomorâtă, părăsită şi fără nicio bucurie.

Bertelsen aduse din nou discuţia despre doamna Ruben. Am întâlnit-o de curând, cred că a făcut un tratament. Am găsit-o foarte schimbată. O femeie bogată, grozavă, chiar atrăgătoare în felul ei, cu nişte ochi migdalaţi, extraordinari. Apropo, aţi auzit ce-a făcut avocatul Robertson? Acum se numeşte Rupprecht. A înaintat o petiţie specială la rege, prin care a cerut să i se aprobe ca, de acum înainte, să se numească Rupprecht. Un nebun! Auzi, să fac eu acum o cerere, ca să mă numesc Bertillon! Jamais.

Bertelsen bea tot mai mult; putea să toarne oricât în el fără să cadă sub masă, în schimb îşi dădea aere de bogătaş, ceea ce îl făcea antipatic. Domnişoara d’Espard nu se sfia să-l trateze cu indiferenţă, încercând să-i devieze atenţia spre fosta lui prietenă, telegrafista, dar el nu reacţiona deloc. Ajunse până acolo, încât îşi scoase cheia de la casă şi vru, ameţit cum era, să i-o dea domnisoarei d’Espard. Nu-şi mai dădea seama ce făcea.

Vreţi să o iau? întrebă ea.

Să o primiţi!

Nici nu mă gândesc. Pentru ce? N-am nevoie!

Şeful de birou îi veni în ajutor: Staţi o clipă, daţi-mi mie cheia. Pun prinsoare că domnul Bertelsen are multă argintărie în casă.

Toţi râseră. Numai domnişoara Ellingsen sta singură, mare şi frumoasă, şi tăcea. Îi lipsea simţul ridicolului. Înghiţea chiar aşa, orice? Îngrozitor! Trecea prin viaţă cu capul în nori, nu vedea nimic, era neclintită şi invulnerabilă, plictisitoare şi frumoasă. Ştia, fără îndoială, să împletească şi să cânte la pian. Pasiunea ei se descărca doar în literatură şi în ceea ce afla prin intermediul telegrafului, în visări sterile şi fantazări. Proastă ca noaptea! gândeşte domnişoara d'Espard.

Prosit, domnişoară Ellingsen! De ce sunteţi atât de tăcută?

Prosit!

Bertelsen nu se lasă, are ce are cu franţuzoaica, devine familiar, o numeşte când Julie, când Schüli...

Domnişoara nu mai suportă atâta intimitate şi i-o spune de la obraz: Mă călcaţi tot timpul pe bătături domnule Bertelsen!

Degeaba, pe cherestegiu nu-l mai impresionează nimic.

Exasperată se ridică de la masă şi se adresează din nou ţăranului: E târziu, vă rog să veniţi cu mine, să mă ajutaţi să găsesc o maşină.

Stânjenit, acesta se uită la şeful său, vrând parcă să-şi ceară scuze, şi o urmează în spatele portierei.

Domnişoara d'Espard este cuprinsă de isterie, străluceşte de disperare şi de o irezistibilă febră a măritişului, se lipeşte de trupul lui şi îl provoacă fără ruşine. El se irită pentru că este împiedicat să telefoneze şi obligat să formeze numărul din nou. Se fereşte de ea, explicându-i că, de fapt, nu îi displace, nici ca fizic şi nici altfel. Dar ştie, prea bine, că nu e de nasul ei. De altfel, o să-şi dea ea singură seama...

Văzând că totul este inutil îl întreabă scurt: Aţi obţinut o maşină?

Vine imediat! Şi iată că, deodată, ţăranul simte o inexplicabilă tentaţie de a o atinge acolo, unde o doare: Nu

ştiu ce să zic, dar cred că aţi avut mare noroc cu această moştenire. Vă urez din toată inima să fiţi fericită!

Merçi. Nu mă credeţi, ei şi, ia puneţi mâna aici!

Îl lasă să-i pipăie bluza şi acesta exclamă: Dumnezeule! Şi purtaţi tot teancul ăsta în sân? Trebuie urgent să-i depuneţi la bancă. Ce sumă e?

Acum era momentul. Nu era ea omul să tacă, nu înghiţea orice. Vreţi să ştiţi! îi strigă. În aceeaşi clipă e cuprinsă de o teribilă furie şi-i aruncă tot dispreţul în faţă: Aşa-i că vreţi să ştiţi? Lingeţi-vă pe bot! Vă închipuiţi că v-aş fi sărutat, dacă nu eram beată? Duceţi-vă la dracu!

Să se fi calmat aşa deodată? Da de unde, clocotea de mânie. Doar abilitatea şi diplomaţia ei o ajutară să-şi mascheze înfrângerea. Se porneşte să vorbească franţuzeşte, de parcă ar citi un text, pe care el nu-l înţelege, parlamentează, gesticulează. El poate să creadă ce vrea, s-o ia în glumă sau în serios, dar ea continuă să vorbească pe limba ei, chiar şi după ce a revenit în mijlocul celorlalţi.

Societatea o priveşte nedumerită şi şeful i se adresează plin de ironie ţăranului: Răspundeţi, pentru Dumnezeu, de ce nu-i răspundeţi?

Domnişoara d'Espard le explică: I-am făcut o cerere în căsătorie, dar el nu m-a vrut. Mergeţi domnişoară Ellingsen? Îi mulţumeşte gazdei, îşi ia rămas bun de la foştii colegi, dă mâna şi cu ţăranul accentuând pe „La revedere"! Ce faceţi, nu veniţi, domnişoară Ellingsen?

Da... nu ştiu...

Nu vedeţi, că Bertelsen a adormit?

Da, dar totuşi...

Se aude claxonul automobilului. Vă mulţumesc tuturor pentru seara minunată!

În maşină nu se mai putu stăpâni mult timp şi începu să plângă. Ajunsă la hotel, ceru să fie trezită devreme şi se culcă. Nu adormi decât foarte târziu. Era răvăşită de viziuni oribile şi înspăimântată de propriul ei viitor. Călătoria la Kristiania fusese zadarnică. Nu rezolvase nimic, nu realizase nimic, zăcea aici cu sufletul sfâşiat şi plângea. În ce fel de

societate intrase! Făcuse bine că l-a repezit pe ţăran. Devenise lacom când a simţit banii, tremura să afle cât putea ea să-i ofere. Da, dar ce te faci, când apare copilul şi banii sunt băgaţi într-o afacere... Eh? Nu şi-ar fi luat el tălpăşiţa?

Era foarte nenorocită, plângea cu sughiţuri, zgâria cuvertura cu unghiile, îşi trecea mereu în revistă şirul de bărbaţi cunoscuţi, fără să se poată opri la niciunul. Ar fi putut să se mărite cu domnul Fleming, dar atunci ar fi fost amestecată în afacerile lui. El însuşi a vrut să o ferească de un destin nefericit, ajutând-o să scape. O, dacă ar şti că există totuşi ceva, de care nu putuse să o ferească! La toate acestea se mai adăuga şi fizicul ei marcat de atâtea suferinţe. Sări din pat şi se privi în oglindă. În ultimele zile se urâţise, obrazul îi era cenuşiu şi buhăit. Nu mai era nimic de făcut; trebuia să plece cât mai repede. Aicî nu exista nicio pădure, nicio ascunzătoare sigură pentru banii ei, aici mişuna de oameni care o puteau vedea unde şi când îi îngroapă.

A doua zi dimineaţa, după o noapte albă, se afla din nou în tren. Se simţea mai relaxată. Acţiona la voia întâmplării, călătoria ei nu avea niciun plan, nu voia decât să plece din Kristiania şi se gândi că, poate, ar fi bine să se întoarcă la sanatoriul Torahus. De ce? Dumnezeu ştie. Acolo era, oricum, o pădure. Se lăsa mânată de propria ei abulie, de o raţiune în firea lucrurilor, o anumită înţelepciune latentă.

Când sosi, nu mai avea niciun chef să triumfe asupra cuiva. Excursia ei se soldase, de altfel, cu un eşec. Pacientele puteau să aibă din nou reprezentaţiile ei gratuite. În ultimele zile rămăseseră, ce-i drept, mai puţine. Ceea ce nu observase înainte, îi sări acum în ochi: oaspeţii se răriseră vizibil şi toată atmosfera era de o pustietate apăsătoare. Căzuse prima zăpadă, era ger. Viaţa se pitise undeva, parcă nu mai era nicăieri; nici schiuri, nici plimbări, nici măcar un copil. Din când în când se zăreau pe poteci urmele celor care mergeau să consulte buletinul meteorologic sau să citească un anunţ nou.

Se instală în vechea ei cameră şi îşi despachetă cărţile

ieftine franţuzeşti cu coperţi galbene, bagajul ei modest, cu care se mândrea altă dată. Acum îi erau indiferente, nu o mai entuziasmau, nu-i mai foloseau la nimic.

Şirul de zile şi nopţi chinuite reîncepu.

VIII

DOCTORUL SE SFĂTUISE CU INSPECTORUL SĂ organizeze un divertisment pentru oaspeţii rămaşi, ceva care să-i atragă. Schiul în munţi, de pildă, sau patinaj pe lacurile alpine. Trebuia neapărat să se treacă la acţiune. Dar inspectorul Svendsen, bătrânul marinar, nu se prea pricepea la sport. De aceea îşi luă ajutoare pe poştaş şi pe elveţian. Cei trei căutară o colină bună pentru schi şi, când stratul de gheaţă era destul de gros, măturară zăpada, făcând astfel o pârtie netedă. Avocatul Robertson avu astfel, din nou, prilejul să-şi arate mărinimia şi excepţionalele calităţi de gazdă. Trimise pe adresa sanatoriului mai multe perechi de schiuri şi de patine, pentru a fi date gratuit în folosinţă oaspeţilor. Într-o scrisoare, pe care o trimise ulterior şi care fusese afişată pe un stâlp, le ura amatorilor de sport, în felul său glumeţ, să-şi rupă mai bine schiurile decât gâtul. Scrisoarea era semnată „Rupprecht“.

Oaspeţii suferinzi şi pacienţii, care nu erau în stare să participe direct la sporturile de iarnă, începură să se intereseze tot mai insistent de aceste jocuri. Cei mai tineri şi mai îndrăzneţi se lansau, din când în când, chiar în întreceri; doar doamnele mai în vârstă stăteau deoparte. Ar fi putut şi ele să meargă la săniuş, dar, întrucât nu mai erau copii, aveau nevoie de o sanie în toată regula. Bine, vom procura o sanie pe măsură! promise inspectorul Svendsen.

Deocamdată nu prea era zăpadă pentru schi, în schimb gheaţa era numai bună de patinaj; o gheaţă rezistentă, după cinci nopţi de ger, ce nu ameninţa să se crape decât într-un loc anume, acolo unde râul cobora spre proprietatea lui Daniel.

Oaspeţii trebuiau să se îngrijească de echipament gros,

pentru că iarna se anunţa grea. Unii preferară din acest motiv să părăsească Torahus. La castel şi în cele două aripi anexe pustietatea deveni şi mai dezolantă. Sinucigaşul, care era mai înstărit, primise de acasă un palton şi o pelerină. Cum nu avea nevoie de amândouă, îi dădu pelerina lui Moss. El nu avea nimic gros de îmbrăcat pe deasupra.

De ce nu plecaţi de aici? îl întrebă sinucigaşul.

Am să plec în curând.

Niciunul din cei doi nu se hotăra să părăsească sanatoriul. Poate că aveau motivele lor. Sinucigaşul doar venise aici, spre a nu mai fi acasă. Atunci la ce bun să se întoarcă?

Merg să privească patinatorii; ocupaţia lor preferată în ultima vreme. De când lui Moss i-au slăbit ochii, umblă în baston. îşi însoţeşte camaradul pretutindeni, chiar şi în munţi sau la patinaj, ca acum.

Fireşte, patinatorii erau elveţianul şi poştaşul. Uneori luau şi o doamnă între ei şi se avântau pe gheaţă împreună cu ea. Mai târziu se hotărâră şi alţii să încerce. O tânără văduvă de pastor sau un negustor de mărunţişuri îşi prindeau patinele şi îşi dădeau drumul pe gheaţă, pe propriul lor risc. Patinoarul răsuna de strigăte, de râsete, de căzături.

Seara, în drum spre casă, sinucigaşul şi Anton Moss o întâlniră pe domnişoara d’Espard. Era înfofolită până peste cap. Îşi pusese pe ea tot ce avea şi abia putea să se mişte.

Cei doi camarazi o salutară. Le devenise simpatică, din ziua aceea, când cu câteva săptămâni în urmă, îi invitase, în societatea ei distinsă, la un pahar de vin şi prăjituri.

E frig aici pe gheaţă, spuse sinucigaşul, neputându-şi lua ochii de la maldărul de haine.

Da, răspunse domnişoara, nu am palton, dar...

Moss se descheie la pelerină, vrând să şi-o scoată.

Ce faceţi? strigă ea.

V-ar prinde bine.

Nu, pentru Dumnezeu, nu, mulţumesc.

Eu tot merg acasă, îi explică el.

Ce are a face şi eu merg acasă. Chiar acum. Am făcut o prostie, aş fi putut să-mi iau haine de iarnă, când am fost în Kristiania, dar nu m-am gândit. Am scris acum să mi se trimită paltonul şi şoşonii.

Merg toţi trei în tăcere. Domnişoara recunoaşte că a devenit ursuză şi posomorâtă. În munţi singurătatea este greu de suportat. Domnii nu s-au hotărât încă să plece?

Ba da, vor pleca şi ei. Dar poţi fi sigur că în altă parte e mai bine?

Adevărat, aprobă ea. Însă proasta dispoziţie nu salvează nimic. Ştia din proprie experienţă. Viaţa tot nu se face mai veselă. N-am dreptate?

Cei doi amici o înţelegeau. Probabil că suportă greu lipsa domnului Fleming. Moss lasă ochii în jos şi încearcă s-o îmbărbăteze: La dracu cu tristeţea!

Ce putea să mai spere un om cu înfăţişarea lui? Domnişoarei d'Espard i se făcu milă de el şi îi dădu dreptate, cu toate că, în realitate, lucrurile stăteau altfel: Chiar aşa. La ce bun să te frământi, să te închizi în casă şi să-ţi faci fel de fel de gânduri. N-are niciun rost.

Sinucigaşul este de altă părere. Depinde, reflectând îndelung poate că totuşi reuşeşti, în cele din urmă, să ajungi la o soluţie favorabilă. Cine ştie?

Sosiră acasă. Cei doi erau demni de toată atenţia, nu-şi pierdeau vremea cu bârfele din sanatoriu sau pălăvrăgind, vrute şi nevrute, la un pahar cu bere. În zilele următoare domnişoara d'Espard era mereu în compania lor. Cine se aseamănă se adună. De când era nefericită, cei doi camarazi nu îi mai păreau nişte prezenţe neglijabile. Felul lor înţelept de a gândi şi replicile, pline de spirit, o încurajau. Uneori îi venea să râdă de ei. Ce încăpăţânaţi! Când te gândeşti că fiecare, în felul său, era un înfrânt. Sinucigaşul încetase de mult să mai fie nebun. Era orice altceva, numai asta nu. El şi nebun! Auzi vorbă. Pătrundea cu o luciditate extraordinară în miezul fiecărei probleme şi o rezolvă cu o logică fără cusur. Anton Moss era mai tăcut, puţin complexat, simpatic. Ar fi arătat bine, dacă nu ar fi avut plăgile acelea pe obraz şi orbirea progresivă, care-i

altera expresia. Încolo nu-i lipsea nimic. Buni băieţi, dintr-o bucată! Când îi căutai se înţepau cu ironiile şi glumele lor sinistre. Asta îi făcea să reziste. Nu se putea spune despre ei că treceau uşor peste înfrângerile la care-i supusese destinul. Nici vorbă! Aveau ei tăria de a tăia răul dintr-o lovitură? Puteau ei cumpăra, închiria sau fura acel lucru pe care şi-l doreau? Nu. Erau ei în stare să-şi depăşească condiţia? Cunoşteau ei bucuria, în faţa unei situaţii încordate, când iei taurul de coarne şi-l supui? Nu.

Erau, fiecare în felul său, nişte învinşi, îndreptăţiţi să cârtească împotriva somnului de noapte şi a pâinii zilnice. Dar aveau, slavă domnului, ţeasta solidă şi asta le dădea puterea să-şi accepte soarta.

O întâmplare neaşteptată avea s-o lege pe tânăra franţuzoaică şi mai mult de cei doi camarazi.

Primarul, de fapt jandarmul – toată lumea îl numea aici „primarul“ – îşi făcu din nou apariţia. Era vorba de tânărul care se căsătorise cu iubita lui Daniel. Acum venise iar la sanatoriul Torahus. Ţinea sub braţ registrul de evidenţă şi vorbi cu sora şefă şi cu inspectorul, cerându-le amănunte despre domnul Fleming.

Niciunul din cei doi anchetaţi nu ştia nimic. Dar ce se întâmplase cu domnul Fleming?

Se pare că era amestecat într-o afacere necurată. Poate chiar condamnat.

Doamne, Dumnezeule!

Primarul fusese însărcinat să cerceteze, îndeaproape, tot ce făcuse „contele“ în timpul şederii sale la sanatoriul Torahus. Avocatul Robertson comunicase la timp că două geamantane, care îi aparţineau domnului Fleming, au rămas în camera acestuia. Unde erau?

Inspectorul îl însoţi pe omul legii sus, în pod, şi controlară valizele. Erau obiecte de îmbrăcăminte scumpe, mai toate de mătase naturală, în rest nimic. Primarul încuie din nou geamantanele, sigilă cheile şi le lăsă în încuietori. Apoi se apucă să întocmească procesul verbal.

Ce însemnau două valize pline cu îmbrăcăminte în comparaţie cu suma uriaşă de bani, pe care domnul

Fleming o împrumutase sau o „luase“ de la o bancă din Finlanda. Unde erau banii?

De toate acestea sora şefă şi inspectorul nu aveau habar. Apelă la doctor, dar nici acesta nu ştia mai mult.

Domnul Fleming nu a depus nimic în seiful sanatoriului, să zicem aşa, câteva mii bune?

Nu.

Primarul nota.

Presupunându-se că, în timpul consultaţiilor, doctorul ar fi aflat mai multe de la pacientul său, fu anchetat mai sever. Cu toate insistenţele, acesta nu putu să dea nicio declaraţie, în afară de aceea că bolnavul avea perioade de revenire, dar era imprudent, răcea des, făcând crize după care, cu greu, se punea iar pe picioare. Avea momente când era ipohondru şi altele, când devenea exaltat şi plin de speranţe. Ce-i drept îi plăcea să bea câte un pic de vin, dar plăcerea aceasta nu era prea costisitoare, ceea ce se poate vedea şi din registrele de încasări ale sanatoriului. De altfel doctorul nici nu vorbise cu bolnavul în timpul ultimei sale răceli. Domnişoara d’Espard a stat, ca de obicei, cu el, ea îl văzuse ultima dată.

Primarul nota. Următoarea interogată avea să fie domnişoara d’Espard.

Să o chem? întrebă sora şefă.

Locuieşte aici? Staţi o clipă. Atunci prefer să fiu condus direct în camera ei.

Domnişoara d’Espard rămase surprinsă când văzu, apărând în uşă, un bărbat cu un dosar sub braţ şi cu şnur de aur la chipiu. Acesta îşi scoase chipiul, abia după ce s-a convins că o impresionase. După o clipă de derută îl recunoscu.

Vă rog să mă scuzaţi, domnişoară, am misiunea să aflu ce ştiţi despre domnul Fleming, care a locuit, o vreme, aici. Mă aflu în exerciţiul funcţiunii.

Domnul Fleming, vai de mine, a murit?

Nu, nu. E vorba de altceva.

Domnişoara d’Espard trecuse de multe ori prin situaţii critice. Datorită lor devenise hotărâtă şi abilă, reuşind chiar

să facă faţă unor momente dificile. Încearcă şi acum să se eschiveze: Am avut impresia... ştiţi, întotdeauna anunţarea unei morţi este un şoc.

L-aţi cunoscut pe bărbatul acela, aţi fost ultima persoană care l-a văzut, înainte de a fugi.

Cum, vreţi să spuneţi că a fugit?

Mă rog, dacă ziceţi dumneavoastră, înainte de a pleca. Dar aştept să-mi răspundeţi la întrebări!

Ce insinuaţi cu „l-aţi cunoscut“? Domnul Fleming era foarte des bolnav şi atunci stăteam cu el, în felul acesta l-am cunoscut.

Doar aşa? Primarul răsfoieşte în registru şi pare a fi găsit ceva: Am impresia că dumneavoastră aţi fost, ca să zic aşa, tot timpul cu el, am sau n-am dreptate? Aşa mi s-a spus.

Domnişoara zâmbeşte, este cam palidă, dar zâmbeşte şi spune: Cât de des şi cât de mult am fost împreună cu el? Cred că nu aş exagera dacă aş spune zilnic, dar nu toată ziua; eram amândoi oaspeţii sanatoriului şi bineînţeles că vorbeam unul cu altul.

Avea încredere în dumneavoastră?

Stăteam de vorbă. Eu sunt mai mult franţuzoaică decât norvegiancă şi domnul Fleming, care este un om cultivat, vorbea cu mine franţuzeşte, explică ea.

Aşa? se miră primarul. Acest amănunt îl surprinde, chiar îi impune. Franţuzeşte?

Domnişoara îi arată cărţile: Eu citesc exclusiv romane franţuzeşti. Cu domnul Fleming discutam mereu despre cărţi. Dacă dumneavoastră numiţi această încredere?

Primarul se simte jignit: Eu sunt cel care întreabă, domnişoară. Mă aflu aici spre a întocmi un raport.

Vă voi răspunde.

Mulţumesc. Chestiunea este următoarea: Domnul Fleming este arestat.

Dar ce a făcut?

De, un fals, o sustragere de bani dintr-o bancă şi cine mai ştie ce. Este vorba de o sumă mai mare, aşa mi s-a comunicat. Şi acum vă întreb pe dumneavoastră: Nu cumva ştiţi unde a ascuns banii?

Eu? Asta-i bună. Domnişoara izbucneşte în râs. V-aţi uitat în buzunarele lui?

Primarul, din ce în ce mai iritat: Aţi face mai bine să-mi răspundeţi la întrebări.

Domnişoara continuă să râdă, fără să se arate, câtuşi de puţin, speriată: Scuzaţi-mă, nu pot să nu râd. E atât de caraghios.

De data asta veselia ei sunase puţin strident în urechile lui şi pentru a-i da lovitura de graţie, o întreabă scurt şi aspru: Unde sunt banii?

Ea îi are în sân şi uşa este închisă! Da, teancul de bancnote se află la ea, lipit de corpul ei, mulat după forma sânilor ei, încălzit acolo de săptămâni în şir. Domnişoara d'Espard este curajoasă, deşi îşi dă seama că păşeşte pe un teren alunecos, nu bate în retragere, nu, grosolănia primarului o întărâtă. Fusese insultată, de aceea să nu se mire de ce o să-i facă. Îi aruncă pe masă, cu dispreţ, cheia de la geamantanul ei şi izbucneşte: Poftim, răscoliţi toată camera şi geamantanul, eu n-am să vă împiedic!

Se repede la uşă şi se năpusteşte afară.

Aleargă pe coridor, coboară treptele, în goană, şi iese pe verandă.

Acolo dă de sinucigaş şi de Anton Moss. În goana ei şi-a desfăcut copcile de la spate şi a scos plicul cu bani. Acum îl întinde celor doi, tremurând de emoţie, şi spune: Jandarmul este aici şi vrea să mi-l ia! Ascundeţi-l. Sunt scrisorile contelui, de la domnul Fleming, doar scrisori...

Moss, care e mai aproape, ia pachetul. El nu vede prea bine, dar îşi poate da seama că este urmărită şi că i s-a descheiat bluza. Simte spaima în vocea ei şi nu mai stă la discuţie. Îşi desface pelerina şi cămaşa, ascunde pachetul şi se încheie la loc.

Of! răsuflă ea, parcă eliberată de o povară, şi se lasă să cadă într-un scaun de paie.

Ce s-a întâmplat de fapt, întreabă sinucigaşul.

Nu-mi dau seama. E vorba de domnul Fleming. Se spune că ar datora bani, că ar deţine bani, care nu îi aparţin, habar n-am! Şi acum, jandarmul ăsta pretinde, că eu aş şti

unde a ascuns banii.

V-a percheziţionat? întreabă sinucigaşul bănuitor.

Da, mai bine zis, a vrut. Dar n-o să primească pachetul. Nu-i aşa?

Nu! o asigură Moss.

Sinucigaşul se aprinde. Îşi ia o înfăţişare fioroasă şi se adresează camaradului său: Împrumutaţi-mi vă rog bastonul dumneavoastră. Vreau să-l am pentru orice eventualitate!

Nu pot să mă lipsesc de el, răspunde Moss. Mai întâi eu!

Nu ştiu cum să vă mulţumesc. Domnişoara plânge şi râde, în acelaşi timp. Sunt gata să fac tot ce îmi cereţi. Pesemne că i se urâse cu propriul ei curaj. Oricât ai fi de abil, nu poţi să rezişti multă vreme, mai ales dacă ai nervii slăbiţi din cauza grijilor şi a nereuşitelor. Nu. De fapt, nu eşti decât o pasăre mică, ce se ascunde în tufiş.

Acum găsise înţelegere la doi pacienţi, doi amărâţi şi ei, aflaţi într-o situaţie jalnică. Rămân la sanatoriu doar că le este totuna ce fac şi unde trăiesc. Zile şi nopţi se scurg fără să întrebe nimeni de ei.

Sinucigaşul deveni agresiv: Unde este individul? strigă el.

Domnişoara plânge şi râde iar, din recunoştinţă pentru această forţă dezlănţuită care îndrăzneşte să numească poliţia „individul" şi îi explică: E sus, în camera mea. L-am rugat să-mi perchiziţioneze liniştit geamantanul. I-am lăsat şi cheia.

Cei doi prieteni o găsesc grozavă, nemaipomenită! Aşa îi trebuie individului. Nu-şi rostesc gândurile, dar o aprobă din priviri. Sinucigaşul începe să vorbească, doar pentru a da frâu liber indignării. Era inadmisibil ca un om complet străin să fie lăsat să facă ce vrea în camera ei, cu atât mai mult cu cât acolo se afla şi geamantanul descuiat. Nu se poate, mă duc sus! spune el şi se ridică să plece.

Domnişoara îl prinde de braţ, rugîndu-l să renunţe: Tot nu găseşte ce caută, nu am nimic acolo. N-are rost să vă duceţi, liniştiţi-vă. Începe iar să râdă în hohote de această idee teribilă a sinucigaşului, care bănuia până şi poliţia.

Treptat, emoţia ei mai cedează şi nervii i se destind. Se lasă pe spate în scaunul de paie, spre a-şi ascunde bluza desfăcută. Tinerii sunt de părere că s-a făcut frig şi că ar fi bine să intre în casă, dar ea nici nu vrea să audă. Va rămâne aici, până va veni bărbatul acela. Voia să-l ştie plecat; nu-i era frig. Grozavă fată! Avea o conştiinţă curată, nu încerca să fugă.

Apăru jandarmul. Era prietenos şi domolit. De astă dată nu i-a mers. M-aţi înţeles greşit, n-ar fi trebuit să plecaţi, spuse el.

Domnişoara îl priveşte şi tace.

Bineînţeles că nu am percheziţionat la dumneavoastră, cheia se află acolo unde aţi pus-o singură. Nu am făcut decât să trec, în procesul verbal, ceea ce aţi declarat.

Domnişoara tace. Se teme că prietenii ei ar putea să vorbească, că Anton Moss se va bate cu palma pe buzunarul de la piept şi va spune: aici sunt scrisorile contelui către domnişoara d'Espard, poftim, luaţi-le.

Sinucigaşul rupe tăcerea: se pare că eşti suspect, dacă ai locuit cu contele Fleming sub acelaşi acoperiş sau ai purtat discuţii cu el.

Primarul îşi iese din fire: Aşa! Cum adică?

Eu sunt unul dintre cei ce au stat de vorbă cu el.

Şi eu, spune şi Moss fără să ridice privirile.

Domnişoara este cuprinsă de frică: Nu, nu! Vă rog, lăsaţi!

Primarul întreabă surprins: Parcă aţi spus conte? Era chiar conte?

Cum, nici asta nu ştiţi? izbucneşte sinucigaşul stupefiat de atâta ignoranţă.

Fie că primarul credea, sau nu, povestea cu contele, era imposibil să nu fi observat că se afla în faţa unui grup ostil lui, aşa că se hotărî să încheie discuţia: În sfârşit, eu mi-am terminat misiunea! Se înclină respectuos şi-şi duse mâna la chipiul cu şnur auriu. Apoi plecă.

Felul în care salutase, la sfârşit, a fost atât de amuzant, încât îl iertară. La circumstanţele sale atenuante se mai adăuga şi faptul că bietul om avea planurile şi obligaţiile lui.

Acest lucru îl ştia numai domnişoara d’Espard de la Daniel. Era silit să facă totul, ca să obţină o funcţie mai bună, de pildă să devină cu adevărat primar şi să-i poată asigura doamnei Helena o poziţie mai privilegiată. Toate îşi aveau temeiurile lor.

Când Moss îi restitui pachetul cel gros, glumi, continuând să ţină ochii în pământ: Puteţi veni oricând cu astea la mine. N-am nimic împotrivă să le port la piept, atunci măcar simt şi eu ceva în buzunar, ceva ce îmi aparţine. Surâse cu gura lui tristă.

Acest zâmbet o impresionă pe domnişoara d’Espard. Exprima o suferinţă fără margini. Era distrusă nervos din cauza atâtor necazuri cărora trebuise să le facă faţă în ultima vreme încât, în aceea secundă, ar fi fost în stare să se arunce la pieptul acelui bărbat plin de bube şi să-l mângâie. Ce-aş putea să fac pentru dumneavoastră? Cum să mă revanşez? Nefiind deprinşi, cine ştie ce, cu bunele maniere, cei doi nu găsiră un răspuns la fel de politicos. Făcură doar un semn, cu mâna, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, iar Moss murmură, cu toată stângăcia lui: Noi suntem cei care trebuie să vă mulţumim!

În zilele următoare domnişoara se întâlnea mereu cu ei, petrecând de minune împreună. Ea avea destul farmec ca să-i atragă, iar ei reuşeau s-o înveselească, fără să-şi dea seama. Se interesă îndeaproape de eczema lui Anton Moss. Vizibil stânjenit, acesta ocoli subiectul. Încercă să îi recomande fel de fel de leacuri, dar el făcea totul ca să evite discuţia.

Timpul trece. Deşi se simte bine cu cei doi bărbaţi, îşi dă seama că se apropie scadenţa. Nu-şi găseşte locul nici acum, în salonul pentru fumători, când asistă la una dintre certurile lor obişnuite. Se pare că au o experienţă îndelungată în această privinţă. Domnişoarei nu-i fusese dat să audă niciodată certuri, atât de violente, purtate în glumă. Erau oare în glumă?

Moss îl ia peste picior pe sinucigaş că se plimbă de colo până colo, ca un om viu. Bineînţeles că nu îndrăzniţi să vă sinucideţi!

Aşteptaţi să mă întărât puţin, răspunde sinucigaşul. Am să-mi dau silinţa să vă explic totul.

Domnişoara d'Espard nu se simte în largul ei. Oare ce o să urmeze?

Moss continuă netulburat: ce e mai trist este că dumneavoastră nici nu bănuiţi cât sunteţi de inutil; faceţi degeaba umbră pământului.

Lovise în plin. Sinucigaşul nu mai putu răbda: Nu-l ascultaţi, stimată domnişoară, nu e aşa cum spune el. Adevărul e cu totul altul. Nu înţeleg de ce ar trebui, din pur egoism, să-mi iau viaţa.

Nici eu, îl susţinu ea, dezaprobând brutalitatea lui Moss.

Aşa, nu vreţi să fiţi egoist? Aiurea, nu îndrăzniţi, asta e!

Tăcere.

Moss îl întărâtă în continuare, întinzându-i cele mai ispititoare capcane: Dacă ar face-o în noaptea asta, mâine s-ar trezi în cer cu o harfă între genunchi.

Cum să-i arunci unui om în faţă atâtea ocări? Domnişoara d'Espard era uluită. Ce fel de om era sinucigaşul ăsta, de înghiţea atâtea fără să riposteze. El asculta liniştit şi râdea încet; răbdarea lui depăşea orice limită.

Dar acesta nu fusese decât primul act. Acum îi venea rândul sinucigaşului să intre în scenă. Ah, jalnicul Anton Moss nu făcuse decât o invitaţie, poate puţin prea insistentă, la grosolănie.

Cine ar putea crede că un orb are atâta fiere în el!

Nu sunt orb, protestează Moss.

Nu puteţi citi.

Nu pot citi? Moss se ridică, vrând să ia un ziar de pe masă ca să demonstreze că vede, dar se loveşte de un scaun, pe care îl trânteşte.

Sinucigaşul ridică scaunul: Vă propun să mergem afară, în curte, pentru a cruţa mobilierul.

Domnişoara intervine: Săracul, nu a văzut scaunul!

Nu, dar pot citi, insistă Moss. Ce prostie!

Vedeţi, strigă sinucigaşul, acum v-a căzut cârpa aceea oribilă de la deget. E acolo, jos. Nu vă deranjaţi, o ridic eu,

dumneavoastră nu vedeţi. Aşa, înfăşuraţi-o acum în jurul degetului. Totul trebuie să vi se spună, sunteţi ca un copil, îmi faceţi silă. Şi apoi vă mângâiaţi degetul ca pe o iubită. Tăiaţi-l mai bine cu foarfeca!

Moss hohoteşte.

Relaţia dintre cei doi părea total absurdă. Se certau ca să-şi dea iluzia că există. Cu timpul certurile apăreau, de parcă ar fi fost stabilite dinainte. Unul avea o suferinţă psihică, celălalt îşi purta boala în carne, o boală de piele. Nici unul, nici altul nu aveau tinereţe. Dar în ce hal puteau să se certe! Sinucigaşul se leagă de aspectul celuilalt începând cu îmbrăcămintea: Cămaşa dumneavoastră s-a făcut galbenă şi roşie la spate, ea nu mai este de mult albă. Cu privirea dumneavoastră probabil că aţi observat asta.

Nu ştiţi decât să jigniţi, răspunse Moss. Sunteţi plin de venin, nimic nu vă intră în voie. Trebuie să te supraestimezi din cale afară, ca să-i poţi batjocori pe toţi ceilalţi.

Sinucigaşul, cu un dispreţ zdrobitor: Da, dar trebuie să recunoaşteţi, dragă prietene, că este de-ajuns să vă privească cineva şi viaţa lui e în pericol! Nu găsiţi că am dreptate, domnişoară d’Espard?

Domnişoara e îngrozită: Nu, pentru Dumnezeu... terminaţi odată... amândoi...

Ce ar fi să încercaţi să vă pudraţi, i se adresează sinucigaşul lui Moss. Sau poate sunteţi prea mistic pentru asta?

Moss hohoteşte din nou.

Acum îi vine şi domnişoarei să râdă, dar strigă exasperată, lovindu-şi palmele: Doamne Dumnezeule, aţi înnebunit de tot!

Continuară să se certe, încetară o clipă şi o luară de la capăt. Erau foarte nefericiţi, loviţi greu de soartă, gura lor nu era în stare să exprime nici cea mai mică glumă îngăduitoare, nu ştiau nici măcar să zâmbească sincer. Se agăţau de amărăciunea lor ca să nu urle, scrâşneau din dinţi, să nu izbucnească în lacrimi.

Era curios că sinucigaşul i se adresa domnişoarei, încercând să o atragă în joc, în timp ce Moss nu-şi permitea

niciodată această familiaritate. Continua să rămână aşa, cu ochii în jos şi cu faţa atârnându-i desfigurată.

Uneori cei trei discutau împreună, de parcă totul ar fi fost în cea mai perfectă ordine. Fiecare îşi uita, pentru o clipă, nenorocirea şi răspundea fără răutate. Aceste momente contau mult pentru domnişoara d'Espard; şi ea se schimbase. Întâmplările prin care trecuse o făcuseră mai zgârcită la vorbă, devenise mai gravă, mai retrasă în sine. Ce repede se petrecuse totul, de pildă cu domnul Fleming. Abia cu puţin timp în urmă era aici, în centrul atenţiei: inel de briliant, lenjerie de mătase, un conte, un om liber... acum în închisoare. Şi ea însăşi, Julie d'Espard, smulsă pentru o clipă din sărăcia ei, ca, în secunda următoare, să fie aruncată într-o prăpastie mult mai adâncă! Ce să fi făcut? Să umble ca pe jăratec din cauza averii pe care o avea asupra ei şi, în acelaşi timp, să fie roasă de o suferinţă ascunsă pe care, ea însăşi, nu îndrăznea să şi-o mărturisească? Când propria ei nenorocire deveni vizibilă, începu să se gândească, tot mai rar, la domnul Fleming. Era din ce în ce mai departe. Îl compătimea. Dorea, din tot sufletul, ca el să scape de pedeapsă sau măcar să aibă puterea să o înfrunte, dar nu mai simţea pentru el niciun sentiment de devotament sau de tandreţe. Nici nu era de mirare. Julie d'Espard nu era o fiinţă lipsită de inimă, dar acum, numai de dragoste nu-i ardea. Sinucigaşul şi prietenul său erau oamenii de care avea nevoie.

Putea să stea împreună cu ei, ore în şir, şi să discute despre şcoală şi educaţie. Domnişoara aduse vorba de directorul Oliver şi sinucigaşul se strâmbă.

Avea doi băieţi minunaţi, spuse Anton Moss.

Da, dar de director, ce spuneţi? întrebă ea.

Pe bărbatul ăsta Dumnezeu trebuie să-l fi făcut la mânie, murmură sinucigaşul.

Continuară să discute despre el. Acum să fi fost cherestegiul Bertelsen aici. El, care era ahtiat să asiste la o criză de nebunie, ar fi avut ocazia să audă câte în lună şi în stele. Vorbe înţelepte alături de ciudăţenii greu de crezut, câte ceva din toate, nebunie şi raţiune. Directorul Oliver era

un bărbat care avea dicţionare întregi în cap; din acest haos se născuse un ins neajutorat. Unde e doica lui, unde îi e biberonul? Un rătăcit care crede că omul se poate dezvolta numai cu ajutorul cărţilor... Ce se întâmplă cu caracterul, ce se întâmplă cu personalitatea? Cum să te poţi înţelege cu un papagal? Doamne, câte nu-şi poate băga cineva în cap sugând din cărţi! Dar ce devine? Un om care stă în raft ca directorul Oliver, unul din tagma filologilor. El cunoaşte „limbi“ şi nimic altceva.

La această replică domnişoara se simţi uşor atinsă şi veni cu argumente didactice: Dar limbile străine nu sunt cel mai mare rău din lume! Eu nu-mi doresc altceva, decât să ştiu cât mai multe.

De ce? La ce bun, întrebă el.

De ce? La ce bun învăţăm limbi străine? Bineînţeles, să ne educăm spiritul, să putem fi la curent cu literatura din alte ţări, să devenim oameni cultivaţi.

Eu nu am timp să fiu la curent nici cu propria noastră literatură!

Ei, da, literatura noastră! rosteşte ea uşor ironic.

Sinucigaşul e agitat şi ursuz, are chef de ceartă. Cauza pe care o susţine este prea serioasă spre a fi minimalizată astfel. Auzi, limbi, cărţi străine, la dracu! Există în limbile nordice un milion de volume, pe care le trecem cu vederea, grăbiţi, să ajungem mai repede la cele străine. De parcă ale noastre nu ar fi la fel de bune. Mai ales că ţi le poţi procura mult mai uşor. Vorbiţi de dezvoltarea intelectuală care ar trebui să fie rezultatul studierii altor limbi... Poftim, priviţi-l pe filozof, pe domnul director. Un tip cu desăvârşire banal, nedeosebindu-se prin nimic de ceilalţi, nici măcar în rău! Dar nu asta ne interesează. Oamenii îl consideră mai bun. Din ce punct de vedere este mai bun? Oare cu cât zbori mai sus, ai sufletul mai gingaş? Este el mai reţinut în nenorocire, mai fericit, mai clarvăzător? Ce poţi aştepta de la el? Interiorul său este plin de vechituri, cuvinte, cuvinte şi iar cuvinte.

Cum puteţi vorbi aşa?

Este incredibil că lumea îl apreciază atât. Oamenii sunt

foarte atenţi cu asemenea fiinţe contrafăcute. Şi-a umplut capul până la refuz cu dicţionare, consolidându-şi astfel prostia, şi acum oamenii nu mai încetează cu aplauzele: încearcă să mai înfuleci câteva dicţionare, doar încă vreo două-trei, aşa, bravo, noi te plătim pentru asta! Şi pentru ce, mă rog? Ca el să-şi deschidă dugheana şi să-şi plaseze vechiturile, cât mai rentabil, elevilor, copiilor noştri.

Şi dumneavoastră ce vreţi, în fond? Să nu mai existe profesori de limbi străine? Să nu se mai studieze limbile în şcoli?

Chiar aşa. Ce, credeţi că limbile aduc ceva în plus sau creează doar o obişnuinţă? Viaţa este atât de scurtă, încât nu mai avem timp de papagali. Limbi să înveţe doar cei cu o vocaţie specială, care nu sunt în stare de altceva decât să se perfecţioneze ca specialişti, traducători, interpreţi, dragomani, dar în niciun caz muritorii de rând, ca dumneavoastră, ca el sau ca mine. Nu de genii lingvistice sau de mari descoperitori este vorba. Ci de noi, automatele care dau aprobator din cap. Am şi început să ne punem întrebarea, dacă este util ca toată lumea să înveţe să cânte la pian, dar asta nu înseamnă că-l subapreciem pe muzicianul investit cu har. Nu-i aşa?

Dar ce se va întâmpla cu şcolile, dacă limbile străine s-ar scoate din programe?

Iată o scăpare, într-adevăr, la asta nu m-am gândit. Ce se va întâmpla atunci cu această sclavie? Câteva date neînsemnate de domnii, câteva nume de regi şi regine, câteva elemente noi în gimnastică; în locul unei munci utile, un joc de nebuni cu calcule matematice pentru nişte biete minţi pubere... Vedeţi, că rămân încă destule. Ce înseamnă şcoală? Şcoală înseamnă de fapt instruirea zilnică făcută de o mamă, învăţătura zilnică primită de la un tată! Şcoala cărţilor, dimpotrivă, este ceva contrafăcut, o organizare care complică intenţionat viaţa şi împovărează existenţa omului, de la vârsta de şase ani până la moarte. Cartea, cuvântul tipărit umple lumea cu insatisfacţie şi nenorocire, cu o cantitate de cultură, cu civilizaţie.

Nu găsiţi nostim faptul că toţi oamenii se prosternează în

faţa celui care a învăţat ceva, a celui care a învăţat cel mai mult, a învăţatului?

Ştiu, poate vă gândiţi dacă nu cumva toate acestea mă fac sceptic. Ei bine, nu. Privim cu admiraţie pe naiba ştie cine, să zicem, un învingător într-o cursă, sau pe regele, de o zi, al schiului... În ambele cazuri stima se amestecă cu compătimirea pe care o avem pentru animale. Ne sculăm în picioare şi cedăm scaunul unui paralitic, ascultăm răbdători până ce bâlbâitul îşi scuipă inepţiile din gură, ne repezim să-i deschidem uşa unei doamne, ca şi când aceasta n-ar avea mâini...

Face o pauză.

Da, şi? întreabă domnişoara.

Mă gândeam, aşa. A fost odată un flautist, un virtuoz. A sfârşit aruncându-şi notele sub pupitru şi făcând cu flautul său baloane de săpun. Nici eu nu ştiu de ce vă spun toate astea.

Mecanismul gândurilor sale se opri brusc. Amândoi tac.

Moss rupe tăcerea: Sunteţi în extaz!

Sinucigaşul îl priveşte îngândurat.

Am fost pur şi simplu impresionat ascultându-vă, uneori fraza dumneavoastră suna ca o poezie.

Domnişoara zâmbi ambiguu. Văzând că sinucigaşul este total absent, Moss renunţă să mai vorbească cu el. Se ridică, privi o clipă pe fereastră, apoi plecă.

Cei doi rămaseră pe loc. Începea să se întunece. Acum, când erau singuri, parcă se petrecea o schimbare cu ei. Femeia, care se ştia atrăgătoare, îşi lăsă capul într-o parte şi căzu pe gânduri. Avea un aer meditativ. Chiar atât de nebun nu era omul acesta. După unele indicii reuşise să-şi facă o părere: nu-şi refuza confortul, ba chiar îşi cumpăra anumite lucruri de care avea nevoie. Oare ce era cu el? Avea vreo firmă în oraş, un magazin, o întreprindere sau trăia din dividende? Dar mai ales acolo, în sufletul lui, ce se întâmpla? Era foarte curioasă să afle ce l-a putut determina pe un nenorocit să renunţe la gândul sinuciderii.

Îşi luă un aer umil şi-l rugă s-o ierte că l-a agasat cu obiecţiile ei neroade. Mintea n-o ducea prea departe şi nici

nu s-a gândit că...

Nu, nu, el era cel care ar fi trebuit să-şi ceară scuze. Cu siguranţă că-şi bătea joc de el!

M-am tot gândit, reia ea discuţia pe un ton obosit, ce căutaţi de fapt aici?

Ce caut aici – cum adică?

Vreau să spun, de ce staţi de atâta vreme la sanatoriu. Nu sunteţi bolnav, nu vă lipseşte nimic, vacanţa a trecut de mult. Scuzaţi-mă, n-aş vrea să vă inoportunez cu indiscreţia mea.

Poate că am motivele mele.

Fără îndoială.

Aş putea şi eu să întreb: De ce sunteţi dumneavoastră aici?

Se apleacă brusc, lăsându-şi trunchiul mult în faţă: Doamne, câtă dreptate aveţi; n-ar fi trebuit să mă amestec!

Ba nu, vă rog, nu-i nimic, repetă el speriat. Eu n-ar fi trebuit să fiu atât de dur. Nu vă mai bateţi capul cu asta!

Mă gândeam, speram că, aşa puternic şi inteligent cum sunteţi, aţi putea să-mi arătaţi o cale de urmat. Un sfat, o soluţie. De altfel trebuie să recunosc; m-aţi ajutat o dată.

Fără îndoială că se referea la vizita primarului şi la un anumit pachet de scrisori. Ceea ce o frământa atât pe această domnişoară, nu putea fi decât o decepţie sentimentală.

N-ar trebui să ne pierdem curajul! încercă s-o împace. Când dăm piept cu destinul nu ne rămâne altceva de făcut decât să ne dăm la o parte.

Aveţi dreptate, dar e foarte greu.

Da, da, fie că vrem, fie că nu vrem, n-avem încotro, trebuie să ne dăm la o parte. Şi-apoi depinde; nu tot ce pierdem merită atâta suferinţă. Unora le trece repede.

Mie n-are ce să-mi treacă, situaţia mea devine din ce în ce mai critică.

Nu se poate! Ar vrea s-o îmbărbăteze. Dacă i-ar dezvălui măcar a zecea parte din nenorocirea lui? Să vadă ea ce înseamnă soartă! Ce conta că un conte îşi luase tălpăşiţa, poate doar pentru scurt timp, că se aventurase într-o

afacere dubioasă şi nu prea-i ieşiseră socotelile! Oare numele lui nu avea destulă trecere? Familia, putred de bogată, putea interveni oricând şi cei care-l bănuiseră puteau să-şi facă mea culpa. Alţii erau mult mai de plâns!

Aveţi şi dumneavoastră un necaz?

Da, oarecum... dar...

Această femeie mică reuşeşte să-l facă pe sinucigaş să se înduioşeze de propria sa mizerie. Iată că nu-şi mai poate stăpâni tremurul buzelor. Îi face destăinuiri pe care, în alte împrejurări, nu le-ar fi făcut, pentru nimic în lume, receptivitatea ei îi întinde o cursă. Bărbatul ăsta încăpăţânat ca un catâr se moaie şi cu greu îşi mai poate stăpâni lacrimile. Ce puţin i-a trebuit unei femei să-i submineze duritatea pe care şi-o consolidase, cu migală, în toate aceste luni petrecute alături de Moss.

Să fi avut domnişoara d'Espard vreun interes anume, de rămânea aici, lângă el, să-l asculte? Cine poate ştii? Era atât de distrusă, atât de dezorientată, încât alungă orice bănuială.

Când îl întreabă dacă nu are un cămin, o femeie, copii, neagă cu violenţă. Nu înţelege cum de i-a putut trece prin minte una ca asta.

Nu voise să-l supere, întrebase, doar aşa... prosteşte.

El reacţionează necontrolat: N-aş spune că aţi întrebat tocmai prosteşte. Nici vorbă.

Dar ar fi trebuit să vă daţi seama că un bărbat, care rămâne atâta vreme în munţi, nu poate avea acasă pe nimeni drag.

Să lăsăm asta! Ascultaţi-mă, nimic nu l-ar putea reţine pe un om cu familie atâta vreme departe. Ce ştim noi oamenii unii despre alţii? Dar, în definitiv, de ce nu? Ar fi putut foarte bine să aibă acasă o femeie şi copii. Simţea nevoia să-i spună că tocmai acesta era motivul pentru care fugise în munţi. Nu e vorba de mine, se grăbi să adauge, persoanele de faţă se exclud. Dădeam doar un exemplu.

Ea îl provocă tot mai mult la confesiuni. Se străduia să pară că vorbeşte despre altcineva, crezând că, în felul acesta, va reuşi să se ascundă. Nu făcea decât să-i explice

ce-l putea determina pe un bărbat să plece în munţi. Să presupunem – e vorba de un caz luat la întâmplare – că dracu intră aşa, tam-nisam, în casa unui om, şi-i ia nevasta. Copilul zace uitat în pătucul lui, casa e părăsită, femeia nu se mai întoarce. Poate că nici nu avem dreptul s-o învinovăţim; o fi avut şi ea motivele ei. Să admitem că este o natură refractară sau că s-a îndrăgostit iremediabil, s-au mai văzut cazuri. Dar copilul este acolo, în toată drăgălăşenia lui. O fetiţă, o zgâtie mică, cu păr, cu unghii, cu de toate, nimic neobişnuit. Fireşte, asta i se poate întâmpla oricui; suporţi o iarnă întreagă, pe urmă gata, nu mai merge! Bărbatul îşi ia lumea în cap şi fuge de-acasă. Vedeţi? Ia vaporul şi pleacă în Australia. În munţi nu pleacă nimeni pentru că l-a părăsit nevasta. Ei, bine, dacă bărbatul respectiv este un ins limitat, primitiv şi nu un om raţional, atunci îşi poate pierde echilibrul interior, îi poate veni chiar ideea unei soluţii radicale pentru a pune capăt suferinţei. Astfel de gânduri îl macină când pleacă în Australia. Trebuie deci să-şi procure un pistol! Pistolul, să zicem, l-a şi cumpărat, l-a uns, l-a curăţat şi-l ţine la loc sigur. De ce nu-l foloseşte? Vedeţi, domnişoară d’Espard, bărbatul acela poate e şi el om, toţi suntem oameni; poate că mai are nişte sentimente care-l leagă de viaţă, poate că mai iubeşte, indiferent de tot ce s-a întâmplat, şi spaima că şi-ar putea pierde copilul îl sfâşie. Oare nu este obligat să trăiască pentru a-şi salva fetiţa? De aceea rătăceşte în căutarea unei soluţii...

Sinucigaşul continuă să se eschiveze: Toate acestea mi-au fost povestite, eu nu reuşesc deloc să mă transpun în această situaţie. Un copil... ce poate însemna un copil? Nu am auzit niciodată ca un bărbat să fie atât de legat de o fetiţă, abia născută. Dacă aş avea o asemenea făptură plăpândă, nici nu aş şti cum să-i spun, ce nume să-i dau. Nu, mulţumesc, mai bine lipsă! spune el cu o duritate ostentativă.

Moss apare în cadrul uşii.

El nu vede, dar are un auz foarte fin. Bietul sinucigaş, mult mai trebuie să fi aşteptat el acest prilej de confesiune,

dacă şi-a pierdut controlul în asemenea hal. Pe Moss nu-l impresionează nimic, el intervine cinic: Scuzaţi, vă rog, dacă deranjez frumoasele lacrimi!

Lacrimi? întreabă sinucigaşul, izbucnind în râs. Aveţi într-adevăr o privire foarte pătrunzătoare! Când era împreună cu amicul său, între patru ochi, se putea aştepta la cele mai odioase jigniri, de aceea răspunse provocării: Dacă sun acum să vi se aducă un pahar plin, pe care îl aşez înaintea dumneavoastră, atunci o să ne distrăm! Pot să vă ofer ceva, stimată domnişoară?

Nu, mulţumesc.

Nu, domnişoara d'Espard nu se află într-o stare favorabilă pentru a participa la nenorocirile altora; le are pe ale ei. Se retrage în cameră, se întinde pe pat, răsfoieşte o carte, nu-şi găseşte liniştea, se agită, oftează, se simte bolnavă. Deci, nici sinucigaşul... Pusese altcineva mâna pe el, era căsătorit, chiar îndrăgostit, fericitul! Pentru o clipă îi vine ideea să plece din nou, fără prea mari speranţe, la Kristiania. Nici ea nu ştia de ce, dar se plictisise să-şi tot piardă vremea pe aici. În toată singurătatea ei nu are decât o singură consolare: teancul de bani pe care îl poartă în sân. Acesta îi dă curaj, o face să se scoale din pat când sună clopoţelul pentru masă, să coboare, să cineze, să depăşească momentul greu al serii... Şi apoi vine noaptea.

O fată îi închide mereu bluza la spate. Vine dimineaţa şi îi face grăbită acest mic serviciu. Degetele ei sunt reci, trage cu oarecare nervozitate de marginile bluzei, ca şi când ar bănui ceva în legătură cu domnişoara: probabil că mănâncă prea mult de se îngrăşase. Nici nu e aşa, dar fata i-a făcut unele aluzii: Cum e posibil să se îngraşe cineva din mazăre crudă şi heringi cu pesmeţi?

Obraznică! Domnişoara se poate aştepta la orice din partea ei. Spre a preîntâmpina o situaţie neplăcută îi spune: Nu ştiu ce să mă fac, am nişte vise oribile noaptea!

Mi-am dat seama, vă tânguiţi şi vorbiţi în somn.

Se poate. În somn se spun atâtea inepţii, mai ales când visezi urât, poţi rosti nume, cifre, sume de bani, orice. Toate astea sunt simple halucinaţii, fără vreo bază reală.

Fata tace. Ce o fi vrând, aşteaptă să o plătesc ca să nu mă trădeze?

După ce rămâne singură, domnişoara deschide fereastra şi priveşte afară: Ninge cât vezi cu ochii. Zăpada se aşterne pe câmp, pădurea pare pudrată, un deal din vecinătatea sanatoriului se scufundă tot mai mult sub omăt; este „stânca“. Dar nu peste tot e o lume tăcută, o lume pierdută sub zăpadă. Vântul îi aduce ecoul unor împuşcături. Cineva vânează. Întâi o detunătură, apoi încă una. Este Daniel, cu siguranţă, împuşcă fazani pentru sanatoriu. A ieşit la vânătoare. Daniel e puternic şi sănătos, el s-a vindecat de iubirea lui nefericită. Deodată are o revelaţie.

Iat-o coborând grăbit, să fie printre oameni, să întâmpine o nouă zi. Simte că se sufocă în propria-i piele.

Astăzi o urmăreşte norocul. Întâmplarea îi scoate în cale soluţii la care nu se gândise până acum. Văzuse un anunţ în ziar, pe care îl are şi acum în faţa ochilor. Ar vrea să plece, cât mai repede, într-un loc liniştit, la o doamnă amabilă, o doamnă cu multă experienţă, la o distanţă de trei ore de capitală. De greutăţi nu mai poate fi vorba, acum este salvată! Mijloacele materiale nu-i lipsesc, are destul timp, nu trebuie să se grăbească, poate să plece când vrea, înainte sau după Crăciun. Este salvată!

După zile lungi de întuneric şi disperare simte cum o trec fiori de bucurie; este din nou tânără şi poate râde din plin. Să te dai la o parte din faţa destinului? Ce sfat stupid şi fără sens! Ea apucă destinul de guler şi îl supune.

Daţi-mi vă rog un tub de vaselină, îi cere doctorului.

Pentru ce vă trebuie? Vaselina este periculoasă, încearcă el s-o tachineze.

Replica vine prompt: Vreau să o ung pe pâine.

Ştiu că sunteţi în stare, doar mâncaţi heringi cu pesmeţi.

Pentru mâine am comandat roşii cu surcele de mesteacăn.

Amândoi râd de această idee trăznită. În ultima vreme doctorul nu prea mai are de lucru. Au rămas pacienţi puţini şi el este amator de o conversaţie amuzantă. O invită să ia loc.

Îmi pare rău, dar nu am timp. Apoi întreabă: Ce are, de fapt, domnul Moss pe faţă?

Moss? Ah, da, ştiţi că va pleca în curând?

Am întrebat ce boală are.

Doctorul îşi face de lucru cu nişte hârtii împrăştiate pe birou: O atrofie a pielii. Chiar nu mai staţi?

Şi nu poate fi vindecat?

De ce întrebaţi? Moss pleacă în curând.

Domnişoara d'Espard merge în camera ei şi desface tubul de vaselină. Se unge pe faţă şi începe să se maseze. Este o ruşine, cum şi-a putut neglija obrazul în ultima vreme. Pielea i-a devenit flască de atâtea suferinţe şi plină de riduri, pe care nu le avusese până atunci. Ce ruină! Trebuia să ia măsuri urgente. După călătoria pe care urma să o facă la doamna aceea, amabilă, cu anunţul, trebuia să arate din nou bine, să poată reintra în competiţie. Gata, de azi o să-şi îngrijească zilnic tenul... Intră! Este fata.

Domnişoara o priveşte surprinsă şi spune: Parcă mi-aţi încheiat deja bluza.

Nu-i vorba de asta, am venit să vă anunţ că plec. Azi dimineaţă nu am vrut să vă spun, dar nu mai rămân aici nicio clipă.

Nu?

Credeam că veţi şti să preţuiţi ajutorul meu. Mă cunoaşteţi acum; am ştiut să-mi ţin gura în ceea ce vă priveşte. De altfel nici nu-mi place să mă amestec în treburile altora.

Fata asta era nebună! Domnişoara d'Espard răsuflă uşurată, îşi ia rămas bun de la fată, care tremură de mânie, şi se întoarce la masajul ei. Deci asta urmărise neruşinata, cu aluziile de azi dimineaţă. Să o umilească şi să capete o sumă frumuşică, nu-i aşa? Tocmai de la ea, care împărţise în fiecare lună bacşişuri grase servitorilor... Multe mai îndură omul! Nu trebuia să se lase. Poate era bine să-i trateze pe toţi de sus, să-i intimideze! Poate era bine să facă unele reclamaţii. Atâtea lucruri o nemulţumeau: masa, de pildă, serviciul din sanatoriu, rufăria, care era trecută pe nota de plată la un preţ scandalos, lipsa de aer din salon, la

care se adăuga mirosul de sărăcie al văduvelor bătrâne. Domnişoara nu mai avea chef să înghită orice, putea să-şi permită. În faţa ei se deschidea o perspectivă luminoasă. Apucase destinul de guler şi-l supusese. Venise vremea să-i meargă bine, să prospere. Cafeaua la pat? Mai mult decât atât: cafeaua şi micul dejun la pat. Aşa citise ea în cărţile ei franţuzeşti. După toate câte pătimise venise timpul să se ocupe şi de ea, îşi datora asta.

Voia să fie din nou îngrijită şi atrăgătoare; fără discuţie, masajul dădea rezultate.

Să vă spun ceva, dragi prieteni, se adresează ea lui Moss şi sinucigaşului. În ultima vreme am visat frumos şi, iată, supărarea mi-a trecut. Sunt sigură că există soluţii pentru toate.

Chiar aşa? se miră cei doi camarazi.

Da, da, o să vedeţi, există soluţii! Şi acum, hai la săniuş.

Cu toată infirmitatea lui, Moss se arată gata să o urmeze. Sinucigaşul, în schimb, se ridică fără chef de pe scaun, aducând imediat un contraargument: O să ne udăm la picioare.

Ei şi, ne uscăm noi după aceea!

Nici nu avem măcar o sanie ca lumea.

Am auzit că au adus o sanie mică, foarte drăguţă, tocmai potrivită pentru noi, insistă Moss, deci asta nu ne lipseşte.

După cum văd, sunteţi un adevărat sportiv! mormăie sinucigaşul şi îl măsoară dispreţuitor din ochi.

Merg cu toţii să se echipeze şi o pornesc.

Ninge îndesat, chiar „stânca“ este aproape înghiţită de zăpadă.

Toţi trei trag sania în sus pe deal, tot mai sus, până în vârf şi de acolo îşi dau drumul, la vale. E grozav! Sinucigaşul ţine frâna, domnişoara stă la mijloc, zăpada îi învăluie într-o beznă albă, nu mai pot vedea, decât ţinând ochii pe jumătate închişi... Doamne, ce minune şi ce disperare!

Urcă din nou, sania e grea, dar ei sunt trei. Dracu să le ia de necazuri, înjură domnişoara, plină de entuziasm. Pornesc iar la vale cu acelaşi avânt. Domnişoara a înconjurat cu

braţele umerii lui Moss şi s-a ghemuit la spatele lui. Este o nebunie să zbori aşa, dar ce mult ajută. După câteva coborâri sinucigaşul vrea să abandoneze.

Nu încă, de ce? întreabă ea.

Nu mai pot. Nu aveţi decât să mai rămâneţi! Să fi obosit sinucigaşul sau e gelos pe Moss, care stă în faţă şi se bucură de îmbrăţişarea domnişoarei? Oameni suntem! Nu mai pot, repetă el.

Ce pot să spun, argumentul e convingător, ricanează Moss. Sunt convins că nu exageraţi. Aţi obosit.

Sinucigaşul îşi iese din fire: poţi să te dai cu sania şi pe cocoaşa mea, Moss. Dacă am spus că plec, păi plec. Nu văd nicio plăcere în asta. Salut!

Nu mai era nimic de făcut, sinucigaşul plecă. Domnişoara şi Moss rămaseră singuri cu sania. Se opinteau, din greu la deal.

Ajunşi în vârf el o întreabă cu o uşoară ezitare: Nu aţi vrea să conduceţi dumneavoastră?

Nu, ea nu se simţea în stare şi nici nu voia.

Moss nu se poate hotărî.

Nu vedeţi, Doamne, doar n-aţi orbit, întreabă ea îngrijorată.

El redevine stăpân pe sine: Orb, eu? Nici vorbă. Mă orbeşte zăpada. Atunci trec eu la cârmă, îl liniştеşte ea.

Pornesc.

Dar acum, când se află în faţă, domnişoara nu-şi poate ţine ochii deschişi din cauza rafalelor de zăpadă, iar Moss are vederea prea slabă ca să distingă obstacolele de la distanţă. Trec peste buşteni şi bolovani, la nimereală. În mijlocul pârtiei sunt luaţi pe sus, domnişoara scoate un ţipăt şi în căderea îngrozitoare se izbesc unul de celălalt, sania se rupe şi sunt aruncaţi în zăpadă.

Moss e din nou în picioare, îşi şterge ochii şi priveşte în jur. Stă aşa, ca un somnambul. Sania e ruptă în două şi domnişoara tace acolo, în faţa lui, nu se ridică, nu se mişcă, ce o fi păţit? El o cercetează, încearcă să o ridice, dar ea cade din nou. E plină de sânge, faţa, bărbia îi sângerează. O strigă. Degeaba.

O duce pe braţe acasă, pe drum însă îşi revine. Urcă singură treptele sanatoriului, dar trebuie să fie sprijinită. Urâtă rană. Bărbia spintecată.

Este anunţat doctorul.

IX

DATORITĂ ACESTEI ÎNTÂMPLĂRI DOCTORUL avu mai mult de lucru: a trebuit să coasă rana domnişoarei.

Sosi şi răspunsul de la spital pentru internarea lui Moss. Doctorul răspundea de acest transfer şi avea o mulţime de treburi de rezolvat.

Nu era un om dur doctorul Öyen, îi părea rău de Moss. Îl ţinuse la sanatoriu mai mult decât s-ar fi cuvenit. Că făcuse bine sau rău, Dumnezeu ştie. În orice caz, nu era el omul să alunge pe cineva. Era un bărbat amabil căruia îi venea greu să-i supere pe bolnavi făcând uz de autoritatea sa. Şi mai era ceva: sanatoriul profita de pe urma tuturor pacienţilor săi.

Până la urmă trebuie să-şi ia inima în dinţi şi să-l pregătească pe Moss: Dragul meu, am în sfârşit o veste bună pentru dumneata.

Obrazul desfigurat al lui Moss păleşte: Aha, da, da.

Totul e în ordine. Ultima mea cerere a fost foarte categorică.

Vestea căzu asupra lui Moss ca o lovitură de trăznet. Abia mai poate să îngaime: Vă mulţumesc! Tânărul este complet distrus.

Doctorul încearcă să-l încurajeze: Este cea mai bună soluţie pentru dumneavoastră. Mâncare bună, băutură, îngrijire excepţională, prieteni, întocmai ca aici. Mai curând sau mai târziu o să vă recăpătaţi sănătatea. Se va găsi precis un remediu, un ser, ştiinţa face astăzi paşi uriaşi.

Când trebuie să plec?

Când vă puneţi totul la punct. Dragă prietene, nu este vorba de un termen fix, aveţi tot timpul la dispoziţie. Şi vă repet: ştiinţa face astăzi minuni, se descoperă un ser şi veţi fi din nou redat vieţii.

Moss îşi caută prietenul, pe sinucigaş. Îl găseşte, se aşază lângă el şi tace. Nimic, în atitudinea lui, nu lasă impresia că s-ar fi întâmplat ceva. De la accidentul de pe pârtie s-au certat în fiecare zi. Încep şi acum şi, culmea, cel care porneşte cearta este, de data asta, Moss. Pare a avea nevoie de ea ca de un drog sau de o descărcare.

Ei, v-aţi udat la picioare? întreabă el.

Ce vreţi să spuneţi?

Atunci, la săniuş.

Terminaţi odată! încearcă să i-o reteze scurt sinucigaşul.

Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat ca un laş, lăsându-ne singuri, acolo pe deal, cu sania.

Sinucigaşul muşcă momeala: Am plecat pentru că am văzut că vreţi să fiţi mângâiat. Era desgustător să vă privească cineva.

Ha, ha, ha! Şi ieri spuneaţi că am vrut să o ucid pe domnişoara d'Espard.

Ce-ar fi să-mi povestiţi totuşi, ce s-a întâmplat? Aţi adus-o pe jumătate moartă acasă. Nu se poate da jos din pat.

Nicio grijă. S-a şi sculat şi în curînd va fi complet restabilită, îl consolează Moss.

Oricum, aţi reuşit să o desfiguraţi pentru toată viaţa. Are o cicatrice roşie, de toată frumuseţea, în obraz. Nu v-aţi gândit la aspectul ei, pentru că nu aveţi ochi să vedeţi o femeie, dar un chip frumos nu le este tuturor indiferent.

Moss tace.

Măcar dacă tăietura ar fi dreaptă, dar e strâmbă şi urâtă, pentru că nevăzând nu aţi putut fi atent. Câtă mizerie.

Copilării, fleacuri. Cei doi erau fără chef. Moss nu era azi în formă, spuse doar rugător: Continuaţi, o să-mi vină şi mie rândul!

O ţinură aşa până târziu după-masă. Ziua era scurtă şi pe la patru începea să se întunece. Sinucigaşul voia ca Moss să-l acompanieze, ca de obicei, într-o plimbare în munţi. În numeroasele lor ieşiri reuşiseră să-şi croiască o potecă în zăpadă. Acum era bătătorită şi se putea merge bine pe ea.

Păşesc unul în urma celuilalt; sinucigaşul în faţă, Moss cu

bastonul după el. Pare a nu vedea nimic. Este o după-amiază senină, luna plină e agăţată, acolo, sus, pe mătasea albastră, ca o monedă de aur, dar la apus se văd pâlcuri de nori. Timp în schimbare! anunţă staţia meteorologică, triunghi peste pătrat.

Pentru sinucigaş escaladarea stâncii nu este o performanţă. Prin exerciţii zilnice a reuşit să se fortifice, câştigându-şi o sănătate cu care nu are ce face. Îşi bate joc de Moss, care tot bâjbâie cu bastonul şi rămâne mult în urmă: Numai căciulă de blană vă lipsea! Acesta caută să-i explice: cumpărase căciula de la inspector, pentru că îi ţinea mai cald la urechi decât pălăria. Dar ce vă priveşte asta pe dumneavoastră?

Cât aţi dat pe ea?

Mai nimic. M-a costat doar şaizeci de öre. E foarte bună pentru mine.

N-aş purta aşa ceva.

Fireşte, dumneavoastră vreţi să vă spânzuraţi cu capul descoperit că să nu dezonoraţi crima.

Văd că fierea nu vă lipseşte, chiar dacă obrazul vă este pe jumătate mâncat!

Moss rămâne în urmă. Sinucigaşul i-a luat-o cu mult înainte, fără să-şi dea seama că e singur. Se opreşte o clipă. Vede că prietenul său stă pe loc şi bâjbâie cu bastonul. Încearcă să-i dea curaj: Nu e nimic, doar fisura aceea mică, treceţi peste ea!

Nu văd din cauza zăpezii, îi răspunde Moss. Unde sunteţi?

Sinucigaşul e nevoit să se întoarcă din drum; îi strigă nerăbdător:

Ce s-a întâmplat iar? Aţi trecut de atâtea ori peste ea!

Ajutaţi-mă, vă rog, puţin. Daţi-mi mâna.

Nu e plăcut să vă atingă cineva, trebuie să recunoaşteţi. Sunteţi plin de răni! Faţa i se strânge de scârbă când îşi ajută camaradul să treacă peste fisură.

Nu înţeleg ce se întâmplă, spune Moss, totul este atât de neclar, obiectele îşi pierd conturul. Ăsta nu-i un bolovan? întreabă şi loveşte cu bastonul.

Bineînţeles.

Are o culoare cenuşie, nu? Atâta lucru mai văd şi eu.

Sinucigaşul nu vrea să se gândească la rău, de aceea îi spune luîndu-l peste picior: Pe cât se pare, sunteţi un orb cam ciudat. Haideţi, odată, să mergem!

Se caţără mai sus, dar sinucigaşul observă că amicul său nu-şi ţine direcţia; calcă mereu alături de drum, cade, se ridică şi bâjbâie mai departe.

Ciudat, spune Moss. Adineauri am rămas în urmă pentru că nu vedeam nimic.

Acum vedeţi mai bine?

Mult mai bine, mă orbea zăpada. Dar continuă să calce greşit şi iată-l că se întinde cât e de lung. Se ridică imediat, scuzându-se: M-am împiedicat de ceva. Văd la fel de bine ca înainte, nu-i vorba de asta. Mogâldeaţa de colo nu e un mesteacăn pitic? Văd foarte bine.

Vrei să spui un arin.

Exact, murmură puţin jenat, la asta mă gândisem, de fapt.

Urcară pe stâncă, până la locul unde veneau de obicei. Fiecare se aşeză pe câte-un bolovan. Tăceau. Un nor trecu prin faţa lunii.

Nici nu ştiu de ce mai fac aceste excursii, spune Moss.

Probabil din aceleaşi motive ca şi mine; pentru sănătate.

Sănătate? Sunt prea sănătos pentru posibilităţile mele.

Eu am auzit, dimpotrivă, că situaţia dumneavoastră nu e deloc roză şi că duceţi pe picioare o boală foarte perfidă.

Moss râde: Prostii, palavre de-ale doctorilor!

Se ţinea încă bine, dar după câteva clipe râsul îi deveni mai nesigur. Pipăia locul unde îşi lăsase bastonul când se aşezase. Sinucigaşul intră la bănuieli.

Cel mai bun lucru ar fi să ne întoarcem acasă, spune ridicându-se.

Moss nu se urneşte: De ce, doar e clar de lună.

Deocamdată luna s-a ascuns în nori.

Văd şi eu. Mergeţi înainte, eu mai rămân puţin.

Atunci rămân cu dumneavoastră.

Trec aşa câteva minute şi sinucigaşul îi spune din nou:

Haideţi odată!

Ce vreţi cu mine? întreabă Moss.

Cum ce vreau, să mergem acasă.

Luaţi-o înainte, n-auziţi! Cum puteţi fi atât de imbecil. Credeţi că nu pot să merg şi singur?

Sinucigaşul ezită: Bine, bine, mă duc. Dar vreau totuşi să veniţi...

Se pare că imaginaţia dumneavoastră a luat-o razna.

Încetaţi odată! strigă sinucigaşul iritat şi-l prinde de braţ. Trebuie să vă iau cu mine. N-am încotro.

Nu e nevoie. Dacă aveţi chef să plecaţi, duceţi-vă. Pentru mine acum e beznă totală.

Prostii! îl întrerupe sinucigaşul. Şi pentru mine e întuneric, şi pentru mine e beznă totală.

Nu cred nimic din ce spuneţi.

Nu credeţi? Dacă mergem acum, am să vă explic exact.

Îşi pune prietenul pe picioare, îl prinde de braţ şi o pornesc spre casă. Merg greu. În sfârşit, ajung la fisură; Moss face un pas greşit şi se scufundă. Durează mult până reuşeşte să-l scoată de acolo. Cei doi se aşază din nou să-şi tragă sufletul.

Să nu-mi spuneţi acum că mă dispreţuiţi şi că vă inspir silă, glasul lui Moss sună ciudat, dar vă mărturisesc cinstit: Nu văd nimic. Trebuie să fie noapte.

Atunci înseamnă că sunteţi cu desăvârşire orb.

Exact. Aşa m-am gîndit şi eu! Vedeţi că am avut dreptate?

Asta nu e un lucru cu care să vă făliţi.

Da, da, am avut dreptate şi, în cazul ăsta nu mă mai poate contrazice nimeni. Ce-i adevărat e adevărat!

Doctorul ştie ce boală aveţi?

Bineînţeles. El mi-a spus de mult că trebuie să plec. Mi-a făcut rost de un loc la spital.

De mult, deci? Bine, dar atunci de ce nu aţi plecat? Moss tace.

Nu înţeleg, ce v-a făcut să nu plecaţi?

Sunteţi de-a dreptul ridicol! De ce nu plecaţi dumneavoastră? Ce vă împiedică? Ar trebui să vă internaţi

într-un ospiciu, doar sunteţi bolnav de nervi.

Pe dracu!

Ba da. Şi, în definitiv, ce vă interesează boala mea, ce mă tot chestionaţi?

Nu sunt bolnav de nervi, am doar o depresiune psihică, atât.

Ha, ha, ha, depresiune psihică. Mai spuneţi odată! Parcă depresiunea ar putea fi şi fizică. Vreţi să vă spânzuraţi, deci trebuie să vă internaţi într-un ospiciu. Singura diferenţă dintre noi doi este că dumneavoastră trebuie să daţi un examen de admitere şi eu nu. Vi se cere să arătaţi că sunteţi nebun.

Tăcere.

Am obosit să vă tot car, dar trebuie să vă duc acasă, izbucneşte sinucigaşul şi-şi târăşte mai departe camaradul după el. Ajung în câmp şi se opresc o clipă. Moss îşi şterge sudoarea de pe frunte cu mâneca hainei. E foarte dărâmat. Sinucigaşul îi atrage atenţia: Este pentru ultima oară că vă mai iau cu mine, să vă intre bine în cap!

Moss îi răspunde: Sigur, doar plec mâine.

Foarte bine!

Merg mai departe. Sinucigaşul îl întreabă deodată:

Mâine? Plecaţi chiar mâine?

Da, mâine.

Înseamnă că vă grăbiţi. Oricum, mie mi-e totuna.

Moss nu-i răspunde.

Oare v-aţi întrebat ce-am să mă fac eu? Cu siguranţă, nu.

Ce-o să vă faceţi? Ce mă interesează pe mine?

Da, da, m-am lămurit ce fel de om sunteţi.

Parcă văd că o să umblaţi toată ziua de colo până colo, lăudându-vă că nu sunteţi apt pentru viaţă. Vi se pare normal să staţi unde se nimereşte, să căscaţi ochii, să fumaţi, nefăcând nimic, nici bine, nici rău. Dar pentru Dumnezeu, aşa nu se mai poate! Nu realizaţi nimic în felul ăsta, nicio bucurie, niciun folos, măcar cât firimiturile de pâine aruncate vrăbiilor sau cât o poveste spusă unui copil...

Încetaţi. Aceste vorbe le-am spus eu şi dumneavoastră le-aţi învăţat pe de rost.

Exact. Dumneavoastră le-aţi spus despre mine.

Aveţi un fel de a fi meschin şi jalnic, spune sinucigaşul. Obişnuiţi să ridicaţi de jos lucrurile pe care altul le aruncă. Prindeţi din zbor câteva cuvinte şi apoi le tot repetaţi. Sinuciderea dezonorează crima, vă tot aud îngânându-mă. Bine că plecaţi; sunt plictisit până peste cap de dumneavoastră. Se poate întâmpla, la un moment dat, să preferi crima sinuciderii. Am auzit o poveste cu un bărbat care a vrut să-şi împuşte nevasta, deşi o iubea încă, dar să lăsăm asta... Şi ce credeţi, mai târziu, a ajuns să dorească să se împuşte pe el.

Povestea s-a terminat.

Nu s-a terminat, exista şi un copil. Aveţi un copil, după câte am auzit.

Cei doi merg un timp în tăcere. Apoi Moss spune că pentru sine: da, oamenii sunt nefericiţi.

Această replică pare a-l copleşi pe sinucigaş, dar îşi regăseşte prezenţa de spirit şi răspunde: Ce ştiţi dumneavoastră despre toate astea? Mai bine aţi tăcea. Şi aşa nu sînteţi în stare să gândiţi lucid.

Iar trece un timp, fără ca unul din ei să scoată o vorbă. Moss cade cu obrazul în zăpadă.

Nu mai vedeţi chiar deloc?

Foarte puţin. Dar zăpada asta mă orbeşte.

Sunteţi incurabil?

Eu? şuieră Moss printre dinţi şi se opreşte. Parcă se frânge ceva în el; se încovoaie, umerii îi cad, tot corpul său exprimă durerea. În clipa următoare însă îşi revine: Am impresia că în seara asta nu mai vreţi să ajungeţi acasă.

Aveau doar câţiva paşi până la sanatoriu. Moss abia respira: Mai e mult?

Nu. Nu vedeţi nici luminile?

Cum să nu le văd. Am întrebat doar aşa.

E rândul sinucigaşului să se oprească. Vocea lui sună străin: dacă aţi putea... numai dacă puteţi... vreau să spun...

Ce anume?

Ce anume? îl îngână sinucigaşul supărat. Ar trebui să o ştiţi singur. Eu unul nu ştiu. Poate că dumneavoastră o să vă ajute. Mie nu mi-a ajutat niciodată. Aşa că eu nici nu vă îndemn, nici nu vă opresc, să vă rugaţi la Dumnezeu.

Să mă rog la Dumnezeu? întreabă Moss uluit.

Sinucigaşul nu se mai poate stăpâni: Ce? Vreţi să spuneţi că sunteţi deasupra acestor lucruri?

Moss îşi dă seama că cinismul camaradului său este doar un mod de a se eschiva. În realitate e disperat. El însuşi s-a contaminat de această tulburare şi nu poate răspunde.

Am auzit de unii care şi-au redobândit astfel împăcarea, continuă sinucigaşul. Oameni care au murit liniştiţi.

Tăceţi, vă rog! îl imploră Moss.

Sinucigaşul reuşeşte, şi de data asta, să-şi ascundă slăbiciunea. În ceea ce mă priveşte n-am fost niciodată în stare să-l mişc pe Dumnezeu într-atât, încât să-mi accepte tovărăşia măcar câteva minute. N-a găsit loc destul să se strecoare prin gaura din acoperiş, până la mine.

A doua zi dimineaţa se răspândi zvonul că Moss pleacă. De cum află, domnişoara d’Espard trimise să-l cheme. Oare ce urmărea?

Ea însăşi este desfigurată şi deprimată, dar îl compătimeşte sincer pe Moss şi ar vrea să facă tot ce-i stă în puteri să-l ajute. Bietul om pare a avea presimţiri sumbre. Pipăie pereţii din camera domnişoarei să găsească un drum. Apoi rămâne tăcut în picioare, simţindu-se vinovat de nenorocirea pe care i-a pricinuit-o. Ochii ei se umezesc. În aceste luni obrazul lui a devenit de nerecunoscut. Îl ia de mână şi-l conduce la un scaun. Bineînţeles că nu era vinovat, cum putea să spună asemenea tâmpenii! Dimpotrivă, ea se gândea mereu, cu recunoştinţă, la prietenia lor din sanatoriu. Caută cuvinte de mângâiere: M-am gândit adesea la dumneavoastră. Îmi pare rău că trebuie să îndurați atât. Dar nu se poate să nu existe pe lumea asta un leac şi pentru dumneavoastră, nu credeţi? Sunteţi atât de tânăr, atât de viteaz, sunt sigură că veţi

reuşi.

Am auzit că aveţi o rană urâtă.

Un fleac, după cum vedeţi!

Da, văd. Acolo la bărbie. Ce nenorocire.

Pe domnişoara nu o supăra prezenţa lui Moss, acolo, în faţa ei, ros de boală şi de remuşcare. Îi făcea chiar plăcere să-l consoleze şi să-i dea curaj: Să nu mai aud nicio vorbă! Nu vă mai dau voie să vă gândiţi la nimic altceva decât că o să vă faceţi cât mai repede sănătos. Cicatricea asta mică, roşie, nu are nicio importanţă!... Ascultaţi-mă, nu se poate să mă refuzaţi. Băgaţi-i în buzunar şi nu îmi mulţumiţi.

Ce-i asta? Bani?

O nimica toată... Vă rog, îmi faceţi o mare bucurie.

Mulţumesc, spune el, dar eu nu am nevoie de bani.

Ar putea să vă fie de folos. Vedeţi doar, nu e cine ştie ce...

Dar, nu am ce să fac cu ei domnişoară d'Espard!

Nu vă pot înţelege, îi răspunde ea decepţionată.

Eu fac parte dintre cei care se bucură de azil public. Am obţinut un loc prin grija statului.

Aşa? întreabă ea naiv. Ce fel de loc? Un servici?

Da, un servici uşor. Nu trebuie decât să alerg cu o huruitoare şi să strig „condamnat, condamnat".

Domnişoara îl priveşte consternată, negăsindu-şi cuvintele: Cum, dumneavoastră sunteţi...? şi tace.

Moss dă aprobator din cap, se ridică şi părăseşte, bâjbâind, camera.

Cel care a suportat cel mai greu despărţirea de Moss a fost, bineînţeles, sinucigaşul. Şi el a încercat să îi strecoare orbului, pe ascuns, bani în buzunar, dar nereuşind a început să-l ocărască. Învinuirile şi jignirile pe care i le aruncă în faţă nu erau tocmai inofensive: Nu înţeleg cum a putut Dumnezeu să aducă un asemenea om pe lume. Şi dacă vă numesc om, o fac doar de teamă să nu mă ia gura pe dinainte şi să vă spun cine ştie cum. Să ştiţi însă că noţiunea de om, în cazul dumneavoastră, nu exprimă nici pe departe convingerea mea intimă.

Continuaţi.

Nu, am terminat! îi strigă hotărât sinucigaşul. Dar peste câteva minute începu din nou.

Era îngrozitor de iritat şi vorbea întruna, nu mai cunoştea nicio limită, răguşise şi se ambala tot mai mult. V-o repet, sunteţi plin de venin, răutate şi încăpăţânare. Nu m-ar mira să vă şi bucuraţi că părăsiţi o lume pe care nu o mai puteţi vedea; pe când noi, noi suntem blestemaţi să rămânem aici, în această splendoare a naturii. Nu-i aşa că am dreptate? Şi unde plecaţi acum? Fără îndoială totul depinde de ceea ce aţi săvârşit. Cine ştie, dacă nu ajungeţi direct la închisoare.

Am impresia că insinuaţi lucruri care m-ar putea compromite, spuse Moss cu răceală.

Credeţi ce vreţi!

Atunci e cazul să ne luăm la bătaie! Moss îşi ridică pumnii înfăşuraţi în cârpe.

Farse de cabotin! N-am să vă mai adresez niciun cuvânt. În dumneavoastră s-a ratat un maimuţoi. Să nu vă închipuiţi că nu vă înţeleg. Sunteţi atât de ridicol, de ignorant, ca un copil şi tot decorul pe care vi l-aţi născocit este pură butaforie. Ce v-ar strica un amărât de pfennig în buzunar, la plecare?

Am tot ce-mi trebuie.

Sigur, de aceea vă cumpăraţi o căciulă de blană purtată cu şaizeci de öre...

Mă invidiaţi pentru că am şi eu ceva care-mi ţine de cald, ăsta e adevărul!

Prostii! Acest sânge rece, de care tot pomeniţi este o invenţie. Vreţi să vă găsiţi liniştea cu această încăpăţinare neroadă. Ei, da, în propriii dumneavoastră ochi treceţi drept un bărbat adevărat. Mie însă îmi păreţi mai degrabă un om de nimic. Sunteţi plin de vanitate. De unde ştiu asta? Vă văd atât de derutat, atât de ignorant, făcând eforturi să vă scoateţi în evidenţă propria obrăznicie! Credeţi că nu vă înţeleg? Totul la dumneavoastră e poză şi exagerare...

Poştaşul, care trebuie să-l ducă la spital, îl strigă de jos şi Moss iese pe poartă, bâjbâind la fiecare treaptă. Sinucigaşul

îl ajută. În ultima clipă îi întinde mâna, dar Moss nu o vede. Atunci îi spune doar un „la revedere" în vânt. Nici celălalt nu este mai inspirat: „La revedere, Magnus, sinucigaşule!“ Asta era ceva! Auzi: Magnus, sinucigaşule! Se felicita că, datorită ocărilor sale, prietenul reuşise să depăşească momentul despărţirii.

Sora şefă îi urează călătorie plăcută şi grabnică însănătoşire. Doctorul este lângă sanie. Vorbeşte în şoaptă cu Moss şi-i ajută să-şi încarce bagajele. La despărţire îi strigă: Curaj Antonius, gândiţi-vă la ceea ce v-am spus! Da, mulţumesc! răspunde Moss. Şi, pentru că ninge, îşi şterge câţiva fulgi, care i-au intrat în ochi.

Cu căciula de blană a inspectorului pe cap şi cu pelerina sinucigaşului pe umeri, Moss pleacă să se îngroape de viu. Nu e de mirare că amânase, atât de mult, despărţirea de Torahus şi de viaţă...

Totul reintră pentru moment în normal. Dar să vedem ce se întâmplă cu domnişoara d'Espard.

E din nou sănătoasă, s-a pus pe picioare, mănâncă puţin, doarme puţin, vorbeşte din când în când cu doctorul. Totuşi nu se poate spune că este într-o formă perfectă. Cicatricea nu o avantajează absolut deloc. Îl întreabă pe doctor dacă nu crede că semnul o să dispară cu timpul. Sigur că o să dispară. Domnişoara îşi masează zilnic obrazul cu vaselină.

Dar într-o zi...

Totul începe cu o dimineaţă în care, trezindu-se după un somn bun şi amintindu-şi că e duminică, se îmbracă cu ce are mai frumos. E o zi senină. Imediat după micul dejun face o plimbare pe zăpadă şi obrajii i se colorează de ger. La întoarcere răsfoieşte câteva ziare şi apoi urcă în camera ei. Ziua îi pare liniştită şi plăcută cum nu a mai fost de mult.

Coboară la masă. Duminica se serveşte mâncare mai bună ca de obicei: friptură de fazan cu varză roşie. N-au mai rămas decât foarte puţini oaspeţi, de aceea stau toţi la aceeaşi masă. Doctorul în capul mesei, apoi preotesele văduve, negustorii de mărunţişuri cu nevestele şi, în sfârşit, sora şefă.

Deodată domnişoara sare de pe scaun ca arsă.

Ce s-a întâmplat? întreabă doctorul, adresându-se celor de la masă. Niciun răspuns. Ce-i cu dumneavoastră, domnişoară? Nimic. Se scoală şi vrea să meargă la ea, dar domnişoara trece în goană pe lângă el, trânteşte uşile şi-şi ţine mâna la gură.

Dureri de dinţi! spune amuzat doctorul şi, cu aceasta, îi convinge pe toţi să-şi vadă, din nou, de friptură.

Domnişoara d'Espard năvăleşte în camera ei. Mâna îi tremură, reuşeşte să-şi scoată alicea din gură şi găseşte dintele spart. Tocmai caninul. Dumnezeule, frumuseţea mea! Aleargă la oglindă şi vede gaura aceea oribilă. În prima clipă nu e în stare să mai facă nimic. Dar după ce încearcă să zâmbească, să râdă, să-şi deschidă gura în faţa oglinzii, o cuprinde o furie oarbă şi izbucneşte într-un torent de înjurături. Mâinile ei mici se crispează ca nişte gheare şi încep să zgârie aerul. Doamne, Dumnezeule, ce să mai aştepte de la viaţă! La ce i-au mai folosit masajul şi toate eforturile când avea o cicatrice roşie la bărbie? La ce-i mai foloseşte planul pe care şi-l făcuse cu anunţul acelei doamne şi perspectiva unei partide strălucite, după aceea? Totul s-a sfârşit!

A vrut să ia destinul de guler şi să-l supună! Dar nu era ăsta un joc diabolic, în care ea era mereu cea lovită, drept în obraz? Cu chipul ei sluţit nu mai putea avea nicio şansă. Ce era de făcut? După ce se mai linişteşte, îşi găseşte consolarea în teancul de bancnote pe care îl poartă în sân. Singurul lucru care îi redă echilibrul. Cât timp îl simte acolo nu trebuie să-şi facă griji că va muri de foame sau că va rămâne fără adăpost. Îşi cercetează dintele, pe care îl ţine în mână, şi vede că era cariat mai dinainte. Totul fusese doar o chestiune de timp, odată tot trebuia să se rupă şi, culmea, în locul unei coji uscate de pâine sau a unui oscior, a apărut o alice din puşca lui Daniel. După ce i-a trecut furia, încearcă, în faţa oglinzii, cum va trebui să zâmbească şi să râdă de acum înainte. Dezolantă încercare.

Toată ziua s-a gândit să găsească o soluţie: să plece din nou la Kristiania sau, mai bine, să renunţe la tot şi să facă o

călătorie în Finlanda. Nimic nu reuşea s-o liniştească, toate drumurile îi erau închise; nu-i mai erau hărăzite decât întunericul şi disperarea. N-a dormit toată noaptea. Dimineaţa avea o expresie rigidă şi hotărâtă. Nu-şi făcuse planuri mari. Acum nu mai putea să aibă pretenţii la un conte sau la un bogătaş, dar, oricum, luase o decizie; ştia ce are de făcut.

Coboară în salonul pentru fumat, alege câteva ziare vechi, şi le pune sub braţ, apoi o porneşte spre pădure.

Poate că nu găsise momentul cel mai potrivit să meargă la stâna lui Daniel şi să înceapă să se vaiete de povestea cu dintele şi de toate necazurile ei, dar avea destule motive şi mai ales un scop, care nu mai putea fi amânat. Hotărârea aceasta nu era cu nimic mai hazardată decât altele pe care le-ar fi putut lua. Daniel era un bărbat cu multă înţelegere, trecuse prin atâtea încercări, îşi pierduse casa părintească şi iubita, ştia ce înseamnă căldura umană, o cană cu lapte, puţină încredere. Azi e luni şi Daniel este cu siguranţă la munca lui.

Iată-l! Îl întâlneşte la jumătatea drumului, lângă şura din pădure. Vrea să mai ia fân şi, pârtia fiind bine bătătorită şi alunecoasă, îl cară cu sania. Ce noroc, un semn al destinului să-i iasă în cale.

Se salută, bucurându-se, ca de obicei, de întâlnire. A trecut atâta vreme de când s-au văzut ultima oară; domnişoara nu se mai arătase deloc, parcă o înghiţise pământul.

Ea desface ziarele şi i le dă; poate o să-i facă plăcere să le răsfoiască seara, înainte de culcare.

Îi mulţumeşte, e chiar fericit: cititul este cea mai plăcută distracţie din câte cunoaşte; el însuşi ar fi vrut să se aboneze la un ziar, dar până acum nu a reuşit s-o facă. Cum se mai preface, el care abia ştie să silabisească.

Ar putea să-i aducă zilnic ziare de la sanatoriu. Se oferea cu plăcere să-i facă acest serviciu. Şi-aşa acolo, după ce erau citite, le ardeau.

Le ardeau?

Sigur. Ziare în toate limbile!

Nu şi-ar fi închipuit una ca asta. Trebuie că aveau bani mulţi cei de la sanatoriu, erau bogaţi. Eu, cât mă vedeţi de mare, nu sunt decât un biet animal de povară, sunt propriul meu cal.

De, asta nu e chiar aşa ceva cu care să te mândreşti, răspunde ea.

Nu, dar nici să se plângă nu avea de ce. Nu-i era greu să-şi cumpere un cal. Avea credit şi oamenii îl respectau. Dacă ar merge acum în sat, ar putea, pe loc, să-şi facă rost de un armăsar pe cinste.

Chiar aşa? Dar asta e grozav! Totuşi prefera să aştepte până la vară.

Ce mă impresionează la dumneavoastră, Daniel, este optimismul.

Să-mi trăiască! Am, slavă domnului, mâini puternice, am o casă, o gospodărie, am vaci. Din când în când mai vând câte un bou, împuşc iepuri şi fazani. La primăvară o să am un cal, o să ar câmpul, o să-l semăn.

Profită de entuziasmul lui şi îşi arată gura: O alice din puşca dumitale mi-a rupt un dinte, nu e aşa că e nostim, sau poate vă simţiţi vinovat?

El nu ştie ce să mai spună; e speriat şi cuprins de remuşcare. Văzând însă cât de împăcată e ea cu situaţia – nu se vaită, nu-i face reproşuri – începe să prindă curaj: Pe onoarea lui, nici nu se observă. Şi-apoi, mare lucru nu era. Nu-şi pierduse nimic din farmecul şi drăgălăşenia ei.

Dumnezeule, farmec spuneţi? Ia, uitaţi-vă aici! Şi asta a apărut, de când nu ne-am mai văzut. Frumoasă cicatrice, nu-i aşa?

Îi povesteşte, din fir a păr, întâmplarea de la săniuş şi Daniel exclamă: Să fi fost eu la cârmă!

Da, aşa-i!

Data viitoare nu trebuie decât să-mi daţi un semn şi sosesc imediat cu sania mea.

Îi vine să zâmbească văzându-l atât de hotărât, atât de viguros. Şi-a regăsit încrederea. îl ia de braţ şi-l întreabă: Nu arăt îngrozitor când zâmbesc?

Ce tot vorbiţi? Gaura aceea mică? Pun prinsoare că n-aş

fi observat-o, dacă nu-mi spuneaţi. E o nimica toată.

Ha, ha, ha!

Pun prinsoare că sunteţi tot bună la sărutat, spune el sigur pe sine.

Ah, cine-mi sunteţi! îl dojeneşte ea, ameninţîndu-l cu degetul.

Intră amândoi în şură. Înăuntru bate soarele şi praful stârnit de mişcarea lor pare o perdea care-i învăluie. Aici totul le este prielnic. Când o sărută, ea scoate un ţipăt uşor, apoi îi şopteşte: Nu, vă rog, sunteţi un rău!

Cum puteam să spun asta în cuvinte?

Se ridică şi-l priveşte lung; dacă ar fi mai spălat, ar putea trece drept un tânăr arătos. Gura lui mare nu-i deloc de lepădat... Acum, vă rog, să-mi luaţi paiele astea de pe mine.

Numai, dacă îmi mai daţi o sărutare!

Îi zâmbeşte provocator: Poate, mai încolo.

El nu se supune. O prinde brutal de braţ şi vrea să o tragă spre el. Nu-i reuşeşte. Nu încă, e prea pripit, ea are nevoie de un răgaz. Flăcăul ăsta parcă-i un câine hămesit, e ca turbat, trebuie ţinut în frâu. Cu toate că nu mai era frumoasă, ca înainte, trebuia totuşi să rişte, să ţină la preţ, să-l facă să joace cum vrea ea.

Iese din şură şi-şi scutură rochia. Ca să-şi ia plata, vine şi el lângă ea şi încearcă să o ajute. Se opreşte deodată.

Nu, nu aveţi dreptul să vă luaţi plata! V-am promis-o, dar nu ca să v-o luaţi singur. V-aş fi dat-o eu.

Încă nu e timpul trecut, puteţi să mi-o daţi.

Sunteţi mult prea lacom, dar fie! Mâine vă aduc mai multe ziare. Oh, doamne, nu mi-e bine, mă doare dintele.

E rău când te dor dinţii. Şi pe mine m-au durut de două ori. Pe Marta o dor mereu, dar ea suportă, săptămâni în şir, fără să crâcnească. În ce mă priveşte, n-aş putea să mă obişnuiesc niciodată cu asta.

Aşa? Să fi avut dumneavoastră doar un sfert din câte am îndurat eu...

Pe dracu, pentru toate există leac, dar când te dor dinţii... Găsiţi că ăsta e cel mai mare rău din lume?

Da, sunt sigur.

Ea îi înşiră şi alte rele, necazurile, insomnia, soarta în general. El nu reacţionează. Din ce fel de stofă o fi croit, de nu-l mişcă nenorocirea? Şi totuşi, acum un an. Dar viaţa, toată lupta, suferinţele? Nu, aceste lucruri îndepărtate nu-i mai spuneau nimic.

Încearcă iar să o atragă în şură, dar ea îl respinge. Desigur, este un nătărău, de altfel se şi vede. O fixează insistent. Ea îşi lasă ochii în jos şi când şi-i ridică, privirea lui e încă aţintită asupra ei. În clipa asta el nu mai ştie decât un singur lucru: că e drăguţă şi gingaşă, că are pe vino-ncoa şi un corp care-l înnebuneşte. O degustă în gând şi este încins ca un cuptor. În dorinţa lui nestăvilită stă preţul greşelii sale.

Ea se dă câţiva paşi înapoi, părând speriată. Expresia lui are ceva de brută. Altminteri se poartă cuviincios, dar nările îi tremură, dinţii lui albi strălucesc, burta i se bombează uşor.

Trebuie să plec, spune ea.

Nu, vă rog. Dar nu-i foloseşte la nimic. Domnişoara a şi pornit spre casă. Daniel înţelege că a plecat cu adevărat. Nu plecaţi, nu plecaţi, strigă.

Ea îi face cu mâna.

N-o să mai veniţi niciodată?

Ba da, mâine. Doar v-am promis mai multe ziare.

Dimineaţa următoare.

După cele întâmplate în şură, poate ar fi fost mai bine să nu se întoarcă, dar exista şi aici o explicaţie. De unde îi venise îndemnul de ieri? Domnişoara d’Espard nu mai are de ales.

Iat-o pe drum, şi ea un om acolo, un călător, o fetiţă, Doamne, o viaţă rătăcită, un mugur abia încolţit. Nu este de loc demoralizată, păşeşte cu grijă pe drum ferindu-se să nu-i intre zăpadă în cizme. Vremea este la fel de frumoasă ca ieri, ţine ziarele sub braţ, ştie ce o aşteaptă în şură şi totuşi merge înainte. Unii pot crede că o face de bună voie.

El a venit azi fără sanie; poate nu voia să care tot fânul

sau poate avea vreo intenţie ascunsă. Şi-a pus hainele bune şi se vede că s-a spălat.

Se comportă prudent, nu vrea să rişte, din nou, o înfrângere. Se abţine cât poate, este retras. Nu el, ci ea intră, de data asta, prima în şură şi se aşază. Poate să vină şi el să stea lângă ea, dacă este cuminte! Bine, îi promite el, aşa va face!

Discută despre ziare. Ea îi recomandă un articol sau altul; Acesta, de pildă, l-ar interesa. Într-adevăr, el ştie să se stăpânească. Lecţia de ieri i-a priit. Merge până acolo, încât, nici atunci, când domnişoara spune că e timpul să plece, nu face vreun gest s-o atingă. Toată comportarea lui părea forţată, parcă nu mai era el; vorbea prea mult, se lăuda, făcea glume. În cele din urmă se hotărăşte ea să ia iniţiativa: Mi-a părut rău că am plecat aşa... Aş fi gata s-o fac acum, dacă m-aţi ruga, mă refer la...

Sărutare?

Da, la ceea ce mi-aţi cerut. Mi-a fost milă de dumneavoastră...

Toată încordarea ei s-a topit într-un hohot de plâns. Nu mai poate suporta. Această biată fetiţă, chinuită de săptămâni în şir de nenorocirea ei tainică, e la capătul puterilor. Plânge cu sughiţuri, se ridică, rămâne pironită în uşă şi tremură.

El nu mai înţelege nimic, e îngrijorat, n-a văzut în viaţa lui o criză de isterie. O întreabă ce i s-a întâmplat? O mângâie cu duioşie: Gata, gata, de ce plângeţi?

Bine că m-am pus pe bocit! spune ea între două suspine, apoi scoate un sunet timid între râs şi plâns.

El o trage din nou în fân şi se drăgostesc atât, până când turbarea lui se trezeşte şi femeia nu mai poate să-i reziste.

Ce om! Vorbeşte întruna, nu mai conteneşte. O găseşte nemaipomenită, Dumnezeule, grozavă! Îi mărturiseşte că e destul de pretenţios în ce priveşte dragostea, dar una ca ea...!

N-aţi vrea să încetaţi odată! îi strigă domnişoara, ascunzându-şi faţa în palme.

Nu putea să tacă. Aventura această neaşteptată cu o

orăşeancă, cu o femeie fină, o doamnă, îi luase minţile şi vorbea tot timpul numai despre ea. Nu se putea spune că nu era încântat şi de performanţa lui. Strălucea de mândrie.

Nu v-aţi gândit că s-ar putea să regretăm?

Să regretăm? Cum, dar nu se poate, nici vorbă. Ce v-a venit să vă gândiţi la asta? De ce să regretăm, ne pândeşte vreun rău?

Urmările! spune ea copleşită. Urmările!

Este atât de îmbătat de bucuria momentului, încât îşi refuză orice gând serios. Fiţi vă rog drăguţă şi nu vă mai faceţi griji de pomană, o consolează el. Vă asigur că n-are niciun rost. Ferească Dumnezeu, să vi se întâmple ceva! Atunci braţele mele înseamnă că nu fac nici două parale. Dar vreau să vă spun un singur lucru: Suntem la fel ca fulgii care plutesc în aer, după vrerea Domnului. N-avem ce face, trebuie să ne supunem. Dar mai bine îmi dau toată averea, decât să vi se întâmple ceva din cauza mea. De aceea, vă rog, nu mai staţi aşa şi nu vă frământaţi degeaba. Vă rog, din suflet...

Prostii, vorbe fără noimă. Nici ea n-ar fi vrut să aducă vorba despre asta, dar găsea că era mai înţelept să se arate de la început îngrijorată, ca mai târziu să nu-l surprindă. Era din nou foarte circumspectă. Vorbăria lui o consola totuşi într-o anumită măsură. Avea nevoie de prietenia acestui bărbat. Felul lui sănătos de a privi lucrurile o readuceau la viaţă. Avea umeri buni şi puternici. Ar fi fost în stare s-o poarte pe braţe până acasă la stâna lui. În orice caz găsea un sprijin în el.

Bine, vă promit că mă liniştesc, dacă spuneţi dumneavoastră. Dacă mă ajutaţi.

Eu?! Dar sunt gata să fac tot ce-mi cereţi, puteţi să vă bizuiţi pe mine. N-o să vi se întâmple nimic rău. Răspund pentru asta!

Aşa şi trebuie să fie. Daniel, eu nu vă am decât pe dumneavoastră...

Vedeţi, de-acum încolo veniţi numai la mine, dacă vreţi să vă daţi cu sania sau să faceţi altceva.

Nu, discuţia nu mergea. Omul ăsta gândea prea fără să

gândească, de aceea se grăbi şi-şi ia rămas bun. Avea nevoie de odihnă, făcuse un drum lung, şi acum simţea că trebuie să doarmă... să mănânce şi să doarmă. Ce se întâmplase? Câştigase bătălia. Victoria era deplină. Într-o săptămână, două: următoarea mutare!

Mergea spre casă cu pasul mai uşor decât venise, eliberată de o povară, pe care o purta de multă vreme. Fetiţa aceasta nu se predase, făcuse doar ce trebuia făcut. Planuri, da, urzise planuri, bine gândite. Le şi pusese în aplicare, în ciuda destinului. Tot ce obţinuse de pe urma acestor manevre era meritul ei...

Zilele treceau, liniştea, pe care şi-o câştigase singură îi făcea bine. Culoarea îi reveni în obraji. Seara, înainte de a adormi, îşi vedea prin întuneric sufletul, odihnindu-se în lumină. Daniel nu avea ochi pentru defectele ei fizice, de aceea putea să facă abstracţie de ele. De câte ori o întâlnea, era tot mai încântat de ceea ce rămăsese intact din Julie d'Espard. Şi-apoi nu era nici pe departe o ruină. Trupul îi era fără cusur, iar dintele acela nenorocit putea fi oricând înlocuit cu unul fals. Erau destui care făcuseră aşa.

Avocatul Rupprecht era aşteptat la sanatoriu. Inspectorul şi sora şefă plănuiseră să facă pregătiri speciale, de pildă să pavoazeze coridoarele şi faţada, să netezească drumurile, dar mai ales să procure mâncare, mâncare proaspătă. Se organizase din nou un complot împotriva conservelor, în frunte cu sinucigaşul.

Sora şefă comandă peşte: păstrăvi proaspeţi. Inspectorul, care nu era pescar, ci doar un bătrân marinar, acum inspector-şef, vorbi cu Daniel. Acesta făcu o copcă în gheaţă, pe lac, şi stătea acolo cu undiţa până se însera. Aşa îl întâlni domnişoara d'Espard şi îi împărtăşi vestea cea mare. De data aceasta dăduseră de bucluc. Era sigură. De altfel, ştiuse din prima clipă. A uitat ce i-a spus ea atunci?

Ce putea Daniel să-i răspundă? Hm. Da... aşa?

De câte ori trăgea sfoara în sus se ridica şi apa şi îngheţa imediat, făcând o pojghiţă subţire şi periculoasă în jurul copcii. O rugă să nu se apropie prea mult.

Atâta pagubă! Mai bine m-ai vârî pe mine, cu totul,

acolo, în copcă!

Îşi puse undiţa deoparte. Veni la ea. O luă în braţe şi o aşeză puţin mai departe. Apoi o sărută cu foc.

Fii binecuvântat! îi şopti fata, zâmbind printre lacrimi, şi-i sări de gât.

El însuşi era fericit de această ispravă, care o făcea pe ea atât de drăgăstoasă. Mândru din cale afară spuse: E în ordine!

Uşor de zis. Dar eu... eu ce fac?

Nu plânge, nu plânge. Ne descurcăm noi.

Mulţumesc. Îţi sunt atât de recunoscătoare că vrei să mă ajuţi.

Cum să-mi mulţumeşti? Nu ţi-am spus eu: vino la mine? Trebuie să le împărţim pe toate, de vreme ce suntem pereche. Vezi doar că stau aici pe gheaţă să câştig bani... şi nu puţini!

Bani? Am şi eu ceva economii.

El tresare. Chiar aşa, cu câteva săptămâni înainte văzuse la ea un teanc gros de bani şi acum, dacă stă să se gândească, îl simţise la ea în sân, când o îmbrăţişase. Ce contează? îi spune.

Tocmai, aşa mă gândeam şi eu.

Ai grijă de sănătate! strigă în urma ei. Vezi să nu îţi intre zăpadă în cizme.

Totul merse strună. Daniel era un cavaler, un adevărat domn, ca cei din romanele ei franţuzeşti, un erou fără reproş. Până şi lipsa lui de griji era impresionantă. Acum mergea des să-l caute pe lac şi stăteau de vorbă, ore în şir. Uneori îl găsea lângă o copcă nouă, iar ultima dată dădu peste el, sus de tot, la cel mai depărtat iezer. Stătea răbdător acolo, pândind peştele. Nu se putea lăuda că prinsese cine ştie ce, dar Daniel, care era modest, se mulţumea şi cu atât. Buna dispoziţie nu-l părăsea. Ajunge, numai bine, de cafea pentru Marta, spuse el; un câştig bunicel acum, iarna. Domnişoara îl întrebă cât ia de fiecare peşte, dar nu putu să-i răspundă. Nu era întotdeauna la fel; depindea de mărime şi de greutate. Fiecare peşte făcea cât o înghiţitură de cafea cu zahăr şi poate chiar ceva mai

puţin. În general, glumea el, făcând pe grozavul, ca unul ce are de unde să piardă, important era ca investiţiile să acopere veniturile şi nu invers!

În vremea aceasta pacientele sanatoriului puneau ceva la cale. Se adunau ca un cârd de ciori şi discutau; una dintre ele avea un creion în mână cu care nota ceva pe o hârtie. De fiecare dată când apărea domnişoara d'Espard, se făcea linişte.

Toate acestea o lăsau rece. Ca o adevărată doamnă ştia să se comporte de parcă nici nu ar fi văzut grămada aceea de ciori. Dar la infinit nu putea să o ţină aşa. Era plictisitor să fii tot timpul exclus din societate. Făcu unele încercări de apropiere, le oferi cărţi franţuzeşti, dar cu aceasta nu avu prea mult succes. Şederea ei aici devenise incomodă. Se simţea părăsită. Omul suportă singurătatea la fel de greu ca şi ciorile. Ce-i drept, îl avea pe Daniel, dar până la el, la lacul cel mai îndepărtat, era un drum prea lung şi mai era şi frigul. Sinucigaşul nu mai avea niciun haz de când îi plecase prietenul. Nenorocitul începuse din nou să fie bântuit de gânduri negre şi renunţase să mai cutreiere munţii. Nici popicele nu-l mai atrăgeau.

Dispoziţia domnişoarei se mai învioră când veni avocatul. Acesta era atât de deschis şi de binevoitor, atât de generos şi de amabil. Ca uneia dintre cele mai vechi paciente, domnişoarei d'Espard îi acordă o atenţie specială, spre invidia şi indignarea celorlalte doamne.

Avocatul avea unele informaţii noi cu privire la domnul Fleming. Fusese arestat în Kristiania, dar, întrucât era bolnav, i se dăduse dreptul să stea într-un spital ca să se refacă. Problema extrădării sale fusese rezolvată. De altfel el îşi plătea tot şi se purta ca un adevărat domn. Surprinzător era faptul că autorităţile finlandeze nu luaseră nicio măsură serioasă împotriva falsificatorului, ba mai mult, ceruseră ca pacientului să i se asigure o îngrijire cât mai bună. Dumnezeu ştie cine este acest om şi de ce se făcuse vinovat, spuse avocatul. Poate nu avea nicio vină, poate era doar o neînţelegere la mijloc care se va lămuri pe parcurs. În orice caz noi, dumneavoastră şi cu mine, nu

ştim nimic.

Bineînţeles.

Şi ce am putea să ştim despre pacienţii unui sanatoriu? Doar nu stăm să-i chestionăm, luăm de bun ceea ce ne spun ei. Pe aici mişună oameni din toate părţile, din est şi din vest, apoi pleacă de la noi. Încotro... cine poate să ştie? Cei mai mulţi dispar după ce şi-au luat rămas bun. Viaţa îi înghite pentru totdeauna. Un sanatoriu este un loc de trecere, un popas aici nu poate fi asimilat unei vieţi. Noi le asigurăm oaspeţilor noştri linişte şi distracţii, unora le redăm sănătatea, dar ei toţi se află aici pe un timp limitat. Poate că s-a întâmplat să adăpostim şi aventurieri. Ce să-i faci? Doar nu suntem poliţie. Din timp în timp ne ajunge la urechi câte o ştire, un anunţ din ziar ne aminteşte de cineva pe care l-am văzut aici. V-o mai amintiţi pe prinţesă?

Cum să nu.

Soţia ministrului englez. Închipuiţi-vă. acum se spune că n-ar mai fi nici lady şi nici prinţesă. Se pare că a fost demascată. Dar ce ne priveşte pe noi. A locuit aici cu interpreta şi cu camerista, nu am avut nicio pagubă de pe urma ei, notele şi le-a achitat la zi. Că în realitate doamna Ruben a fost cea care a plătit, asta e treaba ei. Şi dacă doamna Ruben a plătit pentru ea, probabil că a avut motive. Apropo, doamna Ruben a slăbit foarte mult.

Am auzit.

A devenit mult mai suplă, mai mobilă, mai atrăgătoare; e o plăcere să te uiţi la ea. Nu m-ar mira să fie acesta efectul şederii ei la Torahus. Eu însumi mă simt ca nou-născut când urc la sanatoriu. Nu e aşa că şi dumneavoastră vă prieşte aici?

Fără îndoială.

Deşi nu aţi slăbit, asta nu se poate spune, mai degrabă aş zice că v-aţi îngrăşat.

Domnişoara d’Espard se face roşie ca focul! Sunt exact cum eram.

Parcă totuşi cu o idee mai plină. Aşa şi trebuie să fie: cei graşi să scadă în greutate şi cei slabi să mai ia câteva kilograme. Această binefacere se datorează apei de aici.

Trebuie neapărat să o dau la analiză. Nici nu ştiţi câte am pe cap. În primul rând trebuie să mă ocup de steag. Închipuiţi-vă, existăm de atâta timp şi nu avem steag. Chiar şi acum era gata să uit. Avem două catarge de steag, unul pe acoperiş şi unul dincolo pe pajişte, dar nu avem steag. Până la Crăciun trebuie să ne procurăm neapărat unul. Apropo,
l-am invitat pe directorul Oliver de sărbători. Vă înţelegeţi bine cu el, nu-i aşa?

Da.

Aş vrea să-l ţin aici toată vacanţa, e o persoană cunoscută, un nume. Astă toamnă, când a ajuns acasă, a scris în termeni foarte elogioşi, despre aşezământul nostru – această casă de sănătate în munţi – şi despre realizările noastre. Articolul a apărut într-un ziar local, dar acum aş vrea să scrie despre noi şi într-un periodic mai prestigios, sunt convins că este şi dorinţa lui.

Domnişoara îl întrerupe: Nu de mult ne-a vizitat jandarmul. A venit să ne ancheteze.

Cu privire la domnul Fleming, ştiu. Am aflat ulterior. Din păcate nu am fost aici, altfel aş fi împiedicat acest lucru. Sper că a procedat civilizat? De altfel am să fac o întâmpinare la oficialităţi în care am să cer ca oaspeţilor noştri să li se respecte liniştea.

Tocmai povesteaţi adineauri de domnul Fleming. Sper că nu a murit. Trăieşte, nu-i aşa?

Sper şi eu, răspunse avocatul, cu acelaşi ton amabil şi neutru la toate, chiar şi atunci când e vorba de un falsificator. Nu am auzit nimic, dar nădăjduiesc, din toată inima, că şederea lui aici să-i fi folosit. Domnul Fleming era un tânăr foarte sociabil şi drăguţ, nobil şi distins, cu maniere alese. Dacă se întoarce, porţile sanatoriului îi sunt deschise. În general putem spune că am avut noroc de oaspeţi simpatici, a căror reîntoarcere ne-ar face multă plăcere. Chiar şi prinţesa a fost o reclamă pentru noi. Dacă ar dori să revină, ar fi binevenită. Ce prezenţă, ce şarm! Nu ştiu dacă acest lucru vă spune ceva, dar în ceea ce mă priveşte, trebuie să mărturisesc că pe mine mă tulbură.

Numiţi-mă nebun, sau cum vreţi, dar asta e!

Vă înţeleg, nici eu nu rămân indiferentă la asemenea lucruri.

Nu mă mir, doar sunteţi franţuzoaică. Da, da, prinţesa era extraordinară. Vorbea cu doctorul, cu mine, cu toţi, de parcă am fi fost egalii ei. Nu strică să faci o incursiune în lumea prinţeselor. Doctorul Öyen îmi cerea părerea dacă nu ar fi bine să o consulte cu mănuşi. El exagera puţin cu eticheta. Vă daţi seama că mănuşile l-ar fi încurcat, fără îndoială, la luatul pulsului. Nu, nu trebuie să fim servili, toţi avem demnitatea noastră. Ce ar fi dacă am începe să ne desconsiderăm singuri. Ceea ce regret însă este că n-am avut steag când a sosit la noi.

Avocatul Rupprecht vorbea uneori ca un copil mare. Avea el şmecheriile lui, un pic de snobism, unele mici subtilităţi învăţate în mediul său, dar ceea ce poseda din naştere era mult mai de preţ: amabilitatea, generozitatea, excepţionalele calităţi de gazdă. Nu-i lipsea nici tactul, un tact înnăscut, care îl făcea să se poarte de parcă nici n-ar fi observat obrazul mutilat al domnişoarei d’Espard. Când aceasta îi arătă cicatricea, avocatul se aplecă să vadă mai bine şi spuse: Dacă spuneţi dumneavoastră...!

O, începu ea să râdă, ce delicateţe!

Dacă spuneţi dumneavoastră! Nu mai văd aşa de bine ca înainte, dar, dacă mă faceţi atent, bineînţeles că observ. Semnul acela e o nimica toată! Şi apoi aveţi avantajul că nu mai trebuie să vă lipiţi pe faţă un *grain de beauté*.

Din păcate, râse ea din nou, va trebuie să cam renunţ la *grain de beauté*.

Oricum, găsesc că un semn minuscul la bărbie nu este nici pe departe inestetic. Cum s-a întâmplat?

După ce ascultă toată întâmplarea de la săniuş, începu imediat să facă planuri de amenajare a pârtiei. Până la vară trebuie să fie curăţită de buşteni şi de bolovani. Chiar acum de Crăciun va da ordin să se toarne mai multă zăpadă şi, de fiecare parte a pârtiei, să se pună stâlpi. Ce mai e până la sărbători? Sper că rămâneţi aici, domnişoară d’Espard?

Cred că da.

Mi-ar face plăcere! Dumneavoastră sunteţi unul din oaspeţii noştri cei mai dragi. Eu însumi voi veni să petrec aici. O să fie lume multă. Am trimis invitaţii destule. Vrem să curăţim lacul de zăpadă şi să pregătim patinoarul pentru noii vizitatori. Sunt sigur că veţi petrece de minune. Am planuri mari. Torahus trebuie să devină ceva măreţ şi unic. Atâta timp cât sunt director nu voi precupeţi niciun efort. Următoarea mutare este: lumina electrică! La primăvară vom finisa încăperile neterminate şi le vom mobila. Dar să nu vă închipuiţi că atunci vom putea spune că am ajuns la capăt. Nu, mai avem de construit. Sanatoriul este prea mic, trebuie extins. E ca şi când ai guverna o mică lume.

X

SOSI UN PACHET MARE PE NUMELE SINUCIGAŞULUI. Anton Moss îi trimitea pelerina înapoi. Era acolo şi o scrisoare în care se spunea că pelerina putea să fie folosită, fără grijă, deoarece fusese dezinfectată. Cu multe mulţumiri!

Scrisoarea nu era scrisă de Moss, dar cu siguranţă că el o dictase, stilul său nu putea fi confundat. Conţinutul era ciudat şi sarcastic. Îşi sfătuia prietenul să se recăsătorească sau să se facă misionar.

A înnebunit de tot! spuse sinucigaşul.

În mod surprinzător, acesta luă în serios atacurile vechiului său tovarăş de suferinţă. Se simţi provocat la izbucniri necontrolate şi contraatacuri, întocmai ca pe vremuri, când îşi încrucişau spadele cu atâta vervă. O întâlni pe domnişoara d'Espard şi o rugă să-l asculte. Îi expuse punct cu punct, ce avea de gând să răspundă la o scrisoare atât de impertinentă. O să-i arate el acestui orb, acestui cadavru ambulant! O să-i scrie tot, negru pe alb, să se înveţe minte să mai creadă că are el ultimul cuvânt. Domnişoara d'Espard îl rugă să-şi mai îmblânzească unele expresii, dar sinucigaşul nici nu voia să audă. Dimpotrivă, găsea epitete din ce în ce mai usturătoare pentru vita asta beteagă, pentru ciuma asta fără de leac. Dădu drumul unui

hohot de râs chinuit. Îi trebuiră câteva zile până se hotărî să se aşeze şi să pună totul pe hârtie. După ce îşi duse la capăt proiectul, era atât de iritat încât, de ciudă, îşi reluă plimbările în munţi. Cel mai mult îl jignise aluzia la o viitoare căsătorie. Ce ştie jigodia asta, dacă sunt sau nu căsătorit? Nu i-am pomenit niciodată, nicio iotă, despre asta! Ieşiţi, domnişoară d'Espard? Dacă nu vă deranjez, vă însoţesc o bucată de drum, vreau să mă urc pe stâncă.

Domnişoara mergea la Daniel, care era la pescuit. Câteva zile nu-l mai căutase, să nu-l plictisească, dar cum celelalte doamne din sanatoriu o boicotau, în continuare, preferă să iasă pe gheaţă.

Perfide mai erau! Acum câteva zile îşi făceau de lucru cu faţa de masă, o bucată de postav verde, brodată cu mătase colorată. Domnişoara văzu, din întâmplare, prin uşa întredeschisă de la camera unei paciente cum fata, care venise să facă curăţenie, o întinsese şi o admira. Ochii ageri ai domnişoarei surprinseseră totul dintr-o privire: una dintre doamne notase ceva, un fel de socoteală – atâta postav, atâta mătase, satin pentru căptuşeală, franjuri de jur împrejur... Vasăzică de aceea şedeau, în ultima vreme, cu schimbul, în una din camere, în faţa ceştilor de cafea, şi brodau pe rupte.

Domnişoara le dispreţuia din tot sufletul. Zâmbea superior la vederea acestui cârd de ciori. Iată care era marea plăcere, de la care fusese exclusă! Pe bună dreptate, ea nu ştia să brodeze, nici nu putea să ţină în mână acul, aşa ceva nu învăţase. Avea alte cunoştinţe: maşina de scris, limba franceză, îşi cultivase spiritul. Dar într-un asemenea mediu, într-o societate atât de eterogenă, aptitudinile ei nu aveau nicio căutare. Aici lucrul de mână era la loc de cinste. Ce putea face? Ea era o femeie modernă.

După ce plecă avocatul, domnişoara începu să-l caute din nou pe Daniel. De altfel el constituia acum principala ei preocupare. Ce avea să iasă din asta? Nicio întrebare directă şi niciun răspuns! Nicio decizie. Oare chiar ţinea atât de mult să-l aibă? De fapt, nici ea nu ştia. Sigur,

deocamdată asta îi era intenţia. N-avea altceva mai bun de făcut, după tot ce se întâmplase între ei. Îi şi plăcea puţin. Poate cândva o să-l iubească cu adevărat. Nu-i lipseau calităţile şi nu arăta rău. Avea de ales? O stână era, acum, destul de bună pentru ea.

Domnişoara trece de primul lac, unde se strânseseră o mulţime de bărbaţi de la sanatoriu şi din sat să măture zăpada şi să pregătească patinoarul. Flăcăii sunt cam derbedei; îşi spun ceva în şoaptă şi-apoi râd, întorcând capul după ea. Acest incident o cam deranjează, dar, când ajunge la Daniel se simte în siguranţă. El este mereu acelaşi, mereu gata s-o ocrotească. Auzind că băieţii din sat s-au luat de ea, e gata să-şi lase pescuitul şi să meargă să le ceară socoteală. Sunt sigur că sunt neisprăviţii ăia, care s-au adunat în piaţă, aş putea să jur că-i aşa. Dacă nu vrei să vorbesc eu cu ei, am să-l rog pe Helmer s-o facă.

Helmer, care Helmer?

Helmer era băiatul vecinului, băiat de treabă, prietenul lui din copilărie. Daniel îi povesteşte amuzat, cum îl oprise acesta să dea foc la o casă: Asta a fost acum câţiva ani, când mă înşelase fata aceea, luându-l pe jandarm. Lui Daniel i se urcase sângele la cap, trebuia să-şi facă dreptate şi era hotărât să le dea foc. De nu era Helmer, Dumnezeu ştie ce s-ar fi întâmplat...

Ai fi făcut tu asta? întreabă domnişoara.

Da. Poate exagera, doar aşa că s-o impresioneze. Dar acel da... Gândeşte-te, insistă el, cum a putut să facă una ca asta, de ce a trebuit să mă ducă de nas! Nu aveam şi eu o gospodărie, nu eram în rândul oamenilor, la fel ca şi ea? Acum însă mi-e totuna, nu mă mai interesează!

De aici se iscă o întreagă discuţie. El povestea întâmplarea, mai în glumă, mai în serios şi domnişoara găsea în vorbele lui un sens ascuns, care îi convenea. De acum încolo, pentru Daniel, nu mai exista nicio femeie, în afară de ea. Era încântată. Deodată i se năzări, aşa din senin, să-l întrebe, ce s-ar face el, dacă ea ar cădea chiar acum în copcă. Bărbatul îşi aruncă undiţa, îşi luă iubită în

braţe, o duse într-un loc mai ferit şi o sărută pătimaş. Halal bărbat! La pieptul lui, lat cât uşa, se simţea în siguranţă. Dacă m-ai iubi, cât de cât, îi spuse ea, zâmbind trist, atunci nu m-ai lăsa să mai plec.

Cum?

Observându-i surprinderea, bătu imediat în retragere, de teamă să nu strice totul, dar şi puţin jignită. Ha, ha, ha! începu să râdă, am spus doar aşa. Sper că nu m-ai luat în serios? Câteva vorbe aşa, *en l'air*. Iartă-mă, am uitat că nu vorbeşti franţuzeşte! Cum să-ţi spun?

Şi dacă aş face-o, dacă nu ţi-aş mai da drumul? Ce-ai spune?

Ştiu eu, depinde. Ce să-ţi răspund?

Mă gândeam şi eu, aşa...

Cred că ţi-aş răspunde că trebuie să ne mai gândim.

Tăcere.

Nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap că ai putea să vrei, îi spune el cu căldură. De fapt, nici acum nu-mi vine să cred.

De ce nu? Ceea ce a fost între noi, nu mai poate fi şters cu buretele.

El devine deodată serios şi o întreabă direct: Spune-mi, chiar mă vrei? Sau nu eşti hotărâtă.

Tăcere.

Nu. Vezi? spune el, zâmbind jenat.

Dar ea izbucneşte deodată: Totuşi, te vreau. Oricum nu ne mai rămâne altceva de făcut, ştii doar. Da, te vreau. Şi tu trebuie să mă iei. Trebuie să faci asta, Daniel, acum, că m-ai adus în această situaţie.

Adevărul este că nu se gândise deloc la aşa ceva şi acum stătea în faţa ei încurcat. Îl cuprinse din nou o limbuţie nestăvilită, vorbea iar vrute şi nevrute, spunea prostii. Ea era culmea virtuţilor feminine, cea mai grozavă domnişoară văzută de el, în carne şi oase. Nu s-ar fi aşteptat niciodată la una ca asta. Abia de mai putea să suporte atâta noroc, era prea mult...

Sst! îi spuse ea. Mare lucru nu pot să însemn pentru tine; nu ştiu să mulg.

Asta fac eu.

Dar am să vin cu tine să-ţi ajut să dai fân animalelor.

Şi asta fac tot eu. Ferească sfântul să ajungi servitoarea mea!

O să te saturi repede de mine dacă mă pui în vitrină.

Dar pe Marta de ce-o ţin? Iarna nu mişc un deget. Toată treaba în gospodărie o face ea. Te mai întreb o dată: Te-ai gândit serios, eşti hotărâtă?

Ea îi explică din nou că nu mai avea de ales.

Stă cu bărbia în piept şi se gândeşte, se gândeşte, surâde viclean şi dă din cap: Eh, dacă s-ar întâmpla asta, să vezi tu ce-o să se mai mire tot satul, Helena şi ceilalţi. Cel mai mult pare să-l bucure victoria lui asupra consătenilor. Îşi aminteşte deodată că nu sfârşise de povestit întâmplarea cu Helena şi continuă, alegându-şi cuvintele. Aşa, cum spusese, avea şi el o gospodărie şi se trăgea dintr-o familie la fel de bună ca a ei. Acum îi dorea din toată inima să fie fericită! Dar atunci... Dacă n-ar fi crescut împreună de mici copii, dacă n-ar fi fost prietenia aceea care îi legase, întocmai ca o căsătorie, ca un jurământ de dragoste! N-au lipsit nici sărutările, nici mângâierile, domnişoara putea să-l creadă. Un singur lucru nu i-a iertat: că a luat pe altul. Dacă ar fi fost după dreptate şi răsplată, păi atunci el, Daniel, i-ar fi dat foc, de n-ar mai fi rămas niciun fir de păr viu pe ţeasta ei. Ea toată s-ar fi prefăcut într-un pumn de cenuşă, nici cât să umpli cu el o ulcică de leşie.

Sst! Domnişoara încearcă să-l liniştească. Acum nu mai aveau dreptul să se gândească decât la ei.

Da, dar vestea asta o să fie cea mai mare bombă! Daniel râdea întruna şi îşi lovea palmele.

Domnişoara era derutată, nu-l prea înţelegea. Pe de o parte îi părea naiv şi uşuratic, pe de alta de neclintit în voinţa şi munca sa, un amestec de bine şi rău, aşa cum sunt toţi oamenii. Când îi spuse că pentru astăzi a pescuit destul şi e gata să o ducă la stână pentru totdeauna, simţi că are în faţa ei un adevărat domn.

Să nu ne pripim, totul trebuie bine cumpănit. Totuşi, e foarte frumos ce-mi spui...

Odaia cea nouă o aşteaptă, continuă el, putea dispune de ea cum dorea, el şi Marta nu o vor tulbura. Va avea de toate: lapte covăsit, carne, cartofi, ouă şi tot ce-şi doreşte.

În drum spre sanatoriu îşi spunea că lucrurile mergeau bine şi, chiar dacă nu era fericită peste măsură, îşi regăsise mulţumirea, buna dispoziţie, scăpase de ce era mai rău, ieşise din nou la suprafaţă. Îl auzi strigând în urma ei: „Hei... tu, domnişoară... ce voiam să spun, răspunde-mi un singur lucru, ai vorbit serios? Îi punea a treia oară această întrebare, aşteptând asigurarea ei. Ce ar fi putut să-i răspundă? Era destul de lucidă ca să-şi dea seama de avantajul pe care i-l oferea stâna din Torahus. Se aflase în pragul disperării, hărţuită şi dezorientată şi iată că un bărbat tânăr îi oferă un cămin şi o viaţă de familie. Nici nu putea spera mai mult. Bineînţeles, ceea ce o făcuse să ia această hotărâre fusese, în primul rând, necesitatea.

A sosit şi Crăciunul. În seara de ajun toţi oaspeţii sanatoriului se strânseseră laolaltă. Brad nu exista pentru că nu erau copii. Cadouri nu aveau cum să fie într-o societate înfiripată la întâmplare. Bărbaţii puseseră mână de la mână să cumpere o broşă pentru sora şefă. Bijuteria era frumoasă, emailată şi cu marginea aurită. La sfîrşitul cinei doctorul se ridică şi ţinu un toast. Mulţumi, în numele sorei şefe, pentru giuvaierul preţios, pe care domnii, căsătoriţi sau necăsătoriţi, admiratori sau chiar pretendenţi, i-au prins-o la piept. Apoi le mulţumi doamnelor, de data asta în numele lui, pentru darul atât de minunat şi de neaşteptat, încât nu găsea cuvinte să-şi exprime bucuria. Părea într-adevăr mişcat. Făcu o pauză pentru a putea continua. Avea lacrimi în ochi. O asemenea dovadă de simpatie din partea doamnelor îl umplea de mândrie şi recunoştinţă, trezind, în acelaşi timp, invidia tuturor celorlalţi bărbaţi angajaţi la sanatoriu. Acest dar, cusut cu artă şi gust, cu nesfîrşită dăruire de nişte mânuţe gingaşe, îi va lumina de acum întreaga existenţă. Superba faţă de masă va face din biroul lui un altar, din odaia lui un sanctuar. Doamnele mele, inima mea copleşită vă

mulţumeşte! Apoi ridică paharul, închinând pentru sfintele sărbători şi pentru toţi cei care avuseseră curajul şi tăria sufletească de a-şi petrece iarna, aici în munţi. Să dea Dumnezeu ca această şedere să le fie tuturor folositoare şi plină de bucurie.

Deci faţa de masă ajunsese la destinaţie. Doctorul era posesorul ei. Domnişoara d'Espard avea de ce să zâmbească, deşi ar fi preferat să fie scutită de mulţumirea patetică a doctorului. Totul părea convenţional şi tras de păr. Doctorul Öyen nu era în general prea simpatizat de pacienţi. Deşi era atent, săritor şi plin de bunăvoinţă, nu se bucura de prea multă consideraţie. Preotesele văduve pesemne că aveau o idee fixă, legată de Crăciun, şi simţeau nevoia să facă neapărat un cadou, fie chiar şi doctorului. Era minunat că el trăise această emoţie, bucurându-se din tot sufletul. Avea într-adevăr lacrimi în ochi când le mulţumise pentru sfânta faţă de masă din sanctuarul său. După cină se împărţi corespondenţa. O invazie de felicitări, câteva albume de Crăciun şi cărţi sfinte. Printre obiectele trimise se afla şi un tub din carton, francat cu mărci franţuzeşti, expediat de la Paris. Era un cadou pentru sanatoriu – „Marşul Torahus" compus de pianistul bursier Selmer Eyde. Extraordinar! Nici în cea mai minunată metropolă din lume, tânărul artist nu uitase sanatoriul. O profesoară de pian fu invitată să cânte marşul. După primele măsuri renunţă, rugându-i pe oaspeţi să-i permită să mai repete. Interpretă în schimb două piese de Crăciun, pe care le cântară cu toţii în cor. Mai târziu, când se servi cafeaua şi prăjiturile, vinul şi fursecurile, când atmosfera sărbătorească îi învălui pe toţi, doctorul ţinu încă un toast, de astă dată pentru fiecare casă din această ţară, pentru ferestrele luminate ale colibelor şi palatelor, pentru ochii fericiţi ai copiilor şi pentru mame, da, doamnelor şi domnilor, mai ales pentru mame, care în pragul acestor sărbători au muncit de dimineaţă până seara şi de seara până dimineaţa. Ridic paharul pentru mame şi pentru cămin.

Toţi băură. Doctorul atinsese coarda cea mai sensibilă,

mamele dădeau impresionate din cap şi mulţumeau.

Peste o oră serbarea luă sfârşit. Odată cu ea şi seara de ajun. Doctorul aplica cu stricteţe programul şi ţinea ca bolnavii de nervi să fie la timp în pat, iar ceilalţi, noctambulii, să se retragă după semnalul de stingere în camerele lor. Sinucigaşul, inspectorul şi un negustor de mărunţişuri voiau să se ducă vizavi, în celălalt corp al clădirii, să joace cărţi.

Domnişoara îl opreşte pe sinucigaş: Sărbători fericite, domnule Magnus!

Nu era decât o formulă convenţională, desigur, dar acesta, în loc să-i răspundă, o întrebă scurt: De ce-mi spuneţi asta?

Poate făcuse o gafă, poate rostise ceva ce lui nu-i convenea, totuşi continuă: Aţi primit felicitări de Crăciun?

Dar dumneavoastră, domnişoară d'Espard, aţi primit multe?

Nu, doar două.

De la cine să fi primit eu felicitări de Crăciun? întreabă sinucigaşul. Eu unul nu ştiu pe nimeni.

Atunci îmi cer scuze.

Nu-i nimic. Pe faţa lui se citea regretul. De altfel vreau să vorbim despre asta. Mergeţi voi înainte, le spuse partenerilor săi de joc, vin şi eu imediat. Nu, nu am primit nicio felicitare, nici nu m-am aşteptat să primesc vreuna. Astea sunt prostii. Regret un singur lucru: că tocmai eu am făcut o asemenea tâmpenie. A fost cea mai mare idioţie care putea să-mi treacă prin minte. Închipuiţi-vă, l-am felicitat pe animalul ăla împuţit, pe Moss!

Aha, pe Moss.

Vă miră? Nu mi-a trimis el pelerina şi scrisoarea aceea neruşinată?

Parcă i-aţi răspuns la scrisoare.

Nu, i-am trimis o felicitare. Am cumpărat-o jos, în sat. Dacă ar fi avut pe ea o feştilă arsă sau un bărbat cu nas lung şi ascuţit, i s-ar fi potrivit de minune, dar aşa, e complet ridicolă. O veveriţă. Nu am ales-o eu. Am luat la nimereală, ce aveam în faţă. Dar spuneţi şi dumneavoastră,

ce poate să fie mai lipsit de sens decât o veveriţă! Ştiţi doar cum stă o veveriţă cu coada ridicată, aproape lipită de spate şi cu vârful răsucit. O casă cu acoperiş roşu, răsărind din zăpadă, sau pruncul Isus în iesle, n-ar fi fost mai nepotrivite. Dar o veveriţă? Aţi mai pomenit o asemenea naivitate?

Nu credeţi că se va gândi la această veveriţă? În glasul domnişoarei d'Espard se simte emoţia. Vremea o să-i treacă mai uşor aşa. Ştiţi doar că e orb şi părăsit.

Credeţi? Nici nu vă închipuiţi cât este de susceptibil, câte gânduri o să-şi facă. De altfel, nu-i strică să-şi mai pună capul ăla trândav puţin la muncă. Auzi, o veveriţă, o să spună, ce-a vrut să insinueze cu asta?

Ce aţi zice, domnişoară d'Espard, dacă ne-am pune ceva pe noi şi am face o mică plimbare?

Dar sunteţi aşteptat la cărţi.

Atâta pagubă! N-au decât să-l cheme pe poştaş sau pe elveţian.

E o noapte cu lună plină, parcă făcută să nu fii singur.

Cu cât mă gândesc mai mult, îmi dau seama că veveriţa îi va face bine, spune sinucigaşul, ca pentru sine. Vă mulţumesc, domnişoară d'Espard, că m-aţi făcut să înţeleg. Extraordinar, cum aţi intuit, din prima clipă, disperarea ascunsă în această felicitare. Sunt sigur că o să întrebe pe cineva care vede, ce reprezintă ilustrata. O veveriţă, i se va răspunde. Va simţi deodată cum creşte în el întunericul şi deruta. Parcă-i văd chipul...

Sinucigaşul continuă să vorbească. Domnişoara îl întrerupe: Întunericul era de mult în el. Bine că nu i-aţi răspuns la scrisoare.

Cine v-a spus că nu-i trimit răspunsul? Nicio grijă, o să-l primească el. Adică, de ce nu i-aş răspunde? Pentru ce să-i las lui ultimul cuvânt? Se plimbau. Drumurile erau curăţate şi puteau să meargă comod alături. Domnişoara încercă de câteva ori să-i sugereze că ar fi timpul să se retragă, dar sinucigaşul îi răspunse: Pentru mine ora douăsprezece sau două nu înseamnă nimic; adesea se făcuse patru sau cinci fără să i se pară târziu. Vai, în ultima vreme dormea din nou

atât de prost! Îndârjirea şi cheful de ceartă al sinucigaşului se mai atenuaseră. Îi era recunoscător domnişoarei că acceptase să se plimbe cu el, scurtându-i în felul acesta viaţa cu încă o oră. Se apropia mai repede de moarte. Filozofa trist despre zile şi existenţă; o pierdere de timp era şi plimbarea asta pe lună, când el atinsese nordul vieţii. Inima nu-i mai dansa, până şi hainele începeau să-l lase. Deodată se întoarse spre domnişoară şi o întrebă puţin confuz: Şi dumneavoastră?

Cum adică, „şi eu“?

Da, întrebam, dacă nu vi se pare şi dumneavoastră că vă pierdeţi timpul aici.

Posibil. De altfel după Crăciun intenţionez să plec.

Nu se poate, după Crăciun, chiar acum? izbucni el. Nu putea suporta gândul că rămânea singur. Sinucigaşul, care de la plecarea lui Moss se dezobişnuise să peroreze, se înflăcără brusc, devenind iar vorbăreţ. Ce veste neaşteptată, ce neplăcut... Plecaţi departe? Bineînţeles, nu mă priveşte, dar credeţi că acolo o să fie mai bine? Vedeţi, eu unul nu cred, de aceea rămân. În fond, ce importanţă are unde ne aflăm? Priviţi această lună plină. O găsim atât de frumoasă, dar, în realitate, foloseşte la ceva? Stă aici şi se plictiseşte. La fel suntem şi noi, noi toţi. Mai devreme sau mai târziu, tot ne ajunge moartea, chiar dacă astăzi ne vedem de drum. Dar nu-i aşa că în noaptea asta s-a născut un Mântuitor? N-o fac pe grozavul. O spun cu toată seriozitatea. Poate că e bine aşa. Poate că există un sens în această credinţă. Mântuirea înseamnă şi curmare. Mântuirea vieţii pe care am primit-o şi nu ne-am luat-o, mântuirea unei existenţe impuse fără să fim întrebaţi. O, Doamne, ce mistic este totul! Nu vreau să spun cu asta că nu are sens să crezi, unii poate cred tocmai pentru că totul este absurd. Aici, cu ştreangul de gât, suntem destinaţi declinului şi mergem, de bună voie, împotriva fericirii noastre. Se vorbeşte despre legile înţelepte ale firii, despre un plan al existenţei; dar nu-l vedem, nu-l recunoaştem. De fapt, nici nu ştiu cum este mai bine. Sunt şi oameni serioşi, care nu-şi bat joc niciodată de viaţă. Dar, iată, mergem

înainte. Suntem mânaţi fără oprire. Ceea ce nu reuşesc vârsta şi timpul să distrugă în noi se transformă până devine de nerecunoscut. După ce am mers multă vreme, mai mergem o bucată de timp; mergem o zi, apoi o noapte şi, în sfârşit, în zorii zilei următoare, a sosit ora în care vom fi ucişi cu gravitate şi bunăvoinţă. Acesta este romanul vieţii al cărui ultim capitol e moartea. Totul este atât de mistic. Nu suntem decât un bidon de benzină care aşteaptă chibritul şi după explozie, iată, zăcem liniştiţi, mai liniştiţi decât liniştea. Am murit. Bineînţeles, încercăm să ne opunem, călătorim încoace şi încolo. Vrem să scăpăm, venim aici la sanatoriu, dar acesta este un adevărat loc al pierzaniei, o casă a morţii unde oamenii pier unul după altul şi sunt aşezaţi în sicriu. Aşa evadăm – cum vreţi să faceţi dumneavoastră acum, domnişoară d'Espard – aşa plecăm în altă parte, de parcă ar avea vreun rost! Dar, Doamne Dumnezeule, cum ne mai răzvrătim! Când ne apare moartea în prag ne ridicăm în picioare şi ne împotrivim cu toate forţele. Iar când ne prinde în braţe ne dăm furia pe faţă – ne luăm la bătaie. Bineînţeles, nu durează mult şi iată-ne trântiţi la podea, puţin învineţiţi pe ici, pe colo. Pe urmă suntem îngropaţi. De ce? Moartea se îngrijeşte de sănătatea celor rămaşi în viaţă! Dar noi, noi zăcem acolo în beznă cu viermii în ochi, şi suntem prea morţi pentru a-i putea alunga. N-am dreptate? Şi ăsta nu e decât un aspect. N-am vorbit decât de ceea ce distruge moartea, când umblă aşa, de capul ei, şi culege la întâmplare; dar nu se mulţumeşte numai cu atât. Războaiele, cutremurele, epidemiile o ridică la rangul de maiestate. Stă pe tron, cu degetul mare arătând mereu în jos. Moartea guvernează viaţa!

Se-aude un sunet urcând dinspre sat până la ei. Bat clopotele. Un preot tânăr s-a gândit să le facă o surpriză enoriaşilor săi. Un sunet îndepărtat care se pierde în răstimpuri. Când vântul îl poartă spre munţi, se aud distinct, câteva bătăi una după alta. Este frumos şi straniu, e Crăciun, e bucurie şi mizerie.

Sinucigaşul are o uşoară tresărire, pare impresionat, dar

caută să-şi ascundă tulburarea. Nu trebuie să se trădeze prin nimic. Domnişoara se agaţă de această întrerupere binevenită, ca de un colac de salvare: Vai, e ora douăsprezece! Trebuie să mă retrag.

Sinucigaşul face totul să-şi înăbuşe emoţia. Continuă să vorbească, dar în tonul lui se simte o schimbare: În definitiv, moartea nici nu este atât de cumplită, nu e totdeauna sângeroasă, de cele mai multe ori nici nu te devoră, uneori ai şansa să rămâi aproape neatins, te învineţeşte doar puţin, fiindcă te prinde cu brutalitate. Poţi să-ţi doreşti mai mult? Bogaţii şi puternicii mai ales fac caz de moarte, cei săraci nu sunt atât de porniţi împotriva ei, uneori chiar o cheamă: vino odată, moarte, scrie ultimul capitol!

Da, da, aşa e! Trebuie să plec. Noapte bună, domnule Magnus.

Ah, plecaţi. Scuzaţi-mă domnişoară d'Espard... Nu-şi termină fraza şi se opreşte în faţa uşii. În definitiv, oricine are dreptul să aştepte o mică ilustrată, trimisă prin poştă. Înţelegeţi, doar e Crăciun, un semn măcar, cât de neînsemnat. Nu găsiţi?

Fireşte.

Ar fi putut să se gândească la asta. Am trimis o felicitare de Crăciun, de ce să nu răspundă. În sfârşit, totuna e, nu acuz pe nimeni. Un fleac ca ăsta se uită uşor, când eşti acasă şi ai atâtea griji pe cap.

Domnişoara devine atentă şi întreabă: Aţi trimis o singură felicitare, numai pe cea a lui Moss?

Nu, încă una, recunoaşte sinucigaşul. Dar să nu vă închipuiţi că are vreo semnificaţie, doar câteva flori mâzgălite acolo.

S-ar putea să primiţi răspuns înainte de Anul Nou.

Şi eu m-am gândit la asta. Dar de ce să fie un răspuns la felicitarea mea? De ce să nu-mi fi trimis, şi ea, o felicitare, din propria ei iniţiativă, cum am făcut eu? Dar nu, e clar, a uitat, acesta e adevărul. Sau poate credeţi că a făcut-o intenţionat?

Asta e mai puţin probabil.

S-ar putea totuşi să primesc o felicitare de Anul Nou. În general, găsesc că felicitările de Anul Nou sunt mai de bun gust şi mai semnificative, decât cele de Crăciun. Nu credeţi că-i aşa?

Cum să nu. Aveţi dreptate.

Sigur. Felicitările de Crăciun sunt ridicole. Bune pentru copii, dar pentru oameni ca noi...

După ce plecă domnişoara, sinucigaşul rămase încă multă vreme acolo, pe scară. Clopotul încetase. Nu se mai auzea nimic, decât un freamăt venind dinspre munţi. Luna îşi arunca lumina palidă pe faţa lui şi expresia de amărăciune i se aşternu din nou pe chip. Arăta exact ca în primele zile, când venise la sanatoriu: ros de frământare şi suferinţă.

În a doua zi de Crăciun sosi avocatul Rupprecht cu alţi câţiva oaspeţi, printre care un inginer tânăr. În a treia zi mai veniră directorul Oliver, cherestegiul Bertelsen, doamna Ruben şi domnişoara Ellingsen. Mai târziu îşi făcură apariţia şi nişte străini cu schiuri şi patine. Nu erau prea mulţi. Abia vreo zece inşi. De altfel, Torahus, fiind o aşezare nouă, nu putea să fie asaltat de vizitatori încă de la primul Crăciun.

Fu inaugurat steagul şi în cinstea lui Bertelsen se intonă „Marşul Torahus“. Doar el era acel Mecena care-i oferise tânărului posibilitatea să-şi compună opera.

Bertelsen venise la sanatoriu cu o ţintă precisă: voia să studieze condiţiile de instalare a luminii electrice. Ce legătură avea el cu această problemă? Niciuna. Nu era decât obişnuita lui vanitate de om cu stare, de a nu lipsi din nicio afacere. Avocatul adusese de altfel cu el un înginer, care urma să măsoare şi să calculeze cantitatea de apă şi presiunea.

De fiecare dată când venea la Torahus, Bertelsen afişa un aer plin de importanţă. Se purta de parcă ar fi fost stăpânul domeniului, ceea ce nu se sfia să şi declare. Spunea, de pildă, că venise aici, în primul rând, să se mai înfrupte puţin din propriul său avut. De aceea, nici nu se

gândea să-şi achite întreţinerea.

Iritat de această impertinenţă, inspectorul îi atrase, într-o zi, atenţia: Eu nu prea ştiu ce avere deţineţi aici? Cred că vă înşelaţi. Nu aveţi decât un număr oarecare de acţiuni.

Aşa e. Doriţi să le cumpăraţi?

Nu, avocatul nu se gândise la asta, dar cine ştie, poate cu timpul ar fi fost dispus să i le cumpere.

Bine, bine, dar de ce nu acum?

Nu, acum nu. E chiar atât de urgent? Doar nu aveţi nevoie de bani imediat?

Încreţindu-şi fruntea, cherestegiul răspunse, ca omul sigur de bogăţia sa: Slavă Domnului, nu!

Bertelsen nu era deloc o persoană agreabilă. Nu-ţi făcea plăcere să-i oferi ospitalitatea. Toţi cei din sanatoriu erau de aceeaşi părere. Înfumuratul ăsta ar fi fost în stare să critice până şi „Marşul Torahus“, ba chiar să-i retragă şi bursa protejatului său. Acest aşezământ a început să mă coste prea mult! se plângea el. Dar cum toată lumea ştia că era proprietarul unei firme renumite, toate aceste lamentări şi, mai ales, faptul că regretă acea bursă modestă de câteva mii, pe care o acordase unui biet artist, nu-l prea avantajau. Oare ce motiv avea să se plângă? Unul dintre oaspeţi, un negustor de mărunţişuri, pe nume Ruud, avea unele bănuieli cu privire la averea firmei „Bertelsen şi Fiul“. Îl cunosc pe bătrânul Bertelsen, spuse el. Este un om pe picioarele lui. Despre fiu, nu ştiu ce să spun. Acesta se face a nu mă cunoaşte şi nici nu mă salută, deşi, cu siguranţă n-a uitat că aş fi putut odată, de mult, să-i fac un rău tatălui său, dar m-am abţinut. Am auzit, continuă domnul Ruud, că ultima investiţie, făcută de tânărul Bertelsen, ar fi adus mari daune firmei.

Bine, bine, dar firma se bizuie pe un capital sigur, interveni cineva.

Nu se ştie, răspunse negustorul de mărunţişuri. Depinde, dacă tânărul Bertelsen nu s-a aventurat prea mult cumpărând la un preţ prea mare şi, apoi, e vorba şi de conjunctură. Da, în cazul când Anglia ar începe un nou

război, undeva în lume, atunci bineînţeles, valoarea lemnului va creşte şi firma „Bertelsen şi Fiul“ va prospera iar. Poate că situaţia lor este şi acum foarte bună, n-am de unde să ştiu. Oricum, ar fi trist ca o întreprindere atât de prestigioasă să aibă greutăţi şi în cele din urmă să fie silită să-şi limiteze activitatea. Au tâmplărie, fabrică şi atelier de lustruit în două localităţi. Să sperăm că nu ajung la faliment. Atâţi oameni trăiesc de pe urma lor.

În comportarea lui Bertelsen nu se putea ghici nici urmă de îngrijorare. Era la fel de amator de petreceri ca înainte, iar mica meschinărie, în legătură cu bursa pianistului, probabil că se datora unei indispoziţii de moment. În orice caz acest om nu se bucura de simpatie. Se aflau aici, cu siguranţă, destui cărora le prilejuise mari neplăceri. Nu se poate spune că era necioplit, nici prost nu era, dar din toată fiinţa lui emana ceva respingător. Până şi felul în care o trata pe domnişoara Ellingsen provoca dezaprobare. Era logodit cu ea, sau nu? Oaspeţii vechi, din prima serie, îşi mai aminteau că, încă din primele zile ale venirii lui la sanatoriu, o curtase, cu insistenţă, pe cea mai frumoasă dintre domnişoare, că fusese cu ea în pădure, şi câte şi mai câte... şi acum biata fată nici nu mai exista pentru el, deşi în atitudinea ei nu se schimbase nimic. Din cauza domnului Bertelsen renunţase, de multe ori, la societatea altor domni, dar acest fapt nu părea să-l impresioneze pe cherestegiu. Se agita încoace şi încolo, lăsând impresia că e prins în problemele sanatoriului şi îşi băga nasul în toate, căutând parcă dinadins o greşeală. Găsea totuşi timp să o copleşească cu atenţiile sale pe o altă doamnă din sanatoriu. Poate pe domnişoara d’Espard, căreia îi făcuse curte, la un moment dat. Nici vorbă, aceasta nu-i mai spunea acum nimic, fie din cauza chipului ei urâţit, fie din cine ştie ce alte motive. Nu, cea care îi stârnea acum interesul era doamna Ruben. Biata domnişoară Ellingsen nu-l mai putea întâlni decât întâmplător, stând într-un salonaş împreună cu doamna Ruben la şuetă, în faţa ceştilor de ceai şi a prăjiturilor. Doamna o chema atunci, cu un aer puţin încurcat: Ce drăguţ din partea dumneavoastră

că ne-aţi căutat, domnişoară Ellingsen, vedeţi, ne-am aşezat aici!... Nu v-am găsit nicăieri, adăuga atunci Bertelsen. Unde aţi fost? Nu vreţi să sunaţi să vi se aducă o ceaşcă cu ceai?

Doamna Ruben nu părea să răspundă la avansurile negustorului, cu atât mai puţin se arăta dornică să-l cucerească. Nu era dispusă să flirteze. Dar atunci ce căuta această femeie aici, unde soţul ei, consulul, îşi găsise moartea, într-un chip atât de misterios? O atrăgea întîmplarea aceea îngrozitoare înapoi la locul crimei? Era ca o molie care zbura în jurul becului? Mai mult, ceru să i se dea aceeaşi cameră, de parcă ar fi vrut să retrăiască totul, până şi doliul. Slăbise mult, era un adevărat miracol cum scăpase de povara aceea uriaşă. Aşa, bine strânsă în corset, părea destul de atrăgătoare. Obrazul, în schimb, îi îmbătrânise, îşi pierduse prospeţimea şi se ofilise. Când o văzu sinucigaşul, acum, după ce revenise, îi spuse domnişoarei d'Espard: Doamne, cum poate să arate! Cum? întrebă domnişoara. Aşa fleşcăită. Parcă ar fi o roată de cauciuc dezumflată.

Oricum, doamna Ruben îşi păstrase ochii aceia adânci, fascinanţii ei ochi migdalaţi.

Această femeie, care insistase să locuiască în vechea ei cameră şi să retrăiască, noapte de noapte, tragedia soţului ei, era totuşi de admirat pentru faptul că, peste zi, accepta societatea, comportându-se amabil cu toată lumea. De Bertelsen o legau interese comune. Amândoi erau oameni de afaceri şi deci aveau o mulţime de probleme de discutat. El nu-i plăcea, în mod deosebit, aşa cum nu plăcea nici altora, dar era fără îndoială un bărbat cu renume în oraş, tânăr şi viguros. Fuma ţigări fine şi nu făcea parte din categoria celor care au degetele îngălbenite de tutun. Probabil că, la rândul său, avea şi Bertelsen motivele lui să prefere compania doamnei Ruben. Pielea ei atârna dezgustător, slăbise prea mult şi arăta subnutrită. Dar cherestegiul nu căuta bujori în obrăjori, ceea ce îl interesa pe el, la această femeie, era spiritul ei practic, flerul în afaceri, cine ştie, poate chiar averea ei.

Stau împreună şi discută. Acum, că venise şi domnişoara Ellingsen, sunt trei. Doamna Ruben tocmai povestea despre prinţesă, o puse în temă Bertelsen pe fosta lui prietenă.

Văduva consulului acceptă, cu plăcere, să-şi reia povestirea despre Mylady: Cum spuneam, i-am împrumutat, în schimbul inelului, o sumă apreciabilă, dar aceasta nu m-ar fi deranjat, dacă aş fi putut păstra inelul...

Cum aşa? Nu l-aţi putut păstra?

Nu-l mai am, spune distinsa doamnă, arătându-şi mâinile.

Dar ce s-a întâmplat, v-a fost furat?

A dispărut. Dar nu dispariţia inelului mi-a produs cele mai mari nemulţumiri.

Tăcere.

E vorba de o poveste penibilă. Am vrut să o ajut pe „prinţesă“ şi din cauza aceasta am intrat în conflict cu soţul meu. În naivitatea mea crezusem tot ce îmi spusese despre ministru şi despre acel pachet de scrisori pe care mi-l tot flutura pe sub nas; chiar despre ferma de găini pe care şi-o dorea, dar totul era hoţie şi înşelăciune. Inelul, mă întrebaţi? Ea nu şi l-a luat înapoi, l-a furat pur şi simplu! Nu neg că inelul a fost cel care m-a împins să fac toate acestea. Era o bijuterie superbă, n-am văzut în viaţa mea o asemenea strălucire, un juvaer fără pereche. Dumnezeu ştie de la cine l-o fi primit. În schimbul inelului voia să-i împrumut eu o sumă mare de bani. După cum vedeţi, nu mi-l dăruise, mi-l amanetase. Am acceptat şi i-am dat tot ce aveam. Dar nu s-a mulţumit cu atât, îi trebuia o sumă mare. I-am mărturisit că nu credeam că bărbatul meu ar fi fost dispus să-mi cumpere un inel atât de costisitor. Atunci daţi-i aceste scrisori, îmi spuse ea, el va înţelege despre ce este vorba. Acest teanc valorează pe puţin un milion, în bani norvegieni. Faceţi-mi rost de cel puţin zece, douăzeci de mii! Am să vorbesc cu bărbatul meu, am asigurat-o. Chiar acum, insistă ea. Da, îi voi telegrafia să vină de urgenţă. Inelul strălucea pe mâna mea. Mi-am scos celelalte inele din deget, spre a-l pune în valoare. Până şi noaptea dormeam cu el. Totuşi, cum vă spuneam, să nu credeţi că

eram chiar atât de orbită de acest juvaer. Bărbatul meu sosi şi, bineînţeles, fu de părere că aveam destule bijuterii, ceea ce era şi adevărat. Partea mai proastă a fost însă că el nu a dat crezare scrisorilor, refuzând să acţioneze în calitate de consul. De ce nu l-am ascultat atunci? Mă prevenise doar. A citit scrisorile, le-a studiat îndelung şi a clătinat din cap. Am tot vorbit despre povestea aceea până noaptea târziu. În cele din urmă a obosit şi s-a culcat. Tocmai când mă pregăteam şi eu să mă întind pe pat, am auzit o bufnitură. Capul îi căzuse şi se lovise de marginea patului. A rămas întins acolo. Era mort.

Un atac de cord, spuse Bertelsen.

Da, un atac de cord. Am rămas împietrită. În asemenea situaţii trebuie să fii tare, să judeci lucid. Soţul meu avea gâtul scurt, oricum ar fi făcut o congestie, mai curând sau mai târziu. Iremediabilul se produsese; nu se mai putea schimba nimic. Aveam inelul. Fireşte, el nu era totul pentru mine, dar din motive de siguranţă dormeam în fiecare noapte cu el. Ce credeţi că a urmat? Am plătit şederea la sanatoriu a doamnei şi a însoţitoarei ei, am plătit o groază de cumpărături pentru ea, am plătit, am plătit, dar inelul era minunat şi voiam cu orice preţ să-l păstrez. Totuşi, trebuia să-i dau a înţelege doamnei că lucrurile nu puteau merge aşa la infinit. Nu, sigur că nu, încuviinţă ea, dar avem scrisorile! Da, numai că nu ştiu ce să fac cu ele, i-am spus, şi bărbatul meu e mort. Scrisorile astea valorează, totuşi, un milion. Sunt scrise şi semnate de un ministru englez. Fireşte, nu aveam niciun dubiu, dar eu nu puteam să mă folosesc de ele în locul ei. M-am purtat corect faţă de această doamnă, mai exact, această escroacă. Am fost la câţiva bijutieri să-mi evalueze inelul. Toţi m-au asigurat că pot, fără grijă, să dau mai mult, inelul fiind de o valoare inestimabilă. În sfârşit, am pus stop. Nu mai voiam să plătesc nimic în plus. Însăşi doamna recunoştea că plătisem destul. Ce credeţi că a urmat? Mi se întinde o cursă. Într-o dimineaţă, tocmai când mă spălam, sunt chemată la telefon. Vă caută doamna Stern, mi se spune. Îmi pun repede ceva pe mine şi cobor. Inelele le lăsasem pe

noptieră. Stupoare! La telefon nu e nimeni. Formez numărul la doamna Stern, dar aceasta neagă că m-ar fi căutat. Telefonez la centrală, dar nici telefonista nu mă poate lămuri. Să fi trecut un sfert de oră, poate mai mult. Când am revenit în dormitor, inelul dispăruse de pe noptieră. Nu e nicăieri! Celelalte inele sunt toate aici, doar acela lipseşte. Să-l fi luat cu mine când m-am dus la telefon? Cobor din nou şi-l caut. Nici urmă de inel. Mi se făcu negru în faţa ochilor. Am chemat-o pe doamnă. Aceasta veni. Mă asculta cu interes şi zâmbea. Când am întrebat-o, dacă nu cumva a luat ea inelul, îmi răspunse cu dispreţ: Glumiţi! Poate l-a găsit camerista dumneavoastră, interpreta? am insistat eu. Poate. Doamna o chemă imediat pe Mary, dar fata nici nu era acasă, ieşise în oraş.

Exact cum mi-am închipuit! strigă domnişoara Ellingsen, plină de exaltare. Urmărise povestea fără să clipească. Se simţea în elementul ei. Era expertă în romane poliţiste. De aceea găseşte imediat explicaţia. Fără îndoială că erau vorbite. Telefonul îl dăduse fata, din oraş.

Doamna Ruben o aprobă: Aşa a şi fost, dar inelul nu s-a mai găsit.

Bertelsen întreabă: Şi ce aţi făcut atunci?

Ce am făcut? M-am învăţat minte. Am dat afară escroacele din casa mea.

Şi unde s-au dus?

De unde vreţi să ştiu? Au plecat în altă parte să-şi continue ticăloşiile.

N-am mai pomenit în viaţa mea asemenea obrăznicie! Şi nu le-aţi dat pe mâna poliţiei?

Nu. Doar n-am să mă apuc acum să vânez vulpi. Şi, în afară de asta, doream să evit un scandal.

Tăcere.

Hm, făcu domnişoara Ellingsen, aş putea să vă povestesc multe despre aceste două doamne, dar, din păcate, am jurat.

Bertelsen îi aruncă o privire sfidătoare: De vreme ce inelul nu a putut să fie recuperat, ce mai contează restul.

Domnişoara Ellingsen, care ştia atâtea despre prinţi şi

baroni, le mărturisi cu un aer enigmatic: Sunt sigură că datele pe care le deţin ar putea să explice multe, dar ce pot face, sunt silită să tac.

Nu e cazul, spuse doamna Ruben. M-aş simţi întru câtva recompensată dacă sanatoriul mi-ar restitui cheltuielile pe care le-am făcut aici pentru aceste doamne.

Bertelsen o întreabă surprins: Credeţi?

Da, ar fi o soluţie.

Bine, dar nu e prea puţin?

Oricum, e cam a treia parte. Celelalte două treimi mi le-am recuperat, înainte de a le da pe cele două doamne pe uşă afară.

Cum aşa?

Le-am luat înapoi lucrurile pe care le cumpăraseră în Kristiania.

Splendid! Şi au fost de acord?

N-au avut încotro. Şi apoi, aveau obrazul atât de gros. Imaginaţi-vă o doamnă, care fură un inel de pe noptiera mea, fără să facă nimic ca să salveze măcar aparenţele, o asemenea doamnă este lipsită de cel mai elementar bun-simţ. Nu se poate să nu fi observat că ştiam cine a luat inelul, dar puţin îi păsa. Stătea în faţa mea şi zâmbea.

De necrezut!

Doamna Ruben insistă: Credeţi că voi găsi înţelegere la conducerea sanatoriului?

Nicio grijă,, de asta mă voi ocupa eu, răspunde Bertelsen, sigur pe sine.

Interveniţi dumneavoastră pentru mine? Doamna Ruben zâmbi recunoscătoare. M-am gîndit că sunteţi cel mai în măsură să-mi dea un sfat. Ştiu doar câtă trecere aveţi aici. Şi apoi, nu credeţi că, dacă sanatoriul Torahus este dispus să primească asemenea „prinţese“, ceilalţi oaspeţi n-ar trebui să sufere de pe urma acestora.

Aranjez eu lucrurile, o asigură din nou Bertelsen. Se uită la ceas, apoi se ridică, ceru scuze şi plecă. Avea de făcut o inspecţie la cele două lacuri. Spunea că trebuie să cerceteze posibilităţile de electrificare a sanatoriului. O să scoatem noi Torahus-ul la lumină. Vă costa ce-i drept cam

mult, dar asta e!

Bertelsen ar fi putut rămâne liniştit cu doamnele sale. Avocatul, doctorul şi inginerul plecaseră fără el. Se simţi lezat. Nu-i nimic, o să i-o plătească el avocatului, cu prima ocazie.

Pe la prânz tot sanatoriul era în alertă din cauza unui zvon: dispăruse sinucigaşul. Într-adevăr, nu apăru la masă, dar nici nu fu găsit pe fundul vreunei prăpăstii. Doctorul, care se bizuise tot timpul pe ideea că, cei ce fac caz de sinuciderea lor, nu ajung la act, începuse să fie neliniştit. După masă luă câţiva oameni cu el şi porniră să-l caute în pădure. Cine ştie ce i-o fi trăsnit prin cap nebunului? Şi-o fi tras un glonte în tâmplă şi acum zace pe undeva, îngropat sub zăpadă.

Îl căutară peste tot, îl strigară; toate înjurăturile şi ameninţările lor fură zadarnice. Îşi continuară cercetările până seara, îi percheziţionară camera, toate lucrurile sale erau acolo, hainele atârnau în cuier, pe masă câteva cărţi, lucrări de istorie... Era greu să bănuieşti că ar fi fugit. Dar unde putea fi?

Domnişoarei d'Espard îi veni o idee: să telefoneze la gară. Isteaţă fată, franţuzoaica! Într-adevăr, sinucigaşul Magnus plecase cu trenul de dimineaţă.

Mulţumită domnişoarei în sanatoriu domnea din nou liniştea. Toţi îi mulţumeau. Până şi doamnele care o evitaseră înainte, regretau purtarea lor. Merita toată recunoştinţa pentru că le redase pacienţilor o noapte liniştită. Chiar directorul Oliver declară, faţă de toată lumea, că n-ar fi suportat să ştie că e un spânzurat în pădurea din imediata vecinătate a sanatoriului. Noi intelectualii nu suntem ca toţi ceilalţi. Anii lungi de studiu şi-au pus amprenta pe nervii noştri, ni i-au înnobilat, ni i-au subţiat, de aceea suntem mai puţin rezistenţi decât oamenii obişnuiţi.

Cu toate acestea arătaţi foarte bine, domnule director, îl complimentă domnişoara.

Nici nu sunt bolnav, răspunse el, doar puţin ,,slăbit" – cum spune fratele meu, fierarul. Alţii ar numi acest lucru

„fineţe“, dar el îi spune „slăbiciune“. Ce să-i faci, fiecare cu limbajul său.

Şi ce mai e nou prin oraşul dumneavoastră, domnule director?

Merge. Adică ce să vă spun, ca în provincie. Nu avem condiţii să ne putem menţine, cât de cât, la un nivel onorabil. Nu există preocupări intelectuale. Greşesc, era să uit; clubul nostru s-a abonat la câteva ziare străine. Din păcate asta e tot.

Pesemne că domnişoara d’Espard se schimbase mult. Viaţa şi întâmplările directorului nu o mai pasionau ca înainte. Faptul că la clubul său veneau ziare străine o lăsa rece. Reuşise oare nebunul de sinucigaş să o molipsească şi pe ea cu vorbăria lui, lipsită de respect, la adresa limbilor străine şi a culturii în general? Nu mai era cea de altădată, decăzuse mult, locul ei era hotărât: va fi stăpâna unei stâne.

Dar directorul, care credea că tot ce spune el o interesează – ea îl răsfăţase toamna trecută acordându-i atâta atenţie –, continuă să-i relateze tot ce se întâmpla în orăşelul său. Îi povestea despre *Fia*, vaporul oraşului: Când *Fia* trece prin dreptul podului, cu steagul în bernă, pentru că un marinar a căzut peste bord, este o adevărată răscoală în tot târgul, dar dacă cel mai mare învăţat al lumii este dus la groapă, asta nu produce nicio impresie. Este explicabil. Marinarul are rude şi prieteni în oraş, ori învăţatul... cine ştie dacă există vreun învăţat în oraşul nostru? Asta este, nu avem niciun precedent. Daţi-le oamenilor un italian cu flaşnetă şi cu o maimuţică pe umăr sau, şi mai bine, un carusel pe pajiştea de la marginea comunei şi sunt fericiţi! E greu să înaintezi în asemenea condiţii, să te loveşti pretutindeni de o rezistenţă pasivă. Astă toamnă, când m-am întors din concediu, am văzut câteva vase militare în port. Urma să aibă loc un bal pentru ofiţeri. Cel care ar fi trebuit să ofere banchetul era fără îndoială preşedintele deputaţilor, bunul meu frate Abel. Dar acesta şi-a dat seama că nu poate face faţă şi, atunci, masa a fost oferită de consulul Scheldrup Johnsen. Ruşinea şi

scandalul ar fi putut fi evitate. L-am sunat pe fratele meu şi m-am oferit să-i pun casa la dispoziţie. Soţia mea s-ar fi ocupat de masă, iar eu aş fi ţinut cuvântarea de deschidere. Ce credeţi că mi-a răspuns fratele meu. Nimic, se prăpădea de râs în pâlnia receptorului. Nu te schimbi deloc! îmi spuse. Ce mai puteam replica. Am pus telefonul în furcă. Cum interpretaţi dumneavoastră, stimată domnişoară, această comportare? Un om îşi oferă serviciile şi i se răspunde cum i se răspunde! Nu-i nimic, continuă directorul, toate acestea au avut şi o urmare. La alegeri situaţia s-a mai schimbat. N-a mai avut atâţia simpatizanţi şi bunul meu frate, fierarul, a fost cu greu reales preşedinte. Încă o întâmplare de acest gen şi Scheldrup Johnsen va pune mâna pe putere!

Credeţi? întrebă domnişoara d'Espard.

Da, sunt sigur că aşa se va întâmpla. Doar ştiu care sunt relaţiile! Directorul dădu din cap cu importanţă.

Domnişoara dădea semne că ar fi vrut să plece. Dar directorului abia i se deschisese pofta de povestit. Evenimentul acela nu-i ieşea din cap. Continuă: Dacă ar fi fost după fratele meu, nu s-ar fi dat niciun banchet şi niciun bal. Cum ar fi putut accepta familiile mai răsărite din oraş una ca asta? Din fericire, îl avem pe consul. Un om cultivat, ce-i drept fără pregătire universitară, dar care cunoaşte limbi străine şi pe deasupra mai e şi bogat.

Da, spuse domnişoara.

A ştiut să speculeze situaţia. Chiar şi alegătorii spuneau: Fără consul am fi ajuns de râsul ofiţerilor. Toţi recunoşteau asta. Ah, setea poporului de a se ridica nu este deloc de neglijat, până şi cei care trăiesc în hrubele cele mai adânci tânjesc după înălţime. Fratele meu, fierarul, poate să mai asmută o vreme clasele inferioare împotriva noastră, să le facă să râdă de noi, care ne-am vlăguit puterile studiind toată viaţa, dar când e vorba de ceva deosebit, să explici o carte sau să redactezi un răspuns la o scrisoare din străinătate, atunci se apelează la noi. Am mai întâlnit asemenea cazuri. Cu câţiva ani în urmă, un renumit profesor din Suedia – nu vreau să-i rostesc numele – a

încercat tot ce i-a stat în putinţă ca să înnăbuşe orice respect faţă de cultură şi ştiinţă, respect pe care noi, intelectualii, îl cultivăm de secole în generaţiile care ne urmează. Ce satisfacţii ar fi putut avea de pe urma asta, nu înţeleg. Susţinea că pentru a fi oameni adevăraţi, copiii nu trebuie să-şi piardă timpul, de la şase la douăzeci de ani, făcând lecţii. Mă întreb, oare, în acest caz, ce ar trebui să facă bieţii copii? Aveţi dumneavoastră vreo idee?

Nu, răspunse domnişoara.

Vedeţi! Savantul cu pricina găsea că şi manualele sunt prea mari şi prea încărcate cu conţinut didactic: copiii buchisesc prea mult şi până la urmă nu mai ştiu nimic! Aţi mai pomenit una ca asta? Lucrurile stau exact invers. Cu cât ştii mai mult, cu atât buchiseşti mai mult. Vorbea cu dispreţ despre conferinţele de popularizare a ştiinţei, despre universităţile populare şi, în general, despre ridicarea culturală a poporului. Doar datorită progresului ştiinţei şi tehnicii s-a născut acest respect mistic, o adevărată superstiţie pentru tot ce se cheamă cultură, afirma el în lucrările sale. Nu se sfia să numească acest respect o superstiţie! Şi profesorul mergea şi mai departe, susţinând că singurul lucru pe care ar trebui să-l facă tineretul ar fi să muncească, în loc să-şi bată capul să înveţe pe de rost cantităţi întregi de materie moartă. De parcă studiul nu ar fi muncă! Doamne, cât m-am mai muncit eu să învăţ atâtea pe de rost! exclamă directorul patetic. Profesorul acela făcea o gravă eroare, confunda dezvoltarea cu orientarea: Mai multe şcoli şi mai multe discipline specializate atât pentru băieţi, cât şi pentru fete! Cum putea avea dreptate el, care se afla de cealaltă parte a baricadei, împotriva noastră, cei care susţineam cu toţii acelaşi lucru? Oricum şi-a primit, la timp, răspunsul. Vreţi să vă spun ce s-a întâmplat?

Dacă nu e prea mult, domnule director...

Cum să fie prea mult, nici vorbă! E foarte interesant. Nu ştiu, dacă vă amintiţi că, acum câtva timp, ziarele au publicat o dezbatere aprinsă, despre pregătirea intelectuală superioară a femeilor. Cunoaşteţi poziţia mea în această

privinţă. Eu îmbrăţişez punctul de vedere umanist, liber şi generos, potrivit căruia femeia are acelaşi drept la educaţie şi dezvoltare spirituală ca şi bărbatul. Apăreau mereu declaraţii pro şi contra, nu puteam să mai amân, trebuia să-mi spun cuvântul. Poate că asta se şi aştepta de la mine, doar sunt un nume! Atunci m-am apucat să scriu. Nu menajam pe nimeni, articolul meu era foarte hotărât. Şcoală şi iar şcoală! susţineam eu. S-au ridicat glasuri în favoarea muncii fizice şi împotriva instrucţiei şcolare. Confuzie şi demagogie! Nu vreau să denigrez cu nimic munca. E foarte bine ca femeile să înveţe grădinăritul. Dar verbele a găti, a coase, a dansa şi a face gimnastică au devenit pentru majoritatea dintre ele substantive şi aceasta le face superficiale şi frivole. Cinste mâinilor şi lucrului manual, dar spiritul să fie pe primul loc! Nu vreau să insist mai mult asupra celor patru verbe, spuneam în articol, dar am impresia că educaţia tinerelor fete este azi mai ameninţată ca oricând. Nu mă refer aici la acelea care reuşesc să se strecoare într-o şcoală pentru băieţi, să-şi dea bacalaureatul şi să ocupe diferite funcţii, mă gândesc la celelalte. Ce să înveţe acestea pentru a putea face faţă nobilei misiuni de mamă şi de stăpână a căminului? Spiritul trebuie să fie fie pe primul loc! repet convingător. Ele trebuie să primească o educaţie complexă în domeniul limbilor străine, a literaturii, a artei şi esteticii, trebuie să-şi însuşească cunoştinţele de bază despre muzică. De ce? Pentru că altfel ar fi neajutorate în faţa străinilor. În prezent tinerele fete manifestă o tentaţie puternică de a pleca în străinătate şi au posibilitatea să o şi facă. Din păcate, le lipseşte pregătirea necesară pentru a putea să se bucure, din plin, de o călătorie peste graniţă. Acesta a fost, în linii mari, obiectul articolului meu. Bineînţeles, ca orice rezumat, este foarte aproximativ. Textul era plin de aluzii subtile împotriva profesorului suedez, mici înţepături, care, aşa sper, l-au pus puţin pe gânduri. În orice caz am avut satisfacţia că, după câte ştiu, nu a încercat, nici până azi, să-mi răspundă.

Tăcere.

Ce spuneţi de asta, stimată domnişoară?

Desigur, ştiţi, pentru mine e greu... Nu înţeleg mare lucru...

Iată un răspuns foarte frumos, exclamă directorul. Dacă toţi ar răspunde aşa, atunci noi am fi lăsaţi să decidem, noi care ne-am ocupat treizeci de ani cu această problemă şi e normal să o cunoaştem cel mai bine. Vedeţi, dumneavoastră aveţi experienţa practică în această chestiune, şi tot nu ne contraziceţi. Nu-i aşa? În acest moment aţi devansat întru câtva nivelul general al doamnelor noastre, aveţi un atu, deoarece aţi urmat o şcoală şi aţi învăţat franţuzeşte. Ce profit aţi fi avut, de pe urma călătoriei dumneavoastră în Franţa, dacă nu cunoşteaţi limba? O, nimeni nu poate să meargă atât de mult la şcoală şi să buchisească atât, încât să ajungă, în cele din urmă, să nu mai ştie nimic. Profesorul suedez se înşală.

Tăcere.

De data aceasta nu aţi venit cu băieţii, domnule director, spuse domnişoara.

Nu. Ei au fost astă toamnă aici şi nu e bine să-i răsfăţ din cale-afară. Trebuie să înveţe şi iar să înveţe, să ajungă bărbaţi vrednici, care să ştie să se afirme în societate. Din păcate nu sunt prea dornici de învăţătură, cum am fost eu, când eram copil, dar cu timpul se vor schimba.

Zilele nu erau prea frumoase pentru domnişoara d’Espard. Deşi era Crăciun, ea nu avea de ce să se bucure. Nu-şi găsea nicăieri rostul, se simţea o intrusă. Nici atmosfera din sanatoriu nu avea intimitatea de odinioară. Florile cumpărate anul trecut mai existau încă, dar erau ofilite şi chircite. Palmierul din salon se făcuse cenuşiu de atâta praf şi vârfurile îi erau tăiate. Nu avea ea un spirit gospodăresc prea dezvoltat, dar acel instinct, pe care îl are orice femeie, o făcea să pună ordine în ziare, pe masa din salonul pentru fumat, şi să-şi atârne mereu o creangă de molid verde deasupra oglinzii. Mai avea şl cărţile franţuzeşti, cu coperţi galbene, dar pe pereţi nu atârnau

alte podoabe decât rochiile ei.

Nu putea să stea toată vremea în casă. Dar unde să se fi dus? La director şi iar la director? Fireşte. Nu era el mai rău decât atâtea lucruri plictisitoare. Noii veniţi nu erau mulţi, avocatul greşise calculul. Făcuse, ce-i drept, reclamă în ziare, scoţând în evidenţă confortul, pârtiile de schi, patinoarele şi viaţa în aer liber, dar toate acestea nu reuşiseră să-i atragă decât pe câţiva băieţandri cu pantaloni bufanţi şi expresii obraznice. Sosi şi un ziarist tânăr care dorea să scrie nişte reportaje despre sărbătorile Crăciunului în munţi. Niciunul nu prezenta interes pentru domnişoara d'Espard. Bertelsen nu-i mai acorda nicio atenţie. Pe doamna Ruben o găsise întotdeauna incompatibilă cu felul ei de a fi. Domnişoara Ellingsen îi scăpase. Nu-i mai rămânea nimic altceva decât stâna şi Daniel.

Domnişoara d'Espard se repezi, în seara de Crăciun, până la iubitul ei şi-i dărui o bancnotă roşie iar Martei, una galbenă. Cei doi se bucurară ca nişte copii şi îi făgăduiră să-şi cumpere amintiri minunate din banii primiţi. Mintea practică a lui Daniel se şi puse în mişcare; se gândi să-şi cumpere imediat, ca amintire, un cal. Asta îşi dorea cel mai mult. Chiar a doua zi de Crăciun va coborî în sat să vadă dacă nu găseşte un animal tânăr şi frumos în gospodăria prietenului său Helmer. Ştia Daniel că cine îşi cumpăra iarna un cal îl lua pe un preţ de nimic. Oamenii se plângeau că nu mai aveau nutreţ pentru vite, dar şura lui Daniel era plină, de când îşi vânduse taurul toamna trecută.

Când domnişoara veni din nou la stână, peste câteva zile, Daniel era plecat să încheie târgul pentru cumpărarea calului. Ea nu avu răbdare să-l aştepte şi se întoarse la sanatoriu şi, fireşte, la directorul Oliver.

Doctorul, inginerul şi avocatul tocmai veneau din expediţia lor. Doctorul mătura podeaua cu pana de la pălărie şi era foarte aferat: Se va face lumină, nu-i aşa, domnule inginer? Lumină în fiecare cameră din Torahus, fiecare fereastră va străluci. Când vom fi sus pe stâncă, la picioare ni se va aşterne un cer plin de stele!

Doctorul era inepuizabil.

Din păcate, eu nu voi mai putea să aştept până atunci, spuse domnişoara. N-am să apuc deci lumina electrică.

Cum aşa, vreţi să ne părăsiţi? întrebă avocatul. Îmi pare foarte rău.

Tuturor ne pare rău, spuse doctorul.

Directorul Oliver se mulţumi să încuviinţeze din cap.

Şederea mea aici devine mult prea costisitoare, declară domnişoara. După Anul Nou plec.

Înapoi la Kristiania sau poate...

Nu, la Daniel. La stână.

Toţi rămaseră muţi.

Puteţi locui acolo? întrebă doctorul.

De ce nu? Îmi pune la dispoziţie odaia cea nouă şi mâncare din belşug.

Avocatul îşi regăsi umorul: Important este că vă putem păstra totuşi, stimată domnişoară, aici în munţi. Şi dacă o să aveţi nevoie de o mică variaţie, veţi fi oricând binevenită la noi!

Bertelsen se ataşă grupului. Într-un colţ se afla negustorul de mărunţişuri, Ruud, care răsfoia un ziar. Poate nici nu-l interesa ceea ce se discuta sau poate că, dimpotrivă, căuta să prindă fiecare cuvânt. Ruud părea gânditor şi fără chef de vorbă. Bertelsen nu era în apele lui, deoarece domnii plecaseră, fără el, să inspecteze iazurile. Doar avea şi el un cuvânt de spus aici. Şi, mă rog, de unde veţi lua bani pentru instalaţia electrică? întrebă ironic.

O să găsim noi o soluţie, i-o reteză avocatul. Ne veţi ajuta şi dumneavoastră, poate şi alţii. Doar n-o să ne speriem acum de nişte bani acolo.

Eu, unul, nu vă ajut, strigă Bertelsen, m-am săturat! Aici mi-a fost băgat pe gât un bursier, care mă costă o avere, şi pe deasupra a mai trebuit să preiau şi o mulţime de acţiuni. Nu mă tentează să merg mai departe.

Avocatul i se adresă, de data asta, pe un ton prietenos şi reţinut: Ce păcat. Poate doriţi să vă vindeţi totuşi acţiunile?

Ştiu eu? Le-aş vinde, dacă mi-aţi găsi un cumpărător!

Avocatul îl întrebă calm: Aveţi la dumneavoastră acţiunile?

Aici? Nu, răspunse Bertelsen surprins de tonul avocatului. Dar presupun că nu aveţi deocamdată niciun cumpărător.

N-ar trebui să faceţi anticipări pripite.

Aşa, murmură Bertelsen, vădit stânjenit. Foarte bine. Dar acţiunile nu le am la mine, firește. Casa mea de bani e plină de hârtii, pe care nu le pot purta permanent asupra mea, nu?

De acord. Dar puteţi să le trimiteţi la momentul oportun.

Sigur că pot. Sper însă că nu e nicio grabă. Doar am venit aici să serbez Crăciunul.

Cât a durat această discuţie, Ruud a stat tot timpul cu nasul în ziar, ascuns în colţişorul său. Acum tuşeşte puţin, împătureşte ziarul şi părăseşte salonul.

Te pomeneşti că ăsta vrea să cumpere acţiunile, întreabă Bertelsen făcând semn spre cel ce ieşise. V-a făcut vreo ofertă în acest sens?

Avocatul îi răspunde cu acelaşi ton amabil, că dacă s-ar ivi ocazia, numai dacă s-ar ivi ocazia, el însuşi ar fi dispus să cumpere acţiunile, în calitate de comisionar. Nu i-a spus mai mult, dar nici nu i-a ascuns intenţia de a cumpăra pentru acest neînsemnat negustor de mărunţişuri, pentru acest Ruud, care ascultase acolo, în colţul lui, tăcut şi îmbuibat de banii agonisiţi, toată discuţia.

Bertelsen nu mai avea ce spune. Partea proastă era că pierduse sanatoriul din mână şi prietenia avocatului. În această situaţie nu mai putea face presiuni pentru rezolvarea problemelor băneşti ale doamnei Ruben. Îl pândi pe avocat, când acesta era singur, şi-l întrebă prieteneşte, cu glasul scăzut, dacă nu ar exista o soluţie s-o ajute pe doamna Ruben. Avocatul îl ascultă cu atenţie. Tot timpul fusese o gazdă ireproşabilă, tot timpul îl tratase ca pe un vechi amic, aproape ca pe un prieten: era oare obligat să plătească luxul şi cheltuielile nemăsurate ale oaspeţilor? Se temea că nu ar fi corect să conducă un sanatoriu în acest fel. Regret, domnule Bertelsen, vă rog să mă scuzaţi, dar nu se poate!

Bertelsen fu nevoit să se recunoască înfrânt. Pierduse şi

era obligat să apară în faţa doamnei ca unul care nu mai avea aici niciun cuvânt de spus. Ultimul incident părea o piedică decisivă pentru el. Toate planurile sale căzuseră baltă.

Avocatul tăcea şi se gândea, aşteptând ca vorbele sale să-şi facă efectul. Reflectă aşa, clipind, din când în când, din ochi. Vorbi din nou: Nu, nu, unde aş ajunge dacă aş conduce sanatoriul după preferinţe? Ar fi cu totul altceva dacă doamna ar fi dispusă să se revanşeze într-o formă sau alta. Atunci am putea să ne mai gândim. Ţinea doamna Ruben, foarte mult, să îşi recupereze cheltuielile?

Bertelsen îi răspunse că doamna consul era o persoană putred de bogată. Nu stătea ea în câţiva bănuţi. Totuşi, oricine putea să-şi dea seama că pierderea inelului o supărase şi, prin recuperarea cheltuielilor, nu urmărea decât să-şi restabilească echilibrul interior, să se transpună, din nou, în situaţia în care fusese înainte de a intra în posesia acelei bijuterii unice.

Aţi făcut o analiză deosebit de subtilă, spuse avocatul, plin de admiraţie. Tot ce mi-aţi dezvăluit aici merită să fie pus în valoare. Credeţi că doamna ar accepta să i se ia un interviu?

Un interviu?

Da. Este atât de delicată, de suplă, a devenit o frumuseţe, un crin. De ce nu am accepta ideea că transformarea ei s-ar datora şederii şi tratamentului făcut la Torahus.

Bertelsen nu mai avea replică.

Mă gândeam că poate e dispusă să recunoască faptul că îşi datorează frumuseţea efectelor miraculoase ale sanatoriului. Că numai acesta o ajutase să slăbească, făcând-o din nou graţioasă ca o adolescentă.

Nu ştiu ce să spun, rosti încurcat Bertelsen.

Înţeleg, dar nu mi se pare imposibil.

Cherestegiul începu să privească practic lucrurile, de aceea îi promise: O voi întreba.

Vă rog să faceţi asta pentru noi. Şi spuneţi-i, totodată, că efectul se datorează în primul rând apei, apei de aici în

combinaţie cu aerul şi cu condiţiile de viaţă, cura în general, care are efectele acestea binefăcătoare. Spuneţi-i doamnei toate acestea. Este o femeie inteligentă şi va înţelege.

Şi dacă nu e cazul? Dacă doamna Ruben a flămânzit, pur şi simplu, ca să slăbească?

Vreţi să spuneţi că atunci nu ar mai exista nicio bază obiectivă pentru un interviu? Cu atât mai bine. Dacă distinsa doamnă a flămânzit ca să slăbească, de ce n-ar încerca şi alte femei acelaşi remediu, combinat cu apa de aici. Nu văd de ce acest amănunt ar încurca lucrurile. Admiţând că sanatoriul nu ar avea nici cea mai mică contribuţie în transformarea doamnei consul, chiar şi atunci interviul ei ar fi o reclamă bună pentru o casă de sănătate, aici în munţi. Înţelegeţi, un interviu, în sine, ne face servicii. De fapt, am putea enumera foarte multe cure miraculoase. Exemple s-ar găsi. Directorul Oliver, de pildă, pentru nervi, sinucigaşul Magnus, pentru restabilirea psihicului, contele Fleming, pentru ameliorarea bolilor de plămâni ş.a.m.d. Dacă la toate acestea o mai adăugăm şi pe doamna Ruben, cu silueta ei neaşteptată, am putea să le redăm speranţa multor nefericiţi.

Cine o să-i ia interviul?

Tocmai acum se află aici un tânăr, care colaborează la trei reviste, una din Kristiania, una din Stockholm şi una din Copenhaga, trei publicaţii foarte prestigioase.

Am să vorbeasc cu doamna, spuse Bertelsen.

Vă rog să o asiguraţi că, în acest caz, sanatoriul se va simţi onorat să-i poată satisface dorinţa, făcând-o să uite îngrozitoarea întâmplare cu escroaca aceea.

XI

OAMENII SE TÂRAU, SE TÂRAU UNII ÎNCOACE, alţii încolo. Uneori se târau împreună, alteori se întâlneau şi niciunul nu voia să se dea la o parte. Erau şi cazuri când unul se căţăra pe cadavrul celuilalt. Era firesc. Doar erau oameni.

Avocatul Rupprecht nu dorea răul nimănui. Dacă, să

spunem, din întâmplare, câştigase în faţa cherestegiului Bertelsen, nu voia să se arate triumfător, dimpotrivă, prefera să treacă peste acest amănunt; îl indispunea faptul că celălalt pierduse. Scoate acţiunile! Da. Dar nu-i făcea plăcere să procedeze astfel cu un oaspete, nu-şi freca mâinile şi nu râdea încântat.

Negustorul de mărunţişuri, domnul Ruud, veni să-l întrebe cum rămâne cu Bertelsen şi cu afacerea lor.

Avocatul nu ştia nimic în plus, faţă de ceea ce ascultase, el însuşi, în salonul pentru fumat.

Negustorului i se păru suspectă ezitarea cherestegiului de a aduce acţiunile. Poate că ele nici nu puteau fi aduse!

Cum aşa?

Poate erau depuse. Tânărul Bertelsen o fi făcut nişte împrumuturi în contul lor.

Bănuielile lui Ruud îl speriară puţin pe avocat. Spera, din toată inima, ca situaţia firmei „Bertelsen şi Fiul“ să nu fie atât de alarmantă.

Aşa era avocatul, bun şi drept, un spirit care ştia să le împace pe toate. Cel mai mult îi plăcea când oaspeţii erau de aceeaşi părere şi când nu se căţărau unul peste cadavrul celuilalt.

Nici Ruud nu voia, cu orice preţ, să intre în posesia acţiunilor. Negustorul nu era omul cel mai rău, nu era un criminal, un diavol... nici vorbă de aşa ceva. Când umbla, ţinea ochii în pământ şi, dacă găsea un ac cu gămălie pe covor, îl aşeza, în mod ostentativ, pe masă, în faţa celui care îl pierduse. Era un bărbat cu barba căruntă, tunsă cochet, purta un inel pe deget şi era destul de înstărit pentru a fi cinstit. Ce să fi făcut el cu acţiunile? Nu putea să nu recunoască faptul că norocul îl ajutase să-şi simtă portofelul plin şi să poată astfel domoli puţin orgoliul tânărului Bertelsen, care refuza să-l cunoască şi să-l salute, deşi, slavă domnului, era şi el o persoană respectabilă. Tatălui acestuia îi dorea, în schimb, numai bine, da, bătrânului Bertelsen, care fusese odată la Ruud să-i ceară sprijinul şi el i-l dăduse.

Aşa era negustorul de mărunţişuri Ruud.

Totuşi avocatul Rupprecht avea un ascendent asupra celorlalţi. Bunăvoinţa sa îi cucerea pe toţi. Organiză o mică reuniune cu băuturi şi mâncare în salon şi invită pe fiecare, din cei ce treceau pe acolo, să ia loc. E Crăciun, spuse el, şi nu avem niciun motiv să nu ne simţim bine. O rugă pe profesoara de muzică să cânte „Marşul Torahus“ şi el ţinu un discurs în cinstea compozitorului absent: cândva acest tânăr a fost sufleteşte legat de sanatoriul nostru, cânta dumnezeieşte, dar era chinuit de nostalgia străinătăţii, ceea ce el, avocatul, a înţeles întotdeauna, fără însă să-l fi putut sprijini şi material. Atunci a apărut un bărbat care avea şi posibilităţi şi bunăvoinţă. Tânărul artist a fost ajutat să plece departe, peste mări şi ţări, în lumea cea mare. Pentru această faptă măreaţă, el, avocatul, ridica paharul în sănătatea domnului Bertelsen.

Toţi se sculară în picioare şi băură în cinstea acestuia.

Oare ce urmărea avocatul Rupprecht lăudând generozitatea cherestegiului? Nimic, nimic rău. Dorea doar ca Bertelsen să se simtă pentru o clipă în largul său. Era Crăciun şi cherestegiul era un oaspete care fusese umilit.

În aceeaşi zi avocatul îşi găsi timp şi pentru domnişoara d'Espard. Păcat că vreţi să ne părăsiţi, stimată domnişoară. Sunteţi una din cele mai vechi cunoştinţe ale noastre şi ne sunteţi tuturor foarte dragă.

Domnişoara zâmbi.

Chiar trebuie să ne despărţim? Plecaţi cu adevărat, este hotărât?

Da.

Dacă se putea amâna, vă propuneam ceva. Spuneaţi că o şedere prelungită ar fi prea costisitoare pentru dumneavoastră. În această situaţie sanatoriul ar putea găsi o soluţie, dacă doriţi.

Mulţumesc, dar trebuie să plec... este, cum spuneţi dumneavoastră, hotărât!

Bine, bine, spune avocatul zâmbind, tinereţea vrea să-şi ia zborul. Dar, să nu uitaţi, veţi fi întotdeauna bine-venită în acest cuib!

Făcu înconjurul sanatoriului, vorbi cu toţi vizitatorii,

cercetă grajdurile şi staulul, se întreţinu cu slugile. Şi faţă de acestea avocatul era prietenos şi sociabil. Tocmai atunci apăru şi inspectorul Svendsen care îşi exprimă o dorinţă ridicolă: Ce aţi zice, dacă v-aş ruga să-mi acordaţi titlul de „director“?

Director? întrebă uluit avocatul. Îl privi lung pe inspector, dar îşi aminti imediat că era Crăciun şi că bătrânul marinar probabil se cam cherchelise.

Da, spuse Svendsen. Oamenii vin la mine şi mă întreabă dacă nu sunt eu directorul. Nu, răspund eu. Bine, dar atunci unde e directorul? sunt întrebat. Şi atunci stau în faţa lor şi nu ştiu ce să spun.

Da, da, îl aprobă avocatul şi căzu pe gânduri. De ce or fi vrând toţi oamenii ăştia să vorbească neapărat cu un director?

Păi, de unde să ştiu eu. Ce, parcă elveţianul nu este un adevărat director în staulul vacilor, şi poştaşul nu are un şnur de aur la chipiu?

Aşa e, aveţi dreptate. Numai că nu ştiu, nu cred că se poate să fiţi director, dragă Svendsen. Nu cred. Doar ştiţi foarte bine, că dumneavoastră, care cunoaşteţi engleza şi aţi cutreierat lumea întreagă, sunteţi aici, în sanatoriu, al doilea om după doctor.

Am pus, doar aşa, o întrebare, spune Svendsen scurt şi se întoarce să plece. Se vede clar că este puţin ofensat.

Avocatul nu vrea să-l rănească şi îi explică: Vedeţi, dragă Svendsen, dumneavoastră sunteţi inspector peste întreg sanatoriul, şi oaspeţii noştri tocmai de un asemenea bărbat au nevoie. De unde să luăm noi un inspector atât de priceput, dacă dumneavoastră deveniţi director? V-aţi gândit la asta?

Aşa era avocatul.

În cele din urmă reuşi s-o convingă şi pe doamna Ruben. Ea acceptă să i se ia interviul şi obţinu în schimb recuperarea cheltuielilor făcute în contul „prinţesei“. Interviul ieşi într-adevăr excelent, fără exagerări. Doar câteva cuvinte despre apa de la Torahus, acest miraculos remediu pentru slăbire. Nu se făcea nicio afirmaţie

ostentativă, doar câteva cuvinte fireşti, spuse în cursul unei discuţii întâmplătoare cu un ziarist. Totul era în ordine. Doamna Ruben era mulţumită, domnul Bertelsen era mulţumit, avocatul nu avea niciun motiv să nu fie şi el mulţumit. Amabilitatea şi bunăvoinţa acestuia din urmă sunt o adevărată binefacere. Nici atunci când se întoarce sinucigaşul, avocatul nu îl admonestează că a provocat agitaţie în sanatoriu prin dispariţia sa, nu, avocatul e prietenos, îi face cu ochiul surâzând şi îl invită să intre, pentru o clipă, în salon şi să servească ceva: Cât aţi fost plecat? Mi se pare, că de azi dimineaţă. Şi aţi făcut tot drumul de la gară pe jos? Am să spun să vi se pregătească imediat mâncare caldă.

Da, sinucigaşul apăruse iar. Acum, în ultima zi a anului, se întorcea să înceapă un an nou în munţi. Era tăcut şi descurajat, se ascundea, le întorcea tuturor spatele, ca să nu fie obligat să salute. Avea aerul că se ruşina de ceva. Atât de crispat nu mai fusese de mult. Atitudinea lui amintea de primele zile pe care le petrecuse în sanatoriu, de vremea aceea când se măcina în el şi îşi făcea planuri de sinucidere. Deodată, avu o reacţie neaşteptată. Ceva îi spunea că trebuie să ia o înfăţişare mai îngrijită. Urcă imediat în camera sa şi se bărbieri. Îşi puse la butonieră o floare roşie, un ochiul-boului, care arăta de parcă o găsise atunci în buzunar. Spânzura la reverul hainei sale, trăgând să moară. Apoi coborî şi i se aduse mâncarea. Îi ceru scuze slujnicei, că a venit atât de târziu la masă.

Simţea nevoia să termine cât mai repede, dar veni doctorul şi se aşeză chiar în faţa lui. Nu părea supărat pe el, dimpotrivă, căuta să-l distreze. Îi povesti că, în scurt timp, vor avea lumină electrică la sanatoriu.

Aşa, spuse sinucigaşul.

O mare incandescentă, ce spun, un adevărat incendiu. De pe stâncă vom putea citi corespondenţa; închipuiţi-vă câtă lumină!

Da, spuse sinucigaşul.

Sunt sigur, domnule Magnus, că toate acestea vă interesează mai mult decât lăsaţi să se vadă.

Nu mă interesează deloc.

În seara asta vom sărbători Anul Nou cu „Marşul Torahus“, continuă doctorul.

Tăcere.

Ştiţi că la vară trebuie să construim? Nu găsiţi că începutul este mai mult decât promiţător, dacă suntem puşi în situaţia de a ne extinde? Nu e vorba doar de încăperile nefinisate. Trebuie să construim corpuri noi de clădire. Aglomeraţia din toamna trecută ne-a demonstrat că nu avem locuri destule.

Tăcere.

Aţi văzut că ne-am procurat şi un steag?

Da.

Singuri trebuie să ne facem faima, să devenim primul sanatoriu din ţară. Drumul care duce la gară va deveni în curând o şosea asfaltată. Persoane importante vor veni până la noi, notabilităţi cu echipaj personal şi suită, bogătaşi care vor reţine etaje întregi.

Am impresia că vă pregătiţi pentru o viaţă lungă, spuse sinucigaşul pe un ton lugubru. Doctorul nu se aşteptase la o asemenea replică. Să trăiesc mult? Bineînţeles, de ce nu? Şi apoi, fie că trăim mult sau puţin, viaţa ne obligă să facem tot ce ne stă în putinţă.

Cine a spus asta?

Eu mi-o spun mie. Nu e o simplă vorbă aruncată în vânt. Când o să murim, vor veni alţii după noi.

Ca să moară şi ei, nu?

Exact, ca să moară şi ei. Asta e legea.

Şi ce rost mai are atunci totul?

Totul este ordinea, viaţa, aşa este de când lumea.

Nu, totul este moartea, spuse sinucigaşul.

Ca să nu-şi irite pacientul, atât de tulburat de propriul său destin, doctorul zâmbi cu înţelegere, fără să-l mai contrazică.

Cum vor sfârşi toate astea? continuă sinucigaşul. Când vor sfârşi? De ce nu se sfârşeşte odată această distrugere veşnică? Oricum, tot nu se schimbă nimic. Şi ce sens au toate? Curată nebunie, fără oprire!

Îşi termină masa şi vru să plece, dar doctorul îl opri. Discuţia lor ar fi putut să fie mai scurtă, dar doctorul găsea mereu ceva de spus: Excursia nu v-a făcut bine.

De unde ştiţi?

Ca orice doctor, am şi eu reperele mele.

Doctor! îl îngână sinucigaşul. Cum stăm cu digestia, aici în spital?

Îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar sunteţi mult mai rău ca înainte de călătorie. Făceaţi mai bine dacă nu plecaţi.

Întreruperea medicamentelor este indicată?

Nu, spuse doctorul. E timpul să fiţi ca toţi ceilalţi, domnule Magnus, sănătos şi voios ca noi toţi. Proasta dispoziţie nu are niciun rost. Beţi mai bine un păhărel şi o să vă simţiţi ca renăscut. În ultima vreme eraţi atât de activ, de vioi. Cine v-a pus să faceţi această excursie?

Viaţa, ceea ce numiţi dumneavoastră viaţă.

Viaţa! repetă doctorul. De ce vreţi să o faceţi mai urâtă decât este. Viaţa e bogată, este extraordinară, ar trebui să ne bucurăm de ea şi să ne cruţăm zilele de atâta venin.

Et caetera, et caetera... Toate astea le-am mai auzit. V-aţi oprit, măcar o singură clipă, să reflectaţi? Cu siguranţă că aţi văzut spaima şi sfârşitul pe feţele altora, în ochii lor tulburi, dar aţi simţit vreodată tot acest chin zbătându-se în pieptul dumneavoastră? V-aţi aflat vreodată singur, în mijlocul unui lac, strigând disperat după ajutor?

Pentru aşa ceva trebuie să ai timp. Eu lucrez, mă străduiesc după puterile mele.

Da, ne străduim, fiecare după puterile sale. Doamne, cum ne mai străduim! Şi toată truda ne duce, pe toţi, mai curând sau mai târziu, la groapă. Singurul care nu se gândeşte la nimic este nebunul voios. El se crede deasupra tuturor lucrurilor pentru că uită.

Dar unde ajungem dacă ne gândim la toate astea?

La moarte.

Şi dacă le uităm?

La moarte.

Deci...

Unul are o bucurie nebunească în plus, pentru care celălalt nu-l invidiază.

După o clipă de gândire doctorul răspunse: Bucuria de care vorbiţi e bucuria de a suporta viaţa. Mie nu mi se pare deloc nebunească.

Sinucigaşul nu-l mai asculta: Vorbeaţi de ordine. Spuneţi-mi, ne stimulează ordinea vreodată, ne dă ea curaj, atunci când încercăm să facem binele? Nu, ordinea e aceeaşi, dintotdeauna: oarbă, neîndurătoare, inaccesibilă.

Pentru Dumnezeu...! exclamă doctorul, dar se opri la mijlocul frazei.

Doctor, spuneaţi. Construiţi, extindeţi sanatoriul, de ce? Venim aici din răsărit şi apus, unii vin de foarte departe, nu suntem decât îngenunchiere şi rugă, toţi căutăm vindecarea, dar nimeni nu e ajutat, moartea ne ia pe toţi.

De data aceasta doctorul nu-şi mai putu reţine zâmbetul: Vorbiţi ca din biblie... răsărit şi apus...

Sinucigaşul nu se lăsă intimidat. Îşi scoase ghearele şi deveni foarte direct: Aţi pus multe afişe, domnule doctor, cât am fost plecat? Ni se atrage atenţia ca, după ora zece seara, să călcăm cu grijă, spre a nu deranja bietele victime ale vieţii, ţintuite la pat! Ni se mai pune în vedere să umblăm atenţi cu focul, să stingem lămpile şi lumânările spre a nu-i incinera pe cei pe jumătate morţi!

Ha, ha, ha! râse doctorul puţin forţat. Dar acum ascultaţi ce are de gând să facă: S-a hotărât să meargă la miezul nopţii pe gheaţă, să-şi încerce patinele noi. Asta o să facă doctorul. Găseşte că un An Nou nu poate fi întâmpinat mai bine. Ar trebui să veniţi cu mine! O să avem şi lună plină.

Pe hol există un afiş precum că trebuie să fiu la ora zece în pat.

În noaptea de Anul Nou aveţi dispensă de la doctor.

Sinucigaşul urcă în camera sa, se întinse pe pat şi adormi, sau se prefăcu doar că doarme, până ce sună clopotul pentru masa de revelion. Atunci se îmbrăcă şi coborî în grabă scările.

Salonul era plin de oameni. Toţi în ţinută de gală.

Sinucigaşul avea la butonieră tot floarea aceea, care se veştejise de tot.

Doctorul ţinu din nou un toast. Era neobosit. Le mulţumi tuturor celor prezenţi pentru amabilitatea cu care l-au înconjurat anul trecut, şi îi ură fiecăruia şi mai multă bucurie în anul care vine. Ce altceva se putea spune într-o asemenea ocazie? Erau cuvintele cele mai potrivite. Nimeni n-ar fi putut să le rostească mai bine decât doctorul Öyen. Avusese şansa să vorbească el. Ca să fie mai amuzant, strecură o mică poantă care stârni hohote de râs. Directorul, avocatul Rupprecht ar fi ţinut, cu siguranţă, un discurs mult mai emoţionant. Era de ajuns să-i priveşti mâinile ca să-ţi dai seama cât de netede şi prospere i-ar fi fost cuvintele. Aici doctorul făcuse o gafă. Furat de bucuria succesului se gândise mai mult la auditoriu decât la orgoliul directorului. În continuare muzică, printre altele „Marşul Torahus“ şi, în sfârşit, împărţirea felicitărilor de Anul Nou care sunt în număr foarte mare, anunţă el.

Oaspeţii se adunară la cafea şi prăjituri. Profesoara de pian interpretă piesele obişnuite şi psalmul de Anul Nou fu cântat de toată lumea. Apoi se împărţi corespondenţa.

Nu erau chiar aşa de multe felicitări, dar poate tocmai de aceea bucuria celor care nu fuseseră uitaţi era şi mai mare. Mesaje de afecţiune, venite de dincolo de zidurile sanatoriului, un teanc de ilustrate şi scrisori pe care sora şefă îl pusese deoparte, păstrîndu-l pentru acest moment. Doctorul primi câteva felicitări, negustorul de mărunţişuri Ruud o scrisoare, doamna Ruben cinci vederi, domnişoara d’Espard nimic. Domnul Magnus! strigă sora şefă. Acest fapt stârni rumoare. Sinucigaşul făcu câţiva paşi înainte. O ilustrată. O cercetă plin de curiozitate. Pipăi marginea să vadă dacă nu cumva sunt două şi se retrase întristat într-un colţ. Celelalte felicitări erau adresate personalului de la sanatoriu. Fiecare fată primise mai multe. Erau felicitări de Crăciun întârziate, vederi din America şi altele. Sora şefă termină tot ce avea de împărţit.

Oaspeţii petrecură o vreme, apoi jucară jocuri de societate sau cărţi, după care inginerul recită poezii din

memorie. Declama bine. Îl rugară să continue şi el le făcu pe plac, până când îşi epuiză tot repertoriul. Trecu apoi la scamatorii. Cunoştea o mulţime de trucuri cu cărţi de joc. Toţi se mirau că nu se făcuse actor şi el le mărturisi că de fapt acesta fusese visul lui, dar... Tăcere. Ce, parcă un inginer priceput era de lepădat? Avocatul Rupprecht îl ajută să depăşească momentul critic.

În sfârşit fiecare se retrase în camera sa.

Era în jur de zece. Ora de culcare a burghezului. Domnişoara d'Espard ieşi cu sinucigaşul. La fel am făcut şi în seara de Crăciun, spuse ea, vrând să-l smulgă din starea lui de depresiune.

Ar fi trebuit să fie lună, dar atmosfera era ceţoasă şi întunericul des. Merseră până la prima bancă şi se aşezară. Ea părea curioasă. Dorea să afle amănunte despre excursia lui; unde a fost şi cum i-a mers. El prefera să vorbească despre alte lucruri, despre extinderea sanatoriului, despre directorul Oliver, pe care îl dispreţuia în continuare, şi despre domnişoara d'Espard însăşi. Această tânără părea să-l intereseze cu adevărat, deşi el nu-i punea întrebări. O tovarăşă de suferinţă. Cu siguranţă că îndurase şi ea destule. Când îi povesti că se va muta la stâna lui Daniel, se arătă mulţumit. Nu e cel mai rău lucru! zise.

Nu. Şederea mea aici la sanatoriu devine prea costisitoare. Daniel îmi dă odaia cea nouă.

Sigur, sanatoriul e scump. Şi eu m-am gândit să o cam termin pe aici şi să mă duc în altă parte, dar...

Şi nu s-a putut?

Nu. Toată călătoria mea a fost zadarnică.

Tăcere.

Poate data viitoare o să aveţi mai mult noroc. Nu ştiu ce să spun. De ce nu încercaţi să nu mai priviţi totul în negru, totul şi mai ales pe dumneavoastră?

Nu se aşteptase ca el să înceapă aşa, deodată, să i se confeseze. Nimeni nu era în stare să-l facă atât de comunicativ, cum reuşea ea. Compasiunea, farmecul ei, căpşorul acela aplecat într-o parte, îl făceau să-şi deschidă sufletul: Îmi pusesem în gând să plec acasă şi să trag unul

sau două gloanţe. Pentru asta am plecat. Când mă aflam jos, în faţa ferestrelor cunoscute, mi-am schimbat brusc intenţia.

Hm, da, spuse ea şi tăcu.

Am cumpărat un buchet de ochiul-boului pe care, bineînţeles, nu l-am trimis.

Ştiu eu, spuse ea cu prudenţă, poate era bine să-l trimiteţi.

Nu. Uneori ne lipseşte curajul. Nu putem face nimic, nici rău şi nici bine.

Am văzut că aţi primit o felicitare de Anul Nou.

Da.

Vedeţi! Înseamnă că aţi primit răspuns la ilustrata dumneavoastră.

Tăcere.

Totul a început acum un an. Sau... Nu mai ştiu. Cred că acum un an. La început nu am crezut. Oricum, mi se părea vulgar să mă gândesc la aşa ceva. Timp de şase luni n-am vrut să cred, spuse sinucigaşul. Avea aerul că s-a hotărât să spună totul, să nu mai păstreze nimic pentru el. Nu reuşi decât în parte. Începutul povestirii era doar o vorbărie incoerentă. Voia să i se confeseze dar, din cauza emoţiei, nu izbuti să înşire decât nişte fraze dezarticulate. Domnişoara trebuia mai mult să ghicească sensul. Ce spunea?... Da. Căuta să nu le stea în cale. Îi evita. O tactică greşită. Şi-a dat seama mai târziu. Se ducea acasă şi se culca, în loc să acţioneze. Ce realizase cu asta? Să te duci acasă şi să te culci nu este deloc uşor. Se întoarce, îi urmăreşte, dar i se face ruşine să fugă după ei şi-i scapă din ochi. Îşi atârnă o hartă pe perete, la care se poate uita, când stă culcat. Rezolvă probleme matematice, citeşte cărţi, numără figurile din tapet. Într-o seară este anunţat că fetiţa e bolnavă... Sinucigaşul se opreşte şi întreabă: Cât timp spuneam că e de când a început?

Un an, răspunde domnişoara.

De fapt sunt doi. N-am de ce să ascund. Aveam şi fetiţa. Deci mi se spusese că fetiţa e bolnavă. Ce mă privea asta pe mine? Mă duc în odaie şi mă uit la ea. N-o mai văzusem

de o jumătate de an. Fetiţa mea. Avea colici, Ţipa. Atât. Comprese calde pe burtă! am spus. Zăcea acolo. Obrăjorul, mânuţele – un tablou încântător, o miniatură perfectă. Mi-e ruşine să spun: impresionant! Dar ce mă privea pe mine! Sigur, sunt mai mult de doi ani de când a început. N-are rost să mai ascund. Prişniţe stropite cu ulei şi două şaluri de lână. Încălzite cu schimbul. Tratamentul îşi face efectul. Fetiţa se linişteşte, tresare, din când în când, până adoarme. Parcă o vedeam pentru prima oară. Am rămas câteva minute lângă ea. Nici nu ştiu cum mi-a apucat mâna şi mi-a ţinut degetul strâns. E ridicol. Ce să faci cu o fetiţă? Nu e botezată. Cum să-i spui? Mă tot întrebam. Când se făcu tăcere, am auzit şoapte în camera de alături. Un pahar cade pe jos şi se sparge. Mă uit la bonă şi ea se uită la mine. Nu, nu sunt oaspeţii ei.

Aţi înţeles, nu? Prişniţe calde cu ulei. O să-i facă bine. M-am întors în camera mea. Era limpede; nu fusesem chemat pentru copil, ci pentru cu totul altceva. Mă întind pe pat, citesc puţin, mă gândesc. Sting lampa. Iar mă gândesc. În cele şase luni nu mi s-au atrofiat simţurile, nu m-am tocit. Dimpotrivă, sunt treaz şi gata să acţionez.

Aud un zgomot în spatele casei. Bona mă cheamă din nou. S-a întâmplat ceva, îmi spune speriată. A căzut cineva pe scara din dos. Am o lanternă pe noptieră ca să pot vedea noaptea cât e ceasul. O iau şi mă duc acolo. Într-adevăr, el nu e mort, nici măcar leşinat, doar îmbibat de alcool ca un burete. Îmi îndrept lanterna spre el şi văd în ce hal este. Nici nu mişcă. Zace pe podea şi îmi zâmbeşte. Ieşi afară! Îi aduc pălăria şi îl târăsc pe uşă afară. Când revin în camera mea, cineva stă acolo, în întuneric. O aud murmurând nişte vorbe. Nu e lumină şi aprind lampa. Exact cum mi-am închipuit. Nici ea nu se ţine pe picioare, e ameţită şi duhneşte a vin. Ce voia? Da, să se scuze. O auzise pe micuţă plângând, dar nu îndrăznise să intre. E atât de ameţită, băutura i s-a urcat la cap. Nu se va mai întâmpla. Dar să nu mă gândesc la nimic rău. Când el i-a cerut, ea l-a respins: Nu, pleacă, acum văd cine eşti. Te cunosc eu. Nu eşti bărbatul meu! Îmi spune toate astea. E

îmbrăcată, pe când eu nu am pe mine decât halatul de casă. Mă roagă să mă culc, să nu mai stau aşa şi să tremur. Îmi explică mereu că n-are să se mai întâmple, Doamne Dumnezeule, niciodată. Ce puteam să spun? Totul era de crezut. Nu-mi rămânea decât să albesc de mânie şi să o ameninţ. Ea, doar să se scuze şi să ceară iertare. Bineînţeles, lucrurile se petrecură ca de obicei: a stat toată noaptea cu mine şi dimineaţa totul era uitat.

Groaznic, groaznic a mai fost! spune domnişoara d'Espard, de parcă ea era în cauză.

Vă rog să mă înţelegeţi, continuă sinucigaşul; nu a fost pic de ură în toată povestea asta. Nici gând de aşa ceva. Întotdeauna interpretăm lucrurile pe dos, asta e partea proastă. Răul nu s-a produs, pentru că cineva ţinea morţiş să mă chinuiască pe mine. Ea ceda, pentru că o tenta mai mult să cedeze decât să reziste. Şi-apoi mai era şi altceva; era prietenul ei din copilărie. Nu bea, nu era golan, arăta bine, înalt, ce-i drept, nu prea deştept. Poate că ar fi trebuit să se ia, dar am apărut eu. Aveam o situaţie mai bună şi puteam să-i ofer un cămin. Credeţi că nu ştiam? Sigur că ştiam. Am dat buzna. Nimeni nu e mai bun. Oameni suntem! Şi acum, judecaţi şi dumneavoastră. Nu aveau niciun motiv să-mi facă rău. Nici prin minte nu le-a trecut aşa ceva. Dacă nu le-aş mai fi stat în cale, ar fi fost mai bine. Dar eram aici şi, vă mărturisesc, că nici eu nu-i uram. Asta e! Dar încercaţi acum să vă transpuneţi în situaţia mea. Puteam să continui? Nu lăsasem să treacă şase luni, fără să vreau să cred? Ce s-ar fi întâmplat în seara aceea, dacă fetiţa nu ar fi plâns şi nu i-ar fi deranjat? Totul era hotărât. Ar fi rămas până la ziuă nestingheriţi împreună. De la acest gând, de la această bănuială, nu mai e decât un pas până la îndoiala asupra copilului. Am spus un an, dar nu mai puteam suporta. Ce să mai ascund? De fapt trecuseră doi ani, de când a început. Mai mult de doi ani. Deci foarte devreme, revoltător de devreme. Ce mă interesa pe mine copilul atunci? Ce mi se întâmpla era mai grav decât orice.

Sinucigaşul se opreşte.

Domnişoara încearcă să-l consoleze: Nu, să nu credeţi

asta. Atât de devreme nu face nimeni aşa ceva. Sunt absolut convinsă.

Credeţi? întreabă el cu interes.

Trebuie să treacă un an, doi, poate chiar trei ca să se ajungă aici. De obicei faci acest pas când ai obosit, când eşti sătul de celălalt... sau pur şi simplu, obosit şi sătul. O senzaţie care vine de la sine. Nu aţi întrebat-o?

Nu. I-am făcut doar aluzii. Puteam să mă aştept să-mi spună adevărul? În fine, să lăsăm asta. Dar, cum se petrece acest lucru?

Cum? Nu înţeleg!

Văd că nu vreţi să intraţi în detalii. Priviţi totul ca pe ceva normal. Găsiţi că nu merită să discutăm despre asta!

Cum se petrece acest lucru? Ce pot să vă spun? Suntem oameni, aşa cum spuneţi. Ne săturăm, uneori chiar de noi înşine, şi am vrea să ne pierdem. Se întâmplă, nu-i aşa?

Asta spuneam şi eu. Dar cum se procedează? Situaţia... Se opune rezistenţă, se dă o luptă?... În întuneric?

Îi urmăreşte expresia. E stupefiată. Nu îşi poate crede urechilor.

El renunţă. Nu o mai întreabă nimic.

Domnişoara se înfăşoară în palton. Sinucigaşul se chirceşte tot. Parcă ar vrea s-o facă să vadă, acum la plecare, cum arată părăsirea întruchipată. Murmură cu capul în piept: De la ea nu pot să aflu nimic, deşi o terorizez cu întrebările.

În locul dumneavoastră n-aş face una ca asta.

Şi ea îmi spune că sunt nebun. Tactica mea a fost într-adevăr nebunească. Era prea simplu să mă autolinişteşc. Am fost mai dobitoc decât toate dobitoacele pământului. După ce au trecut cele şase luni nesigure, au urmat cele sigure. Într-o bună zi am fost silit să cred. De altfel mă aşteptam. Mă forţam să nu dorm. Au fost săptămâni întregi în care nu am dormit decât în orele când ne aflam amândoi în aceeaşi cameră. O urmăream, o prindeam şi... aveam dovada! Îmi imaginam totul. O dată, măcar o dată! Dar ce înseamnă o singură dată? Pentru atâta lucru n-am să fiu eu, caraghiosul lor. De multe ori! vă spun eu, strigă sinucigaşul

ieşindu-şi din fire, ori de câte ori îi urmăream! Parcă erau orbi. Nu vedeau nici ruşinea, nici ticăloşia. Mă priveau miraţi când ieşeau din cafenele sau de la teatru. Îmi spuneam: Nu se poate. Probabil că pentru ei totul e normal, drept şi firesc, altfel e nebunie curată! Aşa era. În cele din urmă a recunoscut singură că el şi numai el exista pentru ea, că existase dintotdeauna. Eu îi despărţisem. Tactica mea era din nou greşită. I-am spus că dacă mi-ar fi mărturisit totul, de la început, i-aş fi lăsat în pace. Nici nu minţeam. Mai bine aş fi tăcut. Fără să vreau i-am făcut jocul. Mi-a răspuns că tot timpul a încercat să-mi dea de înţeles, dar eu refuzam să văd. Nici ea nu minţea. Totul era plauzibil. Ce mai puteam face?

Nu v-aţi gândit să divorţaţi?

Ba da, probabil că ne-am gândit. În ceea ce mă priveşte, nu eram foarte hotărât, poate ea să fi vrut acest lucru. Nu ştiu. Nu mi-a pomenit niciodată despre asta. De câte ori mă gândeam să ne despărţim, ajungeam la concluzia că divorţul nu rezolvă decât legătura, nu şi problema. Dar ea, ce nevoie avea ea de divorţ? Putea să facă abstracţie de această formalitate, aşa că prefera să tacă. Eu însumi eram prea puţin curajos şi prea puţin bărbat ca să i-o cer. Suntem jalnici, suntem oameni. Pe scurt. Pleacă şi ia cu ea tot ce-i aparţine. Nu-şi lasă nici măcar o bluză. Deschid sertarele: sunt goale. Mă uit pe măsuţa oglinzii: niciun voal, nicio pereche de mănuşi. Dacă îi cumpăr un inel micuţ cu briliant şi-l aşez pe noptieră, rămâne acolo. Nu, nu divorţăm! N-ar mai rămâne nici parfumul, nici măcar un abur din fiinţa ei, o urmă, un cuvânt uitat, nimic. Camera pustie. Ar fi mai bine decât acum? Trebuie să spun, spre umilinţa mea, că ea nu m-a izolat: uşa ei era tot timpul descuiată. Inelul o mişcase până la lacrimi şi îmbrăţişări. Ar fi trebuit să intru în pământ, dar... am savurat clipa şi am plâns. Suntem jalnici. După aceea ne-am dus amândoi în camera fetiţei. A doua zi totul era uitat.

Domnişoara d’Espard clătină din cap.

Totul era uitat. Lucrurile ar fi putut să se schimbe, puteam fi iar fericiţi.

Doamne, Dumnezeule, spune domnişoara, câte lucruri ar putea să se schimbe!

Recunosc, aveţi dreptate. Dacă aş fi fost altfel, dacă arătam altfel, dacă mă purtam mai bine, poate s-ar fi întors. Poate nici nu pleca. Dar încercaţi să vă transpuneţi în situaţia mea. Ce se întâmplă cu mine? Exist, dar nu ştiu ce am de făcut. Dacă vina mea era evidentă, nici a lor nu se putea trece cu vederea. La un moment dat m-am gândit să-i denunţ. Povestea dura de mai bine de doi ani.

Ce să faceţi? întreabă domnişoara aproape în şoaptă.

Nimic, nimic. Nu sunt în stare să fac nici rău, nici bine. Am plecat la Kristiania să iau o hotărâre. Să termin odată cu toate, dar am renunţat. Cel puţin copilul are o căsuţă caldă. Soarele bate în cameră toată dimineaţa. M-am întors seara. Nu am întâlnit pe nimeni şi am intrat. În locuinţă ardea lumina, numai în camera mea era întuneric. Îmi respectă dorinţa, mi-am zis. De când am plecat n-a încercat nimeni să-mi descuie uşa. Nu era veselie, nici dans, nici zgomot. Nu, asta mai lipsea! Mă bucur. Am început să mă mulţumesc cu puţin. Îi sunt recunoscător că nu-mi deschide odaia şi nu mi-o foloseşte. În felul ăsta mă face să simt că am un adăpost; e ca şi când aş avea o cameră în oraş.

Trebuie să fie foarte incomod, spune domnişoara, vădit impresionată.

El observă că a vorbit cam mult, că şi-a trădat emoţia, de aceea pune punct şi se ridică: E târziu. Văd că tremuraţi. Scuzaţi-mă, am cam luat-o razna.

Nu trebuie să vă scuzaţi.

Mulţumesc. De ce v-ar interesa destinul meu? Nici măcar nu e mai rău ca al altora. Ca să fiu sincer am destule bucurii.

Vreau să sper!

Să mergem, domnişoară d’Espard, e târziu.

La intrare, ea îi spune din nou: Sincer, sper să aveţi bucurii. Totul ar putea să fie iar bine. Nu credeţi?

Asta, nu. Ar însemna să nu mai poţi pune bază pe jurămintele tale.

Aţi primit o ilustrată...

Da, adevărat. De la cine credeţi? De la Moss?

Nu, poate nu de la Moss. Poate de la cineva mai apropiat.

Eu mi-am trimis-o.

La lumina lămpii din coridor îi văzu chipul trist şi îl privi lung. El îşi scoase ilustrata din buzunar şi i-o arătă: Castelul Akershus La mulţi ani! şi propria sa iscălitură dedesubt. Nu-şi putea opri tremurul buzelor.

Am cumpărat-o pe drum, spuse el. Eram sigur că nu voi primi altă ilustrată. Îmi era indiferent. De fapt nici n-am trimis-o pentru mine. Puţin îmi pasă. Am făcut-o pentru oaspeţi. Să vadă că mi-a scris cineva. Dar acum trebuie să vă culcaţi, domnişoară d'Espard. Noapte bună! Se întoarse brusc şi se pierdu în noaptea de iarnă...

Dimineaţa începu să circule un zvon, o veste care nu prevestea nimic bun. La ora şapte fata intră cu cafeaua în camera doctorului. Ieşi uluită şi le spuse şi celorlalte slujnice. De la ele aflară şi câţiva pacienţi. Avocatul Rupprecht tocmai se sculase şi îşi făcea obişnuita inspecţie prin sanatoriu. Ce se întâmplase? Ceva inexplicabil şi ciudat, tocmai azi, în ziua de Anul Nou.

Când trecu pe la inspectorul Svendsen, acesta se pregătea să înalţe steagul. Avocatul îl opri şi îi spuse: Mai aşteptaţi cu asta. Nu l-aţi văzut pe doctor?

Nu, inspectorul nu-l văzuse astăzi. În biroul său arde lampa. Nu este acolo?

Nu. Dar, haideţi, să mai vedem.

Doctorul nu era de găsit.

Domnii se duseră în camera lui, dar zadarnic. Dumnezeu ştie pe unde umblă. Şi tocmai de Anul Nou!

Mai mulţi oaspeţi se sculară în grabă şi porniră în căutarea doctorului. Cineva spuse că acesta ar fi avut intenţia să încerce noaptea trecută, pe iaz, o pereche de patine noi. Câţiva domni alergară la patinoar. Pe drum se întâlniră cu domnişoara Ellingsen, care tocmai se întorcea de acolo. Ducea în mână un băţ. O întrebară dacă nu-l văzuse cumva pe doctor. Ea dădu din cap cu o mină

sumbră şi spuse: Nu, dar am descoperit în schimb ceva. Sunt multe găuri în gheaţă, copci. Una este deschisă.

Ce vreţi să spuneţi?

Nu înţelegeţi? Asta s-a întâmplat azi noapte.

Dumnezeule, s-ar fi putut ca el... Ce spuneţi?

Se grăbiră să ajungă la copcă. Domnişoara Ellingsen îşi continuă drumul spre sanatoriu. Mergea gânditoare. Era foarte preocupată. Copca aceasta deschisă era o temă excelentă pentru o nuvelă poliţistă, o tragedie nocturnă. Ştia ea ce ştia!

O mulţime de oameni se strânsese în jurul ei. Venea de la locul accidentului şi ştia o grămadă de amănunte noi. Vorbele ei erau reţinute, dar aveau efect. Cei ce o ascultau nu puteau să nu se gândească la cele mai îngrozitoare lucruri. De nu s-ar fi întâmplat o nenorocire! exclamă avocatul. Spuneţi că aţi văzut copca deschisă?

Întocmai. Gheaţa, care se prinsese deasupra, a crăpat azi noapte. Bucăţile se mai văd şi acum.

Astea sunt copcile lui Daniel, spuse inspectorul.

Azi noapte nu a fost lună? întrebă cineva.

Nu, spuse inspectorul. Ce dracu o fi căutat noaptea pe gheaţă! Care dintre copci era, stimată domnişoară?

Aceea de lângă râu. Chiar la vărsare.

Tocmai acolo unde gheaţa era mai slabă. Pusesem acolo, ca avertisment, un băţ.

Iată băţul, spuse domnişoara Ellingsen. L-am găsit căzut pe gheaţă şi l-am luat cu mine.

De ce? întrebă Bertelsen.

Ea se întoarse spre el. Tot timpul vorbise numai pentru el, ca să o audă: S-ar putea să fie nevoie de o analiză.

Vorbiţi de băţ? întrebă Bertelsen uluit.

Nu mai e timp de pierdut cu discuţiile, îi întrerupe avocatul. Luaţi-vă oamenii, Svendsen, şi mergeţi să spargeţi gheaţa. Doamne Dumnezeule, de nu s-ar fi întâmplat onenorocire!

Aş vrea să vă mai dau unele amănunte, îi spuse domnişoara Ellingsen. Sunteţi atât de amabil, Bertelsen, să veniţi cu noi?

Domnişoara ştia ceva. Era neobişnuit de agitată. Avocatul o luă înainte spre camera lui: Vă rog, intraţi. Parcă doreaţi să-mi spuneţi ceva.

Domnişoara povesteşte cu lux de amănunte ceea ce a descoperit. E îmbujorată de emoţie. Bertelsen, care îi ştie poveştile pe de rost, încearcă să pară indiferent, dar în faţa argumentelor ei cedează. După câte am auzit, azi noapte a fost înnorat. Eu însămi am cercetat copca. Este destul de mare ca un bărbat, care vine în goană pe patine, să poată cădea în ea. Să nu mă înţelegeţi greşit. Nu vreau să spun, Doamne fereşte, că doctorul s-a înecat.

Nu vreţi... Dar ce vreţi, de fapt? întreabă Bertelsen iritat.

Ea i se adresează direct: M-aţi întrebat de ce am luat băţul cu mine? L-am luat pentru că, poate, o să fie nevoie să i se facă o analiză chimică. Este ceva aici care seamănă a sânge.

Sânge? se miră cei doi.

Ea le arată câteva pete roşii pe lemn şi ei nu ştiu ce să creadă. Da, fără îndoială, e sânge. Toţi tac. După o clipă Bertelsen reia discuţia: Şi dacă e sânge, ce concluzie putem trage?

Poate că băţul a fost folosit ca armă.

Să fie vorba de un atac? intervine avocatul. N-aş crede.

Domnişoara se gândește. În atitudinea ei nu e nici urmă de poză. Îşi bate capul cu această misiune, pe care şi-o asumase, luptă pentru ea. Cei doi o văd că se frământă, că face eforturi să descopere un fir.

Cine naiba ar fi putut să-l atace pe doctor, pe el, care era omul cel mai drăguţ şi cel mai simpatizat.

Ştiu pe cineva care ar fi putut să o facă.

La cine vă referiţi? sări ca ars avocatul.

La cine? Având în vedere situaţia, nu aş vrea să mă pronunţ, dar dacă rămâne între noi...

Fireşte! exclamară cei doi, aşteptând nerăbdători răspunsul.

Domnişoara vorbeşte rar şi grav: Nu spun că el ar fi făcut-o, dar îl bănuiesc pe sinucigaş. Am eu motivele mele.

Tăcere. Cuvintele domnişoarei avură efect. Bărbaţii

păreau tot mai interesaţi.

De ce ar fi făcut-o? întrebă Bertelsen.

Un bolnav de nervi – dacă e cu adevărat bolnav – e în stare de orice.

Într-adevăr, interveni avocatul, domnişoara Ellingsen are dreptate. Spuneaţi că aveţi motive să-l bănuiţi.

Am unele indicii. Noaptea trecută l-am auzit vorbind, jos în gang, cu domnişoara d'Espard. După ce s-au despărţit, domnişoara a urcat singură. Sinucigaşul a plecat în toiul nopţii.

Ce-i drept, spuseră domnii, asta e cam ciudat. Sunteţi sigură?

Domnişoara dădu din cap. Indiciul cel mai sigur, însă, este următorul: Mă întorceam de la patinoar. Eu am fost prima acolo, înaintea celorlalţi. Şi ce credeţi că am găsit?

Ce aţi găsit?

Asta! spuse domnişoara în şoaptă, arătându-le floarea pe care o purtase sinucigaşul la butonieră.

Cei doi rămaseră fără glas. După câteva minute domnişoara îi întrebă: O recunoaşteţi, nu? Vă amintiţi la butoniera cui se afla aseară?

Sigur că ştiau.

Am găsit-o, pe gheaţă, lângă copcă. A pierdut-o azi noapte!

Domnii recunoscură amândoi că văzuseră floarea la reverul sinucigaşului. Bertelsen îşi aminti chiar de clipa în care acesta fusese chemat de sora şefă ca să i se înmâneze o ilustrată. Venise în dreptul lămpii şi floarea aceea veştedă s-a văzut atunci foarte clar.

Nu mai încape discuţie că este aceeaşi floare, spuse avocatul.

Sunteţi extraordinară, domnişoară Ellingsen. Cum de aţi reuşit să descoperiţi toate acestea? Câtă perspicacitate...

Asta? izbucneşte Bertelsen necontrolat. Vă asigur că e cel mai grozav detectiv. Daţi-i un capăt de aţă sau un muc de ţigară şi vă descoperă imediat cea mai teribilă crimă.

Domnişoara simte că ameţeşte, o asemenea recunoaştere din partea lui Bertelsen este mai mult decât

poate să suporte. Se sprijină de speteaza scaunului ca să-şi regăsească echilibrul. În orice caz, continuă ea, în orice caz, sinucigaşul e cel care l-a văzut ultima dată pe doctor. El e cel care ar putea să ne lămurească.

Tensiunea în care se aflau toţi trei începea să se mai domolească. Cei doi nu puteau accepta ideea unui atac criminal. Dar poţi să ştii? Petele de pe băţ erau sânge adevărat, aici nu mai încăpea nicio îndoială. Domnişoara fu rugată să vorbească cât mai delicat cu sinucigaşul. Îi încredinţaseră o misiune pe care nimeni nu ar fi putut să o îndeplinească mai bine. Nici după ce discuţia fu încheiată şi cei trei se despărţiră, avocatul nu putea să nu spere, în continuare, că îşi va găsi prietenul. Îi dădu chiar ordin unei fete, pe care o întâlni pe coridor, să mai cerceteze o dată camera doctorului, deşi el însuşi fusese acolo de nu ştiu câte ori. Căutaţi şi sub pat, spuse el.

Avocatul plecă la patinoar.

Discuţia domnişoarei Elligsen cu sinucigaşul nu avu niciun rezultat. Nu-l văzuse pe doctor. E adevărat că ieşise noaptea trecută şi se plimbase, până târziu, după miezul nopţii. Era în jur de două, când s-a întors acasă. Fusese şi pe gheaţă, pentru că îl invitase doctorul, dar cu siguranţă că a ajuns prea târziu. Doctorul nu mai era acolo.

N-aţi văzut cumva un băţ aproape de vărsarea râului? întrebă domnişoara.

Un băţ? Nu. De ce mă întrebaţi?

Are sânge pe el.

Aşa, spuse sinucigaşul total indiferent. Nu cred că doctorul să fi păţit ceva. E un derbedeu.

Am găsit floarea pe care aţi purtat-o ieri la butonieră. Era azi dimineaţă pe gheaţă.

Aşa, spuse din nou sinucigaşul. Nu mai avea nicio valoare, îi trecuse timpul.

De la sinucigaş nu puteai să scoţi nimic, deşi povestea exact cum s-au întâmplat lucrurile. În cele din urmă se plictisi să tot asculte întrebările domnişoarei. Îi spuse doar că era sigur că doctorul o să apară dintr-o clipă în alta.

La prânz oaspeţii se adunară în sala de mese şi mâncară

în liniște. Deşi era Anul Nou, ziua era lungă şi apăsătoare. Fără steag, fără muzică, fără voie bună; o pagubă materială sensibilă pentru sanatoriu. În cursul după-amiezii dispoziţia se mai înviora. Inspectorul Svendsen şi oamenii săi spărseseră gheaţa, de la copcă până la vărsarea râulul, dar nu găsiseră niciun cadavru. Deci doctorul nu căzuse în apă. Această veste îi bucură pe cei din sanatoriu. Se bucură, fără îndoială, şi domnişoara Ellingsen, dar se retrase în camera ei, unde se aruncă pe pat hohotind. Ah, înalta şi frumoasa domnişoară Ellingsen cu lecturile ei poliţiste ineficiente şi cu fantezia mereu înfierbântată! Nu putea suporta această înfrângere. Ar fi fost o adevărată binecuvântare pentru ea dacă ar fi reuşit măcar de data asta. Nu era proastă; îşi dădea seama cum stăteau lucrurile. Soarta ei avea să se hotărască în curând. Oare unde era în clipa aceasta, Bertelsen? Îşi punea desigur toate farmecele în joc să distreze o altă doamnă. De ce trebuia să se întâmple aşa? Dacă argumentele ei ar fi stat în picioare putea să-şi mai facă iluzii. Dar toate probele aduse păreau neconcludente. Sinucigaşul nu se sinchisea de plimbarea lui nocturnă. Floarea pierdută nu însemna nimic pentru el. Când se întoarse avocatul Rupprecht de la patinoar, o luă de-o parte şi îi spuse fără înconjur: Pe băţul dumneavoastră e sânge de peşte. În jurul copcii e mult sânge de la peştii tăiaţi de Daniel. Domnişoara Ellingsen nu mai avea replică: Da, s-ar putea să fie sânge de peşte. În orice caz analiza avea să decidă. Nu mai exista nicio îndoială, pierduse. De aceea zăcea pe pat şi plângea. Nu coborî nici la masă.

Deşi era aproape sigur că doctorul nu se înecase, nimeni nu reuşea să-i dea de urmă. Unde putea să fie? Tocmai când se luă hotărârea să se organizeze echipe de cercetare, sanatoriul fu martorul unei întâmplări senzaţionale. Dintr-o odaie, situată pe un coridor neîncălzit şi nelocuit, în care nu exista nici măcar un pat ca lumea, ci doar unul de campanie, fără aşternut, se auzi soneria. Fata care alergă într-acolo dezlegă misterul. Îl găsi pe doctorul Öyen. Ce? strigă ea. Vă rog nu ţipaţi! îi spuse el, chemaţi-l pe avocat. Fata ieşi speriată. Avea impresia că doctorul a înnebunit.

Avea buzele uscate şi ochii injectaţi.

Când intră pe uşă, avocatul îşi ridică braţele la cer. Ar fi vrut să-i pună câteva întrebări, dar se abţinu. După cum arăta, doctorul nu părea în stare să susţină o conversaţie. Cum de sunteţi aici? Trebuie să fiu mutat imediat în altă parte! Zăcea pe pat, acoperit cu paltinul şi tremura. Era bolnav. Din hainele sale ude şi din cizme se scursese multă apă pe podea. Lângă piciorul patului era o pereche de patine. Soba era rece. Lumina se strecura palidă printr-un geam murdar şi fără perdea. Totul părea mohorât şi mizer. Elveţianul e puternic, poate să mă ducă, spuse doctorul. O să vă transportăm cu pat cu tot, căută să-l liniştească avocatul. Pentru nimic în lume, m-ar vedea toţi. Elveţianul poate să mă coboare pe scara de serviciu.

I se respectă dorinţa. Mai întâi trecură pe la farmacia lui personală, de unde luă nişte picături. Traversară curtea şi purtat pe braţe de elveţian fu adus în camera sa. Se puseră lemne pe foc, i se încălzi aşternutul, i se dădură băuturi fierbinţi. Doctorul îi asigură că se simte mai bine.

Avocatul îl întrebă, cu prudenţă, ce i se întâmplase. Prea multă logică nu era în vorbele doctorului. Din tot ce spunea îţi dădeai seama că avea o fire uşuratică. Bineînţeles că intrase în copcă, dar în loc să vină acasă şi să se culce ca lumea în camera lui caldă, preferase să se ascundă în magherniţa aceea. Nu voia să se afle că a căzut în apă. Ce om ciudat! De bună seamă, nu voise să-şi sperie pacienţii. Poate că un secret orgoliu îl îndemnase să le demonstreze că el, doctorul, a făcut o baie, într-o noapte de iarnă, fără să păţească nimic. Se înşelase amarnic. Din nenorocire, o păţise. Când avocatul îi dădu de înţeles că în sanatoriu se iscase agitaţie, doctorul se necăji foarte tare. Ce-au spus pacienţii? Au râs de mine? Se ascunsese în odaia aceea părăsită ca să nu fie găsit. Credea că a doua zi dimineaţa, după ce i se zvântau hainele, o să se poată scula să se ducă la el în cameră. Din păcate, n-a fost în stare să se ridice. I se făcuse rău, foarte rău.

Tot ce trăise noaptea trecută îi părea acum o aventură de care trebuia să se ruşineze.

Nu te înţeleg deloc, îi mărturisi avocatul, clătinând dezaprobator din cap.

Nu s-ar fi întâmplat nimic dacă apărea luna. Era atât de întuneric.

Credea sincer ceea ce spunea. De fapt toată nenorocirea i se trăgea de la profesia lui care îl ţinuse departe de asemenea situaţii neobişnuite. De-aceea nu fusese în stare să se descurce. Medicina îi anulase toată personalitatea. În el nu mai era nimic natural. Prima idee care îi venise i se păru salutară. Un băieţandru! Un copil cu diplomă! Ar fi putut să se comporte altfel, să facă faţă situaţiei, ca un adevărat bărbat. Dar iată că a înscenat farsa asta de puşti să-şi ascundă ruşinea într-o mansardă. Un maimuţoi, şi încă unul din cei nedresaţi, ar fi gândit, cu siguranţă, mai matur.

Acum dorea să doarmă, spuse el. Dar e îngrozitor de frig.

Avocatul controlă termometrul: Sunt peste douăzeci de grade. Cred că aveţi febră.

Dacă sunt peste douăzeci de grade, înseamnă că e tocmai bine. Lăsaţi-mă, vă rog, să dorm puţin. La cină sper să mă pot scula.

Avocatul era bucuros că prietenul său îşi regăsise luciditatea. Răspândi vestea, fără prea multe explicaţii, în tot sanatoriul şi dădu ordin să se înalţe steagul. Deşi în curând avea să se însereze, era totuşi prima zi de Anul Nou.

Constata cu surprindere cât de greu reuşea să restabilească bună dispoziţie. Nu mai exista niciun motiv de îngrijorare, dar pacienţii erau cuprinşi de tăcere şi nesiguranţă. Era greu să-i scoţi din această stare. Unul, care tocmai venea de afară, povesti că inspectorul se chinuise cu steagul, reuşind să-l ridice doar până la jumătate. Acum nu mai putea să-l tragă nici în sus, nici în jos. Această poveste făcu atmosfera din salon şi mai sumbră. Putea să fie un semn: un steag în bernă. Daţi-l jos imediat! strigă avocatul de pe verandă. Nu pot! îi răspunse inspectorul. Atunci daţi jos băţul steagului! Aşa făcu şi steagul rămase culcat pe zăpadă, nemaiputând să fie înălţat.

Bineînţeles că avocatul se supără. I se plânse directorului Oliver. Acesta nu reacţionă. Profesia sa nu era făcută să aprindă spiritele, necum să le înveselească sau să le consoleze. Profesia sa era să instruiască. Se simţea părăsit fără elevi, fără ascultători. Nici domnişoara d'Espard nu îi mai căuta societatea. Părea preocupată de propriile ei probleme. Directorul Oliver nu ştia ce să spună. Ce dracu putea să însemne asta? se întrebă avocatul. Un castel plin de lume care arată ca un cavou. Doar nu era prima dată că un steag se agăţa de ceva şi nu mai putea să fie înălţat. Cum să crezi că cerul dă semne rău prevestitoare pentru simpla răceală a unui medic. Nu am dreptate?

Aşa ceva nu se poate imagina, spuse directorul Oliver.

Avocatul îl rugă pe inginer să se ocupe de oaspeţi. Acesta fu încântat să-şi desfăşoare talentele. Era obişnuit să apară în public şi îşi cunoştea bine arta. Inventă jocuri, parodie actori, îi convinse pe câţiva tineri să se joace cu el de-a baba-oarba şi cântă chiar unele cuplete de petrecere. Inginerul nu se cruţa. În jocul de-a baba oarba ajunse până acolo încât dansă, se învârti, urlă ca un apucat şi sfârşi într-o disperare convulsivă provocată de o nenorocire imaginară. Toate acestea le făcu legat la ochi. Corespondentul celor trei reviste declară entuziasmat că un mare actor se ratase în persoana inginerului. Îl asigură că în viitoarea corespondenţă, pe care o va trimite unei reviste, o să pomenească de el. Din păcate nu toţi spectatorii împărtăşeau entuziasmul corespondentului. Erau obosiţi şi fără chef, nu-i mai putea scoate din apatie nici schiurile, nici patinele, nimic.

Nu se întâmplase nicio nenorocire, nu murise nimeni. Totuşi o spaimă mută plana peste sanatoriu, ca în preajma unei catastrofe.

Li se anunţă că doctorul Öyen se simte mai rău şi avocatul telefonă medicului de plasă din sat. N-aveai cum să telefonezi fără să nu fii auzit şi de alţii. Avocatul, îngrijorat cum era, nici nu îşi luase măsuri de precauţie. Nu mai de nu ar fi tifos! spuse el. Aceste cuvinte făcură

înconjurul sanatoriului. Unii oaspeţi se hotărâră să îşi întrerupă şederea şi să plece chiar a doua zi acasă. O pagubă serioasă pentru Torahus. Negustorul de mărunţişuri îşi făcu în secret valiza.

Medicul de plasă sosi. Aprindere de plămâni. Prescrise picături şi poţiuni expectorante şi plecă. Când veni, a doua zi, pacientului îi mergea mai rău. În a treia zi, muri.

Ce An Nou!

Sinucigaşul nu pierdu ocazia să comenteze întîmplarea: Acesta nu e încă sfârşitul! Viaţa este o marfă ieftină pentru moarte. Următorul se află deja pe lista ei. Timp de câteva zile răspândi prevestirile lui sumbre printre pacienţi. Spunea despre sine şi despre ceilalţi că nu sunt decât supravieţuitori într-un loc blestemat.

Mulţi dintre oaspeţi plecară. Corespondentul, negustorul de mărunţişuri, inginerul şi tineretul. Nimic nu-i mai putea reţine aici. Erau oameni plini de viaţă şi nu erau curioşi să vadă trupul neînsufleţit al doctorului întins în sicriu, tot ceremonialul funebru şi apoi transportarea cu maşina mortuară la gară. Negustorul de mărunţişuri, Ruud, anunţă că are treburi urgente de rezolvat şi că afacerile nu-i îngăduie să mai întârzie. Înainte de plecare îi spuse avocatului: Cât despre acţiuni, m-am lămurit. Ele au fost depuse la bancă. Bertelsen nu le poate vinde. Deci, asta era! îi răspunse avocatul, nevrând să mai continue discuţia. Totuşi puteţi răscumpăra acţiunile la cursul de care vorbeam, dacă achitaţi plata asigurărilor de incendiu pentru sanatoriu.

Negustorul de mărunţişuri avea prea mult fler, avocatul prefera să nu mai aibă de a face cu el. Ce avantaj ar fi avut dacă în locul lui Bertelsen s-ar fi amestecat acest individ în afacerile sanatoriului? Nu, mai bine lipsă! Bertelsen devenise din nou rezonabil. Nu avea rost să-l mai supere.

Directorul Oliver nu plecă. Nici Bertelsen, nici doamna Ruben şi nici domnişoara Ellingsen. Avocatul Rupprecht nu putea părăsi Torahus înainte de a fi pus lucrurile la punct. Deocamdată era preocupat să telefoneze după un medic nou şi să rezolve cât mai grabnic angajarea acestuia.

În sanatoriu se mai îmbolnăvi cineva. Doamna Ruben. Era de mirare că mai trăia, devreme ce nu mânca şi nu bea nimic, ţinându-şi viaţa numai cu pilule. Femeia asta avea o rezistenţă miraculoasă. Ce medicament o fi fost acela? Probabil, pilule mistice. Doamna le primea de la Londra şi le ascundea de fiecare dată după ce le lua. O fată din sanatoriu văzuse o cutie la fel la Mylady. Între cele două doamne existase, cu siguranţă, o intimitate foarte mare.

Biata doamnă Ruben se topi de tot. Din ce să-i fi venit boala? Poate unde mâncase prea mult în noaptea de revelion, după ce ţinuse atâta timp regim. Zăcea la pat, avea dureri şi ochii ei minunaţi îşi pierduseră strălucirea. Nu se simţea bine deloc, dar nu voia nici să audă de medicul de plasă, dimpotrivă, spunea că mâine era hotărâtă să se dea jos din pat. Bineînţeles că trebui să renunţe. Rămase culcată. Îi era din ce în ce mai rău, dar nu se lăsa. Primi prin poştă o pereche de cizme cu vârful foarte ascuţit. Erau din postav fin cu bordură de lac. Greu de crezut că picioarele doamnei Ruben să poată încăpea în nişte botine atât de fine, dar, dacă tot erau numărul ei, de ce să nu le păstreze. Le puse deci pe noptieră la vedere. Tocmai atunci intră doctorul cel nou.

Sosirea acestuia fu un adevărat eveniment pentru Torahus. Oaspeţii îl văzură abia la prânz. Era miop, deşirat şi slab. Când se aplecă deasupra farfuriei, parcă îşi întindea gâtul peste un balcon să privească jos în stradă. Avea un zâmbet plăcut şi o expresie inteligentă şi fermă. Era încă tânăr în meserie, dar faptul că şi tatăl său fusese doctor nu se putea trece cu vederea. Era un medic înnăscut.

Când intră în camera doamnei Ruben salută politicos şi se recomandă. Cu cizmele astea umblaţi aici în munţi, stimată doamnă? întrebă el mirat. Zări cutiuţa de pilule sub perna doamnei, o trase de acolo, citi numele medicamentului, o deschise şi se interesă pentru ce face acest tratament.

Doamna Ruben ar fi fost în stare în clipa aceea să-i smulgă cutiuţa din mână, dar se abţinu şi-i răspunse: Nu fac niciun tratament. Nici nu iau aceste pilule... nu le iau

aproape deloc.

Doctorul se ridică şi încuie uşa. Ridică pătura şi-i spuse doamnei să se întoarcă cu faţa în jos. Când termină cu consultaţia, o întrebă: Mai aveţi multe cutiuţe din acestea?

Nu ştiu. Cred că nu. Şi dacă aş avea?

Deşi nu sunt chimist, nu cred că aceste pilule vă măresc pofta de mâncare.

Mănânc atât cât pot!

Sigur, dar ar trebui să mâncaţi mai mult. Nu aveţi voie să opuneţi rezistenţă la mâncare, o dojeni doctorul şi plecă luând pilulele cu el.

XII

DOCTORUL SALUTĂ PE FIECARE PACIENT ÎN parte şi se interesă de ce boală suferă. Bertelsen era sănătos, dar rămase în continuare la sanatoriu. Întreba tot timpul de starea doamnei Ruben. Se simţea obligat să explice că venise împreună cu distinsa doamnă şi nu se putea întoarce fără ea.

Domnişoara Ellingsen auzi cuvintele lui şi-i aruncă o privire mustrătoare. Dar Bertelsen nu reacţionă în niciun fel. Credeam că aţi venit cu mine, glumi ea pe un ton amar.

Dar dumneavoastră, de ce vă aflaţi aici, stimată domnişoară? întrebă doctorul.

Eu n-am nimic. De altfel mâine plec.

Bineînţeles, nu rămân numai din cauza doamnei Ruben, spuse Bertelsen. Dumneavoastră ştiţi doar, domnişoară Ellingsen, că sanatoriul reprezintă o investiţie pentru mine. Mai am aici nişte treburi de rezolvat.

Ziua următoare plecă şi domnişoara Ellingsen, singură. Acum ştia că orice speranţă era zadarnică. Nu mai avea niciun rost să rămână.

Am să vin şi eu curând, spuse Bertelsen. Am doar câteva chestiuni de pus la punct în legătură cu noile construcţii, prevăzute pentru la primăvară.

Chiar în dimineaţa aceea cherestegiul obţinuse permisiunea să o viziteze pe doamna Ruben şi să-i prezinte

omagiile. O compătimi, o consolă, făcând-o să înţeleagă că suferinţele ei nu-i erau indiferente. Doamna îşi regăsise pofta de mâncare şi somnul. Discuta lejer cu Bertelsen, glumea, era deosebit de amabilă. Petrecură împreună o oră plăcută. Când părăsi camera doamnei, Bertelsen era într-o dispoziţie excelentă. Abia închise uşa în urma lui şi zări jos batista domnişoarei Ellingsen. Era de un alb imaculat. O ridică şi se duse la ea să i-o dea. Uitaţi-vă ce am găsit, batista dumneavoastră. Monograma dumneavoastră. Este atât de curată, de nevinovată, un fulg. Nu-mi vine să cred că a apărut intenţionat în drumul meu.

Intenţionat? Cum...?

Glumesc, domnişoară Ellingsen. Văd că sunteţi gata de plecare. Am să vin să vă văd, când o să fiţi în sanie. Salutaţi oraşul din partea mea!

Era atât de neajutorată. Probabil că îşi pierduse, cu intenţie, batista în faţa uşii doamnei Ruben. Când a auzit vocea lui Bertelsen în încăperea aceea, nu a găsit altceva mai bun de făcut. Dar trebuia să fie tare, să-şi înfrângă slăbiciunea. În această zi se hotărâse să-l părăsească pe Bertelsen pentru totdeauna. Nu mai avea ce aştepta de la legătura lor. Parcă nu observase ea singură plictiseala şi indiferenţa lui? Aşa se sfârşi un capitol de viaţă, la fel de ireal şi inutil ca romanele ei poliţiste. Domnişoara Ellingsen era înaltă şi frumoasă. Ar fi putut să fie o femeie cuceritoare. Avea intuiţie şi fantezie, dar le risipea cu prea multă uşurinţă. Sentimentele şi le cheltuia nebuneşte şi fantezia şi-o consuma în povestiri abracadabrante şi confuze. Nu fusese în stare să-l păstreze pe Bertelsen şi trebui să renunţe la el. Ce să fi făcut? Cu siguranţă că îl plictisise de moarte şi ziua şi noaptea...

În timpul primei sale vizite, doctorul ajunse şi la sinucigaş. Nu se poate să nu fi auzit unele lucruri despre acest individ ciudat. Poate nu-i era străină nici povestea lui din Kristiania. Cine ştie?

Sinucigaşul îşi luă o mină impertinentă şi spuse: Aţi venit aici în munţi să vă căutaţi un loc de veci?

Doctorul nu luă seama la cuvintele lui: Grea iarnă, domnule. După cum văd, sunteţi singurul care se îmbracă normal pe o vreme ca asta.

Începe să devină costisitor să tot transportaţi cadavrele de aici, aşa la nesfârşit. Sinucigaşul se încăpăţâna să o ţină pe a lui. Ştiu pe aproape un loc convenabil, unde noi, supravieţuitorii, am putea fi îngropaţi fără cheltuieli inutile.

Dacă aveţi timp, mi-ar face plăcere să-l văd chiar acum, spuse doctorul.

Plecară imediat. Sinucigaşul nu era pregătit să fie tratat cu seriozitate. Nu mai găsea drumul, ezita, se oprea la o răspântie, rătăcea prin pădure. În cele din urmă spuse: E o tâmpenie din partea dumneavoastră să mă însoţiţi. Eu zic să ne întoarcem! Sinucigaşul se simţea jignit şi continuă: În definitiv n-a fost hotărârea dumneavoastră. N-aţi făcut decât să-mi acceptaţi jocul.

Doctorul îl privea fără să-i răspundă.

Vă uitaţi la mine, mă cercetaţi. Să ne întoarcem, am zis!

În drum spre casă doctorul îl întrebă: De când sunteţi internat? Şi ce aşteptaţi aici, în munţi, de atâta vreme?

Nu aştept de multă vreme. Dar dumneavoastră ce căutaţi aici?

Tăcere.

Nu vă întreb, doar aşa, să vă irit. Vreau să-mi lămuresc ceva. Moartea funcţionează aici ireproşabil şi fără ajutorul dumneavoastră.

De ce vă tot suflaţi în degete?

Aţi observat? Câtă perspicacitate! Suflu şi eu ca să-mi ţin de cald.

Nu vreţi să mergem în camera mea să bem un coniac cu apă minerală? spuse doctorul.

Cu plăcere.

În intimitatea camerei, în faţa unui pahar cu coniac, sinucigaşul se simţea mai bine şi începu să vorbească mai rezonabil. Doctorul îl întrebă o mulţime de lucruri în legătură cu sanatoriul şi cu pacienţii, dar nu primi decât răspunsuri evazive. Deodată sinucigaşul îi arătă mâna: De ce mi-am suflat în degete? Ia uitaţi-vă aici. Ce ziceţi de rana

asta?

Asta, nici nu e rană.

Dar atunci, ce e?

Nimic.

Eu cred că e lepră.

Doctorul zâmbi: Prostii! V-aţi zgâriat puţin.

Puteţi să-mi daţi un remediu...?

Sigur. Să mai beţi un coniac cu apă minerală.

Faptul că rana lui nu prezenta niciun interes îl linişti pe sinucigaş şi la al doilea pahar era într-o dispoziţie cum nu mai fusese de mult. Doctorul povestea întâmplări hazlii din vremea când îşi făcea stagiul. Îşi amintea, de pildă, cum fusese chemat odată la o femeie care primise o mamă de bătaie şi al cărui fund era plin de pete vinete şi maronii.

Nu mai spuneţi!

Era o femeiuşcă foarte atrăgătoare şi cam curvuliţă. Bărbatul ei era de faţă când am consultat-o. Mi-a povestit amănunţit cum se petrecuseră lucrurile arătându-mi şi bastonul pe care îl folosise.

Era bărbatul...?

Da, cel care o bătuse. Femeia începuse să i se suie în cap. Dorea cu orice preţ să-i impună voinţa ei, îl trata ca pe un nimic şi în cele din urmă îşi luă un amant.

Sinucigaşul deveni bănuitor: Ce mă interesează pe mine toate astea?

Cum adică?

Nu înţeleg, ce v-a venit să-mi povestiţi mie...

A fost un caz foarte nostim. Eu îi tratam fundul cucoanei, iar bărbat-su îi trata năravul. Dar aveţi dreptate, ce ne priveşte pe noi?

Tăcere.

Dacă mă gândesc bine, nu e chiar neinteresant. Şi spuneţi că o trata?

Şi încă cum! I-am întâlnit după mulţi ani. Sunt fericiţi. Au şi doi copii. Duminica ies la plimbare împreună.

Extraordinar! strigă sinucigaşul. Să-i ţină Dumnezeu!

Câte de astea nu am văzut eu. Vizitele la bolnavi ar fi altfel foarte plicticoase. Sinucigaşul a renunţat să mai facă

pe nebunul. Acum e curios şi naiv: Nu-i pot uita pe bărbatul şi pe femeia aceea. Ce erau de fapt?

Meseriaşi. Bărbatul e fierar.

Aşa, spune sinucigaşul uşor decepţionat. Un fierar cu nevasta lui.

Bineînţeles că bastonul nu este un mijloc potrivit pentru orice mediu. Metodele trebuiesc aplicate de la caz la caz. Uneori dau şi florile rezultate.

Oricine poate să fie strivit în propria lui casă de prea multă autoritate, mormăie sinucigaşul, privind pereţii şi tavanul.

Doctorul continuă distrat, furat cu totul de amintiri; Da, da, aşa e. Eu însumi am fost gata, gata, să folosesc bastonul. Sinucigaşul îl întreabă plin de încordare: Sunteţi căsătorit?

Nu. Doctorul zâmbeşte şi tace.

Sinucigaşul devine nerăbdător. Îl priveşte insistent, întrebător.

Era menajera mea. Ce-i drept, nu o femeie de fierar, totuşi o fată simplă, puţin cam nebună, dar cu multe calităţi.

O menajeră?! Sinucigaşul pare decepţionat.

Era tânără şi frumoasă, avea un trup fără cusur, cânta minunat la pian şi chitară...

Şi?

O iubeam.

Bine, bine, dar... V-ar fi putut aduce în situaţia să puneţi mâna pe baston?

Dacă florile n-ar mai fi convins-o şi nici cadourile, atunci, da. Întotdeauna trebuie să găseşti o soluţie. N-am dreptate?

Nu pot să înţeleg aşa ceva.

Tocmai atunci când nu mai ştii ce să faci, eşti obligat să recurgi la altceva. Sigur că lucrurile se petrec cu totul altfel când e vorba de o soţie. Soţia dumneavoastră, de exemplu, sau a mea, o persoană din lumea noastră. Cu o soţie poţi reuşi uneori şi cu binele. Dar cu o menajeră. Am impresia că nici dumneavoastră nu sunteţi căsătorit.

Eu, căsătorit? Nu.

Mi-am închipuit.

Trebuie să fie o chestie destul de idioată! spune sinucigaşul.

Doctorul îl aprobă, până la un punct. Vorbesc în continuare despre asta. În cele din urmă cad de acord că e totuşi greu să eviţi căsătoria.

Dar, nu mi-aţi spus ce s-a întâmplat cu fata aceea? Aţi obţinut ce doreaţi fără ajutorul bastonului?

Nu, încă nu. Dar am făcut altceva. Am venit aici, ca medic.

Stupoare şi tăcere.

Foarte interesant! Şi dacă nu ajută nici asta?

Doctorul răspunde categoric: Atunci, urmez exemplul fierarului!

Discuţia cu doctorul a avut efect asupra sinucigaşului. Se gândea tot timpul la cele auzite şi râdea în sinea lui. Dar bucuria nu dură mult. Reacţia veni prompt. În curând deveni iar individul sarcastic şi frământat dinainte. O căută pe domnişoara d'Espard, dar avu ghinionul să o găsească cu directorul Oliveir în salonul pentru fumat. O discuţie cu acesta era inevitabilă. Încercă să fie amabil: Salut colegiul!

Surprinşi să-l vadă bine dispus, aceştia tac.

Acum câteva zile am fost la doctor să-mi vadă rana, îi spune el domnişoarei d'Espard.

V-a prescris un tratament?

Da, două pahare de coniac cu apă minerală.

Două ce?

Coniac cu apă minerală. Recomandă medicamente bizare. Câteodată chiar trestie spaniolă.

Vreţi să spuneţi muscă spaniolă, mai precis, cantaridă, îl corectează directorul. Un medicament cât se poate de obişnuit.

Sinucigaşul nu-l ia în seamă şi nu-i răspunde.

În anumite cazuri recurge chiar la flori. E un tip original.

Directorul încearcă şi el să fie amabil: Sigur, florile pot să ajute foarte mult, mai ales florile pentru bolnavi.

Sinucigaşul îl ignoră din nou.

Fără îndoială, ăsta e un remediu! îl susţine domnişoara.

Sunteţi sigură, întreabă sinucigaşul, că florile fac bine? N-am putea să obţinem acelaşi rezultat oferind nasturi? Nasturi de sidef, nasturi de os, nasturi de metal...

Toţi râd.

Directorul devine sobru. S-a plictisit de atâtea inepţii: Mâine plec. Şederea mea aici s-a terminat.

Atât de repede? se miră domnişoara.

Da, mâine. Dar dumneavoastră, stimată domnişoară, când plecaţi?

Zilele astea.

Şi dumneavoastră, tinere domn?

La această întrebare directă sinucigaşul este silit să-i răspundă: Eu nu plec.

Cum aşa? Nu aveţi nicio obligaţie care să vă cheme?

După câte înţeleg, dumneavoastră nu duceţi lipsă de aşa ceva.

Fireşte. Sper că nu vă îndoiţi de asta? Noi, profesorii, răspundem de şcoală. Cu posibilităţile noastre modeste ne străduim să le împărtăşim oamenilor tot ceea ce am învăţat.

Să nu-l credeţi, domnişoară d'Espard, spuse sinucigaşul. Treaba aceasta nu e chiar atât de nevinovată.

Domnişoarei îi e penibil să se lase antrenată într-o asemenea discuţie. De aceea încearcă să împace lucrurile: Totuşi, nu credeţi că şcoala este nevinovată?

Şcoală înseamnă să acţionezi împotriva naturii, să-i atragi pe elevi pe o linie secundară care merge în altă direcţie decât cea normală. Şcoală înseamnă să ajungi pe această linie până în pustiu.

Directorul îl privea amuzat. Urma şi el aceeaşi direcţie. Eu credeam că am ieşit din pustiu! spuse.

Domnişoara îl susţinu: Domnule Magnus, e cazul să fiţi mai rezonabil. Directorul Oliver este un mare savant, e doctor în ştiinţe!

Sunt sigur că domnul director are o părere foarte bună despre sine. Toţi directorii de şcoli trebuie să fie aşa, altfel n-ar putea rezista să stea la catedră.

Ei bine, catedra nu este o tortură pentru noi. Ea este o

adevărată bucurie.

Tăcere.

Aşa deci, plecaţi şi dumneavoastră, domnişoară d'Espard, spuse sinucigaşul. Da, da, suntem hoinari pe pământ, umblăm de colo până colo, unii dintre noi rămân într-un sanatoriu... Am fost cu doctorul să vizităm cimitirul nostru, al supravieţuitorilor.

Nu primi niciun răspuns la această frază confuză.

Scuzaţi-mă, cred că n-am înţeles bine, stimate domn, intervine directorul pe tonul său preţios. Munca noastră de la catedră vă displace atât de mult?

Tăcere.

Domnul director v-a întrebat ceva! îl face atent domnişoara.

Un director de şcoală este convins că în şcoala lui copiii obţin toate cunoştinţele din lume. Copiii reuşesc, odată şi odată, după foarte multă vreme, să scape. Când au intrat erau nişte miei, nişte viţei. Este imposibil să ţină minte tot ce au învăţat. Şi dacă ţin minte, sunt numai date lipsite de importanţă. Uită, de pildă, cu ce se învecinează la vest lacul Oyern, uită că floarea de morcov nu are caliciu. „Şcoala" era odinioară timp liber, un fel de loisir pentru adulţi. Acum a devenit un iad pentru copii. Când scapă din acest infern sunt bătrâni, unii au chelie, alţii sunt pe jumătate orbi, câţiva rămân pe loc. Copiii n-ar trebui să meargă la şcoală.

Amuzant, foarte amuzant! spuse directorul.

Şi pe domnişoară o contrariază spusele sinucigaşului: Dar, dragul meu, cum ar putea oamenii să se descurce în viaţă fără şcoală?

Şcoala nu face pe nimeni om. Abia la maturitate, târziu, când individul este cu desăvârşire desfiinţat, poate că o asemenea şcoală ar putea avea utilitatea ei.

Dar, chiar şi atunci, cât mai puţină, nu-i aşa? completă directorul şi se ridică, pentru a pune capăt discuţiei. Un singur cuvânt să fi spus profesorul Oliver şi ar fi câştigat. Toate atuurile erau de partea lui. Cunoştea limbi străine, era un savant în filologie, un om celebru. Dar nu suportă să discute tâmpenii. Tocmai când se pregătea să plece,

sinucigaşul parcă-l avea pe dracu în el. I se adresă direct: Observ că părerile mele vă interesează.

Nu aş zice, răspunse directorul tăios.

Nu puteţi să negaţi.

Aşa? Orice s-ar spune, m-am mai lovit de o asemenea, cum să-i spun, galimatie chiar în familia mea, deşi nu era atât de exclusivistă şi de pătimaşă. Din păcate, sunt oameni care găsesc o adevărată vanitate în a fi ignoranţi, în a nu avea cunoştinţe despre nicio ţară, despre nicio limbă. Nu, sincer vorbind, asta nu mă interesează. Cel mult ca o curiozitate, ca ceva ieşit din comun, o anomalie sau cum să-i spun...

Nu vă mai bateţi capul, pot să-mi închipui ce urmează, îl întrerupe sinucigaşul, cu o amabilitate ironică.

Îmi aminteşte de profesorul suedez, de care v-am povestit, i se adresează directorul domnişoarei. Aceluia i-am răspuns la toate inepţiile, anulându-le punct cu punct. Dar ce folos? Există lucruri pe lumea asta împotriva cărora nici zeii nu pot să lupte.

Jignirea directorului îl incita pe sinucigaş, o găsea chiar foarte agreabilă. Aţi pomenit de lumea asta, de pământ, spuse el. Şcoala dumneavoastră de copii nedezvoltaţi pune, desigur, un accent important pe unghiul de înclinare al pământului. Din păcate, oamenii bat pământul în lung şi în lat, fără să ţină seamă de acest unghi. Copiii dumneavoastră studiază limbi străine şi artă, învaţă despre vapoare şi stele, despre bani şi războaie, despre electricitate, calorii, matematică, pomi şi iar limbi străine. Da, limbi străine. Toate acestea nu au niciun conţinut real în sine. Cu ajutorul lor nu se poate stabili decât o stare, o formă de existenţă. E doar o dresură mecanică fără valoare etică. Dar ce ne facem cu ceea ce există în om, cu sufletul, cu natura însăşi? Sufletul nostru nu este prea bogat în comparaţie cu ceea ce învăţăm din cărţi, dar tocmai raportându-ne la el am putea să ne lipsim de înţelepciunea cărţilor. Ceea ce există în noi este însuşi omul şi acesta este sinele.

Poate că tocmai nerăbdarea directorului îl provocă pe

sinucigaş să fie din ce în ce mai necruţător. Părea să savureze zvâcnirile repetate pe faţa profesorului: Am văzut că universitatea v-a acordat o atenţie specială anul trecut.

Cum?

Aţi fost numit consilier.

Ha, ha, râse directorul. Într-adevăr universitatea m-a onorat, anul trecut, cu atenţia ei... M-a numit consilier... Ha, ha! Dragul meu, sunteţi un tânăr adorabil!

În locul dumneavoastră nu aş fi primit această muncă de călău al copiilor. Un consilier şcolar este doar un barometru al conştiinciozităţii elevilor. El vine în faţa lor şi îi întreabă: cum numeau italienii cutare şi cutare lucru cu două mii de ani înainte. Şi iată micul automat. Consilierul introduce în el o întrebare pe măsură. Automatul scoate un sunet şi începe să funcţioneze. Aşa obţine diploma. Un bărbat cu reputaţia dumneavoastră, cu însemnătatea dumneavoastră, un ofiţer al ştiinţei nu ar trebui să se coboare la asemenea lucruri.

Domnişoara încearcă din nou să-i împace: Asta nu mai e glumă!

Directorul pare cu adevărat ofensat: Glumă sau nu, pe mine, oricum, nici nu mă înalţă, nici nu mă coboară.

Chiar în clipa aceea vine o fată să o anunţe pe domnişoara d'Espard că afară se află un bărbat care ar dori să-i vorbească. Daniel, omul de la stână.

Când se ridică să plece, pe chipul domnişoarei trecu o umbră. După câteva clipe părăsi şi directorul încăperea.

Daniel aştepta la intrare cu sania lui. Nu îşi scoase căciula când o văzu, ci spuse doar prietenos şi familiar: Bună ziua! Ce faci? Mă gândeam că e timpul să te iau.

Să mă iei?

Să-ţi iau lucrurile. Tu nu vii?

Of, doamne, băiatul ăsta vorbea atât de tare! Privi pe furiş spre clădire. O mulţime de oaspeţi era la ferestre. Până şi doamna Ruben se ridicase din pat şi spiona de la geamul ei.

Sigur că vin, spuse domnişoara. Dar nu am împachetat încă.

Eu pot să aştept.

Băiatul ăsta era drăguţ şi, în definitiv, bun sau rău, cu el trebuia să rămână. Nu se poate decât mâine, dragă Daniel, spuse ea.

Îmi pare rău. Am adus un viţel la sanatoriu şi m-am gândit să profit de ocazie şi să te iau acum. Trebuie să vezi viţelul. E un animal tare frumos. Vino în grajd să ţi-l arăt!

Nu, nu acum. Am puţină treabă.

Păcat. E un viţel grozav. Aşa spune şi elveţianul

Mă pregătesc şi vin mâine, spuse domnişoara.

Intră din nou în casă. Vizita aceasta nu-i făcuse plăcere. Se bucură, când îl găsi pe sinucigaş în salon. Avea nevoie de cineva.

Era Daniel. A venit să-mi ia geamantanele, spuse ea fără să mintă. Dar nu se făcea s-o şterg chiar aşa, nu?

Daniel abia aşteaptă să vă aibă. Se gândeşte la venitul lunar.

Da, cred că aveţi dreptate.

El are grijile lui, noi pe ale noastre. Sunt sigur că îi merge bine. Este de aici, locuieşte în munţi, munceşte la casa lui, trăieşte şi moare la vremea hotărâtă. Poate aşa ar trebui să ne naştem cu toţii, ca el, care nu are motive să-şi ia lumea în cap... El poate nici nu ştie ce-nseamnă să suferi din dragoste.

Sunt convinsă.

Fericit om!

Credeţi?

Nu din proprie experienţă, se grăbi sinucigaşul să adauge. Singurul lucru care ar trebui să-i preocupe pe oameni este bucuria de viaţă şi recunoştinţa că trăiesc. Aceasta nu ne vine din dragoste. Dimpotrivă, dragostea este biciul.

În cele mai multe cazuri este aşa.

Unul ca Moss, de pildă. Mi-a venit întâmplător în minte. De fapt el nu intră în această categorie. Are alte griji. Fiecare din noi le are pe ale lui.

Apropo, i-aţi răspuns lui Moss la scrisoare?

La scrisoarea aceea impertinentă? Nu, nu încă. Dar o să-şi primească el răspunsul, v-o garantez. De ce să aibă el

ultimul cuvânt!

Trebuie să recunoaşteţi că era foarte nefericit.

Nu ştiu ce să spun, murmură sinucigaşul. Poate că era nefericit. Deodată începe să râdă în hohote: Dar veveriţa pe care i-am trimis-o o să-i dea multă bătaie de cap. Sunt sigur de asta!! Însufleţirea lui se stinse brusc. Era din nou la fel de deprimat şi ursuz. Vedeţi rana mea? Era aceeaşi zgaibă pe care i-o arătase doctorului. O zgârietură ridicolă care îl preocupa tot timpul. O tot râcâia, sufla peste ea şi nu o lăsa să se vindece. Ce să mă fac? întrebă el distrus.

Am impresia că nu e nimic serios. Ce spune doctorul?

Doctorul e un idiot! Pericolul este iminent. Probabil e vorba de o contaminare.

Doamne, Dumnezeule!

Am primit de curând pelerina de la Moss. Sunt sigur că nu a fost dezinfectată cum trebuie. Pe urmă mai e şi scrisoarea aceea soioasă. M-oi fi pricopsit şi eu. Nu se mişca el aici printre noi, nu ne respira aerul, nu vorbea cu noi, nu mânca la masa noastră? Ar fi trebuit să fie împuşcat! Şi a avut obrăznicia să-mi mai trimită o scrisoare.

Încă una?

Da, a sosit acum câteva zile.

Dar nu mi-aţi spus nimic.

Bineînţeles că nu am deschis-o. Nici nu am atins-o.

Cum? N-aţi citit-o? întreabă domnişoara uluită.

Mi-a citit-o doctorul. Ce credeţi că scrie? Niciun cuvânt adevărat. Numai minciuni. Spune că nu are lepră. S-a confirmat că fusese o eroare.

N-am mai auzit una ca asta!

O minciună sfruntată. Mai scrie că a început să vadă şi că poate să meargă singur.

Domnişoara exclamă: Slavă Domnului că mai există ceva pe lumea asta care se aranjează!

Nu era singura surpriză pentru domnişoara d’Espard în această după-amiază. Una din doamne veni la ea, de fapt erau două doamne, dar una dintre ele rămase să aştepte pe hol. Aceste femei, care o excluseseră acum câtva timp din

cercul lor, veneau să-i facă o propunere: dacă nu dorea să cumpere o faţă de masă.

Domnişoara d'Espard era uluită.

I-o oferiseră, mai întâi, doamnei Ruben, dar acesteia nu-i plăcuse modelul. O, doamna Ruben nu ştia altceva decât să se gândească cum să scoată bani. De altfel, chiar ea le-a trimis la domnişoara d'Espard: Tot se mută la stână, o faţă de masă ar putea să-i fie de trebuinţă.

Era cadoul de Crăciun oferit de doamne doctorului Öyen, pentru care acesta le mulţumise cu lacrimi de emoţie în ochi.

Probabil că domnişoara este puţin surprinsă...?

Da, răspunse ea, adică, dacă mă gîndese bine, nici nu ar trebui să mă mir.

Cadoul acesta le costase pe doamne mulţi bani şi multe nopţi pierdute. De fapt, nu se poate spune că nu-şi atinsese scopul: reuşise să-l facă pe doctor fericit. Acum însă doctorul Öyen e mort şi în curând îşi vor face apariţia rudele sale, care vor împărţi între ele tot ce a mai rămas de pe urma răposatului. Vă daţi seama de ridicolul situaţiei. Niciuna dintre doamne nu era dispusă să le facă un cadou rudelor doctorului. De aceea şi-au luat înapoi faţa de masă.

Argumentul era atât de convingător încât domnişoara d'Espard luă faţa de masă, o desfăcu şi o privi îndelung. Se simţea chiar uşor flatată că doamnele apelaseră la ea, într-o situaţie atât de delicată.

Sigur, continuă doamna care făcuse propunerea, era cu totul altceva, dacă acest dar ar fi stat alături de mort în sicriu.

Cât vreţi pe ea?

Doamna o cheamă pe însoţitoarea sa înăuntru. Aceasta era secretara grupului, cea care avea lista de cheltuieli pentru fetru, mătase şi ciucuri. Cele două se sfătuiesc şi secretara spune, printre altele, că suma obţinută, oricum va fi împărţită la atâtea persoane, încât fiecăreia îi va reveni o nimica toată.

Domnişoara d'Espard cumpără faţa de masă.

Cât de repede pălise amintirea doctorului Öyen. Acesta

nu lăsase niciun gol în urma lui. Însemnase atât de puţin. Iată, oamenii începură deja să treacă peste cadavrul său. Chiar dacă se înşelase în diagnosticul pus lui Anton Moss, era totuşi o nedreptate să uiţi atât de repede un om bun.
O nedreptate meritată. Plana în jurul lui Öyen un fel de incertitudine, ceva ce nu putea fi intuit – era un peşte pe uscat. Dar şi el făcuse călătoria venind aici pe pământ. Avusese şi el un bilet dus-întors.

În dimineaţa următoare plecară cu acelaşi tren directorul Oliver, doamna Ruben, Bertelsen şi avocatul. Doamna Ruben se simţea mult mai bine, mânca şi dormea, avea culoare în obraji şi pielea ei flască începuse să se netezească. Era din nou sănătoasă şi atrăgătoare. Un adevărat miracol, puterea acestei femei de a se transforma de la o zi la alta. Rasă bună, rasă rezistentă.

Către seară domnişoara d'Espard îşi achită nota de plată şi plecă neobservată la stână. Voia să ajungă acolo pe întuneric. Nu zburda de fericire şi nerăbdare, dimpotrivă, era puţin stânjenită de situaţia ei şi de hotărârea pe care o luase. Ochii îi erau uscaţi. Bineînţeles, trăsese un loz necâştigător, dar îşi suportase soarta fără să cadă în genunchi şi fără să se lamenteze. Toate lacrimile şi rugăciunile ei se dovediseră fără rost şi ea nu era dispusă să încerce încă o dată să pună în funcţiune maşinăria divină. Iată cobora în deplină împăcare şi înălţare interioară. Purta sub braţ mult disputata faţă de masă pe care dorea să o întindă în odaia cea nouă, din casa lui Daniel, şi să aprindă o lumânare. Nu era o idee excelentă?! Îi veni să zâmbească, ca să nu plângă. Dacă îşi privea destinul cu ochii în lacrimi, acesta ar fi arătat mult mai sumbru.

Ultimele săptămâni petrecute în sanatoriu nu fuseseră prea plăcute pentru ea. Trebuise să recurgă la diverse trucuri, să se strângă în corset până la refuz, să ţopăie pe scări ca o barză, să le arate tuturor un chip surâzător şi lipsit de griji, ca să le înveţe minte pe doamne, scorpiile alea, să mai găsească ceva suspect în înfăţişarea ei. Era un

adevărat chin să se controleze tot timpul. Din cauza asta raporturile ei cu lumea se schimbară. Nu-şi mai specula atracţia pe care o avea asupra bărbaţilor, nu mai încerca să-şi ascundă lipsa dintelui din faţă, trupul ei tânăr devenise inform. Trecuse vremea când putea să se izoleze într-o cameră şi să se expună clevetirilor.

Şi iată, ieri a venit Daniel. Sosirea lui ar fi putut să strice totul. Era mulţumită că îl întâmpinase fără urmă de reproş. Venise plin de nerăbdare, ca un iubit, o compromisese; întrebând de ea reuşise să scoată o mulţime de feţe la fereastră. Fusese pe cât de prietenoasă, pe atât de indiferentă cu el, îl numise „dragul meu Daniel“, aşa cum i te adresezi oricărui vecin.

Asemenea gânduri îi trec prin cap şi deodată toată gravitatea şi apăsarea încep să dispară. La şura cea mică din pădure îi iese înainte Daniel: Mi-am închipuit că soseşti pe la ora asta şi te-am aşteptat aici. Şi-a adus sania cu el ca să poată să ia imediat şi geamantanele. Ce ai sub braţ? întreabă aşa ca să spună ceva.

Ai să vezi tu!

Tonul ei ştrengăresc îl încurajează, pune mâna pe pachet şi îl pipăie. Brusc o ia în braţe şi o duce în şură.

Ce băiat afurisit! Du-te de aici, eşti nebun!

Dar nu-i displăcea această clipă a pământului, care o smulgea din toate necazurile.

Intrase nepregătită în noua ei viaţă şi nimeni nu o prevenise asupra surprizelor pe care i le putea oferi un mediu cu totul neobişnuit pentru ea. Nu erau insinuări, nu erau bârfe, putea să doarmă netulburată de seara până a doua zi dimineaţa. Încerca un sentiment odihnitor, parcă intrase într-un port.

Îşi trecu privirea peste cele câteva lucruri din cameră, în afară de geamantanul ei – un pat, o masă şi câteva scaune, lângă sobă un lighean alb şi lavoarul.

Un mobilier ridicol, dar de o curăţenie desăvârşită, nu lipsit de intimitate. Confort de stână. O linişte densă plutea în jurul casei. Daniel era plecat desigur la treburile sale şi

când Marta îşi făcea de lucru în bucătărie, mişcările ei erau neauzite. Domnişoara se spălă în lighean şi tresări când o picătură de apă sări pe sobă şi sfârâi. În sobă ardea focul. Ce femeie, Marta! Domnişoara îşi spuse că trebuie să-i mulţumească pentru bunătatea arătată în prima dimineaţă în casa nouă.

Daniel apăru la fereastră şi ea îl chemă înăuntru. Doamne, ce-oi fi gândit despre mine că mă scol la ora asta?

Şi ce ai fi vrut să faci dacă te sculai devreme? M-am bucurat să te văd că dormi. Te-ai odihnit bine?

Am dormit buştean.

Am făcut totul să te simţi bine. Am adus câteva lucruri în odaie, care cred că îţi sunt de trebuinţă. Era foarte mândru, de parcă încăperea ar fi fost plină de mobile şi de obiecte scumpe. Şi, adăugă el, dacă duci lipsă de ceva, spune-mi mie, că fac eu rost!

Un băiat minunat: aşezat, naiv şi neştiutor, chiar simpatic. Nu putea rămâne rece la atenţiile lui şi făcu ea ce făcu, ca să o sărute. Te iubesc şi trebuie să fii a mea, îi spuse el în felul lui. Era de o sinceritate dezarmantă.

Totul depinde de tine. Se uita la el şi se gândi din nou că dacă Daniel ăsta ar fi bine spălat, n-ar arăta tocmai rău.

Iată, domeniul tău!

Cum?

Căminul tău. Stâna Torahus, muntele şi pădurea. Îţi place?

Zâmbi, amuzată de elanul lui şi îi răspunse că încă nu s-a obişnuit cu viaţa de aici. Întreabă-mă peste un an!

I se servi masa în cameră şi mâncă mai mult decât şi-ar fi închipuit vreodată. Nu erau conserve, ci hrană sănătoasă de la munte, afumătură. Cât trebuie să plătesc pe lună? Rosti cuvintele fără să se gândească. În felul acesta se dădu de gol. Nu era pregătită pentru noul ei rol de gospodină şi stăpână a casei.

Daniel crezu că glumeşte: Ha, ha, las că te pun eu să plăteşti! Marta, care ştia de legătura lor, zâmbi puţin încurcată.

Merseră în grajdul mic şi cald. Vacile şi oile îşi întorceau

capetele spre ei, privindu-i cu ochii lor blânzi. Tăuraşul ăsta o să fie grozav la toamnă, spuse Daniel şi mângâie animalul. E cu totul altfel decât turbatul ăla din vara trecută. Ăstuia poţi să-i treci şi pe sub burtă.

Intrară şi la cal. Daniel se fălea foarte tare cu iapa lui, care era mai deşteaptă decât un om şi puternică, ce să mai vorbim! Numai eu ştiu ce poveri e în stare să tragă. Uită-te la ochii ei. Sunt atât de luminoşi, te vezi în ei ca în oglindă. Săraca de tine, las că-ţi dăm acuşi pâinea ta! Nici nu termină bine de vorbit cu calul şi se întoarse brusc: Aşteaptă-mă puţin aici, domnişoară, dau o fugă să aduc nişte pâine, nu pot să o las aşa, săraca! Dispăru pentru o clipă şi se întoarse cu o pâine rotundă din care începu să rupă bucăţi şi să i le dea calului.

Dă-i şi tu, domnişoară!

Julie, îl corectă ea.

Hai, dă-i, să vezi ce bot moale are.

Abia când se aflau din nou în ogradă îşi aminti că ea rostise un nume. Julie, te cheamă Julie? Ce nume nobil, pe nicio fată din sat nu o cheamă aşa.

O duse peste tot. Se mândrea cu ce are. Deschise până şi lada de zestre: Uite rufăria, vesela, lâna. Slavă Domnului, avem de toate aici în munţi. Lâna asta este pentru tine!

Da, văd.

Îi arătă şi cele două puşti atârnate pe perete şi-i explică: Una este o flintă cu alice, cealaltă o puşcă cu gloanţe. Scoase din dulap câteva suluri de stofă şi pânzeturi pentru lenjerie. Julie, spuse el plin de exaltare, nu-mi iese din minte, numele ăsta este ca o catifea, când îl rosteşti.

Pe franţuzeşte se spune Jiuli, spuse ea.

Doamne, ce de lucruri ştii! Şi tot tu mi-ai dăruit şi calul.

Cu siguranţă că puteai să-ţi iei calul şi fără mine.

De bună seamă că puteam; şi nu numai calul, ci mult mai mult. Dar trebuie să recunosc că banii tăi au venit la timp.

Julie d’Espard făcuse primul pas în viitorul ei!

XIII

CÂTEVA SAPTAMÂNI LUCRURILE AU MERS BINE. Ar fi putut să meargă în continuare aşa, dacă nu ar fi intervenit ceva care strică puţin armonia. Oricum, era încă bine. Domnişoara d'Espard şedea pe blana de urs; evita să-şi bea cafeaua în pat. Deoarece aici nu exista nimic care să o facă să rămână trează până târziu, se culca devreme şi, de aceea, se scula dimineaţa la şase. Pentru una ca ea acest program părea puţin anormal, când putea foarte bine să lenevească în pat până la unsprezece. De la o vreme însă începu să se mândrească cu asta. Acest amănunt neînsemnat îi dezvăluia o forţă pe care nu şi-o cunoştea. Marta o lăuda tot timpul şi îi prezicea că va fi o adevărată nevastă de fermier.

Deocamdată, din toate treburile gospodăriei, nu făcea altceva decât să spele. Îmbrăca o fustă de-a Martei şi îşi spăla lenjeria, batistele, gulerele de dantelă şi bluzele. Zilele în care spăla nu erau cele mai plicticoase, dimpotrivă. Aplecată deasupra albiei, se întreţinea cu Marta despre tot felul de lucruri. Avea mare nevoie de un partener de discuţie.

E foarte serios! Orice femeie şi-ar dori un bărbat ca el, spuse Marta. Eu îl ştiu de când s-a născut. Helenei ar trebui să-i crape obrazul că i-a întors spatele.

Ciudat. Domnişoara d'Espard era pornită împotriva Helenei. Nu putea s-o sufere. Părea de-a dreptul geloasă. Din câte ştia ea, fosta iubită a lui Daniel nu avea copil şi nici nu aştepta vreunul, deşi era căsătorită de mult cu jandarmul. Arăta probabil ca o fetiţă, era drăguţă şi neschimbată. Pe când ea... câtă deosebire!

E frumoasă Helena?

O, da, răspunse Marta. Blondă şi împlinită. Fată de la ţară.

Înaltă?

Da, este.

Domnişoara d'Espard simţi că trebuie să-l vadă neapărat pe Daniel. Acesta poartă o jachetă de lână albă cu margini albastre, împletită de Marta. Jacheta, de un alb strălucitor, îl

prinde bine.

Vreau să-ţi spun ceva, îi zise. Cred că a venit timpul să ne căsătorim.

Eu m-am gândit demult la asta, dar nu am îndrăznit să-ţi spun. Ce zici, când o facem?

Asta hotărăşti tu.

Păi, săptămâna viitoare e Paştele, cu strigările mai trec trei duminici. Dar între Paşti şi Rusalii sunt şapte săptămâni. Atunci o să avem timp destul. Eu zic să scrii la Kristiania, să-ţi trimită actele, ca să avem totul pregătit.

Îţi stă tare bine jacheta asta.

Găseşti? Este făcută cu lâna noastră. Avem o lână, aici la Torahus!

Ce moale e, spune domnişoara şi o mângâie.

Trebuie să-ţi faci şi tu una la fel.

Mai bine fă-i una Helenei.

Helenei? întreabă Daniel surprins.

Nu o cheamă aşa pe fata pe care ai vrut s-o iei de nevastă?

Helena? Nici nu mă mai gândesc la ea.

Aşa cum stătea în faţa lui, domnişoara d’Espard nu mai avea nimic atrăgător. Ştirbă, cu obrazul sluţit, cu burta la gură. Nu putea să nu fie îngrijorată. Se simţea nesigură şi începu să-l descoasă: Spune-mi cum arată. N-aş putea să o văd şi eu? Ai sărutat-o de multe ori?

Niciodată. Dar, ce mă tot întrebi? M-am înjosit eu în faţa ei? I-am cerşit eu să vină la mine în munţi? Nu. I-am spus numai aşa, într-o doară. Eu mă trag din oameni la fel de bine văzuţi ca şi ea, sunt fiu de ţăran şi mi-am învăţat meseria temeinic. Am o curte şi o casă, am butoaie şi lăzi pline, cum bine ai văzut. Şi, la vremea potrivită, am planurile mele, pe care Helena nu le ştie. Ducă-se! N-am nevoie de ea. Ce-a fost, a fost. S-a terminat de mult!

Această discuţie o mai linişti pe domnişoara d’Espard. Daniel îi spuse multe cuvinte sincere şi tandre; cum că ea, Julie, i-a fost hărăzită de Dumnezeu, pentru a-l face fericit. Dar ea ştia mai bine că toată afecţiunea lui era în primul rând o problemă de orgoliu. Nu-şi dorea altă femeie pentru

că ea o întrecea în ochii lui şi în ochii tuturor celor din sat pe fata de ţăran. Era delicată şi distinsă, ştia să dezlege toate câte sunt pe lume cu căpşorul ei şi cu mâinile astea mici.

Era limpede că domnişoara d'Espard nu avea niciun temei să fie geloasă. Daniel se bucura ca un copil că aveau să se căsătorească şi bucuria îi pria. Se ţinea prea mult după fusta femeii sale? Avea o scuză: era îndrăgostit. În restul timpului se comporta firesc în relaţiile cu ceilalţi.

Negustorul mi-a arătat nişte perdele albe pentru fereastra ta, dar nu le-am adus cu mine.

Du-te şi cumpără-le. Îţi dau eu bani, îi spuse domnişoara. Adu şi unele mai groase, prin care să nu se poată vedea.

Am înţeles, pentru vremea când o să trebuiască să stai în pat.

Da. Domnişoara nici nu se gândise la perioada lăuziei. Nu pentru asta avea ea nevoie de perdele. Adu-mi şi o oglindă. Una mare de perete. Cea pe care o am e prea mică.

Aşa, spune-mi, dacă îţi doreşti ceva. Nu trebuie decât să-mi spui.

De Paşti sosiră iar o mulţime de străini la sanatoriu. Unii se aventurară până la stână. Aflaseră probabil că o domnişoară, o orăşeancă, se stabilise aici. Doreau să o vadă, dar era în zadar. Ea nu se arăta. Putea să-şi tragă acum perdelele şi să-i observe, din spatele lor, pe aceşti oameni curioşi şi bine îmbrăcaţi, indivizi fără ocupaţie, care făceau schi ca să nu se plictisească. Printre ei nu era niciunul mai acătării, niciun cunoscut.

Dar iată că într-o zi, în odaia cea nouă, intră domnişoara Ellingsen. Era aceeaşi de odinioară, elegantă, zveltă, distinsă şi frumoasă. Ce surpriză! Domnişoara d'Espard se bucura să o vadă. Această tânără aducea cu ea ceva din lumea care îi aparţinuse cândva şi care astăzi îi era străină şi inaccesibilă.

A venit şi Bertelsen cu dumneavoastră? îi scăpă ei. Devenise atât de necioplită în ultima vreme. Regretă întrebarea. Domnişoara Ellingsen nu păru ofensată. Nu,

răspunse ea calmă, s-a logodit cu doamna Ruben.

Nu se poate!

Nu aţi citit anunţul din ziar?

Nu. Aici nu citesc ziarele.

Tăcere.

Da, asta e! spuse domnişoara Ellingsen.

N-am mai pomenit una ca asta! Bărbatul ei de-abia a murit.

Tocmai. Şi, Dumnezeu ştie din ce cauză a murit.

Ce vreţi să spuneţi?

Nu spun nimic, dar pe chipul ei se putea vedea că se gândeşte la cloroform şi crimă. Am să-i arăt eu într-o zi acestei doamne!

Mie mi se pare Bertelsen şi mai de condamnat.

Nu, Bertelsen, nici vorbă. Ea poartă toată vina. Dar, o să mai am eu prilejul...

Bine, dar Bertelsen este cel care a insistat.

Adevărat, răspunse cu tristeţe domnişoara Ellingsen, dar nici comportarea ei nu era potrivită, după o pierdere atât de grea.

Ştiţi ceva, dumneavoastră aţi fost prea bună pentru el! Nu v-a meritat.

Discutară mult despre asta. Domnişoara Ellingsen nu putea să fie de acord că i-ar fi fost superioară lui Bertelsen. În cele din urmă recunoscu că el nu o ceruse niciodată în căsătorie.

Atunci se schimbă lucrurile. V-a acordat atenţie doar pentru că era în criză de femei?

Nu, răspunse domnişoara Ellingsen cu toată sinceritatea. Putea să aibă orice femeie şi-ar fi dorit, doar e fiul firmei „Bertelsen şi Fiul“, e milionar. Îi plăcea să se afişeze cu mine, atât.

I-aş fi zis eu ceva, să mă ţină minte! Franţuzoaica era foarte revoltată.

Domnişoara Ellingsen avea mai mult tact, nu se grăbea să insulte pe nimeni, dar doamnei Ruben nu-i prevedea nimic bun. O să vadă ea! Tonul ei era ameninţător. De mine nu a scăpat încă.

Ce aveţi de gând să faceţi?

Nimic, nimic, spuse şi discută despre altele. Până la urmă o să-mi treacă. Am eu destule lucruri pentru care merită să trăiesc: profesia, însemnările mele. Când vin de la slujbă acasă, totul este minunat! Am impresia că odaia mea e plină de lume.

Din nou inepţiile obişnuite ale acestei fete frumoase! Domnişoara Ellingsen, un om atât de calm, dar cu o fantezie aproape bolnăvicioasă, părea a fi tot timpul sub narcoză. Devenise, împotriva firii ei, indiferentă la sex, plicticoasă şi sterilă.

Dacă nu citiţi ziarele, probabil că nu ştiţi că scot un volum?

Un volum? Nu.

Da, însemnările mele. A fost anunţat de curând, în ziar. Schiţe, sau cum le-or fi spunând ei, povestiri. Toate sunt bazate pe fapte reale.

Serios?

Toţi cei care le-au citit, spun că sunt interesante. Trebuie doar să le duc la capăt, mă sfătuiesc ei.

Nu înţeleg, cum de sunteţi în stare să faceţi aşa ceva.

Toată lumea se miră. Dar nici nu e greu. Trebuie să ai vocaţie, să ai talent. După aceea vine şi exerciţiul.

Da, nu se poate fără exerciţiu, o aprobă domnişoara d’Espard. Îmi dau seama, când citesc franţuzeşte. N-am dreptul să-mi uit limba. Nu-i aşa?

Eu scriu de aproape zece ani. Îmi public primul volum, când îmi serbez jubileul.

Poate că venise aici doar ca să-i împărtăşească domnişoarei d’Espard această veste. Faptul că fusese pomenită în ziar părea să o impresioneze mai mult chiar decât pierderea lui Bertelsen. Abia la uşă îşi aminti că venise să o invite pe domnişoara d’Espard la sanatoriu.

La sanatoriu? Eu?

Au sosit câţiva oaspeţi distinşi care ar dori să vorbească franţuzeşte. Un consul cu soţia şi cu cele două fiice.

Nu pot veni, răspunse domnişoara d’Espard dezolată.

De ce nu? Directorul însuşi vă roagă, avocatul

Rupprecht.

Domnişoara d’Espard rămase o clipă pe gânduri şi întrebă dacă au venit mulţi vizitatori.

Da, o mulţime. Cred că niciodată n-au fost atâţia. Ceea ce mi se pare ciudat este că mai toţi sunt foarte graşi. La tot pasul dai numai peste burţi şi iar burţi. Schiorii erau, bineînţeles, supli şi albaştri, dar ceilalţi erau dezgustători. Venise şi fostul şef de birou al domnişoarei d’Espard.

Andresen?

Da. Şi mulţi alţi oameni graşi, doamne şi domni.

Sanatoriul se umpluse în urma interviului dat de doamna Ruben. Bieţii oameni încercau la Torahus un tratament ca să scape de obezitate. Se spunea că apa miraculoasă de aici, o anumită dietă şi medicaţie le-ar reda pacienţilor, într-un timp record, greutatea normală.

Deci, Andresen e aici, spuse domnişoara d’Espard. Nu avea rost să mai stea la discuţie: Vă rog să-i spuneţi avocatului că nu mă simt bine şi nu pot veni. Domnişoara Ellingsen îşi luă rămas bun fără zâmbete şi fără sentimentalisme: Am să vă trimit câteva ziare în care scrie despre mine.

Nu-i mai spuneţi domnului Rupprecht că nu mă simt bine. Spuneţi-i că sunt ocupată. Deci, vă rog, nu uitaţi, sunt ocupată!

Cele două femei se despărţiră, fiecare cu gândurile ei.

Cum ar fi putut domnişoara d’Espard să apară la sanatoriu, mai ales acum, când se afla şi fostul ei şef acolo? Nici vorbă de aşa ceva. Pierdu deci prilejul să vină din nou în contact cu oameni din lumea bună şi să vorbească franţuzeşte. Îi părea rău, dar nu putea să-l învinuiască pe Daniel pentru asta. Era destinul ei! Lui nu-i reproşă nimic. Îi povesti doar despre ce era vorba şi că refuzase invitaţia.

Ar fi trebuit să te duci, îi spuse el.

Sper că nu vorbeşti serios? În halul ăsta?

Şi ce are a face? Daniel nu era în stare să înţeleagă.

Nu avea rost să mai discute cu el. Mentalitatea lui era foarte deosebită de a ei. De altfel, tocmai atunci era preocupat de altceva. Stătea în bucătărie şi croia nişte

bretele din piele; voia să se înnoiască de Paşti. Absorbit cu totul de lucru, măsura şi calcula atent. Îi spuse cu mândrie: Piele de la vitele mele!

Ce faci din asta?

Bretele.

Asta?! strigă ea ieşindu-şi din fire.

Poate că, în clipa aceea, îşi amintise de alte bretele din mătase şi elastic, bretelele fine ale domnului Fleming. Daniel însă era cu totul de altă părere. Bretelele trebuie să fie de piele, ca să ţină! Privindu-l cum şedea acolo şi croia, începu să râdă. Daniel o privi întrebător. Era un material bun şi rezistent, piele de vită, bine tăbăcită, nu orice prostie acolo. De ce să râdă? Mâinile sale erau murdare, dar puternice, bune de muncă grea. Dar aceleaşi mâini erau în stare să migălească obiecte uşoare, gingaşe, de lemn. Îi arătă un scăunel, pe care îl făcuse singur, cu un model delicat pe spetează. Îi mai arătă şi o albie pentru frământatul aluatului, atârnată pe perete. Pe asta crestase un cal care se cabrează. Daniel era ca acei tâmplari talentaţi din trecut, cioplitor şi artist în acelaşi timp, mult mai de admirat decât un funcţionar.

E foarte preocupat. Se aşază din nou la lucrul său, netezeşte pielea, de fiecare dată, înainte de a folosi cuţitul. Din când în când îi explică ce mult contează ca pielea să fie rezistentă, mai ales la găurile pentru nasturi. Daniel era mereu acelaşi, harnic şi modest, mulţumit şi mândru de sine. Muncea mai tot timpul, chiar şi duminica. Îşi făcea planuri, avea mereu ceva în vedere, repara diverse obiecte, bătea câte un cui, unde era nevoie, sau tăia o nuia de salcie pentru mânatul porcului. Nu îşi lăsa lucrurile la voia întâmplării, să se distrugă. Era chibzuit şi ordonat din naştere, dar se şi învăţase să fie aşa. Nu se pricepea la cristaluri şi porţelanuri, dar dacă se spărgea o farfurie îi părea multă vreme rău.

Domnişoara d’Espard vegeta. Cosea, când şi când, dar nu voia să fie văzută lucrând. Era foarte neîndemânatică, abia de ştia să ţină acul în mână. În rest, mergea din odaia cea nouă în bucătărie şi înapoi, se trântea puţin pe pat, sau

şedea alături de Daniel, când acesta migălea ceva. Uneori îi citea din romanele ei franţuzeşti. Lui îi plăcea să o asculte. Avea atunci un zâmbet pe faţă şi o privea plin de admiraţie. Totul mergea perfect. Neînţelegând niciun cuvânt nu putea să-şi dea seama dacă ea citea corect sau nu. Principalul era să citească repede, ca el să nu aibă impresia că silabiseşte.

Iată aici ceva ce ar trebui să înţelegi şi tu: el îi spune ei că o iubeşte!

Asta e bună! La ce mai trebuie şi aşa ceva?

O, doamne, nici nu poţi să-ţi închipui ce delicat ştiu să rostească francezii aceste cuvinte!...

Veni primăvara. Zilele erau mai lungi. La amiază soarele era alb şi tăios, îţi ardea ochii. Marta îşi întinsese lâna la albit. Intra în obiceiul locului, al anotimpului şi al unei vieţi bine rânduite să albeşti lâna la soarele de primăvară timpurie şi să-ţi duci la capăt lucrul început. Timpul mergea înainte. Soarele începu să încălzească, gheaţa pe lac se albăstri şi deveni sfărâmicioasă la margini, zăpada se topea pe poteci şi găinile umblau prin băltoace şi căpătau reumatism. Era o vreme parcă făcută pentru speranţe şi gânduri luminoase. Dar domnişoarei d'Espard această primăvară în munţi nu-i adusese nicio bucurie. Deveni irascibilă, dormea prost, mânca mai puţin decât înainte şi-şi pierdu orice încredere. Ce-i lipsea domnişoarei? Nu găsise aici destulă căldură, pace şi afecţiune? Nu. I se plângea lui Daniel, care nu pricepea nimic.

Vrei să merg chiar acum să pregătesc strigările?

Da, răspunse ea, dacă tot trebuie, atunci...

Mă duc imediat, bine că avem şi actele. Dar să mă spăl mai întâi.

Când era gata de plecare îl opri: Nu, lasă, nu acum, să mai aşteptăm puţin.

Ce-ţi veni?

Doar n-au intrat zilele-n sac. Ce te grăbeşti aşa?

N-am mai pomenit una ca asta!

Nu poţi să mai aştepţi puţin! strigă ea, ieşindu-şi din fire.

Daniel încercă să glumească: Dracu să se fi spălat, nu eu. Auzi, spălat în mijlocul săptămânii!

Aşteptarea nu folosi la nimic. Domnişoara devenea din ce în ce mai posacă şi neliniştită. Începu să caute singurătatea. Pleca de acasă, se furişa în pădure, se aşeza pe o piatră, lăsându-se în voia gândurilor: ce sens aveau toate astea? Seara, înainte de culcare, o apuca frica. În ultimele nopţi avusese coşmaruri. Doctorul Öyen venea, noapte de noapte, şi îşi cerea înapoi faţa de masă. Se trezea înspăimântată, cu inima bătând să-i spargă pieptul. Pe vremuri domnişoara d'Espard era curajoasă şi hotărâtă când se afla în situaţii dificile. Acum devenise slabă şi prăpăstioasă; nu îndrăznea nici să aprindă lampa, nici măcar să-şi ridice mâinile de pe cergă. Un mort, un cadavru, nu era o muscă de care să te poţi feri.

I se plânse din nou lui Daniel.

Ce s-a mai întâmplat? A secat apa din râu?

Apa?

Lemnele de foc îţi stau lângă uşă. Ai aer curat, căldură, carne şi ouă. I-auzi găinuşa, cum cotcodăceşte.

Eşti de nesuportat! Toată ziua îmi vii cu tîmpeniile astea.

Bine, dar ce-ţi lipseşte?

Nu ştiu.

Nici eu.

Noapte de noapte visez îngrozitor.

Lasă-mă să mă culc cu tine, spuse Daniel. Să vezi atunci cum o să dormi neîntoarsă.

Nu-ţi stă gândul decât la asta.

Daniel îi propuse din nou să comande strigările şi să anunţe cununia. Domnişoara acceptă: nu mai era cazul să amâne. Din păcate, nu avea niciun pic de vlagă. Era slăbită şi amărâtă; abia era în stare să facă drumul până la biserică şi înapoi. Daniel se oferi să împrumute căruţa lui Helmer şi să înhame iapa. Cum să n-o poată duce? O, doamne, doar n-avea o tonă.

Domnişoara nu mai ştia ce să spună şi îl rugă să mai aştepte puţin. Spera să-şi revină.

Daniel îşi băgă actele în buzunarul de la piept şi plecă în sat. Acolo îşi întâlni prietenii, bău cu ei un păhărel şi se duse direct la pastor, fără să o mai întrebe. Îi părea bine că

strigările se vor face la biserică. Aştepta de mult clipa în care putea să uimească satul. Fireşte, de o bucată de vreme începuse să le cam dea de înţeles prietenilor că se logodise. Dar nu era nimic precis. Pastorul avea să anunţe oficial acest lucru. Nu se simţea vinovat că nesocotise dorinţa domnişoarei. Termenul cununiei o să-l stabilească ea singură, mai târziu, când va fi din nou veselă şi în puteri.

Rezolvă deci problema cu pastorul, se învoi şi cu Helmer pentru căruţă şi în cele din urmă îl invită pe acesta să-l însoţească până la stână. Amândoi erau bine dispuşi, aveau şi o sticlă cu ei. Daniel se lăuda tot timpul cu logodnica lui şi ţinea morţiş să i-o arate pe domnişoara Julie. Dar unde era?

Marta le spuse că trebuie să fie prin apropiere.

Aşteptară un timp în bucătărie, dar Daniel propuse să treacă în odaia cea nouă, când va veni domnişoara. De bună seamă că era în pădure. Îi plăcea să stea aşa pe o piatră şi să se gândească.

Se făcuse târziu şi Helmer se ridică să plece. Cum putea Daniel să nu-i arate odaia cea nouă. Doar nu o văzuse de când fusese clădită.

Mai luară o gură de rachiu, să prindă curaj, şi intrară în odaie.

Înăuntru era într-adevăr foarte plăcut: perdelele, oglinda, cărţile franţuzeşti şi faţa de masă în multe culori făceau camera de-a dreptul elegantă. Helmer exclamă: E grozavă!

Am încercat să o fac cât mai drăguţă, spuse Daniel. În înfumurarea lui, sporită acum şi de cele câteva pahare de rachiu, începu să se umfle în pene şi să vorbească orăşeneşte. Folosea mereu cuvântul „excepţional“, fie că se potrivea sau nu. Helmer era impresionat.

Uită-te la faţa de masă! A făcut-o singură. Pentru ea e o nimica toată.

Helmer o admiră, fără să o atingă.

Hai, pune mâna, îl îndemnă Daniel, nu trebuie să-ţi fie frică. Eu unul pun mâna pe tot ce se află în această cameră. Asta ar mai lipsi, să n-am voie! Se înfoia, îşi dădea aere, mută cărţile de la locul lor, lovi cu dispreţ un scaun. Pot să

fac ce poftesc, ea nu muşcă.

Ce noroc ai avut, Daniel!

Îi dădu dreptate. O cheamă Julie, spuse el mândru. Am uitat cum se spune pe franţuzeşte.

Tiii, ce geamantan, exclamă Helmer. Bare de alamă!

Daniel nu mai conteneşte să se laude: Dacă ai şti ce e înăuntru?! E plin ochi numai cu lucruri fine, rochii şi fel de fel de minuni de la oraş. Dacă venea, aş fi făcut-o eu să-ţi arate tot.

E drăguţă cu tine?

Drăguţă? E ca un copil, fac cu ea ce vreau. E grozavă. Îţi dăruieşte tot ce pofteşti. Du-te şi cumpără-ţi un cal, Daniel. Cumpără asta şi asta, plătesc eu! îmi spune.

Are bani? întreabă curios Helmer.

Bani? Nu mă mir că mă întrebi. Tu nu o cunoşti, dar eu am văzut cum şi-a scos din sân un teanc de foi. Dacă l-ai fi văzut, nu mai întrebai. Era cel mai mare teanc de bani pe care l-am văzut eu vreodată.

Da, da, să ştii că ai avut noroc! repetă Helmer, uimit de povestea pe care o asculta. Tare mi-ar fi plăcut s-o cunosc.

Poate crezi cumva că e o femeie urâtă şi bătrână, pe care nu vrea să o ia nimeni. Oho, te înşeli, Helmer. De Paşti au trimis de la sanatoriu după ea. Erau acolo mulţi turişti şi domni distinşi care doreau să vorbească cu ea franţuzeşte. Dar ei nici că-i păsa. Hai să mergem, poate o găsim.

Ieşiră şi Daniel o strigă. După câteva clipe apăru şi domnişoara din pădure.

Ce mult ai lipsit. Începusem să-mi fac griji. Ia te uită, tineretul! Îşi aminti că îl zărise pe Helmer în grupul acela de flăcăi care dăduseră iarna trecută zăpada de pe patinoar. Îi răspunse la salut şi îi zâmbi amabil. Daniel era mulţumit.

Dacă nu mă înşel, avem musafiri, spuse ea.

El e Helmer. M-a însoţit peste tot. Am fost la pastor şi am stabilit strigările. Helmer mi-a promis căruţa. A vrut tare mult să te vadă.

Pe mine? Să mă vadă pe mine? Doamne, ce idei trăznite mai au şi tinerii ăştia!

N-am putut scăpa de el. Nu voia să se mişte de aici până

nu te vede.

Fie că era flatată sau nu, zâmbi, în orice caz, fermecător, fără să i se vadă lipsa dintelui. Din fericire, era îmbrăcată ca pentru stradă. Purta un mantou larg care o acoperea de la bărbie până la gleznă, ascunzându-i sarcina.

Am intrat puţin la tine, îi mărturisi Daniel. Helmer a vrut să vadă odaia cea nouă. .

Nu-i nimic, răspunse ea binevoitoare. Înseamnă că a avut ocazia să vadă şi camera şi să mă vadă şi pe mine.

Sfios şi rezervat, Helmer tăcu.

Marta nu v-a oferit cafele? Domnişoara îşi luă rolul de gazdă în serios.

Ne-am servit noi singuri cu ceva mai bun, din sticlă, spuse Daniel.

Aşa, vasăzică, sunteţi cu chef!

Până la chef mai e... Helmer nu-şi termină fraza şi se roşi până la urechi.

Afară se înserase. Mai discutară un timp în faţa uşii. Domnişoara nu-l invită pe Helmer în casă; ar fi trebuit să-şi scoată mantoul şi nu voia.

La plecare, Daniel îi spuse lui Helmer: Mai vino pe la noi! Acum cunoşti drumul.

Da, neapărat, adăugă şi domnişoara.

Pe Daniel îl aştepta acum un moment greu. Hotărâse strigările fără învoirea domnişoarei. Când îl chemă în cameră, îşi scoase o ţigară pe care şi-o pregătise special pentru clipa asta. Scăpă mai ieftin decât se aşteptase. Drăguţa lui nu-l certă, îl întrebă doar în bătaie de joc, dacă nu are cumva de gând să se şi însoare de unul singur. Daniel începu să-şi umezească ţigara. Ce dacă suntem strigaţi? Cununia o s-o facem când ai să vrei tu.

Avea dreptate. Ea se domoli şi-l puse să-i povestească ce făcuse în sat, ce spusese pastorul, dacă îi trecuse corect numele franţuzesc în registru.

Da, pastorul fusese de-a dreptul uluit şi se interesase chiar dacă domnişoara nu era de viţă nobilă.

Îl urmărea de câteva minute cum îşi umezeşte ţigara şi nu înţelegea de ce făcea asta.

Cum, nu ştii? O ţigară trebuie bine umezită şi răsucită ca să ţină mai mult. Îşi cumpărase ţigara şi o păstrase pentru acasă, s-o fumeze când va fi cu ea.

Atunci poţi s-o şi aprinzi.

Aroma de tutun bun umplu încăperea şi domnişoara parcă regăsea o atmosferă cunoscută. Se simţea bine. Cinară în bucătărie, dar deoarece ei i se făcu iar urât să stea singură pe întuneric îl chemă să se culce la ea, în odaia cea nouă.

Dormi fără vise. Daniel o ocrotea.

Abia luni coborî Daniel din nou în sat. Aproape că alergase tot drumul. Era nerăbdător. Cu siguranţă că pastorul făcuse strigările din amvon. Ce-or fi zis consătenii săi? De bună seamă că rămăseseră fără grai. Aveau şi de ce.

Primul drum îl făcu la bazar. Acolo era întotdeauna plin de lume, de la care putea să afle amănunte. Nu voia să provoace el discuţia. De aceea se duse la tejghea, ca orice cumpărător. Când îl recunoscură oamenii se dădură la o parte să-i facă loc. Niciodată nu-i arătaseră atâta cinste. El însuşi se purta ca un om matur şi sigur pe sine. Cineva îi întinse mâna şi-l felicită. Apoi urmă altul şi, în cele din urmă, veniră toţi. Daniel îşi savura în tăcere izbânda. Am spus eu întotdeauna că Daniel o să ajungă departe! spuse o femeie. Eu ştiu din ce familie te tragi. Mama ta şi cu mine eram de o vârstă şi am fost confirmate în aceeaşi zi. Păcat că nu a avut parte să se bucure şi ea de clipa asta!

Toţi cei adunaţi acolo îl felicitară. Un lucru era clar pentru întreaga parohie: Daniel dăduse lovitura! Cea mai grozavă impresie o produsese numele Julie d’Espard, pronunţat de păstor în biserică. Nici Helmer nu a stat degeaba. După vizita lui la stână umpluse tot satul cu laude la adresa odăii celei noi şi a domnişoarei.

Fără vreun motiv anume, Daniel plecă de la bazar şi se duse la primar, chipurile, să plătească un impozit. De fapt ce-l mâna într-acolo era o pornire ascunsă. Voia să apară în faţa Helenei şi s-o înfrunte. Ce ţi-e şi cu tinereţea asta! Nu-i

ajungea că era proprietarul unei stâne, că avea animale, o drăguţă şi mâncare din belşug. Mai exista şi altceva în el de care trebuia să ţină seamă.

Până şi cel mai de pe urmă flăcău îşi avea viaţa lui interioară. O viaţă puternică şi complicată, ale cărei porunci nu le putea nesocoti. Orgoliu? De ce nu. Helena îl umilise odinioară.

Ea nu apăru. Nu se grăbi să-l vadă, nu-l privi cu ochii în lacrimi şi plini de căinţă. Nimic din ceea ce şi-ar fi dorit el. Pur şi simplu nu se arătă. S-o ia dracul... Călătorie sprâncenată!

Îşi plăti impozitul şi îşi vârî în buzunar chitanţa pe care i-o dădu jandarmul, ca pe o simplă hârtie, bună de aprins ţigara cu ea. La plecare spuse „salut“ şi nu „bună ziua”, ca de obicei. Când ieşi pe poartă nici nu întoarse capul.

S-a terminat.

Dar iată că se întâmplă ceva neaşteptat. O întâlneşte în pădure. O întâlneşte pe Helena. Ea îi iese înainte şi se apropie de el zâmbitoare. Se opresc amândoi, unul în faţa celuilalt. Roşesc. Încep să discute. Fiecare are argumentele sale, fiecare limba lui. Şi ea, femeia jandarmului, avea viaţa ei interioară. Chiar aşa tăcută şi limitată, pentru Helena era la fel de importantă şi cu neputinţă de ocolit. Intră direct în subiect, îi întinde mâna şi îi urează noroc. A fost o surpriză. Dacă nu ar fi spus-o pastorul, nici nu credeam.

Ce vorbeşti? Poate că trebuia să-ţi cer voie?! Ea nu mai însemna nimic pentru el. Roşeaţa lui din obraz se datora doar îndârjirii.

Răspunsul o dezarmă. Abia îşi mai găsea cuvintele: Nu te-am văzut de mult.

Lui Daniel nu-i scăpă tristeţea şi căinţa din tonul ei. Nu o iertă. E multă vreme de când ai dispărut.

Femeia zâmbi umil: Cum poţi spune că am dispărut, doar locuiesc în sat.

Se poate, dar nu obişnuiesc să vin în comună decât cu treburi. Şi să ştii, cu tine nu mai am nicio treabă.

Da, asta aşa e.

Da, este şi o să rămână aşa! Daniel se ţinea tare, nu se

lăsa înduioşat. O să-i arate el!

Dar nici ea nu se dădea bătută. Îl întrebă: Ce fel de domnişoară e aceea pe care ai pus mâna?

Daniel se făcu palid şi izbucni: Ce te interesează? Nu e destul că ştiu eu?

Chiar crezi că ştii?

Când o să vreau să aflu mai mult, am să vin la tine, eşti mulţumită? Se pare că ţi-a crescut un nas de copoi de când eşti nevastă de jandarm!

Să ştii că aşa e. Primarul trebuie să-i cerceteze pe toţi.

Ce vorbeşti? Şi chiar i-a cercetat pe toţi?

Bineînţeles.

Daniel rămâne cu gura căscată. Şi ea e palidă, nu-şi poate stăpâni tremurul buzelor. În capul lui scapără o idee: Aşa? Primarul a anchetat-o pe domnişoara Julie? Nu ştia nimic despre asta, nu fusese de faţă, altfel i-ar fi arătat el funcţionarului, ar fi avut el grijă să nu mai ajungă primar.

M-am gândit că e mai bine să ştii, spuse Helena.

Aşa, te-ai gândit. Şi pentru ce, mă rog, a anchetat-o? Vrei să spui că nu este ceea ce se dă? Na, uite-i actele! Îşi scoate hârtiile din buzunar. Certificatul de vaccinare, extrasul de botez, actul de confirmare. Le port pe toate la mine.

Nu e vorba de asta.

Începu să înjure. Îi spuse că puţin îi pasă de ea şi de jandarmul ei, că mai bine s-ar îngriji de ale lor şi ar lăsa în pace oamenii de treabă. Vedea el bine în ce hal ajunsese ea. După toate câte îi făcuse, acum avea de gând să-l şi urmărească. Se opri brusc. Văzându-i privirea tristă şi îndurerată, îşi explică purtarea ei: era geloasă, nu suporta să-l vadă eliberat de nefericirea lui şi, mai ales, îndrăgostit de altă femeie, cu care urma să se şi căsătorească. Să fi rămas la stâna lui, să se tânguie până la moarte după Helena, asta i-ar fi plăcut ei. Ei bine, se hotărî să facă exact pe dos: o s-o facă pe ea să se tânguie! Ia, nu-ţi mai bate tu capul cu Julie. Află că este singura femeie pe care am iubit-o vreodată!

Da? Foarte bine. Dar înţelege că nu-mi bat capul cu ea!

Voiam doar să afli că a fost anchetată pentru nişte bani, care nu s-au mai găsit. Asta nu înseamnă că mă interesez de ea.

Bani? Ce fel de bani? I-a luat ea?

N-am spus asta.

Acum, Helena este cea tare! Daniel începe să-şi trădeze neliniştea: Ce spui? Bani? Şi nu s-au mai găsit? Un teanc de bani? În cele din urmă exclamă: Prostii! Bărbatul tău a scornit toate astea!

Aşa crezi? El n-a scornit nimic. A primit ordin să o ancheteze şi s-a executat. Domnişoara era logodnica sau... a unui finlandez care furase o sumă importantă de bani de la o bancă. El a fost arestat. Trebuia să mai aibă câteva sute de coroane. Dar banii nu s-au mai găsit.

Şi crezi că domnişoara, adică Julie...?

Nu, nu cred nimic. Nici bărbatul meu nu spune asta.

Daniel se simte jignit, deşi are unele bănuieli: Vezi, nici bărbatul tău nu spune asta. Şi bine face!

Dar el crede că ea, domnişoara asta a ta, ştie precis despre bani, mai mult decât vrea să mărturisească.

Am s-o întreb.

Amândoi tac.

M-am simţit datoare să-ţi spun.

Să ştii că Julie este un om bun şi cinstit. Am s-o întreb, repetă Daniel. Nu-i adevărat, n-a fost logodnica nimănui. Bărbatul acela era un conte adevărat. Cum să fure el bani de la o bancă? O minciună sfruntată! Avea un castel în Finlanda. Dacă ai fi văzut ce inel purta! Tot satul, cu toate gospodăriile la un loc, nu face atâta. Bietul conte era bolnav. Arăta ca o umbră şi scuipa sânge. Domnişoara îl îngrijea. Îi dădea prafuri şi picături. Era firesc ca să primească bani pentru asta. De ce să nu primească? Ea mi-a povestit totul. Veneau împreună la mine la stână, să bea lapte acru. Uneori contele dormea, o oră sau două, în patul meu. Se odihnea înainte de a se întoarce la sanatoriu. Ştiu o mulţime de lucruri despre conte. Ea mi-a povestit totul din prima zi, demult, înainte de a veni să locuiască la mine. Pe atunci nici nu o cunoşteam. Ăsta este adevărul. Nu vă

folosesc la nimic toate poveştile astea.

O lasă în drum şi pleacă.

Helena izbucneşte în plâns şi strigă după el: Daniel!

Ce mai e?

Femeia îl urmă câţiva paşi şi se opri. Îşi scoase batista şi se şterse la ochi. Tăcea.

S-a întâmplat ceva?

Nu, spuse ea. Mi-e milă de tine.

Nu te îngriji tu de soarta mea.

Nu, dar dacă ea are atâţia bani, nu-ţi dai seama de unde sunt?

Daniel îşi cumpăni vorbele: Are atâţia bani? Nu ştiam.

Helmer a povestit, când a venit de la tine.

Bine, bine... Nu mai ştia ce să spună. Era încolţit şi furios. Ai făcut un nas de copoi, asta e! Nu mai am ce discuta cu tine!

Mergea îngândurat spre casă. Trebuia să vorbească neapărat cu Julie. Treaba părea foarte serioasă, nu putea s-o amâne pe altă dată.

Dar lucrurile luară o întorsătură neaşteptată.

Când intră în ogradă, Marta nu era nicăieri. Privi pe furiş în odaia cea nouă. Domnişoara zăcea pe pat cu o expresie ciudată, cu ochii sticloşi. Ce se întâmplase? Doar nu-i venise sorocul să nască. Nu. O muşcase o viperă. O viperă? Unde? Aici. Îi arată braţul pe care se vedea desluşit o dâră albastră. Marta o legase cu o cârpă deasupra rănii. Degetele îi erau albe şi amorţite din cauza legăturii. Bătrâna fugise la sanatoriu să cheme doctorul.

Trebuie să-ţi sug sângele, spuse Daniel.

Era prea târziu. Fu nevoit să-i cresteze pielea cu un ac. Supse cu toată puterea, dar degeaba. Nu putea face nimic până la venirea doctorului. Situaţia era disperată. Domnişoara începu să urle. De frică făcuse un şoc. După ce doctorul îşi termină intervenţia şi o pansă, le spuse s-o dezbrace imediat şi să-i aranjeze patul cât mai comod. Se puteau aştepta la orice. Pentru Dumnezeu, ce mi se mai poate întâmpla? strigă domnişoara ieşită din minţi. Vă rog, nu mă lăsaţi!

Doctorul nu plecă. Rămase acolo până se aranjă totul. Nu avu timp nici să-l trimită pe Daniel la sanatoriu după ajutoare. Fusese un adevărat miracol. Nimeni nu s-ar fi aşteptat să meargă atât de repede. Vipera se îngrijise de toate.

Când doctorul ieşi pe uşă, Daniel îl aştepta palid şi emoţionat: Credeţi că a scăpat?

Cred că da. Dar a venit atât de neaşteptat. Trebuie să mai avem puţină răbdare.

E vreo primejdie?

Primejdii există destule, când naşterea e înainte de vreme.

Da, foarte devreme. Auziţi, strigă micuţul! E băiat?

Doctorul dădu din cap: Vin diseară din nou. Nu mă îndoiesc că bătrâna e foarte pricepută, dar am să telefonez totuşi după ajutoare competente.

Sigur că striga copilul, băiatul. Daniel găsea că are un glas puternic. Ar fi vrut să-i spună asta şi ei. Oare avea voie să intre? Copilul încetă să mai ţipe. Se liniştise la sânul mamei. Atunci îşi luă inima în dinţi şi intră.

Dar strigă, nu se încurcă. Nu prea ştia ce să-i spună.

Adevărat, dar e atât de mic, născut atât de devreme, îi răspunse vocea stinsă din pat.

Biata, micuţa domnişoară d'Espard. Zăcea aici fără vlagă şi trebuia să-şi apere secretul. Efortul nu-i făcea bine, dar ea era abilă şi prevăzătoare. Îi cususe cu mâna ei, pe ascuns, câteva lucruşoare, ca să nu o găsească naşterea copilului nepregătită. Aşa, nepricepută cum era, nu prea reuşi cine ştie ce. Totuşi erau cămăşuţe şi scutece fine, unele de mătase naturală, croite din bluzele ei, uşoare ca un abur. Pentru rest, avea Marta destule ţesături groase, chiar şi lână nouă albită în casă.

Daniel se uită împrejur făcând pe prostul: Unde e? Iar a dispărut.

Cine?

Copilul, băiatul. Am auzit doar cu urechile mele cum plângea.

Tânăra mamă nu putu să nu zâmbească. Ridică cerga şi-

i arătă minunea. S-a născut mult prea devreme, insistă ea pe ultimele cuvinte.

Ia te uită, nici nu-i aşa de mic. Eu însumi eram mult mai pricăjit când m-am născut. Nu-i aşa Marta?

Marta preferă să nu-i răspundă şi spuse: Slavă Domnului, e un copil tare frumos!

Domnişoara se linişti. Nu se mai gândea la muşcătura viperei. Dacă ar fi fost după ea, şi-ar fi smuls imediat bandajul de la braţ. Nu putea să fie nimic grav, altfel n-ar fi stat aşa cu copilul să povestească, pe îndelete, cum se petrecuseră lucrurile: Ieşise, ca de obicei, să se plimbe pe pajişte. S-a aşezat să se odihnească pe o piatră. Soarele ardea tare. Pesemne că aţipise. Deodată a simţit pe mână ceva rece şi a tresărit. În aceeaşi clipă a văzut şarpele şi a simţit muşcătura. O luă la fugă spre casă.

E o porcărie cu viperele astea! Mie mi-a intrat odată una în buzunarul de la pantaloni, când dormeam pe câmp.

Ai ucis-o?

Da de unde! Şi-acuma mi-e necaz că n-am făcut-o. Ce degeţele drăguţe are. Dă-mi voie să mă uit la ele! Vezi cum şi le mişcă?

Gata, destul. Acum trebuie să pleci, spuse Marta.

Deşi se întâmplaseră atâtea lucruri, Daniel continua să fie preocupat de povestea cu banii şi cu contele. Pe la sfârşitul săptămânii aduse vorba despre asta. Începu să-i spună că ar fi fost bine dacă se căsătoreau înainte de venirea copilului. Păcat că se întâmplase aşa. Acum... Dar mai era ceva. Voia să-i spună doar şi să nu mai aducă niciodată vorba despre asta: În legătură cu contele, ăla cu laptele bătut. Spune-mi, era un vagabond?

Cum, contele? Nu. Nu i se putea reproşa nimic!

Am auzit că a furat bani şi a fost arestat.

Domnişoara răspunse prudentă: Tot ce se poate. Ea nu ştia nimic; nu-l cunoştea atât de bine.

De fapt, ce aveai tu cu el?

Eu? Nimic. *Rien du tout*.

Dar banii furaţi, nu sunt cumva la tine?

La mine? strigă domnişoara. Ai înnebunit!

Hai, lasă, linişteşte-te, ştiam eu.

N-am decât banii pe care mi i-a dat. O sumă frumuşică, ce-i drept. Asta e tot ce am. Doar ţi-am povestit.

E adevărat. Dar, dacă era o sumă atât de mare, n-ar fi fost mai bine să o predai primarului?

Ce? Pentru nimic în lume!

A fost la sanatoriu şi te-a anchetat.

Primarul? Da, a fost. Nu ţi-am spus?

Nu mai ştiu. Parcă mi-ai povestit ceva.

I-a anchetat atunci pe toţi, bineînţeles că şi pe mine. De ce mă întrebi toate astea?

La primar se vorbeşte că ai şti mai multe despre conte şi despre bani, decât vrei să spui.

Cred că aţi înnebunit cu toţii, spuse domnişoara. Ce să ştiu? Şi apoi află că domnul Fleming nu a furat nimic şi nici nu a fost arestat. Mi-a povestit avocatul. Poliţia s-a înşelat. L-au internat într-un spital pentru că era bolnav de plămâni. N-ai decât să-l întrebi pe avocat.

Nimeni nu ar fi putut să-l convingă pe Daniel mai bine. Propria sa încredere fusese confirmată de vorbele domnişoarei. Era din nou liniştit. Helena nu reuşise să-i zdruncine fericirea. Sărmana Helena, cu siguranţă că regretă amarnic şi că era disperată. Te pomeneşti că, într-o bună zi, o să se ducă la lacuri să se înece. Gândul ăsta nu putea să-l lase rece. Orice ar fi, o va salva.

Zăpada alunecă de pe acoperişuri în noroi şi se topeşte nevinovată şi murdărită, de la o zi la alta. Zgomotele surde, care se aud în jurul caselor, vin de la bucăţile de zăpadă ce se prăbuşesc. „Stânca“ devine din ce în ce mai vizibilă în goliciunea ei. Se apropie Rusaliile. Se pornesc ploi repezi şi furtuni. E o vreme când fiecare se simte bine în casa plină cu de toate pentru ai săi şi pentru animale. Totul durează o noapte. Fulgerele şi trăsnetele sfâşie văzduhul, urgia ţine până pe la patru dimineaţa, după care pământul şi cerul se împacă. A doua zi e primăvară.

O adevărată explozie de viaţă în munţi! Nu s-a strecurat încet ca un gând dinainte ştiut, ci a năvălit asemenea unei

idei tulburătoare, aprigă şi nebunească. Marta începu să-şi dea jos cojoacele.

Când domnişoara d'Espard se ridică din pat şi ieşi în curte, totul i se păru nefiresc. Lumea largă se întindea până jos, în sat şi mai departe, altfel decât o ştiuse ea. Totul era verde, însorit şi bogat. Pădurea, care încununa muntele, dăduse muguri, pe pajişti încolţea iarba şi brazdele umede miroseau a pământ. Era din nou sănătoasă. Îşi scotea copilul la aer, se aşeza cu el pe prag şi îl alăpta. Daniel venea lângă ea.

Ce păcat că e atât de mic, repeta ea mereu. Numai de ar trăi! Aşa-i că ţi-a spus doctorul, că s-a născut înainte de vreme?

Sigur că mi-a spus.

Vezi? S-a născut cu câteva săptămâni mai devreme. Doar ştii când s-a întâmplat. Domnişoara trebuia să-i fie recunoscătoare viperei. Singură n-ar fi putut găsi un pretext mai bun pentru această naştere timpurie.

Nici nu e aşa de mic, spuse Daniel, mândru de băiatul lui. Asta e numai în capul tău.

Viaţa se desfăşura liniştită. Nimic nu tulbura armonia acestei familii. Nu era copilul sănătos? Se certau ei, din cauza lui, de dimineaţă până seara? Nici vorbă de aşa ceva!

Ultima dată când fusese în sat, Daniel cumpărase pentru băieţelul lui o batistă brodată cu animale. Nimic nu stătea în calea fericirii lor. O orbire blândă îl cuprinse deodată; se privea pe sine şi pe ai săi fără să vrea să ştie adevărul. Pretenţiile sale erau modeste. Viaţa sa de familie înjghebată din minciuni, dar mulţumirea lui era caldă şi binefăcătoare.

Domnişoara d’Espard îl preţuia. El o merita cu adevărat. Dacă rămânea totul ca acum, nu avea de ce să se teamă. Şedea pe prag cu copilul în braţe şi era din nou tânără şi strălucitoare. Daniel nu o să audă niciodată un cuvânt urât din partea ei. Daniel, crezi că vom avea parte de el? Poate că nici nu-l meritäm, dar...! Era din nou sinceră şi plină de curaj: Dacă astăzi ar trimite după mine să merg la sanatoriu, mi-aş lua copilul în braţe şi m-aş duce!

O familie înjghebată din minciuni? Fireşte... În minciună pot exista multe adevăruri minunate. Dacă viaţa nu ar fi făcut minciuna atât de necesară, aceasta nici nu ar fi existat.

Cununia era mereu amânată; nu din lipsă de chef. Împrejurările erau de vină, nu domnişoara. Nu putea să-şi ia copilul cu ea. Doar nu era să se facă de râs, apărând cu plodul la cununie. Dar putea ea să-l lase acasă, când era atât de mic? Imposibil. Nu era să-l alăpteze Marta. N-avea ce să facă.

Când veni vara, Marta se duse cu copilul să-l boteze. Deocamdată, tânără mamă nu îndrăznea să iasă cu el în lume.

XIV

TOTUL AR FI PUTUT SĂ FIE BINE.

Veni din nou vacanţa. Din nou se puteau vedea, pe drumul spre sanatoriu, oameni mergând pe jos sau cu trăsura, oameni care veneau să se înzdrăvenească sau oameni foarte graşi, aduşi de speranţa unei slăbiri miraculoase. Inspectorul şi sora şefă întâmpinau oaspeţii. Doctorul apărea de îndată ce era chemat. În această casă de sănătate domnea cea mai desăvârşită ordine. Zilnic se comunica timpul probabil şi la avizier apăreau anunţuri noi. Servitorii alergau de colo până colo şi însuşi directorul, avocatul Rupprecht, găsea că treaba merge bine. Lucrările de electrificare începuseră de câteva săptămâni, înaintau însă greu. Complicaţiile nu lipseau. Trebuiau dinamitate stânci, dar aceasta producea detunături infernale. Regulamentul interior nu putea fi violat: niciun zgomot în orele de odihnă ale pacienţilor. Dar se va face lumină! declară plin de optimism avocatul şi, să nu uităm, o mare hidrocentrală.

Soseau camioane cu alimente, camioane cu mobile pentru camerele încă nedate în folosinţă, camioane cu materiale de construcţie pentru extinderea sanatoriului. Soseau cărăuşi cu fier şi ciment, saltele, oglinzi mari, sobe

şi suluri de carton.

Şi iată că, într-una din zile, sosi un domn. Venea de la gară. Nu avea mult bagaj, doar o valiză de mână. Purta haine fine, deşi puţin uzate. Avea un inel cu briliant pe deget şi un alt briliant, mai mic, la acul de cravată. Îl adusese Helmer cu trăsura.

Domnul coborî în faţa verandei, trecu printre nenumăraţii oaspeţi curioşi, o salută cordial pe sora şefă şi spuse: Aş dori să-mi recapăt vechea mea cameră, dacă se poate. Am mai fost aici. Numele meu e Fleming.

Sora şefă rămase consternată: Nu ştiu... Sunteţi domnul Fleming?

Domnul zâmbi şi aprobă din cap.

Da, camera dumneavoastră. Mă duc să mă interesez.

Veni şi inspectorul, salută respectuos şi îi luă valiza. Trecură în salonul pentru fumători. Între timp apăru şi avocatul. Revederea celor doi a fost emoţionantă: Nu se poate, ce surpriză, domnul Fleming! Cum, nu l-aţi recunoscut pe domnul conte? o întrebă el pe sora şefă.

Nu e de mirare, încercă acesta să salveze situaţia. Doar mi-am lăsat barbă.

Eu v-aş fi recunoscut şi dintr-o mie! Ce cameră liberă avem pentru domnul Fleming?

Vechea lui cameră era ocupată, dar avocatul îl asigură că va aranja lucrurile. Era fericit că putea să-şi desfăşoare calităţile de gazdă perfectă. Sună să vină slujnica, comandă vin de Porto şi îi oferi oaspetelui un pahar. În discuţie accentua mereu cuvântul conte, ca să audă şi ceilalţi pacienţi.

Totul se aranjă. Domnul Fleming obţinu vechea lui cameră şi inspectorul îi dădu geamantanele jos din pod. Cheile atârnau de încuietoare într-un plic sigilat. Domnul Fleming rupse cu indiferenţă sigiliul, ca şi când el l-ar fi pus şi nu primarul. Gestul putea să fie considerat o infracţiune: să rupi sigiliul poliţiei! Dar contele părea să nu se sinchisească de asta.

Vrând să se linguşească pe lângă distinsul oaspete, inspectorul îi spuse: Nu a fost decât jandarmul acela, el a

sigilat lucrurile.

Nu cred că era necesar. Aici, în sanatoriu, sunt sigur că nimeni nu mi-ar fi umblat, în geamantane, în absenţa mea.

Se spălă şi se dichisi cu grijă, aşa cum făcea de obicei. Apoi coborî în salon şi se amestecă printre ceilalţi oaspeţi. Pe unii din ei îi cunoştea. Ieşi pe verandă şi se aşeză lângă sinucigaş. Îi oferi o ţigară.

Acesta refuză. Avea din nou o perioadă de depresiune. Era abătut şi nu vedea nimic în jurul lui. Sufla tot timpul deasupra unei răni pe care o avea la mână, şi tăcea.

Sunt foarte mulţi oaspeţi în sezonul acesta, spuse domnul Fleming.

Da, o puzderie de imbecili. Vin toţi grăsanii aici să scape de osânza lor şi, naiba ştie, poate că reuşesc. În sanatoriu trăim doar cu apă de Torahus şi conserve.

Contele zâmbi. Regăsea tonul nemulţumit şi sumbru al sinucigaşului. Dar ce fac cei slabi?

Cei slabi se hrănesc cu speranţe.

Tăcere.

Dumneavoastră sunteţi un oaspete fidel al sanatoriului Torahus, încercă să reia discuţia domnul Fleming.

Eu sunt aici ca să nu fiu în altă parte! Toate încercările noului venit de a continua discuţia fură zadarnice. Sinucigaşul nu mai scoase niciun cuvânt.

În jurul lor roia de lume. După cum arătau, n-ai fi zis că aceşti oameni erau nişte imbecili. Atâta doar, că fiecare avea ciudăţenia lui. Trupuri diforme, descărnate de inaniţie sau adevărate butoaie pe două picioare, învăţătoare clasate şi acrite, funcţionari cu picioare lungi şi subţiri de lăcustă. Printre ei erau chipuri delicate cu ochi blânzi şi fără speranţă. O doamnă imensă, funcţionară într-un mare magazin, făcea nişte calcule interminabile; sume de milioane convertite în ouă şi jamboane daneze. Numeroşii ascultători, din jurul ei, păreau a savura această prelegere pantagruelică.

Domnul Fleming se ridică şi-l salută pe directorul Oliver. De fiecare dată se simţea obligat să-şi spună numele, din cauza bărbii care îl făcea de nerecunoscut. Bătrânul

profesor este neschimbat. Aceleaşi haine, acelaşi obraz cenuşiu şi supt, aceeaşi răbdare neobosită, de a da lecţii tuturor celor cu care vorbeşte. Această neschimbare avea în ea ceva dezolant. Până şi cravata neagră de la gâtul lui părea dintotdeauna acolo. Mâinile îi erau la fel de lungi şi osoase şi cizmele, la fel de durabile. Directorul era o figură la Torahus.

Voilà un homme! îl salută el pe domnul Fleming. Cunoaşteţi expresia, nu? Napoleon a rostit-o, când l-a întâlnit pe Goethe. I se plânse contelui că nu a găsit pe nimeni aici cu care să poată lega o conversaţie. Departe de el gândul de a jigni pe cineva. Oaspeţii nu erau neinteresanţi, dar un partener spiritual... Inginerul de la instalaţia electrică era o excepţie. Un extraordinar talent actoricesc. Trebuie neapărat să-l cunoaşteţi.

Directorul era foarte bucuros să-l întâlnească din nou pe domnul Fleming. În sfârşit un om cu care puteai să stai de vorbă şi să te faci înţeles. Un om educat şi cu vederi liberale. Acesta se interesă de băieţii directorului. Erau şi ei aici. Hoinăreau toată ziua. Habar n-avea pe unde umblă. Ca părinte şi pedagog, domnul Oliver nu era prea încântat de feciorii lui. Nu se omorau cu învăţătura şi nici nu aveau talent pentru limbi. La vârsta lor directorul fusese cu totul altfel. Se întreba adesea ce avea să iasă din ei. Fireşte că se pricepeau la o mulţime de lucruri. Ar fi fost o ruşine ca tocmai băieţii directorului, fiii celui mai luminat om din oraş, cum îi plăcea să se numească singur... dar nu se descurcau deloc la limbi străine şi gramatică. Ciudat! la materiile pe care el le considera cele mai uşoare. Dacă îi laşi însă într-o barcă sau îi trimiţi să-ţi rezolve ceva în oraş, ai să-i găseşti cu siguranţă peste câteva ore într-o fierărie sau sus pe acoperişul unei case, aflate în construcţie.

Aşa sunt toţi băieţii, spune domnul Fleming zâmbind.

Nu-mi place deloc. Să muncească şi să înveţe să-şi facă un rost, să evolueze. Directorul începu să dezvolte iar subiectul lui preferat despre educaţie. Era atât de plăcut să te întreţii cu domnul Fleming. Un om politicos, plin de înţelegere, cu respect faţă de ştiinţă şi erudiţie.

Nu vă deranjează domnule director, că sunt atâţia străini aici? Atâta lume amestecată?

Într-o oarecare măsură, da. Nu putem fi toţi la fel. Fiecare trebuie să încerce să se adapteze la cerinţele celuilalt. Ce-i drept, acest lucru solicită puţin efort. Dar, în linii mari, sunt mulţumit. Sanatoriul şi împrejurimile sunt excepţionale.

Directorul nu era un om pretenţios. Toată viaţa trăise modest, aproape strâmtorat. Mânca orice, fără să facă mofturi şi nu aştepta să i se facă pantofii. Acum prinsese gust să-şi petreacă gratuit vacanţele în acest sanatoriu de lux, şi profita, cât putea, de această şansă. Spunea că se află pentru a treia oară aici şi că nu are niciun motiv să meargă în altă parte. Nu, nu-i plăceau schimbările.

După ce îşi salută vechile cunoştinţe, domnul Fleming începu să facă zilnic plimbări prin pădure. Şura cea mică era tot acolo, ca odinioară, plină cu fân proaspăt. Stâna lui Daniel, la fel, veselă şi primitoare. Merse până aproape de casă şi observă perdelele noi de la ferestre.

Într-o zi o văzu pe domnişoara d’Espard stând cu copilul în braţe, pe prag.

Poate că-l aşteptase sau poate că el făcuse un gest imperceptibil cu capul. Femeia se ridică imediat şi intră cu copilul în casă. Apoi reveni şi-i ieşi înainte.

O întâlnire tainică în pădure. Ce mult trecuse de când fuseseră ultima dată împreună. Amândoi erau emoţionaţi. Poate din cauza neprevăzutului, dar poate şi pentru altceva. Îşi dădură mâna şi deodată nu mai ştiau ce să spună. El văzu că-i lipsea un dinte şi că făcea eforturi să nu se observe. Apoi atinse cicatricea de pe bărbia ei, şi o întrebă glumind: Cu cine v-aţi bătut atât de rău?

E mult de atunci. Era iarnă... Arătaţi bine. Nu mai tuşiţi!

Spuneţi-mi, când m-am oprit în faţa casei, aţi bănuit că eram eu?

Mi-am închipuit. Nu e vorba de nicio presimţire. Am aflat de la Helmer, cel care v-a adus, că aţi sosit.

Şi mie mi-a spus unele lucruri.

Atunci, oftă ea, înseamnă că ştiţi.

Tăcere.

Arătaţi bine, doar că aveţi un aer străin. De ce purtaţi barbă?

Vedeţi, cum să vă spun, am slăbit mult. Nu vă luaţi după aparenţă. Sunt un schelet ambulant. M-am gândit că aici aş putea să mă mai întremez. Mi-am amintit de Torahus, de stână şi de laptele bătut. Apoi mi-am zis că, dacă mă înfăţişez, aşa cu barbă, în faţa lui Daniel, sau cum îl cheamă, m-ar putea lua drept un altul.

Nu vă faceţi iluzii. V-ar fi recunoscut imediat, atât el, cât şi Marta.

A fost doar aşa o idee copilărească. Dar vorbiţi-mi despre dumneavoastră.

Nu, să nu vorbim despre mine. Vedeţi doar cum arăt. Şi, vrând parcă să scape de o povară, îi spuse: Mi-a căzut şi un dinte.

Şi ce-i cu asta?

N-o să-mi spuneţi că-mi stă bine.

Încercă s-o tachineze: Credeţi că un colţ de mistreţ ar fi fost mai frumos? Dar să lăsăm glumele. Vreţi să vă căsătoriţi?

Tăcere.

Ce să fac? Am un copil.

Copilul... da.

Îl cheamă Julius. Un copil reuşit, credeţi-mă. El a vrut să-i dau numele meu.

Cine?

Daniel.

Amândoi tac, fiecare cu gândurile lui.

Şi acum... vreţi să vă căsătoriţi., vorbi el ca pentru sine.

Povestiţi-mi cum vă mai merge. V-aţi însănătoşit?

Trăiesc. Mi-am pus unele speranţe în Torahus, dar acum nu mai ştiu. Totul s-a schimbat.

O să vă restabiliţi, sunt sigură. Trebuie să aveţi grijă de dumneavoastră. Aţi trecut prin atâtea necazuri în ultima vreme. Nu se poate să nu vă resimţiţi de pe urma lor. Dar, se pare, că totul a fost o eroare.

Absolut. Am fost internat în spital, la Kristiania. Acolo mi-

am revenit. Sunt foarte rezistent şi boala mea e teribil de capricioasă. Călătoria pe mare în Finlanda m-a vindecat de tot. Nu mai scuip sânge. A fost minunat: Kattegat, Marea Baltică... schimbare de aer. N-aş fi putut găsi un remediu mai bun.

Şi, după ce aţi ajuns acasă, în Finlanda? Domnişoara se gândea cu teamă că poate a fost închis.

Nicio schimbare. Ba da. Au fost şi schimbări. Mama lui a vândut gospodăria. De acum nu se va mai putea întoarce în patrie. Nu mai avea unde.

Cum, a vândut gospodăria?

Ce să fi făcut? Aşa bolnav, oricum nu era în stare s-o conducă. Atunci a vândut tot şi s-a ales cu nişte bani.

Dar mama dumneavoastră unde e acum?

Tăcere.

Ce trist.

Să nu mai vorbim despre asta. S-a întâmplat înainte de a mă întoarce acasă. Când eram în spital, la Kristiania, am primit înştiinţarea. Nu a fost aprindere de plămâni. Suferea de inimă. N-am suportat să mi se dea amănunte despre asta. Poate să fi făcut o congestie cerebrală.

Îi luă mâna într-a lui. O strângere impersonală fără nimic provocator. Cu totul altfel decât mâna lui Daniel. Dar această mână slabă şi pergamentoasă de funcţionar cu pielea fină, transparentă şi uscată de febră, o înfioră. Îşi refuzase atâta vreme nostalgia după viaţa ei de odinioară şi după lumea pe care o frecventase... deodată nu mai putu să se abţină şi-i căzu domnului Fleming la piept. El însuşi se simţi eliberat. Toată crisparea îi dispăru. O sărută îndelung şi plin de tandreţe.

Trebuie să fim prudenţi, s-ar putea să vină pe poteca asta, spuse ea îngrijorată.

Cum?

Da, Daniel. E sus la lacuri. Pescuieşte pentru sanatoriu. Dar poate să apară dintr-o clipă în alta.

Domnul Fleming redeveni deprimat şi tăcut.

Ce ciudat mi se pare să fiu din nou lângă dumneavoastră. În glasul ei se simţea tulburarea. Oare cât

a trecut de când am fost ultima dată împreună?

Nu ştiu. Nici nu îndrăznesc să mă gândesc la asta. Totul e atât de departe.

Îi privea faţa. Avea dreptate. Slăbise. Tâmplele i se adânciseră, unghiile îi erau vinete. Cine ştie câte o fi trebuit să îndure. Poate şi-o fi primit mâncarea într-un blid de tablă prin ferăstruică. Nu părea nici prea bogat. Avea încă inelul de briliant, purta costumele elegante din geamantanul rămas la sanatoriu, dar parcă nu mai avea ţinută, sau mai exact, nu mai avea pe ce să se sprijine.

Deodată observă ceva: Ăsta nu e... este acelaşi inel?

Sigur, răspunse el. Îl ridică şi-l făcu să sclipească la soare.

Mi se pare că nu mai scânteiază aşa de puternic.

E din cauza prafului. Ar trebui să-l curăţ. De altfel m-am hotărât să nu mai port inel, spuse el şi vârî juvaerul în buzunarul de la vestă.

Mulţumesc, mulţumesc pentru tot, pentru bani...

El clătină din cap. I-aţi salvat?

Bineînţeles.

N-a trebuit să-i ardeţi?

Cum era să fac una ca asta? N-am cheltuit decât puţin. Ceva pentru Daniel şi pentru mine, un cal şi diverse obiecte casnice.

Să nu vorbim despre asta.

Nu vreţi să vă restitui o parte din bani?

Cum? Nu.

Totuşi, măcar o parte.

El clătină din cap. Totul s-a schimbat. Nu ştiu ce voi face de acum încolo. M-am întors pentru că bănuiam că sunteţi aici, pentru că aici m-am simţit bine. Am avut parte de îngrijire, de afecţiune, puteam să beau lapte acru, aici la stână, dormeam bine învelit cu o cergă. Am avut tot timpul imaginea dumneavoastră în faţa ochilor. V-am dus dorul. Singurul lucru care m-a ţinut în viaţă a fost speranţa c-am să vă revăd.

Acum puteţi să mă vedeţi în fiecare zi.

Nu. Credeţi...?

Vin la sanatoriu când vreţi. El nu mă opreşte să merg acolo.

Nu e acelaşi lucru. Doar vreţi să vă căsătoriţi.

Ea ezită: Da.

Vedeţi? Ce rost are să mai veniţi la mine? Nu. Totul s-a terminat.

Tac amândoi. După un timp continuă: Spuneaţi de bani. În alte condiţii am fi putut să ne bucurăm de ei. Credeam că ne-ar fi ajutat să ne facem o situaţie. De aceea am venit aici, ca să vă spun toate acestea. Dar acum nu mai are niciun rost, a dispărut esenţialul. Eu nu mai exist pentru dumneavoastră.

Ba da, să nu mai spuneţi asta. Dumneavoastră însemnaţi foarte mult pentru mine.

Da, dar în alt fel.

Nu, nu în alt fel. Dar ce puteam să fac? Eram singură. Mă prinsese disperarea. Aşteptam copilul. Trebuia să plec. Trebuia să-mi găsesc un cămin.

Da.

Amândoi tac, adânciţi în gândurile lor.

Împrejurările, spuse el melancolic, împrejurările au vrut să nu vă pot fi ceea ce aş fi vrut să fiu.

Dimpotrivă! îl întrerupse ea. Pentru mine aţi fost mai mult decât mi-aş fi putut visa. Aţi fost un om minunat. Ce m-aş fi făcut singură, fără serviciu, în oraş, dacă nu mi-aţi fi oferit o posibilitate de existenţă?

Bine, vă cred.

Mi-aţi umplut sânul cu bani. Nici nu vă închipuiţi ce a însemnat asta pentru mine.

Da, dar împrejurările au fost totuşi de vină că nu v-am putut lua cu mine. Atunci, probabil că m-aţi fi însoţit.

Da.

Vedeţi? Acum e prea târziu.

Trebuie să plec, spuse ea ridicându-se. Copilul poate să se trezească şi plânge dacă nu sunt lângă el.

Îmi îngăduiţi să mai vin?

Da, spuse ea ezitând, da...

Sau, poate veniţi dumneavoastră la mine?

Poate.

Aş vrea atât de mult să mai vorbim, să vă ascult...

Venea mereu la sanatoriu. De cele mai multe ori dimineaţa, devreme. Ea se scula pe la şase şi când ajungea la el îl găsea în pat. Aceste vizite începură să dea loc la clevetiri. Slujnicele fac mult caz de astfel de întâmplări, dacă nu câştigă nimic de pe urma lor. Într-o dimineaţă, tocmai când voia să se furişeze în cameră, se întâlni pe coridor cu avocatul Rupprecht.

Acesta o salută, se lumină tot la faţă, fericit că o vede: E un secol de când n-aţi mai dat pe aici, stimată domnişoară. Nu a fost frumos, din partea dumneavoastră, să ne părăsiţi aşa. Doar nu v-am făcut niciun rău. Vă rog să-mi faceţi plăcerea să serviţi o cafea cu mine. Nici nu mă gândesc să vă dau drumul, până nu îmi povestiţi cum vă mai merge. Să ne aşezăm aici. Bănuiesc că vreţi să vorbiţi cu domnul Fleming. Nu s-a sculat încă. El nu se trezeşte cu noaptea în cap, ca dumneavoastră şi ca mine. Dar o să trimitem după el. Între timp o să ne bem, în linişte, cafeaua. Luise, fiţi, vă rog, drăguţă şi aduceţi-ne, domnişoarei d'Espard şi mie, câte o cafea. Pe urmă, vă rog, să vă duceţi sus şi să bateţi uşor la uşa domnului conte. Anunţaţi-l că îl aşteaptă jos o tânără doamnă.

Întâlnirile lor fuseseră astfel zădărnicite.

Domnişoara îi pregăti pe Daniel şi pe Marta, spunându-le că domnul Fleming se află din nou la sanatoriu. Îşi aminteau, fără îndoială, de distinsul conte? Sosise de curând şi dorea să facă iar o cură de lapte bătut.

Daniel zâmbi încântat, dar Marta începu să-şi frământe mâinile, părând încurcată. Am şi eu o rugăminte. Să mănânce în odaia cea nouă. Bucătăria nu e un loc potrivit pentru dânsul.

Ideea de a-l primi pe domnul conte la ea în odaie, păru a nu-i fi pe plac domnişoarei dar, până la urmă, trebui să cedeze.

Domnul Fleming venea zilnic, bea lapte bătut şi, într-adevăr, începu să prindă puteri. Dacă ar fi jucat cinstit şi nu

măsluit, nu ar fi reuşit să-şi câştige mica lor fericire. Uneori trăgeau draperiile, în aşa fel încât nimeni nu putea să vadă ce se întâmplă înăuntru. Contelui îi făcea rău soarele. După ce mânca lăsa o monedă de două coroane pe masă şi, dacă se întâmpla să doarmă copilul, domnişoara îl putea însoţi până la sanatoriu, unde se mai întreţinea puţin cu oaspeţii.

Îl întâlni pe sinucigaş şi reuşi să-l scoată din muţenie. Domnişoara d'Espard era singurul om faţă de care bărbatul acesta ciudat accepta să-şi deschidă sufletul. Am auzit că două din slujnicele noastre s-au îmbolnăvit, spuse el vesel. Puteţi să vă felicitaţi, domnişoară, că aţi plecat la timp.

Dar, ce s-a întâmplat?

Sunt două fete noi care au venit de curând din sat. Nu erau obişnuite cu mâncarea de aici. Una din ele cred că a ajuns deja la ultimul capitol. Era şi de aşteptat, conservele astea sunt otravă curată. N-ar putea Daniel să ne mai vândă un bou?

Nu ştiu, răspunde domnişoara zâmbind.

Ne-ar salva viaţa!

Nu arătaţi rău deloc, domnule Magnus.

Încerc să supravieţuiesc, dar nu mai sunt cum am fost. N-am poftă de mâncare şi când vreau să mă aşez pe un scaun cad pur şi simplu. Serile mi le petrec jucând şaizeci şi şase. Ce ziceţi de asta?

Dragă domnule Magnus, nu ne rămâne decât să încercăm să vedem partea bună a lucrurilor.

Unde scrie asta?

Ştiu eu, poate în destinul nostru.

Îl vedeţi pe ăla? Da, da, directorul, şoarecele de bibliotecă. El vede numai partea bună a lucrurilor. Cunoaşte limbi străine şi e un nimic. Se adâncește în studiul manualelor lui şi învaţă mecanic, ca să experimenteze apoi această mecanică pe bieţii copii. Nu vede ridicolul profesiei lui. Nu se întreabă: asta e viaţă? Dimpotrivă, când se ridică deasupra faptelor sale are impresia că este excepţional. A mai învăţat ceva, deci are iar ce să-i înveţe pe alţii. Da, el vede partea bună a lucrurilor. Citeşte ziare străine la clubul din oraşul său, oamenii îşi scot pălăria când îl întâlnesc pe

stradă şi... e mulţumit! Asta e viaţa lui. Nici măcar nu are respect faţă de adevăratele genii ale limbii. El nu vede, nici nu bănuieşte că există vizionari, cercetători aflaţi la răscrucea dintre epoci şi popoare...

Aţi mai auzit ceva de prietenul nostru Moss?

Escrocul! Aţi văzut ce mi-a făcut? Sinucigaşul întinde mâna la care are o plagă. Nu vrea să se vindece. Am încercat să o ard, dar n-a avut niciun efect. M-am contaminat. Şi mai făcea pe evlaviosul! Am să-i trimit eu, în curînd, o scrisoare, să mă ţină minte...!

A mai scris, sau e mort?

Mort, ăla? Sigur că scrie. Bineînţeles, nu mă ating de scrisorile lui. Doctorul mi le citeşte. Scrie întruna, n-are pic de ruşine. Se laudă că vede din ce în ce mai bine şi că ultima scrisoare a scris-o singur.

Nu se poate! exclamă domnişoara uimită.

Cum, şi dumneavoastră îl credeţi? Bine, să admitem că a scris singur. Să nu vă închipuiţi că rândurile erau drepte şi ordonate. Dacă m-aş fi legat la ochi cu o batistă, aş fi scris la fel. Dar asta încă nu-i nimic. Acum susţine că ceea ce avea el pe faţă nu era decât pecingine din cauza bărbii. Ce ziceţi de asta?

Nu mai înţeleg nimic.

Să presupunem că pe obraz avea pecingine, dar în rest, îi creştea şi pe corp barbă?

Sunteţi sigur că avea răni peste tot?

Nu sunt sigur. În orice caz ştiu că era un animal împuţit, plin de buboaie şi de ulceraţii. Nu spun că n-ar fi posibil să înceapă să vadă mai bine, dacă i se dezinfectează ochii. Dar cum vă explicaţi că m-am molipsit şi eu de la pelerină?

Arătaţi-mi rana dumneavoastră, îl roagă domnişoara d’Espard.

Lăsaţi, n-are niciun rost. Nu mai e niciun dubiu.

Doctorul ce spune?

Doctorul! se revoltă sinucigaşul. Mai bine ar lua sare amară! Ce, parcă doctorul Öyen nu era tot medic? Şi n-a spus că Moss are lepră? Ce rost are să vorbesc cu ăsta?

Domnişoara schimbă vorba: Mai ştiţi ceva de acasă?

De ce mă întrebaţi? Să lăsăm asta.

Scuzaţi-mi indiscreţia, mă refeream la copil. Aţi mai auzit ceva de el?

Ce să aud? Nici nu ştiu cum o cheamă. Eu sunt aici, ea acolo. N-am nimic de-a face cu ea.

Asta e foarte trist.

Mă gândesc să plec cu prima ocazie la Kristiania şi să-mi rezolv toate problemele. Nu mai suport situaţia asta precară. Chiar dacă se va sfârşi cu crimă şi sinucidere, cu dispariţia noastră, a tuturor! Mie mi-e totuna! După aceste cuvinte îngrozitoare, sinucigaşul continuă: Vă rog, domnişoară d'Espard, nu uitaţi, întrebaţi-l pe Daniel, dacă nu poate să ne vândă un bou. Ne-ar salva viaţa!

Daniel începe să vorbească despre cununie.

Domnişoara nu are nimic împotrivă. Dar putea el să apară la biserică în puloverul alb de lână?

Avea dreptate. La asta nu se gândise. Costumul lui de duminică mai mergea, totuşi pentru o asemenea sărbătoare trebuia să-şi facă neapărat haine noi. Dar cine dracu îi cosea lui, înainte de Rusalii, un costum?

Cununia fu amânată.

După Rusalii aduse din nou vorba despre ceea ce îl durea.

Ea nu spuse nu, dar ezită să-i dea bani pentru croitor. Ciudat, Daniel îşi făcuse speranţe. Domnişoara spunea înainte mereu: du-te şi cumpără-ţi ba una, ba alta, îţi dau eu bani! Se învăţase prost şi acum nu înţelegea cumpătarea ei. Se retrase puţin umilit şi nu mai pomeni, un timp, nimic despre cununie.

Tocmai atunci începu domnul Fleming să vină în odaia cea nouă şi domnişoara să-l conducă la sanatoriu. Toată povestea dură până pe la mijlocul verii. Într-o zi, tocmai când voiau să plece împreună, apăru Daniel în uşa bucătăriei şi o strigă: S-a trezit din nou, îl aud!

S-a trezit?

Iulius. Plânge, îl aud.

Femeia se întoarse şi îl lăsă pe domnul Fleming singur.

Era puţin intrigată şi se vedea că îl ascultase numai din obligaţie: Asta-i culmea, dormea atât de adânc.

Daniel o urmă în odaia cea nouă, vrând să vadă dacă băiatul se trezise într-adevăr şi, spre surprinderea lui, acesta dormea.

Ce înseamnă asta? spuse ea.

Bărbatul începu să se bâlbâie. El însuşi era uimit. Îl auzise atât de clar pe copil plângând. Era laş? Orice, numai laş să nu fie!

Vorbiră puţin despre cele întâmplate. Ea era revoltată, dar se calmă repede. Când Daniel deveni drăgăstos, înţelese totul şi îl respinse. Încercă să-i opună rezistenţă; până la urmă însă cedă. Cum putuse să facă una ca asta? N-avea niciun pic de ruşine! Dacă ar fi ştiut dinainte, nu s-ar fi întors. Nu îndrăznise să meargă cu refuzul prea departe, îl lovise doar, în glumă, uşor cu palma: fusese atât de turbat, atât de nestăpânit, încât i se făcuse frică de el. Daniel avea ciudăţeniile lui. Era brutal şi impulsiv. Nu i te puteai opune. Avea defecte care nu erau tocmai lipsite de avantaje! Cu toate acestea accesul lui în odaia cea nouă fu interzis în ultima vreme. Ea nu se mai temea de întuneric. Venise anotimpul luminos şi nu mai avea nevoie noaptea de ocrotirea lui: îl ţinea la respect.

Şi-acum, du-te de aici, necioplitule!

Se gândea la el fără ură: dacă nu ar fi intervenit nimic, poate că acum era nevasta lui şi stăpâna stânii Torahus. Daniel nu era de dispreţuit, mânca zdravăn şi muncea ca un bărbat adevărat. Astă iarnă când a venit din pădure, unde se lovise cu toporul, s-a aşezat imediat la masă. Abia când sângele a început să se prelingă pe podea, a observat şi ea că este rănit. Din cizma desfăcută la vârf picura sânge. O nimica toată! spuse el. Îşi înfăşură degetul cu o cârpă, de parcă umbla cu o bucată de lemn.

Deşi era brutal, nu părea primejdios. Nu dădea cu cuţitul. Era prietenos cu animalele şi cu oamenii. Putea să fie violent, aşa cum fusese azi. Ei şi? Poate era orgoliul lui în joc. Simţea nevoia să-şi dea iluzia că a câştigat. Poate că, de la o vreme, îl chinuia gelozia. Era însă paşnic şi se ruşina

întotdeauna după o ieşire necontrolată.

Cum se purtase el astă primăvară când a căzut de pe acoperişul şurei? Fireşte şura nu era un zgârie nori, dar tavanul se afla la o înălţime destul de mare şi tocmai acolo, deasupra, avea Daniel ceva de meşterit. Poate că şi domnişoara avusese partea ei de vină. El stătea cocoţat pe un căprior şi încerca să astupe o gaură din acoperiş. Ea îl strigă. Fu nevoit să se întoarcă, ca să o întrebe ce doreşte. De jos ea a văzut tot. El nu mai avu timp să se ferească. Îl văzu cum se rostogoleşte. Nu cobora lin călare pe un nor, ci se prăbuşi ca un buştean. Corpul lui căzu chircit pe pământ. Nu strigă, el nu, ci domnişoara. Se ridică şi spuse mirat: Ce dracu a fost asta? Obrazul îi era împietrit. Nu înţelegea nimic. Abia după aceea începu să se trezească. Te-ai lovit rău, Daniel? îl întrebă ea. Nu cred, răspunse el, dar simt nevoia să gem!

Domnişoara îşi continuă gândurile: Dar celălalt. Un domn suferind, bolnăvicios încă din copilărie, dar atât de fin şi de atent. Spiritul şi sensibilitatea lui o înnobilau şi pe ea. Avea nevoie de îngrijire şi de ajutor, dar le merita cu prisosinţă. Şi dacă nu era conte, cu ţinuta şi comportarea sa, cu zâmbetul lui, cu pantofii lui de lac, cu lenjeria lui de mătase, cu inelul de briliant din buzunarul de la vestă, ar fi putut să fie.

Era prima ei dragoste.

Oare cum a început? O, Doamne, nici nu mai ştia. Totul a fost atât de neaşteptat. Era într-o seară, la sanatoriu. El îşi trăsese scaunul mai aproape de ea. Poate respiraţia sau parfumul părului său o făcu să se înfioare. Cum e când te îndrăgosteşti? Simţi cum i se urcă sângele în obraji şi zâmbi. El îşi puse mâna pe spateaza scaunului ei. Gestul lui era ca o îmbrăţişare. Nu mai lipsea mult şi era cât pe-aci să leşine. El se purtă ca un adevărat domn şi spuse: S-a făcut frig, mă duc să-mi iau paltonul. Lipsi mai mult decât era nevoie. Ea îl urmă: Aveţi dreptate, e frig, să intrăm.

Din zi în zi se apropiau mai mult: mai multă afecţiune, mai multă iubire, compasiune şi... crize.

Trecuse atâta vreme, atâtea luni în care fusese silită să

existe fără el. Timpul şi-a spus cuvântul. Dar izvorul acela tainic pe care îl purta în ea, nu secase. Picura încă, puţin câte puţin...

O durea sufletul că omul aeesta, deşi suportase atât, nu reuşise să devină cineva, să-şi facă o situaţie onorabilă. Avea ce-i drept, lenjerie de mătase, dar aceasta nu mai era nouă. Nu putea să nu observe că, în ultima vreme, uita tot mai des să lase pe masă doua coroane pentru laptele bătut. Ce putea să însemne asta? Domnişoara a scos, în câteva rânduri, coroanele, din propriul ei buzunar, şi i le-a dat Martei.

Daniel intră hotărât în cameră. Se vedea că s-a gândit mult până a luat această decizie. Mâine seară mă duc în sat să-mi comand un costum!

Bine, bine.

Văzând-o că nu mai spune nimic, îndrăzni s-o întrebe: Spune-mi, ţie nu vrei să-ţi aduc nimic?

Nu.

Mi-l face şi pe datorie.

Cu atât mai bine.

Daniel plecă.

Asta-i era fineţea şi delicateţea. Nu-l interesau decât hainele lui! Adică ea nu avea nevoie de o rochie de mătase, de pantofi albi, de câţiva metri de voal, de o trenă lungă, pe care să i-o ducă domnişoarele de onoare. Mintea nu-l ducea prea departe. În romanele ei citise despre călătorii de nuntă, despre flori, vin şi toasturi. Ea nu va avea parte de nimic din toate acestea. O nuntă de doi bani, asta-i era hărăzit. Singurul invitat va fi Helmer. Oare putea să-l invite pe domnul Fleming?

Întreaga situaţie începu să-i devină de nesuportat. Nu putea să scape de obsesia cununiei. În definitiv, nu era decât o formalitate care trebuia îndeplinită cât mai repede. Ce se va întâmpla după aceea, o să hotărască destinul. Dacă se lua după romanele ei franţuzeşti nu avea decât să-şi trădeze căsătoria, totul era să nu-şi trădeze iubirea. În privinţa trusoului nu-şi făcea probleme, se descurca ea. Dar se cădea oare să meargă la altar, trecând prin faţa celui

care avea de fapt dreptul asupra ei şi a copilului? Chiar dacă virtutea ei era compromisă, chiar dacă trecutul nu-i era fără pată, avea o minte subtilă de om cultivat. Doar nu degeaba se chinuise să înveţe franţuzeşte. Nu suporta gândul că un bărbat privea de la geamul sanatoriului cum merge ea cu altul la biserică. Şi-apoi la ce-i folosea să facă atâta tapaj cu nunta? În unele locuri treburile astea se rezolvau simplu, la primar sau la consulat.

În noaptea aceea încuie uşa, ca să evite orice primejdie.

Dimineaţa următoare veni domnul Fleming şi întrebă politicos: Sper că nu sunt prea matinal?

Nu. Daniel s-a dus în sat.

Mi s-au întâmplat două lucruri importante: Ieri a venit primarul şi mi-a cerut permisiunea să rupă sigiliul de la geamantanele mele. I-am spus că nu trebuia să se deranjeze, întrucât mi-am rezolvat singur această problemă. Am avut impresia că s-a simţit ofensat. Mi-a declarat că asta era atribuţia lui. I-am arătat atunci nişte acte de la autorităţile din Finlanda care aveau şi viza poliţiei din Kristiania. Acolo scrie negru pe alb că am dreptul să dispun cum vreau de lucrurile mele. A recunoscut că actele erau legale, dar mi-a atras totuşi atenţia că ruperea sigiliului intra în sarcina lui. I-am dat dreptate şi mi-am cerut scuze, explicându-i că nu mai puteam aştepta. Deveni mai rezonabil şi mărturisi că fusese anunţat în urmă cu câteva zile, dar nu putuse veni, din cauza altor treburi. Ne-am împrietenit. Toată povestea cu banii a fost o inepţie, mă asigură el. Banii îmi aparţineau, era evident, banca se înşelase. Bineînţeles, i-am confirmat eu, am plătit tot ce am împrumutat. Primarul m-a sfătuit să cer chiar despăgubiri pentru nedreptatea care mi s-a făcut.

Domnul Fleming tăcu. De ce îi povestea domnişoarei aceste lucruri? Avea desigur motivele lui. Voia să apară curat în ochii ei şi să şteargă impresia produsă de mărturisirea lui din toamna trecută, înainte de a pleca. Nu delapidase niciun ban, împrumutase doar o sumă mare, atât. Ba mai mult, o şi restituise.

Domnişoara d’Espard părea încântată de această veste.

O povară grea parcă i se luase de pe suflet. Oricum ea nu-şi făcuse probleme în privinţa vinovăţiei lui. Ea însăşi fusese nevoită să recurgă la diverse mijloace, atunci când viaţa îi întinsese o cursă, aşa că înţelegea multe. Îi spuse: Vedeţi, eram sigură că aţi exagerat!

N-am exagerat decât puţin. N-am vrut să par în ochii dumneavoastră mai frumos decât eram. Bineînţeles că nu am procedat corect: eram bolnav, scuipam sânge şi nu voiam să mor. Puteam să aştept până îmi aproba direcţia băncii un împrumut? Mi l-am luat singur. Asta a fost toată povestea. Acum însă sunt liber şi curat. De aceea am venit la dumneavoastră.

Nu voia să intre în amănunte şi-l întrebă: Şi, în afară de asta, ce vi s-a mai întâmplat?

Am fost la doctor. M-a consultat şi m-a găsit aproape complet restabilit. Un plămân este vindecat. Iar la celălalt caverna este pe cale de a se calcifia. Trebuie însă să fiu foarte prudent.

Extraordinar!

Da... acum am mai multă nevoie de dumneavoastră ca oricând.

Da, înţeleg. Ce putea să-i spună?

Tăcere.

Nu o deranja faptul că doi bărbaţi o disputau, dar ştia că o să vină o zi, când trebuia să se hotărască. Îl întrebă direct: Nu puteţi accepta să mă căsătoresc cu Daniel?

Domnul Fleming avea glasul stins: Să accept... Dumneavoastră ce credeţi?

Totuşi, poate...

Am împărţit atâtea împreună. Mă gândeam că n-o să mă părăsiţi atât de uşor.

Nu, sigur nu. Dar pe celălalt pot să-l las?

Nu ştiu.

S-au făcut deja strigările în biserică.

Nu mai vorbiră despre asta. El era foarte abătut şi se hotărî să plece. Ea îl însoţi până la şură. Acolo se opriră. Amândoi erau disperaţi. Era târziu şi trebuia să se întoarcă la copil. Ca să-l consoleze îl îmbrăţişă şi-i spuse cu glas

tânguitor: Ştiţi doar pe cine iubesc. Dar e foarte greu. Cu siguranţă nu mă va lăsa.

Atunci nu există decât o singură soluţie: să veniţi cu mine!

Nu, să nu facem prostii. O să găsim noi o cale. Daţi-mi un răgaz de gândire!

Se despărţiră şi fiecare merse pe drumul său.

Câteva minute după aceea Daniel, care se ascunsese în fân, ieşi din şură. Nici nu-şi scutură paiele de pe el. Alergă aşa cum era şi o ajunse pe domnişoară din urmă.

Palid şi abia respirând nu striga, nu o ameninţa, dar ea privea îngrozită. Ochii lui ficşi, gura crispată, nu anunţau nimic bun.

Pe drumul ăsta te întorci din sat?

N-am fost în sat, vin din şură.

Femeia ştia, dar se prefăcu surprinsă. Cum el nu ridicase mâna să o lovească, ea îşi regăsi repede prezenţa de spirit. În fond, ce mare lucru făcuse? A stat în faţa şurii cu un bărbat bolnav şi a fost puţin mai drăguţă cu el.

Aşa deci, vii din şură. Înseamnă că ai auzit ce am vorbit, i-o luă ea înainte.

Da.

Ştii că e bolnav. Trebuia să găsesc ceva să-l consolez.

Să termini cu el, spuse Daniel categoric.

Să termin? De acord. Din partea mea poate să plece. Dar nu ştiu...

Era sigură pe ea. Daniel părea mai liniştit: Da, ar fi bine să plece!

Flăcăul ăsta nu era periculos. Sigur că te puteai speria văzându-l aşa. Dar chiar şi cu buzele crispate de furie şi degetul mare arătând spre pământ, era departe de a fi un ucigaş. Îl lăsă în drum şi o porni către casă. El o urmă, fără s-o atingă. Tot ea începu: Nu-mi iese din minte că erai în şură. Îţi dai seama ce măgărie ai făcut? M-ai spionat!

Nu vedea nimic rău în asta. Palavre orăşeneşti sau deşteptăciuni din cărţile ei. Reacţia lui demonstra că nu era un prostănac şi că nimeni nu putea să-l ducă de nas. Îi răspunse demn: Află de la mine că nu s-a născut încă omul

să-l păcălească pe Daniel!

Continua să facă pe ofensata pentru că el nu avusese încredere în ea şi o urmărise. Izbucni: Atâta îţi spun, să nu te prind că mai spionezi. Îţi interzic. Cu mine nu-ţi merge. N-ai să obţii nimic în felul ăsta.

Îmi închipui! Dar, după tine, cum aş putea obţine ceva? spuse el şi gura i se crispă iar.

Nu mai avea nicio scăpare. Strigările erau făcute. Daniel o avea la mână. De aceea îşi permitea să vorbească, cum vorbea. Era sigur. Şi iată, că tocmai acum, când era legată de mâini şi de picioare, începu să se zbată ca o pasăre prinsă în laţ: oare nu mai era nimic de făcut? Trebuia să vorbească neapărat cu domnul Fleming.

Zilele îşi urmau cursul. Contele venea să-şi bea laptele şi Daniel tăcea sau se făcea că nu observă. Domnişoara d'Espard renunţase, din diplomaţie, să se mai ducă la sanatoriu. Evită să mai zgândăre lucrurile.

Într-o zi, Daniel îi spuse: Cred că e timpul să plece.

Aşa?

I-o spui tu, sau mă duc eu să vorbesc cu el?

O fac cu plăcere. Dar nu cred că ajută la ceva.

Am eu grijă să ajute, mormăi el.

Ea nu-l luă în seamă. Era obişnuită cu exagerările lui. De aceea îl întrebă: Şi, mă rog, ce rău vezi tu în asta? De ce bombăni? Vine omul aici şi-şi bea laptele ca să se însănătoşească.

Să nu mai vină.

Înţeleg. Eu nu mai am niciun cuvânt de spus în casa asta. Bine că ştiu.

Daniel îşi iese din fire: Ba da. Ai! Dar să plece!

Cum să dai afară un pacient din sanatoriu?!

Habar n-ai! Am şi vorbit cu cineva. Îl dau pe mâna jandarmului.

Ha, ha, ha! Şi de ce, mă rog? Doamne, că prost mai eşti!

Daniel nu mai avea ce pierde, aşa că îi spuse deschis: A furat bani de la bancă. Poţi să spui ce vrei. Şi tu îi ascunzi.

Iar îmi vii cu tâmpeniile astea. Ar trebui să-i vezi hârtiile cu toate ştampilele şi semnăturile oficiale. Atunci să

vorbeşti. Poliţia i-a cerut scuze. Guvernul finlandez a hotărât să i se restituie tot ce îi aparţine: castelul şi banii. Şi mai taci odată din gură, nici nu ştii ce vorbeşti!

Las-că vezi tu! o ameninţă el. Jandarmul căuta banii şi erau la tine...

Femeia se ridică. Deschise cufărul şi scoase teancul de bancnote. I-l flutură pe sub nas. Doamne, ce de bani! Uite-i! Du-te şi cheamă-l pe jandarm, să-i vadă şi el. O să-i număr în faţa lui. Banii contelui, pe care mi i-a dăruit. Acum sunt ai mei. Pleacă, grăbeşte-te şi să-ţi fie ruşine! Aruncă pachetul la loc în geamantan, trânti cu furie capacul şi încuie.

Daniel se mai îmblânzi. Din spusele autorităţilor, se pare că nu şi-a câştigat banii pe căi cinstite, orice ai zice tu. Erau la tine, când a venit jandarmul să-i caute. Şi sunt, în continuare, aici, la Torahus...

Cu munţii şi pădurea, adăugă ea, bătându-şi joc de el. Nu spui tu aşa? Torahus cu munţii şi pădurea! Văd că numai la bani ţi-e gândul! Ţi-ar plăcea să pui mâna pe ei, nu?

Îşi atinsese ţinta. Bărbatul se simţea umilit, călcat în picioare, gata să plângă. De fapt, avea dreptate. Îl ghicise. Nu putea să-şi ierte că propriile lui vorbe îl trădaseră. Nu-şi amintea să-i fi luat vreodată ceva din geamantan, spuse el, compătimindu-se singur.

N-am spus asta!

Slavă Domnului, până acum reuşise să o scoată la capăt şi fără banii ei. Nu-i lipsea pâinea cea de toate zilele şi cele necesare unui trai modest. Nădăjduia că, şi pe viitor, Dumnezeu va avea grijă de el...

Şi aşa mai departe.

Repeta acele fraze, menite parcă să o impresioneze pe ea. Hai, să nu ne mai certăm. Când fata asta, afurisita asta de femeiuşcă, îl cuprindea cu braţele şi se lipea de el, îşi pierdea capul şi devenea blând. Se simţi dator să-i dea explicaţii: M-a luat gura pe dinainte. De fapt nici nu-l interesau banii. Voise doar să o facă să înţeleagă că acest conte era un adevărat blestem, că el o târâse în toată povestea asta cu bănuieli, anchete şi alte mizerii...

Bine. Dar acum gata. Să nu mai vorbim despre asta: Era

prima dată că se certau atât de violent. Ea reuşise să-l potolească, dar situaţia era aceeaşi, şi scena putea să se repete oricând. Se gândea serios la viitorul ei. Acesta era nesigur.

Ar fi putut să îi spună: Du-te şi comandă-ţi hainele de ginere. Uite, ai aici banii! Fără îndoială că un asemenea gest l-ar fi împăcat, dar pentru câtă vreme? Nu, Julie d'Espard nu era proastă deloc. Cu domnul Fleming parcă n-a fost la fel? Nu-i plătea ea, de la o vreme, laptele bătut? E absurd să ne daţi bani pentru un pic de lapte. Am şi eu un cuvânt de spus aici, la stână, îi zise domnişoara, doar sunteţi oaspetele meu!

Faţă de el se simţea obligată să procedeze aşa. Se vedea clar că omul nu mai era bogat. Banii obţinuţi din vânzarea gospodăriei îi folosise ca să-şi acopere delapidarea. Dar, cu câteva zile în urmă, i-a venit cu nota de plată, de la spital, rugând-o să plătească, doar de data aceasta. Bine. A plătit cu generozitate. Dar îl şi vedea venind cu nota următoare.

Nu era proastă. Unde ar fi ajuns dacă întreţinea doi bărbaţi. Trebuia să se hotărască!

Domnul Fleming avea dreptate. Cu banii rămaşi puteau cu siguranţă să înceapă ceva. I se făcuse dor de viaţa ei de odinioară. La stână nu avea cum să se simtă acasă. Trăia la graniţa dintre două lumi, o existenţă de împrumut, ridicolă şi derizorie, chiar dacă încercase să prindă rădăcini. În disperarea ei îşi închipuia că era posibil. Odată, la bucătărie, când se spăla pe mâini, Marta îi aruncă, în toată inocenţa ei, un sac să se şteargă.

Era prea mult. Trebuia să se hotărască neîntârziat. Domnul Fleming nu era un erou. Totuşi, atunci când i-a zâmbit şi şi-a pus mâna pe spătarul scaunului ei, au trecut-o fiorii. Nu putea uita clipa aceea. Ce ciudat! El, şi erou. Un biet tânăr, greu încercat de soartă, fără vlagă, fără calităţi deosebite, un individ mărunt şi comun, aşa cum sunt mai toţi oamenii, mărunţi şi comuni. Domnul Fleming avea totuşi ceva, ce nu aveau mulţi: era fin. Fineţea lui o înnobila şi pe ea. Când venise cu nota de plată purta mănuşi, ce-i

drept, cam uzate, dar nu şi le-a scos când i-a întins chitanţa, rugând-o să plătească.

Îndelungatele ei frământări au avut efect. Reluă un obicei, pe care îl neglija de multă vreme. Începu, din nou, să-şi maseze obrazul. Simţea nevoia să redevină atrăgătoare.

Ascultă, îi spuse, într-o zi, lui Daniel. Vreau să te întreb ceva: Nu crezi că am putea contramanda totul?

Daniel rămase perplex: Ce?

Da, între mine şi tine, să ne despărţim.

La început a crezut că glumeşte. Îi plăceau glumele. Dar când văzu că e serios se făcu negru în obraz şi începu să-şi descheie şi iar să-şi încheie nasturii de la jacheta de lână. Femeia îşi dădu seama că va avea mult de luptat cu el: Să nu ne certăm, Daniel. Hai în pădure să stăm de vorbă în linişte.

Plecară. Mergea în urma ei ca un bleg. Nu înţelegea nimic şi nu putea să i se opună.

Chiar refuzi să crezi că este posibil?

Nu, aşa ceva nu se va întâmpla. Dădu din cap şi începu să râdă. Era cu neputinţă!

Asta-i culmea. Pesemne că nu mai ştiu ce fac. Mi-am luat portmoneul cu mine, în pădure. Îl deschise. Teancul nu se vedea, dar îţi puteai da seama că e doldora de monezi şi bancnote. N-ai vrea să-l ţii tu? Se temea să nu-l piardă prin iarbă. Îi întindea o nadă. Era vicleană şi deşteaptă domnişoara d'Espard. Dar el o refuză. Devenise bănuitor. Cercetă portmoneul atent şi se dădu câţiva paşi înapoi.

Ea izbucni în râs. Nu-s atât de mulţi bani ca să te sperii! Te-am rugat să mi-i ţii până ajungem acasă. Dar mi-i duc şi singură.

Ai spus să contramandăm?

Da, aşa nu mai putem continua. M-am gândit bine.

Asta nu se poate!

De ce?

Argumentul lui era de neînţeles pentru ea, o orăşancă; Daniel îi atrase atenţia că era ţăran.

Şi ce-i cu asta? îl întrebă contrariată.

De vreme ce nu pricepi, ţi-e totuna. Dar vreau să-ţi intre în cap că eu nu sunt unul dintre mulţii tăi iubiţi din oraş. Cu mine nu-ţi merge!

Plimbarea în pădure nu i-a fost favorabilă domnişoarei. Mai discutară un timp, apoi el se ridică să plece: Ne-am înţeles, să nu te mai aud că vorbeşti despre asta!

Relaţiile dintre ei deveniră mai încordate. Perspectiva unei despărţiri, de comun acord, era exclusă. Domnişoara simţea că înnebuneşte. Rezistenţa lui o adusese la exasperare. Îşi exagera conştient dragostea pentru domnul Fleming şi plângea cu sughiţuri că nu-l poate avea.

Poştaşul de la sanatoriu îi aduse un bilet. Sosise un grup de americani distinşi care nu se împăcau cu engleza inspectorului Svendsen şi ar fi preferat să vorbească franţuzeşte. Nu dorea domnişoara d'Espard să le facă acest serviciu? Poate că ideea nu fusese a avocatului Rupprecht dar, oricum, el semnase, neuitând să adauge: „cu cele mai cordiale mulţumiri".

Daniel nu putea să se opună la această invitaţie. Înainte o îndemna chiar el să se ducă. O rugă totuşi să nu întârzie, din cauza copilului.

În entuziasmul ei simţi nevoia să-i facă şi lui o bucurie: Lasă bănuielile. Cum scap, mă întorc. De altfel, am auzit că domnul conte a plecat.

Cum, a plecat contele?

Da, spuneau unii că s-a hotărât să plece.

Tocmai asta voiam să-ţi spun, strigă Daniel nebun de fericire, că nu te bănuiesc cu nimeni de acolo. Nici cu inspectorul, nici cu elveţianul, nici cu poştaşul... Dintre pacienţi, însă, da ştiu, cu cel căruia i se spune sinucigaşul. Ha, ha, ha! Poţi să te duci liniştită şi să rămâi cât vrei.

Primul om cu care se întâlni la sanatoriu fu sinucigaşul. Era bine îmbrăcat, în ţinută de voiaj, şi purta baston. Se grăbi s-o anunţe: Una din cele două fete, de care v-am spus, a murit.

Cum, a murit?

Da, ieri. Asta e, domnişoară d'Espard, suntem hoinari. Ne căutăm un refugiu în munţi, la o casă de sănătate, şi ne

aflăm odihna veşnică.

E foarte trist.

Trist, într-adevăr. A venit proaspătă din sat şi a trebuit să moară. Sunt sigur că a mâncat cine ştie ce porcărie, pe care nu a putut să o digere. Da, fără îndoială, numai alimentaţia de aici e de vină.

Alimentaţia? repetă domnişoara indiferentă.

Normal, i-a afectat stomacul. Holeră. Cealaltă fată mai trăieşte. Dar până când?

Nu ştiţi, a sosit un grup de americani?

Nu.

Poate, francezi? Oricum, nişte oaspeţi care vorbesc franţuzeşte.

Nu cred. N-am auzit nimic. Surprizele ne cam ocolesc aici. Nu avem parte decât de morţi. Şi se cam înmulţesc. În rest, toate zilele sunt la fel. Sosesc câţiva turişti care vor să treacă munţii; soseşte o familie care vrea să petreacă o săptămână de vacanţă în lumea bună. Asta e tot. Cum era să uit: inginerul, de la instalaţia electrică, a murit.

De necrezut!

Da, într-un accident. Eu le-am spus că exploziile sunt periculoase. Dar cine ţine seama aici de primejdii. O bucată de stâncă s-a prăvălit peste el şi l-a strivit.

Când s-a întâmplat asta?

Azi dimineaţă, la prima explozie.

Bilanţul de morţi al sanatoriului crescuse, în ultima vreme, atât de mult, încât oaspeţii începuseră să se obişnuiască. Interesul pentru decese scăzu vizibil. Doar sinucigaşul le ţinea evidenţa cu rigurozitate. Vorbise mai mult despre fata aceea din sat, deoarece moartea ei se datora alimentaţiei proaste din sanatoriu. Sărmana fusese uitată de toţi. Inginerul, care murise imediat după ea, îi umbrise toată gloria! Numărul creştea, deşi inginerul căzuse victimă unui accident. Astfel de cazuri se pot întâmpla oriunde. Fără îndoială moartea fetei avea o semnificaţie mai mare. Apropo, Daniel nu ne poate vinde un bou?

Nu, nu vrea să-l vândă decât la toamnă.

Atunci, trebuie să ne căutăm în altă parte o hrană mai substanţială. Doar n-o să crăpăm aici!

Vreţi să plecaţi?

Nu. Fac doar o mică excursie până la Kristiania.

XV

STEAGUL SANATORIULUI ERA ÎN BERNĂ. Toată clădirea răsuna de zgomote. De la începutul vacanţei năvălise o mulţime de lume. Pe coridoare era o vânzoleală continuă. Avocatul o întâlni pe domnişoară în hol. Acesta nu mai ştia unde îi e capul. Era foarte ocupat şi foarte trist!

Bună ziua, domnişoară d'Espard! Puteaţi veni într-un moment mai vesel. Azi nu găsiţi aici decât doliu şi disperare!

Am auzit. Doi morţi.

Îngrozitor. Era un om extrem de drăguţ. Ne obişnuiserăm atât de mult cu el, încât ne devenise indispensabil. În fiecare seară inventa ceva vesel pentru oaspeţi. Era sufletul societăţii. Domnule inginer în sus, domnule inginer în jos... Un mare actor se ratase în el, aşa spuneau toţi. Şi ce sfârşit!

Ce pot să spun...

Vreţi să vorbiţi cu domnul Fleming. E în camera lui. Am să trimit să îl cheme.

Dar grupul de americani?

Care?

Americanii. Am fost anunţată că doreau să vorbească franţuzeşte.

Ah, da. Vor veni. Îi aşteptăm peste câteva săptămâni. Sosesc mai multe familii, un grup numeros. Viaţa îşi urmează cursul, chiar dacă moartea inginerului... tocmai vreau să telefonez după un nou conducător de şantier.

Vasăzică americanii nu au venit încă.

Luise! strigă avooatul. Vă rog să-l anunţaţi pe domnul conte că stimata domnişoară e aici şi îl aşteaptă. Pe mine o să mă scuzaţi, sunt foarte ocupat şi nu mai pot rămâne. Poate treceţi în sala de lectură până vine contele.

Domnul Fleming veni. Simţeau nevoia să fie singuri, de aceea plecară în pădure. Bărbatul era impresionat de moartea inginerului şi câtva timp vorbi numai despre asta. Nerăbdătoare, domnişoara îl întrerupse: Bine, bine, dar noi?

Da, noi! Trebuie să găsim o cale.

Nu mai puteţi veni la stână. Mă tem pentru dumneavoastră.

A spus el ceva?

Da.

Doar nu vin de dragul lui. Trec pe lângă el fără să-l observ şi intru direct la dumneavoastră în cameră. Nu înţelege asta?

Tocmai că înţelege şi nu mai vrea să tolereze.

Şi ce-i de făcut?

El spune să plecaţi.

Nu plec! Domnul Fleming e categoric.

I-am spus că aţi şi plecat.

Tac amândoi. Au senzaţia că sunt captivi.

Trebuie să scăpăm, să fugim de aici... încearcă el s-o convingă.

Domnişoara era mai diplomată. Îşi dădea seama că aşa ceva nu este cu putinţă: M-am gândit şi eu la asta, dar ne-ar prinde pe drum, înainte de a ajunge la gară. Copilul...

Copilul îl luăm, bineînţeles, cu noi.

Trebuie să-l duc în braţe, e încă mic, nu-l pot lăsa nicio clipă singur. Să vorbim serios: Nu s-ar putea contramanda totul, în mod legal?

Ştiu eu? Jandarmul pare binevoitor, poate ne-ar ajuta.

Nu, nu jandarmul. Ar trebui să mergeţi la pastor. Ce să facă jandarmul? Pastorul e mai în măsură. Am auzit că se poate. Trebuie să faceţi o contestaţie în care să arătaţi că mă căsătoresc cu dumneavoastră, pentru că sunteţi tatăl copilului şi eu, mama. Eu voi semna hârtia.

Bine, am să mă duc.

Se simţea tare, dar nu era tocmai sigură dacă nu risca procedând în acest fel. Legea poate că ar fi fost de partea lor, dar celălalt, Daniel, ce va face?

Deşi lipsit de forţă, domnul Fleming nu era un fricos. Nu

se temea de Daniel. În definitiv i se poate explica omeneşte ca să devină rezonabil.

Domnişoara se îndoia. Încercase ea, dar fără rezultat.

Aşa, atunci n-are decât să facă ce vrea!

Nu vă gândiţi că e în stare de un gest disperat?

Domnul Fleming alungă acest gând, clătinând uşor capul, fără să facă pe eroul. Atitudinea lui demnă şi reţinută îi dădu mai multă încredere. Când îi luă uşor mâna, spunându-i: Principalul e că vreţi dumneavoastră, că mă vreţi! ea se hotărî definitiv. Nu va fi niciodată stăpâna stânei.

Se întoarseră la sanatoriu şi intrară în salonul pentru fumători. Domnişoara putea să rămână la prânz acolo. Daniel se arătase generos, permiţându-i să stea cât îi făcea plăcere. Apariţia ei atrase atenţia noilor oaspeţi. Când intră în salon, toţi o măsurară cu privirile. Fără îndoială că domnul Fleming, contele, care se bucura de stima tuturor, o ferea de dispreţul celorlalţi. Altfel ar fi fost privită ca o persoană indezirabilă şi poate că ar fi dat-o pe uşă afară.

Domnişoara d’Espard se răzbuna, privindu-i de sus şi pe cunoscuţi şi pe necunoscuţi. Ştia să joace acest rol, atunci când voia. Ce căutau toţi oamenii ăştia graşi aici, aceste butoaie de bere, aceşti diformi? Nişte bieţi bolnavi. Ea nu avea nevoie de apa de la Torahus ca să-şi menţină silueta. Deoarece domnul Fleming ezita să vorbească franţuzeşte, nu avu prilejul să le arate ce ştie, dar, când directorul Oliver veni plin de încântare, direct la ea, franţuzoiaca deveni cu adevărat centrul atenţiei. Toţi oaspeţii de la celelalte mese uitară să-şi mai citească ziarele. Stăteau cu ochii aţintiţi asupra ei şi trăgeau cu urechea.

Către prânz apăru şi doctorul, doctorul cel nou. Veni şi el direct la domnişoara d’Espard, cu mâna întinsă, o salută cordial şi se întreţinu câteva minute cu ea: Sper că vă simţiţi bine, stimată domnişoară, şi că nu aţi avut neplăceri de pe urma muşcăturii de viperă. O sfătui ca pe viitor, dacă se va afla într-o situaţie similară, să se ferească de vipere. Doctorul plecă. Domnişoara putea să triumfe. Era atât de drăguţă. Băuse puţin vin şi se îmbujorase. Deveni vioaie şi

cochetă, începu din nou să-şi dezvăluie forţa ei de atracţie. La o masă alăturată şedea un grup de cucoane care păreau că o invidiază.

Avocatul cercetă mesele şi observă lipsa sinucigaşului: Unde e domnul Magnus? Nimeni nu răspunse. O fată fu trimisă în camera lui, dar acesta nu se afla acolo. Domnişoara d'Espard le spuse că l-a întâlnit, chiar azi dimineaţă, pe domnul Magnus îmbrăcat ca pentru călătorie. I-a vorbit despre o excursie la Kristiania.

Am spus eu întotdeauna, exclamă avocatul: Nu ne putem lipsi de dumneavoastră aici, domnişoară d'Espard! Vivat!

Mai mult triumf, mai multă invidie.

Totuşi atmosfera nu era veselă. Sanatoriul era în doliu. Avocatul arăta, din când în când, spre scaunul inginerului, scaun gol acum şi dădea din cap. Toţi vorbeau în şoaptă. Dar o gazdă bună trebuie să se îngrijească de oaspeţii săi. De aceea îi era recunoscător domnişoarei d'Espard pentru că reuşise să anime puţin societatea, fără să se sinchisească de doamnele de la masa vecină. După prânz contele o invită într-o încăpere alăturată, unde îşi scrise declaraţia. Afirma acolo deschis, aproape cinic, că domnul Fleming era tatăl copilului ei. Bănuind că va avea nevoie şi de un certificat de la doctor, cum că naşterea fusese la termen, făcu rost şi de acesta. Totul mergea strună.

Era extraordinară, strălucitoare; în orele din urmă urcă în camera domnului Fleming. Făcea totul cu nonşalanţă, de parcă ar fi obţinut – sau şi-ar fi luat ea singură – o dispensă. Fără îndoială că şi vinul îşi spunea cuvântul.

Domnul Fleming o însoţi spre casă.

Nu ajunseseră prea departe, când se întâlniră cu două doamne de la sanatoriu, care îşi terminaseră plimbarea de după-amiază, şi acum se întorceau. Domnul Fleming salută politicos şi-şi continuară drumul. Domnişoara d'Espard spuse, fără să bănuiască nimic: O, Doamne, cu ce ochi ne-au privit!

Se despărţiră în dreptul şurei. Stabiliseră ca el să meargă chiar a doua zi la pastor. Îl sfătui ce să spună şi îi

ură succes.

Abia se depărtară, câţiva paşi, unul de celălalt, că Daniel apăru în uşa şurii, năpustindu-se asupra lor. Mama voastră! strigă ieşit din minţi şi în secunda următoare mâna lui grea căzu pe umărul domnului Fleming. Obrazul lui Daniel se făcu alb de mânie, dar şi domnul Fleming păli. Daniel începu să vorbească precipitat: Plecaţi imediat! Să nu vă mai prind la Torahus! Cine dracu v-a adus aici? Vă rup picioarele, dacă vă mai prind. Aţi priceput?

Liniştiţi-vă... încearcă să-l domolească domnul Fleming.

Daniel nu se linişteşte. Răcneşte ca un nebun şi-l zgâlţâie. Domnişoara se apropie. Îi aude înjurăturile şi ameninţările: Am să te răsucesc ca pe o rufă. Am să-ţi crăp capul. Piei din faţa mea. Negăsind altă ieşire domnul Fleming plecă. Daniel rămase în drum, uitându-se după el. Apoi îşi ridică pumnii ameninţător în văzduh şi strigă: Pleacă dracului, să nu te mai văd! Să-ţi intre bine în cap că, dacă te prind, nu mai scapi!

Se întoarse spre domnişoara d’Espard. Părea foarte mândru de el:

Să mai poftească dumnealui!

Nu se răsti la ea, nu ridică palma să o lovească. Îi vorbea firesc, omeneşte şi femeia prinse curaj. Un biet bolnav, spuse ea dojenindu-l.

Ziceai că a plecat!

Da, şi tu n-ai găsit altceva de făcut decât să stai la pândă. Începu să culeagă paiele de pe el. Ştia, din experienţă, că în asemenea momente atingerea ei îl îmbuna.

O îndepărtă. Deveni însă mai blând şi-i explică: nu se gândise deloc să-i pândească. Dar cineva îi dăduse de ştire...

Înţeleg. Au venit două doamne care nu şi-au ţinut gura. Le-am întâlnit pe drum.

Dacă nu-şi bagă minţile în cap, cine ştie de ce mai sunt în stare!

Domnişoara se schimbă deodată: Ai dreptate... iartă-mă!

Se întâmplase ceva ciudat. Ceva cu totul neobişnuit la

ea. Daniel nu ştia ce să creadă, de aceea îi spuse: Lasă asta acum şi du-te la copil. Marta i-a dat lapte, dar...

Te rog să mă ierţi, repetă ea, în timp ce se îndreptau spre casă.

Tăcură tot drumul. Către seară, când şedeau împreună în odaie, femeia reluă discuţia: M-a rugat să te întreb dacă nu ai vrea să-ţi măreşti casa şi să-ţi faci o clădire cu multe camere?

Să construiesc?

Da, să primeşti oaspeţi şi să câştigi bani.

Daniel este uluit: Ai aranjat tu asta cu el?

Da, pentru că atunci te-ar ajuta cu bani.

Eu nu ştiu decât un singur lucru: trebuie să plece şi asta imediat!

Da, după aceea ar pleca.

Daniel nu mai înţelegea nimic. Întrebă iar: Ar face el asta pentru tine?

Da.

Şi pe urmă ar pleca?

Da.

Şi tu ai vrea să primim oaspeţi aici?

Da. Adică... de fapt, m-am gândit să plec cu el.

Ce? strigă Daniel.

Da, că în cele din urmă, vei accepta. Înţelegi? Nu are niciun rost să urli în halul ăsta.

Daniel îşi ridică braţele, dar le lasă să cadă: Sunteţi nebuni amândoi!

Nu ştiu dacă tu eşti cel îndreptăţit să spună asta. Gândeşte-te, când vei avea aici un mic sanatoriu; o să-ţi găseşti uşor o altă femeie, mai bună decât mine. Ai să fii cineva! El sări ca ars de pe scaun. În prima clipă voi să se năpustească asupra ei, dar se răzgândi: Ţi-am mai spus, să nu mai pomeneşti despre asta!

Ai dreptate.

Daniel părăsi odaia.

Făcu un ocol, merse până la râu. Ea îl vedea pe fereastră. După câteva minute se întoarse şi intră din nou în cameră.

Hai să hotărâm acum. Marţea viitoare ne cunună.

Domnişoara nu mai avea nicio ieşire. Îi era totuna dacă o bătea sau o omora. Putem să o facem, răspunse ea tăios, că tot n-o să iasă nimic din asta!

Daniel era dezarmat. Încercase totul. Cu vorbă bună, cu mânia, cu ameninţările, cu înjurăturile. Nu-i folosise la nimic! Acum stătea mut şi neajutorat în faţa ei. Se lăsă să cadă pe un scaun şi-şi luă capul în mâini.

De ce nu vrei să înţelegi că în felul acesta vom fi toţi trei nişte nenorociţi.

Ce să înţeleg? Eu sunt un nenorocit!

Nici nu era atât de rău. Îndrăgostiţii îşi spun de obicei astfel de vorbe.

Dar cum de nu-şi dădea seama ce se petrecea în sufletul lui? Omul ăsta mai fusese o dată dus de nas. Nu putea suporta ruşinea şi a doua oară. Ce ar fi spus lumea? El se trăgea dintr-o familie respectată. Nu merita ca ea să-şi bată joc de el. Când îl văzu atât de distrus, domnişoara se simţi stăpână pe situaţie. Renunţă să-l mai chinuiască, deşi ar fi avut ce să-i răspundă. O familie respectabilă, fiu de ţăran... Nu înţelegea. Păi, dacă era vorba de o descendenţă cu care te poţi mândri, atunci ea, Julie, o d'Espard, era mai îndreptăţită să o facă. Chiar şi pastorul, auzindu-i numele, o luase drept o aristocrată.

Vezi tu, continuă el, mi-am pus şi eu ceva în gând: am putea să ne luăm înapoi vechea gospodărie părintească. Ce zici?

Ce fel de gospodărie?

A tatei. Ar putea să fie din nou a noastră, dacă am avea cu ce.

Atunci ne-am muta în sat. Poate că ar fi mai bine pentru tine.

Nu, în niciun caz! Din cele spuse de el, ea reţinu un singur amănunt.

Îl întrebă cu interes: Şi, când o să ai cu ce?

Depinde, dreptul de moştenire se pierde abia peste douăzeci de ani. Vreme e destulă. Dar îţi atrag atenţia că timpul nostru se scurtează pe zi ce trece.

Şi, de ce Dumnezeu nu ai vândut stâna şi muntele celor care au construit sanatoriul? Ai fi câştigat o grămadă de bani.

Daniel zâmbi: Nu sunt atât de prost cum mă crezi. O grămadă de bani, poate, dar cât? Nu cine ştie ce. Cât crezi că a luat tatăl lui Helmer pe gospodărie şi pe partea lui de munte de la sanatoriu? Câteva sute de coroane. Eu o vindeam poate mai bine. Dar nu de câteva sute de coroane am nevoie eu, ci de mult mai mult. Ce făceam dacă dădeam stâna, cum mai scoteam diferenţa? Nu, mulţumesc, nu m-am lăsat păcălit. Aici muncesc din greu şi prosper. Vând vite, piei şi lână. Ai să vezi, în curînd am să vând şi unt. Gospodăria mea este aici, nu mi-a luat-o nimeni, preţul ei sporeşte de la un an la altul.

Nu mă pricep la asta şi nici nu mă priveşte. Domnişoara intră la idei: Nu cumva îşi făcea socotelile mizând pe banii ei?

Lasă că tot o să ne întoarcem noi odată în sat, se mângâia singur. Ce gospodărie minunată, pădure, locul se numeşte Utby, după familia mea. Pământul negru. E şi o moară de apă acolo.

Domnişoara pare din ce în ce mai iritată: Ţi-am spus că nu mă interesează!

Nu se poate, trebuie să te gândeşti la asta! E o gospodărie mare. Am să muncesc din răsputeri să o pun pe picioare. Vreau să-ţi fie bine şi Julius să-şi recapete casa din care se trage.

Julius, rosti ea pe gânduri. Nu se trage de acolo.

Gândeşte-te, Julie, o rugă el mângâindu-i mâna. Ar trebui să te bucuri. Hai, spune da!

Duioşia lui o neliniştea, se temea că totul va sfârşi violent. Pleacă! îi spuse în cele din urmă.

Bărbatul se ridică şi se îndreptă spre uşă: Deci marţi, săptămâna viitoare. E foarte bine. Să nu spui nu.

Ea rămase pe scaun adâncită în gânduri. Planul ei privind extinderea casei îl lăsase rece. Căpşorul ei deştept pierduse din nou. Ah, desfacerea logodnei era ultimul lucru la care

s-ar fi putut gândi Daniel. Ce aveau să spună cei din sat? Îl cunoştea ea bine. Cu siguranţă că băuse un păhărel, că se lăudase, amintise, în treacăt, şi de bani: banii care erau ca şi ai lui. Ridicase puţin tonul să audă şi ceilalţi că Helena are ce să regrete. În sfârşit aranjase strigările la biserică. Fără îndoială, acum îi era imposibil să mai dea înapoi. Ce tot povestea? Îşi pusese în gând să-şi recapete casa părintească? Nu minţea. Trudea din zori şi până-n noapte la stână doar ca să-şi împlinească acest vis. Voia să se ridice din nou. Tocmai atunci i-a ieşit ea în cale. Daniel ştia de teancul pe care-l ţinea ascuns. Cu banii ăştia putea, dintr-un foc, să-şi răscumpere casa...

Cum să renunţe la visul său.

Daniel era copleşit de durere şi amărăciune. Ea îl ţinea la distanţă, nu-l lăsa nici să se atingă de ea. Ce rost avea să se mai spele, să mai meargă pe vârful picioarelor, să mai bată la uşă, înainte de a intra în odaia ei? La ce bun să-şi mai schimbe hainele în zilele de sărbătoare? Se lăsă pradă mizeriei şi-şi pierdu încrederea în el. Amândoi erau la fel de ignoranţi şi de neajutoraţi; dar în barbarie şi nespălare el o întrecea cu mult. Ar fi putut să coboare în sat, să se facă ferchez de dragul ei, să o răsfeţe puţin, să-i facă plăcerea să fumeze o ţigară bună. Acum toate astea nu mai aveau niciun sens. Încercările lui de apropiere erau întâmpinate cu priviri furioase: pleacă de aici!

Stâna începu să decadă în ultima vreme. Daniel îşi lăsa treburile neterminate, cartofii n-aveau decât să se facă şi fără el. Plecă în sat.

În definitiv, dacă aranjase singur strigările, de ce n-ar fi aranjat tot el şi nunta!

În biroul pastorului află ceva nou: i se spuse că cineva făcuse contestaţie împotriva cununiei, un anumit domn Fleming care ridică pretenţii asupra miresei. Daniel păli: Aşa, deci...

În situaţia aceasta pastorul nu putea...

Dar nu e decât o scorneală de-a lor.

Poate, chestiunea însă nu pare curată, spuse pastorul. Treburile sunt încurcate.

Cum, totul e în ordine, nu mai trebuie făcută decât nunta. Doamne Dumnezeule! De unde a răsărit şi străinul ăsta, să o înnebunească cu palavrele lui... sunt nebuni amândoi. Vor să-mi strice cununia.

Chiar aşa, spuse pastorul, clătinând din cap.

Şi unde mai pui că e un nevolnic, cu un picior în groapă; scuipă sânge. A fost şi închis şi câte şi mai câte. Se spune că a furat nişte bani.

Nu e chiar aşa. A fost o eroare. Mi-a arătat actele. Chestiunea e rezolvată.

Aşa, spuse Daniel, da, da, înţeleg. Făcu o pauză. Dar nu se poate, strigările s-au făcut!

Bineînţeles. Pastorul clătină, din nou, din cap.

Şi-apoi avem un copil.

Da, dar vezi că nici cu copilul..?

Adică?

Acest Fleming susţine că el ar fi tatăl copilului.

Ce? răcneşte Daniel neputând să-şi creadă urechilor.

Pastorul e impresionat de atâta naivitate şi sinceră uimire. Toată povestea era necinstită şi murdară, dar băiatul ăsta, Daniel, era plin de simţire. Nu ştiu ce să mai spun, dar la mine, aici în catastif stă, negru pe alb, că dumneata eşti tatăl. Deschise registrul şi puse degetul pe numele lui.

Daniel se mai linişteşte: Nu există nicio îndoială, eu sunt tatăl, nu-i aşa? El era doar plecat, nici nu era în ţară. N-am auzit în viaţa mea o trăsnaie mai mare.

Domnul acela afirmă că acest copil ar fi fost conceput, înainte de plecarea lui din sanatoriu. Asta se poate afla după data naşterii.

Vezi bine că se poate, dar copilul s-a născut înainte de vreme.

Hm, sunteţi sigur? Pastorul încerca să-l ia cu binişoruL

Mi-a arătat şi un certificat de la doctor, în care scrie că naşterea a fost la termen.

Nu se poate. El singur l-a scris! Vă spun eu. A muşcat-o o viperă, asta a fost, şi a născut mai devreme.

Da, cu o zi sau două, aşa scrie în certificat. Dar asta nu

contează. A fost la termen.

Daniel este complet derutat. Câteva minute nu mai ştie ce să spună, apoi izbucneşte: Cred că mama trebuie să ştie cel mai bine!

Fără îndoială.

Tocmai. Ea spune toată vremea că eu sunt tatăl copilului. N-am auzit-o vreodată să susţină altceva. A spus-o şi faţă de naşi, când au fost la noi.

Pastorul clătină din cap: Acum susţine că domnul Fleming este tatăl. Mi-a arătat şi o declaraţie semnată de ea.

Tăcere.

Nu se poate, au înnebunit de tot! Daniel era disperat

Pastorul ar fi vrut să-l ajute, dar nu ştia cum: Treaba e foarte complicată. Păcat că mama n-a fost de faţă când aţi declarat copilul. Dacă o să fie strânsă cu uşa poate să conteste tot.

Nu, nu face ea una ca asta. Nu e cu putinţă. Daţi-mi răgaz să stau de vorbă cu ea.

N-am nimic împotrivă. Poate reuşiţi să vă înţelegeţi. Să sperăm că totul va fi bine. Nu e plăcut, îmi dau seama. Dar vă asigur, la mine în registru, dumneavoastră sunteţi tatăl şi nu altcineva.

Daniel îl mai întreabă o dată din uşă: Atunci, înseamnă că domnul pastor nu ne poate cununa acum?

Nu, bineînţeles, trebuie să lămurim lucrurile. Încercaţi să vorbiţi cu ea, poate şi cu el. Cred că o să se aranjeze. Nădăjduiesc din tot sufletul.

Dar nu spuneţi nimănui nimic.

Nu. I-am atras şi lui atenţia. De altfel, nici el nu dorea aşa ceva.

Daniel merse la prăvălie după unele cumpărături. Nu mai ştia ce face. Cumpără câteva lucruri pentru gospodărie, uită de altele care îi erau mai de trebuinţă. Parcă era pe altă lume; vorbea în doi peri. În drum spre casă mai chibzui o dată la întreaga situaţie. Din când în când se oprea şi privea fix pământul. O dată, de două ori, apoi se întoarse înapoi în sat şi intră din nou în prăvălie.

Nu, cu mânia şi cu ameninţările, nu ajungea departe. Trebuia să-i facă o bucurie, un dar pentru ea, după posibilităţile lui. Se duse la tejghea şi ceru o panglică de mătase: Cât costă asta? Văzu una mai lată: Dar asta? Bine... Un metru.

Poate că nici n-o să vrea să se uite la ea. O s-o arunce într-un colţ. Dar o va păcăli, să creadă că e pentru Julius.

Domnişoara nu era acasă; Marta îi spuse că se întoarce îndată.

Daniel intră în odaia cea nouă. Ce păcat, copilul dormea, altfel i-ar fi legat panglica la gât. Cum să nu fie copilul lui? Prostii! Mai vorbim noi despre asta. Julius! strigă el. Copilul nu se trezi. Daniel desfăcu panglica cât era de lungă. O panglică albastră şi foarte frumoasă. O prinse deasupra oglinzii, dar nu reuşi să facă o fundă ca lumea. Era neîndemânatec. Ce prostie, să nu fie în stare să facă o fundă. După ce o mototoli bine, o chemă pe Marta să îl ajute. Panglica atârna acolo, la oglindă, ca un suvenir.

Ţi-a spus ea că îşi doreşte aşa ceva? întrebă Marta.

Aşa mi s-a părut.

Trebuie să vină, spuse Marta şi ieşi.

Dar domnişoara întârzia. Daniel era agitat. Ca să nu observe Marta, începu să cânte, ca pentru sine. Se duse la magazia de lemne, apoi la râu şi în cele din urmă, de disperare, se apucă să-şi facă de lucru la răsadurile de cartofi. Când termină treaba, îşi simţea trupul din nou elastic şi puternic; ar fi putut să-şi ducă întreaga familie pe umăr. Apoi o porni prin pădure, spre sanatoriu.

Pastorul îl sfătuise bine. Nu avea de gând s-o spioneze.

Voia doar să-i iasă în cale. Era animat de sentimente paşnice, fluieră de câteva ori să-şi anunţe prezenţa. Îşi închipuia unde se dusese ea. Doar îl trimise pe domnul Fleming la pastor şi era nerăbdătoare să afle răspunsul. Biata Julie, atâta timp cât mai pâlpâie o scânteie de viaţă în Daniel, pentru tine nu există altă cale.

O întâlni înainte de a fi ajuns la şură. Era singură. Ai fost să te plimbi? o întrebă blând.

Da, la sanatoriu. Voia să-l întărâte.

Aşa, la sanatoriu.

Femeia se aştepta să izbucnească scandalul, de aceea strigă: Sfinte Dumnezeule, nu mai am voie nici să mă mişc?

Pesemne că ţi-a dat veşti proaste, îi spuse pe acelaşi ton domol. Se ţinea bine în frâu.

Te înşeli, am aflat veşti bune!

Contele a plecat?

Du-te şi caută-l.

Daniel avu o clipă de ezitare, apoi întrebă: Nu ţi-e teamă că ar putea să se sfârşească rău?

Ce să se sfârşească rău?

Totul. Am auzit că vrei să-mi iei şi copilul.

Copilul tău...? Nu-şi termină gândul. Parcă nu îndrăznea să-i spună în faţă. Era atât de liniştit, suspect de liniştit. Julius s-a trezit? întrebă ea.

Am vrut să te previn, te-am mai prevenit o dată, n-am s-o mai fac! Să ştii că nu mă las îmbrobodit de nebuniile tale şi ale finlandezului tău, contele. Şi dacă îţi închipui că îmi poţi lua copilul, îţi atrag atenţia că eu sunt trecut în registrul pastorului şi nimeni altul. Aşa că degeaba! Strigările la biserică s-au făcut.

Dacă nu ar fi observat un tremur neobişnuit în vocea lui Daniel, domnişoara nu s-ar fi sinchisit de vorbăria lui. Avea ea argumente destule să-l pună la punct, dar acum nu îndrăznea să spună nimic. Se hotărî să amâne pe altă dată. Vasăzică ai fost la pastor.

Atât îţi zic. Să ştii că n-am să te mai previn. Bagă-ţi asta în cap!

Hai, hai, destul cu palavrele, m-ai ameţit.

Zilele treceau. Trecuse şi marţea stabilită pentru cununie. Nicio schimbare. Domnişoara continua să-şi maseze obrazul. Uneori făcea mici plimbări în pădure. Din când în când îl lua şi pe Julius cu ea. După câte ştia Daniel, nu se mai întâlnea cu nimeni.

Oare ce avea de gând? Aştepta să se ivească un moment prielnic, sau voia să-l deruteze pe Daniel? Nici ei nu-i mergea prea bine. Întreaga poveste o adusese la

exasperare. Nu mai avea somn. Fierbea de mânie. Încăpăţânarea ţăranului o întărâtă. Dacă ar fi lăsat-o să plece, poate n-ar fi făcut-o. Sau, cine ştie, pleca doar pentru un timp şi apoi se întorcea. Văzîndu-l atât de neclintit izbucni ca o furie. Plângea cu sughiţuri şi scrâşnea din dinţi. Se simţea, nici mai mult, nici mai puţin, prizoniera lui.

Daniel mergea din ce în ce mai des în sat. Nu mai cumpăra panglici de mătase. Cea pe care i-o adusese odată nu-i fusese de niciun folos. Atârna deasupra oglinzii, albastră şi delicată, dar acum era plină de pete de muşte. Domnişoara nici nu se uitase la ea. Nu-i spusese nimic, nu-i mulţumise.

Cobora în sat să mai întâlnească cunoscuţi, să fie în mijlocul oamenilor. Asta căuta. Era abătut şi zgârcit la vorbă. Ce ieşise din planul lui, cu care sperase să-şi uimească satul? Până şi copilul voia să i-l răpească. Daniel ştia că nu trebuie să cedeze, nici în ruptul capului. El era trecut în registru. Domnişoara însăşi fusese de acord. Îşi dăduse consimţământul în prezenţa Martei şi a naşilor, chiar în odaia cea nouă. Acum nu mai putea să dea înapoi!

Prietenii vorbeau cam în doi peri. Ceva trebuie să le fi ajuns la urechi, cum că la Torahus lucrurile n-ar fi stat tocmai bine, el însuşi se schimbase în ultima vreme.

Când te însori Daniel? îndrăzni să întrebe unul.

Ce să-ţi spun, nu prea ştiu.

Cum nu ştii?

Mereu apare câte ceva. Ba ziua nu e bine aleasă, ba n-avem haine destul de bune... ceva se iveşte mereu.

Ciudat!

Nu ştiu. Cu Julie e altceva, ea nu poate să se mărite oricum, ca fetele, de aici, din sat. Ei îi trebuie o rochie specială cu panglici de mătase şi mărgele.

Prietenii râseră de el.

Am glumit şi eu, încercă Daniel să se apere. Mă gândeam că aşa sunt femeile, vor totdeauna ceva mai grozav. Parcă eu pot să merg cu ăsta în faţa altarului. E cel mai bun costum al meu.

Cum, ai atât de puţine haine?

Da, foarte puţine.

Şi cine te opreşte să-ţi faci altele?

Mi-aş fi făcut eu un costum, dar a fost vremea sărbătorilor şi n-a fost chip să găsesc pe cineva să mi-l coasă.

De bună seamă, n-au spus-o din răutate. Prietenilor le părea rău de el. Stau aşa, în odaia din dos a prăvăliei, comandă bere şi beau. Sunt gălăgioşi şi plini de voie bună, îşi iartă unii altora micile împunsături, spuse la chef, şi uită toate neînţelegerile. Fără îndoială că auziseră despre necazul lui Daniel. Intrase din nou în gura lumii.

Trebuie să mă sfătuiesc cu tine, Helmer, îi spune el.

Ies din prăvălie şi se îndreaptă spre casa acestuia. Daniel simţea nevoia să i se destăinuie: Cred că azi o să împuşc pe cineva.

Ai înnebunit? Nu-ţi dau voie să faci una ca asta. Helmer îl ameninţă pe un ton glumeţ.

Şi dacă sunt silit să o fac?

Cine e?

Ce contează, poate că ai auzit.

Nu, ce să fi auzit? Eh, mi-or fi trecut mie pe la urechi fel de fel de vorbe, dar... Te-ai gândit ce o să păţeşti pe urmă? O să vină să te ia.

Mi-e totuna.

Mai judecă şi tu, nu fi prost! Te rog să mă asculţi. Nu e prima dată că-ţi spun. Ţii minte anul ăla, când ai vrut să-i dai foc Helenei? Ştii că eu te-am oprit.

Da, asta a fost...

Să nu te mai aud! Şi acum hai să intrăm. O să bei puţină cafea, să-ţi mai vii în fire.

Intrară în casă. După ce-şi termină cafeaua, Daniel mai prinse curaj. Dar, când se ridică să plece, îl cuprinse din nou deznădejdea. Helmer merse cu el până în curte. Daniel îl întrebă: Mai ţii minte ce a spus ea în ziua botezului? Că ar fi copilul meu.

Da, aşa a spus, că ar fi al tău...

Să-ţi trăiască copilul, Daniel, spunea. Şi nu-ţi strânge copilul prea tare, Daniel, aşa spunea. Asta a fost atunci la

noi, în odaia cea nouă. Doar ai auzit şi tu.

Pot să jur oricând că aşa a fost.

Acum mă duc acasă şi vorbesc cu ea. Vreau să-mi limpezesc lucrurile. A început să se întunece. Trebuie să o iau din loc.

Helmer îl mai sfătui o dată să-şi ţină firea. Se despărţiră. Îşi revăzu prietenul abia peste câteva săptămîni. Totul se schimbase, totul se prăbuşea...

După ce se întoarse acasă, Daniel merse direct în odaia cea nouă. Am ajuns de râsul satului, spuse el.

Aşa, întrebă indiferentă domnişoara.

Acum nu te mai las. Trebuie să-mi spui în ce zi ai de gând să te măriţi cu mine.

Ceea ce nu se întâmplase încă până atunci, se întâmpla acum. Era atât de chinuită, atât de deprimată: începu să plângă. Vreau acasă, urlă ea, vreau să plec imediat de aici! Ce caut eu în casa asta? Sfinte Dumnezeule, nu vezi un om, un suflet, niciun magazin, nicio vitrină la care să te poţi uita, nu tu străzi, nu tu vapoare. Seara e întuneric beznă, nimeni nu trece pe aici, nu se întâmplă nimic, nimic...

O apucă un plâns isteric. Îl întrebă printre sughiţuri, dacă el poate înţelege toate astea. Tu care nu ai văzut Akerselv-ul; sunt acolo sute de bărci. Am vâslit împreună cu băieţii, când eram de o şchioapă. Ne luam bărcile fără să cerem voie. Fii înţelegător, Daniel, aşa nu mai merge. Nu ştiu ce să mă fac, dar nu mai pot îndura. Să mă mărit? Nu vezi cât eşti de nebun? El mă cheamă să plecăm împreună şi tu îmi vii cu căsătoria! De parcă n-ai pricepe că mă aşteaptă contele. Auzi, îl iubesc, i-am păstrat banii până acum. Am putea să te ajutăm şi pe tine...

Taci odată şi lasă-mă să spun şi eu două vorbe: În ce zi ai de gând să te măriţi cu mine?

Să mă mărit?

Dă, numai atât vreau să ştiu.

Îmi iau copilul şi fug de aici! strigă ea. Ochii îi sticleau. N-ai să fugi după mine, dacă ţin copilul în braţe. Am cădea amândoi şi ne-am lovi. Julius ar putea să păţească ceva...

Daniel izbi cu piciorul în podea: Taci din gură!

Iartă-mă, şopti ea.

Ţi-ai pierdut minţile, nu mai am ce vorbi cu tine. Un lucru să-ţi intre în cap: Să nu te mai prind că mergi la sanatoriu până nu ne cununăm. N-ai să te mai întâlneşti cu nimeni în pădure până nu ne cununăm. Ai priceput?

Femeia pare preocupată de altceva. Se întoarce brusc spre el. Chipul şi vorbele ei sunt pline de duioşie: Iartă-mă Daniel, iartă-mă pentru tot. Nu am fost cum ar fi trebuit să fiu. Tot ce spui e adevărat. Te-am izgonit şi nu am vrut să ştiu de tine. Acum înţeleg. Sunt gata să fac totul. O să fie iar bine. Fii înţelegător, Daniel! Ai să vezi, am să fac aşa cum vrei tu, eşti mulţumit?

Credea că în felul acesta reuşeşte să-i mai domolească mânia. El însă deveni mai rigid, mai de neclintit. Nu mai ştia ce să creadă. Era complet derutată.

Trase aer adânc în piept şi îşi întoarse faţa spre fereastră. Pesemne că o cuprinse ruşinea. Cu acelaşi glas neutru şi stăpânit el o întrebă: Să zicem, marţea viitoare, sau...

Renunţă să-l mai înduplece. Şedea aşa tăcută, cu mâinile în poală şi privirile în pământ.

M-am săturat să tot fiu ţinta bârfelor din sat, continuă el. Doar nu sunt un vagabond, un om fără căpătâi. Sunt un Utby, mă cunoaşte toată lumea. Ce părere ai, e bine marţi?

Am să mă duc să-i spun contelui.

Nu! strigă Daniel. Doar ţi-am interzis să mai mergi acolo!

Să-i spun să plece... mă gândeam că...

I-am spus-o eu, nu mai e nevoie, ştie foarte bine. Am vorbit cât se poate de clar. Femeia nu-i mai răspunde. Tace şi priveşte în gol. Rochiile pe care le ai sunt destul de bune. Eu am să-mi împrumut un costum de la Helmer. O sileşte să ceară înapoi hârtiile pe care i le-a trimis pastorului. Certificatele şi toate născocirile acelea ticăloase. Ea nu spune nimic.

Dimineaţa următoare.

Trebuia să vorbească neapărat cu domnul Fleming. Era datoare să-l prevină. De data asta se afla în pericol. Daniel era ca turbat.

Se hotărî să plece. Nu ştia unde e Daniel, poate coborâse în sat. Marta avea treabă în grajd. În bucătărie nu era nimeni.

Nu avea timp de pierdut. Riscase de atâtea ori. Nu putea să renunţe tocmai acum când era viaţa lor în joc. Şi, în definitiv, ce rău făcea? Voia să împiedice o faptă necugetată, o nenorocire. De la un disperat te poţi aştepta la orice. Un om superior i-ar mulţumi, un om ca domnul Fleming i-ar aprecia gestul. Dar la ce se putea aştepta de la Daniel? Doamne, era atât de sălbatec, de deznădăjduit. Dacă o prindea, o strângea cu siguranţă de gât. Cum procedase bărbatul din romanul acela franţuzesc, când îşi găsise nevasta cu altul în dormitor? Salutase politicos, apoi însoţindu-l pe amant, îi lumină scara la coborâre: Fiţi atent, o treaptă e puţin înclinată, să nu cumva să cădeţi! Ce înseamnă un om de lume, câtă graţie, câtă distincţie. Dacă Daniel ar fi avut măcar a zecea parte din manierele acelea!

Depăşise momentul de depresiune şi acum începea să gândească normal: era o vreme minunată, poteca se uscase, păsările cântau şi pădurea mirosea a frunziş proaspăt. Mergea repede. Nu putea să lipsească prea mult din cauza lui Julius.

În faţa şurei îl întâlni pe domnul Fleming. Parcă ştia că ea va veni. Îi propuse s-o însoţească spre casă, dar nu-l lăsă: Nu, nu, s-ar putea să vă urmărească, e hotărât să se răzbune! Luă riscul asupra ei şi în loc să se apropie de casă, porniră în direcţia sanatoriului. Se aşezară într-o poiană.

Îi povesti tot ce ştia. Daniel fusese la pastor. Chiar ieri. S-a întors din sat furios şi hotărât. Oamenii începuseră să clevetească şi el nu putea suporta să fie bătaia lor de joc. Îl întrebă deodată pe domnul Fleming: Dumneavoastră puteţi să înţelegeţi, de ce pune atâta preţ pe ce zice satul?

Sigur că da, domnul Fleming nu se arătă surprins. Într-un sat astea sunt lucruri fireşti. Acolo se cunosc toţi între ei.

Şi orgoliul acesta stupid că e fiu de ţăran?

Bineînţeles, sunt foarte mândri de obârşia lor. Ştiu asta de la mine, de-acasă. Un fiu de ţăran ţine seama mai mult

de părerea lumii decât ceilalţi oameni.

Extraordinar, la fel ca nobilii! spuse ea amuzată.

Domnul Fleming încuviinţă: Dacă un fecior de ţăran ia calea desfrâului şi a risipei, poate să-şi bage părinţii în pământ... din păcate.

De ce spuneţi, din păcate? Renunţă să mai aştepte răspunsul lui. Ce o să facem acum? Vrea neapărat să ne căsătorim marţi. Aşa ceva nu mai este posibil după contestaţia mea.

Ştiu, dar, de data asta e serios. Mi-e frică de el.

Domnul Fleming îi propuse să fugă împreună şi să lase copilul un timp la Daniel.

Nu, asta nu.

Doar o perioadă scurtă, până se stabileau undeva şi îşi găseau un serviciu.

Pentru nimic în lume. Pesemne că nu îl ştiţi destul de bine pe Julius. Ar trebui să-l cunoaşteţi.

Un copil minunat!

Ce-a fost asta? Mi s-a părut că am auzit ceva.

Se uitară amândoi în direcţia din care venea zgomotul. Nimic. Ea continuă: M-am gândit, dacă n-aş putea să mă furişez, într-o zi, cu copilul până la sanatoriu.

La sanatoriu?

Da, şi să rămân. Să locuim toţi trei acolo.

Domnul Fleming începu să chibzuiască: Directorul Rupprecht era un om minunat, probabil că ar fi fost de acord.

Acolo am fi în siguranţă. Nimeni nu poate să ne facă vreun rău. Să încercăm o vreme.

Dar ar fi de nesuportat pentru dumneavoastră. Gândiţi-vă, slugile, oaspeţii, îngrozitor... cu copilul...

M-am gândit la toate. N-am încotro, va trebui să rezist.

Domnul Fleming se luminează deodată: Voi vorbi cu directorul Rupprecht!

Îşi fac fel de fel de planuri. Era singura soluţie în această situaţie fără ieşire. Dar ea începu să se plângă... Va avea o cruce grea de purtat!

Trebuie să plec. Am venit fără să-mi fie îngăduit.

Se ridică şi el: Vă însoţesc.

În aceeaşi clipă domnişoara se face albă ca varul şi rămâne pironită locului. Daniel stă acolo, sus, pe un dâmb, ascuns în tufiş. Acum îl observă şi domnul Fleming. Pe faţa lui se citeşte încordarea.

Domnişoara începe să strige deodată: N-am venit decât să-i spun, Daniel, crede-mă, fug imediat acasă!

Niciun răspuns. Daniel stă nemişcat ca un animal de pradă, gata să se repeadă. Domnişoara îşi pierde controlul, vorbeşte la întâmplare: Eşti aici, Daniel? strigă ea exaltată, înecându-se în sughiţuri. I-am spus să plece, dar nu vrea să înţeleagă. Amândoi sunteţi nebuni după mine! Nu vrea să mă părăsească, mă auzi? Dar să ştii că eu tot o fac. Într-o zi când nu eşti acasă... îl iau pe Julius... cu mine...

Cuvintele îi ieşeau greu, parcă silabisea.

Vă conduc acasă, îi spuse domnul Fleming.

Nu, să nu faceţi asta! Mai bine aveţi grijă de dumneavoastră! Daniel nu-şi ia ochii de la ei. Îşi schimbă pe nesimţite poziţia, se lasă pe genunchiul drept, mâna lui pipăie după ceva. În secunda următoare are puşca la ochi.

Domnişoara se aruncă ţipând la pământ.

Fii cuminte, iubita mea, fii cuminte, încearcă s-o liniştească domnul Fleming.

Aruncaţi-vă la pământ! îi strigă ea.

Bărbatul nu-şi poate părăsi demnitatea. Nu se teme, nu se grăbeşte, nu se dă în lături. Poate că Daniel nici nu şi-ar fi dus la capăt intenţia, dar liniştea şi indiferenţa domnului îl aţâţa. Îl avea în mână. Stătea în faţa lui ca cel mai mizerabil mincinos şi pe deasupra se mai purta şi nobil.

După ce se auzi detunătura, mai trecură câteva secunde şi domnul Fleming se prăbuşi la pământ. Degetele îi tremurară puţin, îşi ridică, într-un spasm, genunchiul, apoi se linişti.

În clipa următoare, domnişoara observă că Daniel părăsise movila şi se îndrepta spre ea. Mai mult îl auzea venind. Buruienile îi zgâriau cizmele. E sugrumată de spaimă. Se ridică într-un cot şi-l întreabă: Ce vrei? Îi urmăreşte ochii care se mişcă fără expresie, de la ea la

cadavru şi iar la ea. Faţa lui e de nerecunoscut. Îşi mişcă buzele, poate spune ceva, dar nu se înţelege nimic. Ce vrei să-mi faci, vorbeşte! ţipă ea disperată. Văzând că nu-i răspunde, o ia la fugă. Bărbatul stătea lângă mort vrând să se convingă că nu mai mişcă.

Fugea în direcţia sanatoriului. Se opri o clipă să-şi tragă răsuflarea şi recapitulă în gând cele întâmplate. Se răzgândi brusc. Făcu un ocol prin pădure şi se întoarse la stână, acasă.

Daniel rămase acolo, lângă mort, contemplindu-şi opera, cu curiozitate şi uimire. Şi el era om. Uitase să meargă în patru labe şi să-şi sfâşie duşmanul, în schimb învăţase să împuşte. Nu era un viteaz, nu era un erou, era ca toţi oamenii.

XVI

CERCETĂRI, PERCHEZIŢII, ANCHETE. ÎN SAT circulă fel de fel de zvonuri. Oameni speriaţi se adună seara în faţa porţilor. La ce se puteau aştepta? Câţiva ţărani fuseseră trimişi de poliţie în căutarea lui Daniel. Răscoliră toată pădurea, în jurul stânei, făcură o poteră şi cercetară fiecare tufiş. Daniel se ascundea în munţi; de bună seamă că ştiau. Să-i dăm pace, gândeau în sinea lor. Le era milă de flăcăul acela nenorocit. Tot o să coboare el odată şi odată; doar nu e atât de ticălos... E Daniel Utby, îl ştim de copil, gândeau ei. Oricum era primejdios să te apropii... Cine ştie de ce era în stare. Nu puteai să te pui cu el, pândea acolo ca o fiară. Nu fusese cât pe-aci să-i dea foc Helenei?!

Domnişoara d’Espard povesteşte, doar atât cât poate, despre cele întâmplate. Nu-şi aminteşte totul. Mintea i s-a tulburat şi nu mai ştie precis ce s-a petrecut în cele câteva minute fatale. Jandarmul îşi pune în joc toată îndemânarea să obţină ceva de la ea. Trebuie să consemneze în procesul verbal. Zadarnic. Prima întrebare fusese dacă Daniel îşi premeditase crima. Dacă era aşa nu mai avea scăpare, ar fi fost condamnat la moarte. Vorbele lui îi dădură de gândit domnişoarei şi îi întunecară memoria pentru multă vreme.

Era o femeie dată dracului, domnişoara asta. Jandarmul o mai anchetase odată, demult, şi nu putuse afla nimic de la ea.

Povestiţi cum s-a întâmplat crima.

Ea nu ştia nimic. Îşi pierduse pe loc cunoştinţa. Când îşi revenise nu a observat ceva deosebit. Ştie doar că a luat-o la fugă. Putea cineva să pună la îndoială declaraţia ei?

Dar Daniel, ce spunea?

Niciun cuvânt.

Nu v-a ameninţat?

Ba da, striga.

Aşa, asta înseamnă că spunea ceva.

Nu spunea nimic. Striga doar.

Daniel nu l-a ameninţat pe domnul Fleming, uneori, că-l împuşcă?

Nu, domnişoara nu îl auzise.

Chiar nu l-a ameninţat? Niciodată?

Nu. L-a rugat doar să plece.

În dimineaţa aceea, şi-a luat puşca cu el, să-l împuşte pe domnul Fleming, nu?

A făcut el asta?

Eu pun întrebările! spuse jandarmul autoritar.

Domnişoara îl priveşte drept în faţă: Nu pot să spun mai mult decât ştiu.

Totuşi, părerea dumneavoastră? Nu v-a trezit nicio bănuială?

Domnişoara face eforturi să-şi amintească: Mi-a spus că vrea să plece la vânătoare.

Jandarmul caută în procesul-verbal: Parcă spuneaţi, mai înainte, că nu aţi vorbit cu el.

Mi-a spus cu o seară în urmă.

Că a doua zi vrea să meargă la vânătoare?

Da.

Cum, să vâneze în sezonul ăsta? Ce căuta să împuşte acum?

Domnişoara tace. Îşi ia fruntea în palme. Nu ştie ce să răspundă. Este prea tulburată de tot ce i s-a întâmplat în ultima vreme. E firesc. O priveşte dezorientată pe Marta.

Bătrâna lămureşte lucrurile: Daniel avea de gând să împuşte reni. Pentru asta îi trebuia puşca. Voia să vâneze reni sălbatici în munţi.

Domnişoarei îi reveni glasul: Da aşa-i, reni, aşa mi-a zis.

Dar ăsta nu e sezonul potrivit, spuse jandarmul.

Marta salvă şi de data asta situaţia: Daniel nu prea ţinea seama de anotimp.

Deci, vâna în sezon interzis.

Bătrâna ezită o clipă, apoi răspunde accentuând cuvintele: De, ce să zic, împuşca orice, în tot timpul anului.

Asta e împotriva legii! declară jandarmul.

Fără îndoială, multe sunt împotriva legii. De pildă să împuşti oameni este tot împotriva legii. După ce se aflase că Daniel se ascunde în munţi, unii încercaseră să se caţăre până la el. Îi făceau semne cu mâna şi căutau să-l ademenească. Cel urmărit le strigă să nu cumva să se apropie că îi face una cu pământul... Vedeţi, şi asta era împotriva legii. Oamenii nu aveau încotro, coborau, şi îl lăsau în pace.

Jandarmul nu se dădu bătut. Împărţi puşti şi îi puse să facă o nouă încercare. Nici de data aceasta nu avu succes. Îl înconjurară pe Daniel din toate părţile, voiau să-l prindă în capcană, dar nu puteau să se apropie prea mult. Puşca lui ţintea mai departe decât armele lor. Făcuseră tot ce se putea face. În zadar.

Daniel stăpânea muntele Torahus. Nimeni nu era în stare să se apropie.

Într-o dimineaţă zări două puncte care înaintau spre el. Doi băieţi. Veneau din direcţia „Stâncii“. Aveau un băţ cu o batistă albă în vârf. Erau mesageri. Voiau să vorbească cu cel proscris, cu căpetenia hoţilor. Daniel nu citise mai nimic şi nu pricepea mare lucru din ce spuneau ei, dar cum era să împuşte doi băieţandri.

Fugarul se uită bănuitor în jur, apoi îşi lăsă puşca din mână, să nu îi sperie. Se apropiară de el. Erau puţin palizi şi emoţionaţi. Respirau precipitat. Cel care purta steagul a ajuns primul. Celălalt avea în mână un pachet pe care i-l întinse lui Daniel: Poftim!

Ce e asta?

V-am adus ceva de mâncare pentru micul dejun.

Am luat-o de la masă, spuse cel cu steagul.

De unde veniţi?

Locuim la sanatoriu.

La sanatoriu? Şi aţi venit până aici?

Ne-am sfătuit aseară. Nu e cine ştie ce, doar câteva felii de pâine cu unt!

Daniel deschise pachetul şi începu să mănânce. Se întoarse într-o parte şi nu se uita la ei. Mormăi ceva. Deşi era un îndărătnic, atenţia lor îl mişcase.

Ştie cineva că aţi venit încoace?

Nu, nimeni.

Să nu cumva să vă umble gura.

Discutară o vreme. El află câţi ani aveau şi că tatăl lor era directorul Oliver. Se afla şi el la sanatoriu. Cât au vorbit, Daniel a stat tot timpul întors într-o parte, mormăind din când în când. După ce termină de mâncat se întoarse spre ei, le dădu mâna la amândoi, şi spuse: Vă mulţumesc.

Pentru nimic. A fost atât de puţin. Mâine venim din nou şi aducem mai mult. Daniel deveni deodată aspru: Nu, ajunge! Nu mai rămân aici, adăugă el mai blând. Să nu mai veniţi.

Nu, nu, răspunseră cei doi.

Daniel le arătă o potecă: Vedeţi, acum, la întoarcere, trebuie să urmaţi linia lăstărişului ca să evitaţi coasta despădurită a muntelui. Nu trebuie să vă vadă nimeni. Nu fiţi proşti, ţineţi-o tot drumul aşa, pe lângă lăstăriş...

Nicio grijă.

Să vă fie plătit! strigă Daniel după ei şi se întoarse cu spatele.

Băieţii plecară. Îşi făcuseră datoria şi renunţară la steag. Erau încântaţi de isprava lor, ca de o misiune îndeplinită. Se simţeau mândri că dăduseră mâna cu însăşi căpetenia hoţilor...

Daniel stăpânea în continuare muntele. Trecuseră trei zile. Nu se temea să se apropie de stână şi de case. Îşi apăra poziţia cu puşca lui cu bătaie lungă. Oamenii erau

îngrijoraţi şi apelară la Helmer: Trebuie să-l iei cu binişorul! Dar Helmer ezita. Nu-l lăsa inima să facă tocmai el una ca asta. Nu putea să-şi vadă prietenul din nou distrus. Daniel continua să fie stăpân pe situaţie. Flăcăul ăsta îndârjit îşi ridica puşca şi îi striga oricui se apropia că trage. Era puternic şi neclintit ca un bărbat care îşi apăra casa şi vatra.

Cele două femei de la stână se linişteau una pe alta şi nădăjduiau că Daniel o să găsească un prilej să coboare să mai îmbuce ceva. Nu îndrăzneau să meargă ele până la el din cauza poliţiei şi a sătenilor. Din când în când se auzeau detunături în munţi. Dacă trăgea în cineva?

Jandarmul le porunci să pună merinde pentru el pe pragul uşii. Ele îl ascultară. Una dintre voi să meargă să-i spună unde găseşte mâncarea. Nu, asta nu, spuseră amândouă într-un glas, mai bine mureau. Jandarmul se aşează totuşi la fereastra şurii. Pândi de aoolo pragul uşii, o noapte întreagă, să vadă dacă vine Daniel. Mai stătu încă o noapte, dar acesta nu se arătă. În cele din urmă renunţă la cursa aceea ridicolă şi mâncarea fu luată.

Într-o seară ploioasă veni.

Marta şi domnişoara stăteau în bucătărie şi vorbeau încet. Uşa se deschise şi el intră. Domnişoara scoase un strigăt scurt şi se feri. Era ud şi îngheţat. Te prindea mila văzându-l cum arăta. Cu faţa brăzdată de ploaie, cu ochii duşi în fundul capului, secătuiţi de nesomn. Nu se uită la ea, ci îşi duse mâna învineţită la gură şi râse ruşinat. Apoi se aruncă asupra bucatelor, apucă o pâine şi începu să muşte din ea. Îşi puse puşca alături.

Bine că ai venit, îi spune Marta. Ai aici cafea!

El muşcă şi muşcă din pâinea aceea mare şi abia pe urmă se atinge de carne. Cafeaua abureşte în faţa lui.

Pot să iau asta cu mine? Şi, în timp ce se ridică, îşi vâră restul de pâine sub braţ.

Nu-ţi bei cafeaua?

Nu, mi-e totuna. E prea fierbinte.

Ştii că am răspuns la întrebările jandarmului, îl previne Marta. I-am spus că în dimineaţa aceea voiai să împuşti

reni. Că d-asta ţi-ai luat puşca. Aşa am spus amândouă.

Bine, răspunde el.

Şi că nu ai luat-o ca să împuşti altceva. Să ştii, dacă o să te întrebe.

Mi-e totuna!

Nu, altfel te condamnă la moarte, spune Marta.

Aşa... da, da.

Domnişoara nu-şi dezlipea ochii din podea: Cred că ai să încerci totuşi să scapi, nu, Daniel?

Nu ştiu. Şi el avea privirile aţintite de vârful pantofilor ei. Întreabă: Julius doarme?

Da, doarme.

Aş vrea să-l văd.

Nu puteai şti dacă i se făcuse dor de copil sau voia doar să le arate că nu avea nicio grabă şi că nu se temea. Îşi luă o jachetă din cui, puse mâna pe puşcă şi ieşi. Domnişoara îl urmă şi intrară în odaia cea nouă. Nu zăbovi prea mult. Doar cât privi copilul, dădu din cap şi plecă liniştit.

Aşteaptă un pic...

Abia acum îl înţelegea. Aşa urmărit şi hăituit nu o acuza, nu-i spunea niciun cuvânt greu. Îi venea să se arunce la picioarele lui. Îşi deschise geamantanul, scoase de acolo câteva bancnote, fără să le numere, şi i le vârî în buzunar. Îl rugă să plece, să dispară peste munţi. O să ne întâlnim mai târziu...

O privea pentru prima oară în faţă: Bine, bine, mulţumesc.

Veni Marta. Turnase cafeaua într-o sticlă şi i-o dădu. Când întinse mâna, sticla căzu. Din obişnuinţă începu să bombăne că s-a spart. S-a dus şi asta, tare neîndemînatic mai sunt.

Deschise uşa şi se năpusti afară...

Tot mai stăpânea muntele. Jandarmul era disperat. Dorea din suflet să rezolve singur cazul, fără ajutor din afară. Se hotărî să vină, cu nevasta lui, sus în munţii Torahus. Nu aveau puşcă şi nu păreau a fi de la poliţie. Mergeau cât se poate de liniştiţi. Sus, la o bătaie de puşcă de locul unde obişnuia Daniel să pândească, jandarmul se

opri şi îşi lăsă nevasta să continue drumul. Un mesager ciudat pentru o asemenea situaţie. Tocmai ea, care îl înşelase pe Daniel! Dar Helena se oferise să încerce cu vorbă bună.

Cele două femei văzură perechea, pe fereastră, şi o urmăreau acum pe Helena să vadă cât de departe ajunge. Se părea că nu-i lipsea curajul şi avea de gând să urce până sus, deşi Daniel striga şi o ameninţa.

Nu trage el în ea, spuse Marta.

Auzi obrăznicie, să meargă la el! Domnişoara era geloasă. M-aş fi dus eu. Dar tu şi cu mine... noi n-avem voie.

Helena urca tot mai sus.

Ce caută nevasta jandarmului acolo? întrebă domnişoara iritată. Daniel nu mai dă doi bani pe ea.

Cel urmărit face deodată ceva neaşteptat: începe să coboare, îi iese înainte, se întâlnesc, stau faţă în faţă şi vorbesc. Helena şi el.

Biata domnişoară d'Espard este complet derutată. Un copil, o prostuţă! Şi, deodată, o cuprinde mânia că el se mai află acolo, în munţi, că nu a fugit, aşa cum îl rugase. S-ar fi întâlnit după aceea, l-ar fi găsit ea! Vino să vezi şi tu, Marta, cum stă acolo cu el şi discută! Na, că a alungat-o, i-a dat paşaportul, era şi timpul...

Helena coboară muntele. Se depărtează tot mai mult de Daniel. Acesta stă în loc şi se uită după ea. Îl găseşte pe bărbatul ei mult mai jos şi pleacă împreună înapoi în sat. Ce putea să însemne asta?

Domnişoara urcă hotărâtă muntele, deşi legea nu-i dă voie. Daniel o vede şi-i iese înainte.

Cum de mai eşti aici? îi spune ea. De ce n-ai încercat să scapi?

Nu. Fugarul ştia că aşa ceva era cu neputinţă. Clatină doar din cap, fără să răspundă. N-ar fi putut ajunge prea departe. Tot îl prindeau. Şi dacă se pomenea într-un orăşel oarecare. Poate nimerea în Kristiania. Ce să fi făcut acolo? Mai curînd sau mai târziu tot trebuia să se dea bătut. Abia acum vedea ce nebuneşte se purtase: să încerci să te aperi

de lege cu o puşcă! Nu era de mirare că, în prima clipă, îngrozit de crimă pe care o săvârşise, nu-i trecuse altceva mai bun prin minte. Dar să continue aşa, zile şi nopţi în şir, nu. Îi era de ajuns. Se simţea slăbit şi înfrânt. Şi apoi putea să economisească banii domnişoarei. Se gândea să-i pună deoparte pentru răscumpărarea casei părinteşti. Un ajutor frumos, la timpul potrivit; dacă nu pentru el, măcar pentru micul Julius.

Se hotărăşte să meargă cu domnişoara acasă.

Nu te temi să mă conduci? îl întreabă ea.

Nu. E vlăguit.

Ce a vrut femeia... Helena?

A venit cu un mesaj.

Ciudat. Şi eu care mă aşteptam dintr-o clipă în alta să o îmbrăţişezi.

Pe Helena? Mai bine trăgeam în ea. Mi-a adus o scrisoare de la pastor. Uite, citeşte.

Doar câteva cuvinte, o scrisoare mică şi plină de căldură: Daniel trebuia să coboare de pe munte, să fie cuminte şi ascultător, atunci lucrurile se mai puteau aranja. Totul era în puterea Domnului. Procedând cu violenţă şi ameninţări nu făcea decât să-şi atragă o pedeapsă grea. Pastorul se oferea, de bună voie, să depună mărturie pentru el în faţa autorităţilor, ca mulţi alţi oameni din sat. Era convins că atât Dumnezeu, cât şi semenii săi îl vor ajuta.

Ce ai de gând să faci? întreabă domnişoara.

Nu vreau decât să ajung acasă, să mănânc şi să dorm. Pe urmă vin să mă ia.

Chiar te iau? Aşa repede?

Da, la ora trei.

Sosi acasă. Îşi scoase imediat gloanţele din încărcător, mâncă şi se culcă. După ce se odihni câteva ore, se sculă, se spălă şi îşi puse hainele bune. Mai vorbi de una, de alta, cu Marta, despre viitoarea recoltă şi despre alte probleme ale gospodăriei. Apoi sosi jandarmul, însoţit de un bărbat.

Domnişoara parcă nu mai era în toate minţile. Se mişca de colo până colo, din bucătărie în odaia cea nouă şi iar în bucătărie, îşi frângea mâinile şi bolborosea tot timpul. Faţa

îi era neagră de supărare. Doamne Dumnezeule, când te gândeşti că ea era vinovată pentru toate! Daniel mai intră o clipă în odaie, se uită la copil, apoi dădu mâna cu cele două femei, îşi luă rămas bun de la amândouă la fel şi ieşi cu inima uşurată.

Cei trei bărbaţi plecară.

Ultimele cuvinte pe care Daniel i le spuse Martei o mai îmbărbătară puţin pe domnişoară. Cei de la sanatoriu vor să cumpere boul, să nu cumva să-l vinzi până la toamnă. Ai grijă!

Ce frumos ar fi putut să fie totul, dar nu era...

Domnişoara d'Espard putea să se ducă la sanatoriu, ori de câte ori poftea, dar acum n-o mai atrăgea nimic acolo. La ce bun să se ducă? Să întâlnească aceiaşi oaspeţi care îşi petreceau vacanţa, aceiaşi pacienţi, pe avocat, pe director, poate pe domnişoara Ellingsen sau pe proaspătul căsătorit Bertelsen cu soţia, fosta doamnă Ruben... Ce să fi vorbit cu ei? Să flirteze cu tinerii norvegieni, băieţii cu părul creţ şi cu pulpele muşchiuloase ieşind din pantalonii scurţi? Doar nu era cocotă. Şi apoi procesul nu se terminase încă, martorii, sentinţa... Domnişoara avea o grămadă de lucruri la care să se gândească.

I se puseseră întrebări în legătură cu cadavrul domnului Fleming. Ea era în afara oricăror bănuieli, dar îi cerură părerea cu privire la înmormântere. Se punea problema ca trupul neînsufleţit să fie transportat în Finlanda.

Se gândise la toate. Căpşorul domnişoarei nu era tot timpul iresponsabil. Ştia ea să se descurce la nevoie. Bineînţeles că ar fi plătit, cu dragă inimă, înmormântarea sărmanului domn Fleming, dar făcea bine dacă se amesteca? Parcă ceva îi poruncea să stea deoparte. Dacă plătea ar fi putut să stârnească bănuieli. De unde are atâţia bani să suporte cheltuielile de înmormântare? Mortul de la groapă nu se mai întoarce. Tot nu mai avea cum să-l ajute.

Ce legătură am eu cu asta? i-o reteză ea scurt celui care punea întrebările.

Partea proastă era că la domnul Fleming nu se găsise niciun ban. Asta era ciudat.

Ce mă priveşte pe mine! strigă ea nervoasă. Doar nu sunt maică-sa. Nici măcar nu l-am cunoscut cum trebuie!

Sigur. Dar atunci va trebui să fie înmormântat pe spezele statului.

De ce? Doar avea destule obiecte de valoare să poată acoperi cheltuielile unei înmormântări modeste. Parcă îmi amintesc că avea mai multe geamantane. Mi-a arătat câteva costume scumpe. Purta şi un inel de briliant în buzunarul de la vestă. Juvaerul acela trebuie să coste o avere.

Vă înşelaţi. Inelul a fost preţuit. Nu era veritabil, din păcate, nu avea nicio valoare.

Nu se poate! îşi regăsi imediat prezenţa de spirit şi continuă: Bine, dar hainele... Întrebaţi la sanatoriu.

Iată că bănuiala ei se adeverise. Nu mai era inelul acela scump pe care îl văzuse prima dată la el. Cu siguranţă că fusese obligat să-l vândă şi, ca să nu bată la ochi, îşi făcuse altul fals. Ea observase astă vară, chiar la prima lor întâlnire, schimbarea. Inelul nu scânteia. Sărmanul domn Fleming... şi el fusese un înfrânt, un îngenunchiat. Demn, dar totuşi, în genunchi. O chinuiau tot felul de amintiri. Simţea că îi crapă capul de atâtea gânduri.

Zilele treceau. Domnişoara punea mâna şi muncea mai mult ca înainte. O ajuta pe Marta cât îi stătea în putinţă. Munca devenise pentru ea un fel de tratament. Era vremea cositului. Helmer veni într-o dimineaţă şi cosi toată tarlaua. Cele două femei întinseră fânul, îl uscară şi-l duseră în pătul. Micul Julius stătea mai tot timpul pe câmp. Pentru un om muncit de gânduri, cum era domnişoara, această muncă era o binefacere. Altfel şi-ar fi pierdut minţile. Dacă se gândea bine, în viaţa ei se plictisise de multe ori. Chiar în locuinţa din Kristiania nu-i fusese totdeauna mai bine. Hoinăreala aceea, fără rost, pe străzile oraşului, o obosea. După interminabilele anchete şi după pronunţarea sentinţei îşi regăsi curajul şi buna dispoziţie. Daniel primi o pedeapsă destul de uşoară: şapte ani, din mila lui Dumnezeu şi a oamenilor. Domnişoara d’Espard, care înainte se tânguia pentru soarta ei nenorocită, plângea acum de bucurie.

Fireşte, şapte ani de detenţie nu erau, nici pe departe un dar, însă, slavă Domnului, nu aduceau nici distrugerea, nici moartea! Viaţa îşi urma cursul. Julius creştea, ochii săi învăţau să vadă. Zâmbea, striga, bea lapte şi dormea. Tot anul fusese plin de evenimente cumplite. Nicăieri un teren solid. Totul se clătina. Fusese aruncată mereu dintr-o parte în alta. Destinul ei îşi schimbase de mai multe ori sensul. Când se gândea în urmă, unele momente îi erau aproape şterse din amintire. Totul părea să se fi petrecut demult, foarte demult. De câteva zile însă simţea că se află pe un teren sigur, îşi găsise un rost. Avea grijă ca fânul să fie la adăpost înainte de începerea ploilor.

Cei de la sanatoriu nu o uitaseră. Vechii prieteni o compătimeau sincer. I-au trimis şi un bilet. Voiau să o scoată din izolare. Cu siguranţă că ideea fusese a avocatului Rupprecht. Biletul purta semnătura fostului ei şef, Andresen.

Ce-ar mai fi putut ea să-i spună? Să o vadă fără dintele din faţă şi cu cicatricea aceea urâtă la bărbie? Făcuse mâini de servitoare. Arăta ca o ţoapă. Îi mai căzuseră şi sânii. Era dezgustătoare

Nu se duse.

Într-o zi primi o notă de plată. Cheltuiala domnului Fleming în ultima săptămână petrecută la sanatoriu. I-o trimiseră ei. Nu ştia ce să facă. Acolo stătea negru pe alb că şi ea consumase în contul lui. Fusese invitata lui la masă şi se băuse un vin scump. Cercetă lista. Găsi că preţurile erau scandaloase, jaf curat. Se trezi în ea spiritul de economie. O cuprinsese furia şi simţi nevoia să i se plângă Martei: Poate vrei să ştii cât cer ăia de la sanatoriu pentru o sticlă de vin şi un prânz. Douăzeci de coroane! Zic că a fost vin franţuzesc. Parcă nu ştiu eu cât costă vinul roşu franţuzesc, doar sunt de acolo. Domnişoara d’Espard e scandalizată. Marta îi dă dreptate. Nici ea nu a mai auzit una ca asta. Nu-i vine să creadă. Cei de la sanatoriu îşi fac de cap?

Nu o să le meargă, spuse domnişoara. Nu vrei să vezi tu de Julius? Mă duc să stau de vorbă cu ei.

Se aranjă puţin şi plecă.

Avu noroc. Se întâlni cu avocatul pe verandă. Acesta se lumină la faţă. O salută ceremonios şi spuse: Domnul Andresen doreşte mult să vă vadă. După câte ştiu, v-a fost şef, nu? Poftim, pe aici, stimată domnişoară!

Ea rămase pe loc: Nu, mulţumesc. Nu vreau decât să clarific ceva cu dumneavoastră. Am primit această notă de plată.

Avocatul îşi potriveşte pince-nez-ul şi citeşte. Da, da, da...

Sunteţi de părere că e firesc să mi se trimită mie nota de plată a domnului Fleming?

Eroare!

Dacă doriţi, am să plătesc partea mea!

Avocatul exclamă indignat: Asta e prea de tot. Se fac prea multe prostii aici! E o eroare, stimată domnişoară, vă rog să mă credeţi.

Mi-am închipuit. De altfel cred că se puteau acoperi cheltuielile cu lucrurile care i-au rămas aici.

Da de unde, lucrurile sale... mai bine să nu vorbim de asta. Lucrurile sale le-au luat autorităţile. Oricum, bine că mi-a căzut această socoteală în mână. Nu v-o mai dau. Acum e a mea. Vârî hârtia în buzunar. Cum aţi putut crede că sanatoriul Torahus ar fi în stare să vă trimită aşa ceva? Schimbă discuţia: Când vă întoarceţi la noi, domnişoară d'Espard? Ne lipsiţi şi vă asigur că nu veţi mai primi note false de plată. Camera dumneavoastră vă aşteaptă.

În faţa atâtor amabilităţi, domnişoara se mai îmbună. Ea nu se lăsa păcălită. Ştia foarte bine că avocatul nu era străin de această întâmplare. Dar ce rost avea să se certe cu el. Principalul era că-şi economisise banii. Vă mulţumesc, îi spuse ea. Trebuie să rămân unde sunt.

Regretăm. Câteva dintre vechile dumneavoastră cunoştinţe se află aici. Ne pare rău că domnişoara Ellingsen nu a venit încă, iar directorul Oliver ne-a părăsit, zilele trecute. Dar e domnul Bertelsen, care locuieşte la noi împreună cu soţia. N-aţi avut ocazia să vă întâlniţi cu tânăra pereche? Domnişoara Ellingsen ne-a anunţat că vine mai târziu. Spunea că nu s-ar simţi bine câtă vreme sunt aici

anumite persoane... Înţelegeţi! Îl aşteptăm pe compozitorul Eyde. Îl cunoaşteţi doar, Selmer Eyde, pianistul. Perioada de studii la Paris s-a terminat. Ne bucurăm să-l avem iar în mijlocul nostru, în sezonul de iarnă. Avem şi un inginer nou, un adevărat sportiv. Un doctor nou, cu care dacă nu mă înşel, aţi făcut deja cunoştinţă. Lume nouă, un tineret minunat! Cred că aţi aflat că ne extindem? Construim. Vrem să facem din Torahus primul sanatoriu al ţării! Ce credeţi, la cât se ridică taxa noastră de incendiu? Nu ghiciţi. Sute de mii! Facem eforturi uriaşe să introducem canalizarea şi lumina electrică...

Avocatul continua să vorbească şi să se laude cu realizările lui. Nu uită, totuşi, să trimită o fată la Andresen: Trebuie să-i permiteţi domnului Andresen să vă prezinte omagiile, stimată domnişoară! A vrut să vină personal la dumneavoastră, la stână, dar nu ştiam dacă sunteţi dispusă să-l primiţi.

Andresen apăru. Oare ce dorea de la ea, de era aşa nerăbdător? Să şi-o facă iar dactilografă?

Un domn gras cu păr puţin, foarte palid şi buhăit. Venise la sanatoriu să bea Apa-Torahus şi să facă un tratament intensiv. Avea găuri în obraz de stors ce era. Se purta prietenos, dar domnişoara observă imediat mina lui decepţionată, când o văzu. Era firesc, ea se schimbase mult. Deodată simţi o dorinţă irezistibilă de a ajunge cât mai repede acasă, la micuţul Julius.

Am ţinut foarte mult să vă salut. Nu puteam să nu mă interesez de dumneavoastră, de vreme ce sunt aici.

Sunteţi foarte drăguţ!

Vă merge bine, domnişoară d’Espard? Ne-am mărit biroul. Am angajat multe dactilografe noi. Trebuie să ne anunţaţi din vreme, când mai veniţi în oraş.

Vorbărie goală! Era ca odinioară, când acelaşi domn se apleca lângă obrazul ei, sub pretext că vrea să vadă ce a scris, şi pe urmă începea să o sărute ca un nebun. Nu, azi nu mai voia nimic de la ea. Citise asta pe faţa lui, chiar din clipa când i-a surprins privirea. Era plin de respect. În toată atitudinea lui se ghicea amabilitatea şefului care se

interesează de subalternii săi. Parcă a trecut o veşnicie de când aţi lucrat la noi. Nici nu mai ştiu, se descoperise deja maşina de scris şi peniţa de oţel?

Domnişoara se simţi obligată să râdă. Văzând însă că are de gând să-i vorbească în continuare despre vremea când era dactilografă, un capitol încheiat de care ea nu voia să-şi mai amintească, o cuprinse deodată oboseala şi nu protestă, când domnul Andresen se ridică şi-şi luă, la fel de amabil, rămas bun: Toate ca toate, dar să nu uitaţi să vorbiţi franţuzeşte! Noua dactilografă nu e nici pe departe atât de expertă în limbi străine ca dumneavoastră, dar are în schimb alte calităţi. La revedere! Mi-a făcut plăcere să vă salut şi să aud că vă merge bine.

Tocmai când era gata să plece se întâlni din nou cu avocatul: În sfârşit, domnul Andresen este satisfăcut. L-am văzut cum radia! Ce voiam să vă întreb... domnul Magnus... spuneaţi că a plecat la Kristiania, nu? Ştiţi că nu s-a întors încă? Trebuie să fie cam o lună de atunci. Dumneavoastră sunteţi ultima persoană care a vorbit cu el, dar am aflat că acum câteva zile l-a căutat o doamnă. Oare cine să fie? Eu n-am văzut-o, dar mi s-a spus că a venit de două ori să se intereseze. Probabil că e ceva important. A şi telefonat. Nu ştim cum să procedăm. Ce părere aveţi?

E dificil. Dar, nicio grijă, vine el.

Aşa credeţi? Gândiţi-vă, dacă v-am avea aici la noi! Dumneavoastră l-aţi mai găsit o dată. Sunteţi atât de dibace! Cum v-am putea convinge să vă întoarceţi? Nici nu vă daţi seama ce mult ne lipsiţi.

Oare ce urmărea avocatul Rupprecht? Nimic. Se străduia să fie cât mai amabil cu domnişoara, aşa cum făcea cu toţi oaspeţii săi. Nu urmărea nimic, era interesat doar ca sanatoriul să fie plin. Pentru moment situaţia nu era tocmai roză. Avocatul nu avea nicio intenţie ascunsă. Nu visa să-şi întemeieze un cămin, nu era îndrăgostit. Pur şi simplu, aşa cum se gândea să-l readucă pe tânărul Selmer Eyde, pentru ca oaspeţii să se simtă bine, dorea să mai aibă un punct de atracţie: o doamnă tânără singură...

Deci ceilalţi prieteni ai dumneavoastră nu vor avea

astăzi plăcerea să vă salute, spuse el. Domnul Bertelsen şi doamna o să mă certe, sunt sigur. Locuiesc la numărul 107. Dacă doriţi să aruncaţi o privire înăuntru... Mă refuzaţi deci.

Numărul 107! Ce ţi-e şi cu directorii ăştia! Avocatul Rupprecht a dat dispoziţie să se adauge la toate numerele din sanatoriu o sută, ca să facă impresie.

Făcând abstracţie de mina uşor decepţionată a domnului Andresen la vederea domnişoarei, vizita ei la sanatoriu fusese destul de plăcută. Totuşi simţea o strângere de inimă: ce repede se debarasau vechii prieteni de ea. Oare cum va fi peste şapte ani? N-avea rost să-şi facă gânduri. O să-şi regăsească vioiciunea şi strălucirea de odinioară, o să fie din nou fermecătoare. Făcea totul ca să arate bine şi, într-o bună zi, poate, îşi va pune şi un dinte.

Escapada îi reuşise. Toţi o menajaseră. Nimeni nu făcuse nici cea mai mică aluzie la faptul că locuia în casa unui ucigaş. Numele domnului Fleming nici nu a fost pomenit. Oricum, drumul la sanatoriu meritase osteneala: a economisit bani. Merge cu paşi repezi spre casă. Ar vrea să alerge. E foarte grăbită. Se teme mai mult ca oricând că Julius s-a trezit şi o aşteaptă. Omuleţul ăsta al ei... ce mânuşiţe drăgălaşe are. Marta îi iese înainte şi-i spune încet: Ai un oaspete.

Un oaspete?

Un bărbat. Te aşteaptă în şopron.

Nu ştiu cine ar putea să fie. Julius s-a trezit?

Se trezise, Marta îi dăduse lapte, şi îl culcase din nou. El e, îi şopteşte Marta.

Era sinucigaşul.

Dumneavoastră, domnule Magnus? Am vorbit chiar acum despre dumneavoastră, la sanatoriu. Spuneau că aţi plecat şi nu v-aţi mai întors...

Bărbatul nu răspunse.

XVII

SINUCIGAŞUL ARĂTA RĂVĂŞIT; PARCĂ AR FI trăit multă vreme sub cerul liber. Purta haine noi, dar acestea erau

mototolite şi pline de ace de molid. Ciudat, rana de la mână i se vindecase.

De unde veniţi? îl întrebă domnişoara.

De unde vin? Ce să vă spun... Sinucigaşul privi în jur. Nu ne aude nimeni?

Nu, nimeni.

Vin de acasă. Am fost acolo să lămuresc nişte lucruri. Am avut o discuţie. Scuzaţi-mă, dacă vă plictisesc.

Nu mă plictisiţi deloc. Ce aţi păţit, vă temeţi de ceva?

Da.

Nu vreţi să intrăm în casă?

Ba da, vă mulţumesc.

Marta le puse la dispoziţie camera ei. Se aşezară. Părea mai liniştit, deşi privea tot timpul pe fereastră. La început vorbea incoerent. Azi noapte am dormit în pădure, spuse el şi începu să râdă jenat. Apoi îi explică domnişoarei că doctorii, „noi, medicii“, nu sunt decât nişte şarlatani. Părerea asta i se confirmase din nou. Vă rog să mă credeţi domnişoară d’Espard. Ştiu că aţi trecut prin multe în ultima vreme. Am citit în ziar. Câtă vină ne aparţine nouă şi câtă celorlalţi?! Toţi ne purtăm propria noastră mizerie, toţi greşim. Şi suntem oameni.

Domnişoara se temea că o să înceapă din nou un discurs interminabil. De aceea îl întrerupse: Mi se pare că aţi lipsit o lună, nu-i aşa?

O lună, două, nu mai ştiu. Trebuia să experimentez metoda cea nouă. Dar eram eu bărbatul în stare să o aplice? Am amânat de pe o zi pe alta; nu puteam să mă hotărăsc şi am renunţat. O să-mi spuneţi că nu metoda e de vină. Fireşte, aveţi dreptate. Dar la ce mai e bună o metodă, dacă nu o poţi folosi?

Nu înţeleg, despre ce vorbiţi?

Despre baston. Nu v-am spus?

Care baston?

Nu v-am povestit odată despre baston? Nu mai ştiu exact, memoria îmi joacă feste. Doctorul mi-a lăudat mult acest medicament nou, foarte eficace. Un tratament excelent. Dar dacă nu eşti făcut pentru aşa ceva! Spuneţi

că au trecut două luni? Două luni deci, în care am umblat, de colo până colo, fără să rezolv nimic. În cele din urmă, m-am întors cum am plecat. Ce să-i faci, eu nu sunt fierarul. V-am povestit despre fierar?

Nu.

Nici nu era important. Palavre d-ale medicilor. Ce s-a mişcat acolo? Aţi văzut?

Domnişoara aruncă o privire pe fereastră: N-a fost nimic. Mi se pare că n-aţi mâncat azi, domnule Magnus?

Să mănânc? Nu.

Şi ele o duceau cam prost cu mâncarea. Se duse totuşi la Marta şi o rugă să pregătească, din ce s-o găsi, o gustare. Când reveni în odaie sinucigaşul privea fix pe fereastră şi mârâia ca un câine. Se mişcă ceva acolo în tufiş, la marginea pădurii, spuse el.

Trebuie să fie vântul. De ce vă temeţi?

Bărbatul nu răspunse.

Acest om nu stătea bine cu nervii, dar pe domnişoara d'Espard nu putea să o lase indiferentă starea lui. Odată, de mult, împreună cu alt bărbat, domnul Magnus o salvase pe ea şi un teanc de bani. Îi datora recunoştinţă: nefericitul din faţa ei o încurajase de multe ori în momentele cele mai grele.

Dacă mi-aţi spune ce vă nelinişteşte, poate că Marta şi cu mine am putea să vă ajutăm.

Nu am comis o crimă, ca să stau ascuns şi să nu mă arăt la lumina zilei. Nu. Aparent e o nimica toată. Dar puneţi-vă în situaţia mea. Imaginaţi-vă că ea se află pe urmele dumneavoastră.

Cine?

Am aflat ieri, când am sosit. Şeful de gară m-a întrebat cum mă cheamă şi mi-a spus că a venit cineva cu trenul şi că s-a interesat de mine. A telefonat şi la sanatoriu. A ajuns cu câteva zile înaintea mea. Se află încă aici şi mă pândeşte.

Nu vreţi să o vedeţi?

Dacă vreau? Sigur că vreau! strigă sinucigaşul. Dar ştiţi cum sună pentru mine întrebarea dumneavoastră: dacă

vreau să trăiesc la fel ca până acum, dacă am decăzut într-atât şi dacă nu mai am pic de ruşine în trupul ăsta ticălos. Despre aşa ceva e vorba. Dacă vreau să o văd? Da! domnişoară d'Espard. Clipa aceasta o aştept aici, de cincisprezece luni, ziua şi noaptea. Da! Numai că acum am devenit slab, aşteptarea asta m-a umilit. Mi-am pierdut curajul. Ea a amânat prea mult.

Tăcere.

Poate că cel mai bun lucru ar fi totuşi să staţi de vorbă.

Nu-i aşa că e nostim? continuă sinucigaşul. Vă puteţi imagina ceva mai murdar şi mai impertinent: după cincisprezece luni de tăcere, fără un cuvânt, fără o urare de Crăciun! Şi atunci, aşa deodată, să vină personal, în plină zi, în plină lumină. Să sosească aici cu trenul. I-o fi fost mai uşor să facă atâta drum, decât să-mi scrie. Asaltează sanatoriul. Nici în propria mea cameră nu sunt în siguranţă.

Nu ştiu ce să spun, domnule Magnus, dar cred că trebuie să vorbiţi cu ea.

Niciodată! strigă el. Deci asta mă sfătuiţi să fac. Niciodată!

Bietul sinucigaş! În sfârşit obţinuse ce a vrut şi acum dădea înapoi. Ce festă îi juca viaţa: izgonit de ceea ce îşi dorea mai mult, urmărit de acel lucru şi fugind de el! De ce nu fusese în stare să curme această situaţie? De ce nu plecase în Australia? Din nou acelaşi răspuns: nu era omul făcut pentru asta. Se zbătea ca o molie în jurul lămpii. În sfârşit, ceea ce-l preocupa, singurul lucru din care îşi trăsese toată suferinţa, se afla aici. Privea viaţa prin această fisură. Mai mult nu vedea. Dar poate că ceea ce întrezărea nu era chiar atât de puţin.

Un lucru, privit printr-o fisură, devine puternic, clar, capătă contururi ferme.

Marta vine cu mâncarea. Sinucigaşul are o expresie îngrozită. Nu crede că va avea timp să mănânce. Vă fac prea mult deranj, se scuză agitat.

Ce tufiş spuneţi că era? Mâncaţi liniştit, eu am să fiu atentă.

El îi arătă tufişul care se mişcase. Nu faceţi nimic dacă

fixaţi un singur loc. Trebuie să cuprindeţi cu privirea toată pădurea, mai ales acolo, spre margine, unde şerpuieşte poteca pentru vite. Se apucă să mănânce. Înfulecă la repezeală câteva ouă fierte, pâine cu unt, scovergi şi bău, în loc de apă, lapte. Se vedea că era prima lui masă după multe zile.

Domnişoara nu-şi lua ochii de la fereastră. Acum se vedea bine. Într-adevăr se mişcă. E o doamnă care se îndreaptă spre casa lor. Parcă se teme de ceva. Merge legănându-se uşor, are o pană la pălărie şi poartă un pardesiu larg, închis în nasturi până sub bărbie. Este de-a dreptul pasionant.

Mulţumesc pentru masă! spune sinucigaşul, ridicându-se. De când sunt în munţi n-am mai mâncat aşa de bine. Iar de scovergi, ce să mai vorbim!

Vă rog să vă aşezaţi şi să vă umpleţi o pipă.

Nu am pipă. N-am ce fuma. Dar nu mi-aţi spus, cum vă merge dumneavoastră, domnişoară d'Espard? Vă menţineţi curajul?

Da, slavă Domnului, nu mă pot plânge.

Sunt convins că aţi făcut o alegere bună părăsind sanatoriul.

Poate. Nu mai găsea nimic de spus, dar, ca să mai tragă de timp, continuă: Se construieşte de zor la sanatoriu.

Da, dar se şi moare!

Domnişoara aprobă din cap: Au fost mulţi morţi, aveţi dreptate.

S-au dus unul după altul. Nici nu le mai ştiu numărul. Da, da, moartea curăţă totul pe unde trece. Nu suntem destul de buni pentru viaţă. Cizmele în care intrăm sunt prea mari pentru noi şi ne împiedicăm la fiecare pas.

Marta deschide uşa şi o cheamă pe domnişoară până afară. În absenţa ei, sinucigaşul îi ia locul la fereastră. S-a mai liniştit. Mâncarea i-a făcut bine. Mintea i s-a mai limpezit şi se gândeşte să-i lase Martei o bancnotă pe masă. Cercetează din nou cu privirea marginea pădurii.

Domnişoara d'Espard intră în cameră. E tulburată: A venit.

Fără să mai întrebe, sinucigaşul ştie despre cine e vorba, de aceea strigă ca ieşit din minţi: Ce?!

E aici afară. Marta a vorbit cu ea. A venit de la sanatoriu pe scurtătură.

Sinucigaşul simte că i se usucă gura, înghite şi spune: Bine, să intre. Să intre că am să-i...!

O doamnă într-un pardesiu larg, cu o pană mare de struţ la pălărie. Este tânără şi şatenă, aproape atrăgătoare cu felul ei de a se mişca. Are o faţă deschisă; inspiră încredere. Doar cei doi canini îi sunt puţin strâmbi; unul este mai ieşit în afară decât celălalt. Se opreşte în uşă fără să spună nimic, deşi îşi mişcă buzele.

Pe perete e o pendulă mică cu două greutăţi atârnate de un lanţ de alamă. Sinucigaşul apucă lanţul şi, dintr-o smucitură, ridică greutatea care scoate un scrâşnet strident... Cine mai face una ca asta, în plină zi, într-o casă străină. Apoi se întoarce şi o vede: Tu eşti? Se uită iar la ceas, de parcă mai are ceva de făcut la el. Văd că şi ăsta minte! Se duce la fereastră. Îşi mângâie nervos bărbia ca şi cum ar fi avut barbă. Ce mai e pe acasă? Deodată, izbucneşte fără motiv: Scoate-ţi odată pardesiul ăla şi aşază-te! Poftim un scaun.

Mă ia cu frig, răspunde ea şi se aşază fără să se dezbrace.

Mai trăieşte... fetiţa, te întreb dacă mai trăieşte.

Sigur că trăieşte. E sănătoasă şi vorbeşte binişor. De ce să nu trăiască?!

Vorbeşte... Nu pot să cred!

Îi merge gura toată ziua.

Cum o cheamă?

Leonora. Ca pe tine.

Prostii! Puteai să găseşti ceva mai bun, strigă el făcându-se roşu ca racul.

Ea tace.

Puteai să găseşti ceva mai bun, îţi spun eu.

Da, dacă spui tu. Este atât de supusă, şi totuşi îl răsuceşte pe degete cum vrea.

El se agită. Nu-şi găseşte locul. Simte nevoia să

vorbească: Leonora... auzi. Nume de capră! Şi mai vrei să mă convingi că rosteşte cuvinte! Ha, ha, abia a făcut ochi...

Dacă ai vedea-o. E aşa de dulce...

Bine, bine. Nu de asta îmi arde mie. Leonora...! Unde stai? întreabă brusc.

La negustor. Acolo am dormit azi noapte.

Vrei să spui două nopţi.

Da, poate, două nopţi. Eu... ba da, ai dreptate, două nopţi.

De ce nu te-ai dus la sanatoriu?

Răspunde stins: Da... mulţumesc!

Ce idee, să stai la mămular, în gaura ăia. Te pomeneşti că te-au culcat cu servitoarea.

Nu. Mi-au dat o canapea.

N-am mai văzut aşa prostie! Auzi, să te chinuieşti zile în şir. Puteai să te îmbolnăveşti! Era convins că vorbele lui o loveau. Bănuiesc că nici nu ai mâncat?

Nu, azi nu. Dar n-are importanţă.

Sigur, o îngână el, n-are importanţă! Dar aseară ai mâncat?

Da.

Ştii câte ore au trecut de atunci? Optsprezece. Nu te uita la ceasul ăla, ştiu, merge înainte... dar să stai nemâncată o zi întreagă, asta zic şi eu deşteptăciune! Ridică-te imediat să mergem la sanatoriu. Poate mai găsim ceva de mâncare pentru tine. Acum e ora prânzului.

Ies amândoi din cameră. Sinucigaşul se ţine băţos, vrea să pară cât mai bărbat dar, în realitate, e foarte tulburat. Îi spune Martei: Nevasta mea se teme de bou. E afară?

Da, numa că nu-i aici, e dus în munţi.

Domnişoara d’Espard a plecat?

Nu, e în odaia cea nouă.

Salutaţi-o din partea mea!

Cei doi se îndreaptă spre sanatoriu. Pe drum nu prea vorbesc, dar tot le mai scapă câte o vorbă, o întrebare, un răspuns... Ea îi spune temătoare: Acum o săptămână ai fost în Kristiania, nu?

De unde ştii?

Mi-a spus slujnica. A avut impresia că te-a văzut.

Da, aşa e. Mi-am cumpărat costumul ăsta. Eşti mulţumită?

Da.

Da, ce da? se răsteşte la ea.

Nu, nimic.

Ştiu, ştiu. De cum ai aflat că sunt în oraş, ai pornit să mă cauţi.

Aşa am şi făcut.

Sinucigaşul râde.

Crede-mă Leonhard, îţi jur că aşa am făcut. Două zile în şir. Am colindat toate hotelurile.

Încetează cu tâmpeniile! Ce voiam să spun...? Se prefăcea că vrea să-şi amintească ceva, deşi nu uitase nimic, voia doar să se arate rău şi indiferent.

Sosesc la sanatoriu. Nici ţipenie de om. Sinucigaşul ştie că la ora asta oaspeţii sunt la masă.

Sună şi roagă fata să pregătească o cameră pentru soţia sa.

În aceeaşi clipă apare avocatul, din sala de mese, cu faţa lui radioasă: Am auzit soneria şi nu am putut să-mi stăpânesc curiozitatea. Bine aţi venit, domnule Magnus! Aţi lipsit multă vreme. Dacă nu mă înşel, soţia dumneavoastră. Bine aţi venit, stimată doamnă! Îi dă dispoziţii slujnicei să aranjeze camera 106 pentru doamna Magnus. Apoi se întoarce spre sinucigaş şi îi explică: E cu un etaj mai jos, sub camera dumnevoastră. Dar o să vă mutăm la 105, un apartament de două camere. Era să uit, aţi luat masa?

Nu, şi soţia mea e înfometată.

Vă rog să poftiţi imediat în sufragerie, noi tocmai ne-am aşezat. Nu e nevoie să vă schimbaţi, stimată doamnă, sunteţi foarte drăguţă şi aşa. Deocamdată avem oaspeţi puţini, dar în curând sanatoriul va fi plin. Nu vreţi să vă daţi jos mantoul şi pălăria?

Nu, soţiei mele îi e frig.

Da, se cam simte că vine toamna. Mai ales aici în munţi e destul de rece. Sănătate curată! Cu condiţia să ai o îmbrăcăminte adecvată. Pe aici, vă rog!

Avocatul îi conduse pe cei doi înăuntru. Era foarte încântat; aducea oaspeţi noi. Deşi nu erau decât doi, mai sporeau puţin mica societate care se afla la masă.

După prânz, sinucigaşul trimise un om să aducă geamantanul soţiei sale de la negustor. Avocatul care era de faţă îi spuse: Am rugat fata să vă servească cafeaua în camera doamnei. Sper că am făcut bine?

Sinucigaşul tăcu. Ar fi preferat să nu fie silit să stea cu ea. Şi aşa îşi reproşa că îi acordase prea multă atenţie. Avocatul îl întrebă dacă nu doreşte să-i fie aduse lucrurile chiar acum la numărul 105.

Nu, mulţumesc.

Avocatul îl privi surprins.

Eu rămân sus. Soţia mea este aşteptată acasă. Trebuie să plece imediat înapoi.

Sunt profund decepţionat! În cazul ăsta ne vom strădui, stimată doamnă, să vă facem şederea aici cât mai plăcută. Din păcate trebuie să mă întorc de urgenţă în oraş. Afacerile nu aşteaptă. Dar n-aveţi nicio grijă, voi da dispoziţii.

În camera doamnei storurile erau trase. Sinucigaşul se repezi ca un turbat la fereastră şi le ridică. Ăştia cred, pesemne, că nu suporţi soarele, bombăni el. Apropo, parcă ziceai că te ia cu frig. Eşti bolnavă?

Nu, mi-e doar puţin frig. Încolo n-am nimic.

În munţi nu se vine cu ciorapi de mătase şi pantofi escarpen.

De iritare îşi vărsă cafeaua. Continuă să vorbească: Te-ai chinuit două nopţi pe canapeaua aia. Trebuie neapărat să dormi acum. Dacă mă gândesc bine, cred că au fost trei nopţi, nu două.

Nu mai ştiu, or fi fost trei.

El clătină din cap şi se îndreptă spre uşă să plece: Aşa să faci. Să te dezbraci şi să te culci.

Ea tuşi într-adins şi-l făcu să se întoarcă. Nu te speria, n-am nimic dar, te rog, nu mai fi supărat, iartă-mă – pentru ultima oară!

Iar începi! M-am săturat să tot aud: iartă-mă şi iar

iartă-mă!

Ştii că el a plecat...?

A plecat? Sinucigaşul ştia foarte bine la cine se referea ea. Îi răspunse ironic: Ce nenorocire! Îţi dat seama, el a plecat!

Nu e nicio nenorocire. Eu l-am alungat.

Sinucigaşul râse uşor sarcastic.

Degeaba râzi, chiar l-am alungat. Au trecut multe luni de atunci.

Aş fi vrut să-ţi spun imediat, dar...

Dar găseai că nu merit această favoare.

Mă temeam.

Biata de tine! Câtă ruşine şi câtă cinste trebuie să fi fost în sufletul tău, dacă te temeai!

Crede-mă, mă temeam. Ţi-am scris zeci de scrisori şi nu le-am trimis...

Vai, vai, cum mai minţi! Ţi-am trimis o felicitare de Crăciun, n-ai catadicsit să-mi răspunzi.

Ai dreptate, ai dreptate! Dar atunci eram atât de tulburată, nici nu puteam să mă adun. Au trecut opt luni de la Crăciun. Chiar de când l-am izgonit a trecut destul timp.

Şi unde l-a mânat disperarea?

Unde? Ce ştiu eu. Nu l-am mai văzut de atunci. Era încă vară. Poate a plecat în America. Îmi doream să moară.

Sinucigaşul râse din nou.

Mort şi îngropat... cât mai adânc sub pământ!

Vai, nu se poate! Tânărul adorat, iubitul din tinereţe şi câte şi mai câte?

Doream să ne căsătorim. Aşa hotărâserăm. Voiam să te rog să renunţi la mine ca să ne putem cununa.

Nu mă interesează! o întrerupse brutal sinucigaşul.

M-a înşelat ticălosul...

Nu mă interesează, ţi-am spus!

Bine, încuviinţă ea supusă şi tăcu.

Cred că n-ai nimic împotrivă dacă voi pleca. Ciudat, nu mai era iritat, nici pornit. Vestea că o anumită persoană plecase avusese un efect magic asupra lui. Când ajunse la uşă, se mai întoarse o dată şi îi spuse: Te sfătuiesc să te

culci puţin. Şi nu mai fi aşa de încăpăţânată.

Nu era deloc încăpăţânată. De cum ieşi, femeia se apucă să-şi facă patul.

Sinucigaşul putea, în sfârşit, să se gândească în voie. De aceea căută să ajungă cât mai repede la el în cameră. Aici era totul neschimbat. Poate ceva mai mult praf. În lipsa lui nu se făcuse curăţenie. Toată lumea ştia că este un tip bizar care nu suportă ordinea. Slujnicele îi respectau preferinţa pentru murdărie. Privi pe fereastră. Una din clădirile auxiliare fusese extinsă şi acum era de două ori mai mare. I se adăugase şi un etaj. Dulgherii scoteau un zgomot infernal cu fierăstraiele lor şi cu bătutul cuielor. Departe, la iazuri, se auzeau detunături. Se dinamitau stâncile. Ce-l interesau pe el toate astea?!

Această odaie fusese vreme de cincisprezece luni casa lui. Ar fi trebuit să i-o arate şi ei. Să vină sus şi să vadă ce bine i-a mers. N-a auzit-o să spună că-i pare rău de tot ce-i făcuse. Niciun cuvânt despre asta. Atunci ce voia de fapt? Să ceară iertare? Iar iertare, pentru ultima dată. Sinucigaşul bombănea de parcă acest sentimentalism l-ar fi agasat într-adevăr. Chiar şi faţă de sine se prefăcea că e sătul de atâtea scene. Dar dacă ea nu-i cerea iertare? Doamne, ce nefericit ar fi fost. Îl chinuiau chiar atât de mult rugăminţile ei? Aşa se părea. Acum era prea obosit să mai analizeze tot ce se întâmplase. Pe deasupra i se făcuse şi somn. Nu se prea odihnise noaptea trecută, acolo, în pădure...

Ce curios. Nici detunăturile, nici larma constructorilor nu-l treziră, ci un zgomot mult mai mic. Auzi uruit de roţi în curte, şi strigătele cu care cineva îşi îndeamnă calul să oprească.

Merse la fereastră şi o deschise. O recunoscu imediat pe domnişoara Ellingsen care cobora din trăsură. Ce mai căuta aici? Ce-l privea pe el? O fi având domnişoara motivele ei să se întoarcă la sanatoriu. Toţi vin şi pleacă, toţi se grăbesc încoace şi încolo, toţi au ceva de rezolvat şi sunt foarte preocupaţi de bucuriile şi durerile lor. Şi la ce bun?

Îl scutură frigul. E târziu. Într-o dispoziţie mizerabilă, coboară şi se opreşte în faţa camerei 106. O mai fi

dormind? Aude hohote de plâns venind dinăuntru şi intră fără să mai bată la uşă: Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

Scuză-mă... Imediat am să...

Ce să...? Stai liniştită. Dacă vrei o să spun să-ţi aducă masa în cameră. N-ai dormit?

Ba da... Adică, nu. Nu ştiu. Căuta parcă un răspuns care să-i convină. În fine, se hotărî: Da, da, am dormit precis, la început, un timp. Mi-a făcut bine. Dar tu?

Eu! Lasă-mă pe mine.

Leonhard, dar ai atâta nevoie de odihnă, ai fost atât de chinuit în ultima vreme. Crezi că eu nu ştiu?

Să nu mai vorbim despre asta!

Bine, dacă vrei tu. Mă uit că ai albit. Am stat aici singură şi m-am gândit tot timpul la asta.

Sinucigaşul izbucneşte: Ţi-am spus că nu vreau să vorbim despre mine. Încetează!

Bine.

Îi era oare chiar atât de dezagreabil să fie compătimit? Atunci de ce nu-şi poate stăpâni emoţia. De ce îşi trădează slăbiciunea? Îl cuprinde o dulce toropeală. De ce nu-l compătimise niciodată până acum? Probabil că nu îndrăznea. Cine ştie. Încerca să-i găsească scuze. Dacă îl uitase, atunci era de înţeles. Pe de altă parte, care bărbat suportă să fie manta de vreme rea, să stea unde îl pui, să zâmbească şi să aprobe. Nu putea accepta una ca asta.

Ştiu de ce te-ai opus să te muţi în camera de alături.

E pur şi simplu uluit: Ştii tu asta... Cum...?

Simplu, pentru că nu vrei. Nici nu mă mir; am pierdut.

Tu ai pierdut? Vrei să spui că eşti pierdută?

Nu puteai să nu observi cât de mult m-am schimbat.

Deodată înţelese. Simţi mai mult decât putea ea să simtă: se făcu roşu şi lăsă privirile în pământ.

Tăceau amândoi. El se duse la fereastră şi privi afară. Avocatul e gata de plecare. Nu-şi poate stăpâni tremurul glasului. Văd că vrea să plece cu trăsura cu care a venit domnişoara Ellingsen. Ea a sosit acum. De data asta avocatul a stat aici mai mult ca niciodată. E şi doctorul jos.

Am şi uitat că trebuia să vorbesc cu el. Mi-a sosit o scrisoare de la Moss, de la Anton Moss. Mi-o citeşte doctorul. Ce voiam să spun...?

Tac din nou.

El părăseşte fereastra şi vine spre ea. De fapt ce vrei de la mine? o întreabă calm. De ce ai venit aici?

Nu...! Femeia clătină din cap. Eu nu am... Cu siguranţă că te gândeşti la ceva.

Nu tăgădui! Vrei să divorţezi, e normal.

Da, putem să o facem. Avocatul a plecat. Auzi? Sigur că putem să o facem. Ai timp să te mai gândeşti. Ce zi e azi?

Amândoi stau încruntaţi. Amândoi se gândesc. Într-un târziu sinucigaşul reia discuţia: În definitiv e acelaşi lucru.

Poate că era acelaşi lucru, dar el nu avea de unde să ştie. Aruncase doar aşa o vorbă, la întâmplare. Nimeni nu şi-ar dori să fie în pielea lui.

Dar nici în pielea ei.

Sinucigaşul o porni pe drumul cunoscut la „stâncă“. Iată tufa de ienupăr, iată platforma albă de piatră şi fisura. Totul era la fel ca înainte. De fapt nici nu avea de ce să fie distrus. Nu fusese luat prin surprindere. Ceea ce prevăzuse se adeverea. Dar de ce voia să divorţeze tocmai acum, când răul trecuse? Ce se va întâmpla cu copilul, cu micuţa Leonora? A început să vorbească, trebuie să fie tare drăgălaşă. Fără îndoială că merge de mult, poate că ştie să şi sară, are pantofiori în picioare, rochiţe... Ce lucru minunat! Spune, cu siguranţă, mama şi tata. Destul! Vasăzică pentru asta mi-ai venit, pentru asta ai avut nevoie de un pardesiu larg. Ce mult ne-am schimbat. Nu se mai poate îndrepta nimic! Unde să ne ascundem feţele? Şi micuţa Leonora nu spune „tată“. Auzi, ce tâmpenie, de unde să fi învăţat cuvântul ăsta? Ce să ne mai amăgim. Din păcate lucrurile sunt cum sunt. Totuşi... totuşi...

Iat-o că vine. E ea. Ce drăgălaş păşeşte legănându-se. O pălărie mare, pantofi mici, mănuşi – atenţie la fisură, drumul ăsta nu-i pentru doamne – bravo, a trecut fără probleme, merge mai departe, e grozavă! Cum să o întâmpine? Să se urce până în vârf şi s-o privească de sus?

Prostii. Se va opri şi va aştepta. După aceea să hotărască întâmplarea. De fapt, dacă stăm să ne gândim, nu era chiar o catastrofă: ea nu făcuse până acum nici cel mai mic gest să-l atragă, dimpotrivă, amânase poate prea mult. Situaţia devenea deodată mai puţin ruşinoasă, mai puţin necinstită. Şi, în ceea ce priveşte legătura ei, nu era chiar atât de condamnabil că cedase, dacă el îi promisese că o ia de nevastă. Da, da, totul trebuie cumpănit bine, cu calm şi cu obiectivitate.

Îi strigă: De ce vii aici cu pantofii ăştia uşori?

Am un mesaj pentru tine, spuse ea ca să-l dezarmeze. M-am întâlnit cu doctorul. M-a rugat să te anunţ că ai primit o scrisoare.

Bineînţeles, era un pretext. El ştia de scrisoare. E de la Moss, poate să mai aştepte.

Pe aici te plimbi de obicei? întrebă ea.

Da, vin des aici.

Ce ciudat mi se pare să descopăr unde îţi petreci timpul. Cercetă cu interes împrejurimea. Te aşezi pe piatra aceea?

Da, aici stau de multe ori.

Stai aici şi priveşti departe, nu-i aşa.

Vasăzică nu ai dormit.

Ba da. Dar mi-a fost urât. Şi pe urmă mai erau şi cei de alături care făceau o gălăgie...

La 107? Acolo stă Bertelsen. E camera lui preferată. Unul, pe care îl cheamă Bertelsen.

Mă gândeam... Crezi că aş putea să plec acasă şi să mă întorc cu Leonora aici la tine?

Aici?

Înţeleg, mai bine nu. Am impresia că nici tu nu vrei să vii acasă să o vezi. Credeam că, după atâta singurătate, fetiţa ar fi putut să-ţi aducă puţină bucurie.

O să ne mai gândim. Nu vrei să te aşezi?

Ba da... mulţumesc.

Câtă supunere. Şi ce efect avea docilitatea ei asupra lui. Toată îndârjirea îi dispărea ca prin farmec, devenea maleabil: Spuneai că te-ai gândit să vii cu copilul aici şi să rămâneţi cu mine?

Nu. Cum aş fi putut să pretind atât de mult.

Dă-ţi seama că eu nu pot să mă ocup singur de ea.

Nu e vorba de mine, să nu crezi... nu.

Dar aici nu se poate trăi! Vechea lui nemulţumire împotriva sanatoriului izbucni din nou. Carne nu ne dau aproape deloc. Ne ţinem viaţa cu păstrăvi şi conserve. Copilul ar muri de inaniţie.

Nu ştiu ce putem face. Tu trebuie să hotărăşti.

Ţi-am spus că o să ne mai gândim. Se ridică: A început să bată vântul. E prea frig pentru tine. Hai să ne întoarcem.

Nu mi-e frig. Mantoul ăsta e destul de gros.

Ridică-te! Aici suntem în munţi, la asta nu te gândeşti?

Se ridică imediat. Nu ieşea din cuvântul lui. Începură să coboare. Când ajunseră la fisură, el îi întinse mâna să o ajute. Dar nu era destul, fu nevoit să o prindă în braţe. Femeia simţi că se pierde. O cuprinse un fel de leşin. După ce reuşi să treacă dincolo i se muiară genunchii şi se prăbuşi. Odihneşte-te puţin, îi spuse el blând.

Nu, nu e asta. Simt că înnebunesc. Tu eşti atât de bun cu mine, şi eu... De ce nu mai sunt ca odinioară. Să fi venit aici cum eram atunci. M-am schimbat mult, m-am făcut urâtă.... Şi ţi-am mai pricinuit şi atâtea necazuri! Prostii! Se întunecă, să ne grăbim.

Comandară cina în cameră. La 107 petrecerea era în toi.

Ea îl întrebă: Ce să fac, să plec mâine dimineaţă?

Pe mine mă întrebi?

Da, tu hotărăşti.

Nu, răspunse el scurt.

La ce oră pleacă trenul de dimineaţă?

Foarte devreme. Ar trebui să te scoli la ora patru. Găsesc că nu are sens.

Nu, sigur că nu... mulţumesc!

Mai vorbiră o vreme. Amândoi erau liniştiţi. O lăsă să înţeleagă că unei doamne nu-i stă bine să călătorească singură cu trenul. Asta-i aşa... o chestie. Nu se oferi să o însoţească acasă, dar această eventualitate nu era exclusă. Când îi spuse noapte bună mai adăugă, cu glasul puţin

schimbat şi privind peretele: Ne vedem mâine.

Ea îl apucă de mână şi îi mulţumi fierbinte. Tremura. Când el o întrebă dacă îi e frig răspunse: da.

Ţi-a trebuit excursie pe „stâncă“. Culcă-te imediat. Ai nevoie de somn.

Ea începu imediat să se descheie la nasturi şi îşi scoase mantoul, înainte ca el să fi ieşit pe uşă. Bărbatul nu se aşteptase la asta. Rămase o clipă pe loc.

Uite, te ascult, se grăbi ea să-i explice. Îi era frig. Dinţii îi clănţăneau şi se descheia mai departe.

El nu se putea urni din loc. Se miră că femeia nu era grasă. Avea acelaşi corp pe care i-l ştiuse. De ce purta atunci mantoul acela larg?

Dezbracă-te repede şi bagă-te în pat. Ai să te încălzeşti. Simţea nevoia să spună ceva.

Ea era ascultătoare şi blajină. Îşi scotea în dezordine hainele de pe ea şi le arunca, cum se nimereau, pe un scaun.

O întrebă înmărmurit: De ce ai purtat toată ziua mantoul?

Mantoul? Mi-e frig. Poate din cauza aerului de munte. Ai fi vrut să îl scot?

Nu, de ce, dar...

M-am schimbat foarte mult. Mantoul ăsta larg este exact ce-mi trebuie. Şi apoi, ce importanţă mai are.

Ce tot spui că te-ai schimbat?

Vai, Doamne, mai bine nu m-ai vedea... Pielea asta urâtă şi sânii fleşcăiţi, căzuţi. Deodată îl priveşte întrebător: Dar tu ce credeai?

Eu? Nimic.

Mă priveşti atât de mirat. Spune-mi, ce ţi-ai închipuit.

Nu pot să-mi dau seama unde este schimbarea.

Acum înţeleg! izbucni ea. Credeai că eu... da, că aş avea ceva de ascuns sub mantou.

Văd că...

Nu, bineînţeles că nu! Cum ţi-ai putut închipui? N-am dreptul să vorbesc. Eu sunt de vină că ai plecat.

Hai, culcă-te acum, îi ordonă el. Ridică pătura şi o

împinse în pat.

Ea se ridică dintr-o mişcare: Nu, Leonard, să ştii... am fost îndrăgostită, uşuratică şi proastă, asta am fost, am şi băut atunci, dar nu s-a mai întâmplat niciodată. Nu, nu sunt atât de ticăloasă pe cât crezi.

Ţi-am spus să te culci. Era puţin tulburat şi o împinse din nou între perne. Simţea o bucurie năvalnică. O avea din nou. Femeia aceasta era iar a lui. Ar fi vrut să-şi arate într-un fel recunoştinţa şi îi spuse: Am să rămân cu tine până adormi.

Vrei tu asta? Îi mulţumeşte. Gestul lui era pentru ea cel mai frumos dar. O să trebuiască să mă trezeşti că să încui uşa.

Avea dreptate. Dar cum să o scoale, când avea atâta nevoie de somn. Putea să încuie uşa pe dinafară şi să ia cheia cu el.

Bine, se învoi ea, plină de recunoştinţă. Îi luă mâna şi îi spuse noapte bună.

Am să vin dimineaţă devreme să-ţi deschid...

După ce femeia adormi, el se strecură cu grijă afară din cameră, încuie uşa şi luă cheia cu el. Plutea de fericire! Coborî pe veranda mare şi ieşi în curte. Zâmbea şi vorbea singur: Nu-mi vine să cred că mai sunt şi minuni pe lume!

Aerul serii e umed, ceaţa coboară, miroase a toamnă, stelele sunt puţine şi triste ca întotdeauna. Ce să însemne asta? Au şi stelele tristeţea lor, rareori sunt vesele.

În camera doctorului era lumină. Se gândi să intre. Scrisoarea lui Moss nu îl interesa în mod deosebit. Vechiul lui camarad trecuse acum în categoria lucrurilor de importanţă minoră. Dar, în această dispoziţie, de zile mari, putea să-i facă totuşi favoarea să mai cheltuiască puţină ironie cu el. Fie!

Moss scrisese cu mâna lui. Rânduri drepte, ordonate, litere frumoase, cratime puse la locul lor... părea să-şi fi recăpătat vederea. Scria că scăpase cu totul de pecingine şi că va pleca pentru câteva zile acasă. I-ar face multă bucurie să-l întâlnească pe sinucigaşul Magnus, în Kristiania, la fel de înzdrăvenit cum era el însuşi!

Să fie fericit, spuse sinucigaşul. Chiar am de gând să îl caut, când plec acasă.

Vreţi să plecaţi?

Da, chiar mâine.

Doctorul nu făcu nicio aluzie la vechea lor discuţie, îl menaja. Nu pomeni nimic despre soţia lui, nu lăsă nicio clipă impresia că ştia ceva. S-au întâmplat multe aici de când ne-aţi părăsit. A avut loc o crimă.

Sinucigaşul nu răspunse.

I-aţi cunoscut pe eroii dramei?

Chestia asta cu Moss este, oricum, o veste îmbucurătoare.

Doctorul rămase o clipă pe gânduri: Nu ştiu ce să spun.

Dumneavoastră nu ştiţi?

Cred că-i mai bine să nu îl vizitaţi în Kristiania.

De ce?

Sunt sigur că nu va fi acolo.

Sinucigaşul este complet derutat: Nu se poate. Tocmai acum când totul părea să fie bine! De ce trebuia iar să se îndoiască? De ce să intervină mereu ceva rău!

De data asta doctorul tăcea.

De ce nu vreţi să răspundeţi?

Pentru că nu ştiu. Dumneavoastră, domnule Magnus, nu credeţi că binele şi răul sunt noţiuni relative?

Nu, strigă sinucigaşul, sunt noţiuni absolute, adevăruri palpabile.

Se poate. Ochii prietenului dumneavoastră s-au vindecat. E destul de mult, nu?

— Deci... credeţi că nu era pecingine?

Nu, sigur nu era asta.

Sinucigaşul se ridică: Simt că mi se face rău. Trebuie să plec. M-am hotărât. Din clipa aceasta nu mă mai gândesc la nenorocirea lui!

Nu mai discutară ca data trecută, nu se mai lansară în dialoguri aprinse, doctorul nu-l mai servi cu coniac şi apă minerală. Noapte bună! spuse sinucigaşul.

O porni din nou spre verandă. Era ciudat cât de apăsător devenise aerul. Se lăsa frig dinspre „stâncă“. Ceaţa se

deşira. Începu să bată vântul. În dreptul pavilionului în care locuia personalul de serviciu zări o lumină care se mişca. Era un om cu o lanternă aprinsă. Un mic fascicol de raze în ceaţa rarefiată. Lanterna nu părea să lumineze mai nimic. Totul era atât de straniu.

Merse într-acolo şi-l recunoscu pe poştaş.

Căutaţi ceva?

Vă rog să nu mai spuneţi la nimeni.

Ce aţi pierdut?

O bancnotă de cinci coroane. Am ieşit adineauri până afară şi probabil că mi-a căzut. Începe să bată vântul şi mă tem că nu o mai găsesc. Erau cinci coroane!

Nu mai umblaţi fără chipiu pe o asemenea vreme şi lăsaţi dracului bancnota. Poftim, cinci coroane.

Nu se poate...

Ba se poate. Mi-aţi adus atâtea scrisori şi ilustrate! Mâine plec acasă.

Făcuse un om fericit. Îşi regăsi buna dispoziţie. Ce curios, frigul ăsta, aşa pe neaşteptate. Şi cât de sinistră toată atmosfera! Era hotărât să nu se lase copleşit de nimic. În jurul „stâncii“ şuieră vântul sălbatic. Se face tot mai frig. Ceaţa se retrage în fâşii spre pădure. De ce să fie totul atât de lugubru. Nu voia! Îşi încheie îndârjit jacheta. Stă aşa drept, cu mâinile în buzunare, şi priveşte ceaţa care se destramă. Parcă asistă la un spectacol de prestidigitaţie: crestele munţilor încep să prindă contur, sanatoriul devine, din nou, vizibil. Ce să însemne oare toate acestea? Furtună? Poate furtună.

Ferestrele clădirii erau întunecate. Numai la 107 mai ardea lumina. Cine ştie ce tîmpenii fac acolo. Bertelsen deschide geamul şi îl cheamă sus: Veniţi să ciocniţi un pahar cu noi!

Sinucigaşul nu răspunde. E şi asta ceva, să-ţi permiţi, beat criţă, să-i trezeşti cu zbieretele tale pe ceilalţi oaspeţi! Dacă ea s-a trezit acum şi nu mai poate să adoarmă?

Înainte de a urca la el se furişează până la uşa nevestei sale. Stă un timp acolo şi ascultă. Nu, slavă domnului, e linişte. Era moartă de oboseală. Noapte bună, şopteşte şi se

îndreaptă spre camera lui. E şi el foarte obosit.

O zi plină de semnificaţie lua sfârşit. Totul ar fi putut să fie bine, dar moartea era pe aproape.

XVIII

PĂCAT CĂ PLECASE AVOCATUL, ALTFEL AVEA el grijă să facă ordine.

Bertelsen era cu chef. O luase imediat, după masă, cu vinul. De cum dădu cu ochii de domnişoara Ellingsen, începu să se poarte drăguţ, chiar mai drăguţ ca înainte. Dorea să ciocnească un pahar cu ea şi să-i spună: În cinstea dumneavoastră, domnişoară Ellingsen! Avea poftă să-i facă din nou curte.

Cum putea ea să pareze. Situaţia era destul de penibilă. Nu-i rămânea decât să se comporte cât mai degajat, şi să încerce să-l domine. Doamna Bertelsen, fosta doamnă Ruben, privea amuzată flirtul celor doi. Nu lua lucrurile în tragic, era prea inteligentă pentru asta. La nevoie găsea întotdeauna soluţii. Relaţia ei cu Bertelsen avansase periculos de repede. Cherestegiul nu reprezenta pentru ea nici pe departe suprema fericire. Dar acest lucru nu o întrista. Ea rămânea stăpână pe situaţie: avea averea ei personală.

O, această avere personală! Cine ştie dacă nu fusese deja obiectul multor atacuri.

În afară de domnişoara Ellingsen, de Bertelsen şi soţia sa, în grupul lor se mai afla şi o a patra persoană, văduva unui guvernator. Acum doamna nu era decât secretara unei întreprinderi modeste care confecţionase o faţă de masă. Fusese invitată să stea pe al patrulea scaun, ca cercul să fie complet. Era conştientă de locul pe care îl ocupa în această societate şi se comporta ca atare. La început încercase să se facă observată. O lăuda tot timpul pe doamna Bertelsen, mirându-se cât de bine arată, dar exagera prea mult, silind-o pe amfitrioană să răspundă doar: Hm, da! Doamna Bertelsen ştia foarte bine cum arăta. Mânca, din nou, dar puţin şi cu grijă să nu se îngraşe, doar cât îi trebuia să-şi

menţină sănătatea. Cu acest tratament nu putea să fie nici frumoasă, nici înfloritoare. Doar ochii ei rămăseseră adânci şi fascinanţi, cum nu mai avea nimeni.

Este nemaipomenit cât de bine arătaţi, spuse văduva, îmi amintesc cum eraţi înainte, anul trecut, în prima perioadă...

Doamna Bertelsen avu acelaşi răspuns: Hm, da!

Văduva îşi dădu seama că mersese prea departe. Deveni mai tăcută şi mai retrasă, cum se şi cădea să fie în această societate bogată. Căsca gura numai la vorbele doamnei Bertelsen. Domnişoara Ellingsen, în schimb, nu îi acorda prea multă atenţie. Avea şi de ce. Era preocupată până peste cap de propriile ei planuri. După ce bău puţin vin începu să povestească despre cartea la care lucra, o culegere de povestiri, ce urma să apară de Crăciun. Obţinuse, în sfârşit, acest concediu ca să o definitiveze.

Bertelsen cunoştea pe de rost toată povestea, dar doamnele întrebară politicoase, ce titlu va avea. „Un strigăt în noapte“, răspunse domnişoara Ellingsen.

Ah!

Nu îşi alesese încă editura, dar cunoştea exact numărul de pagini şi cuprinsul cărţii.

Extraordinar, cum sunteţi în stare să scrieţi o astfel de culegere şi să o duceţi până la capăt? se miră doamnele.

Toată lumea mă întreabă. E o chestiune de vocaţie. Ştiţi, parcă mi s-ar dicta. Nu trebuie să fac niciun efort ca să-mi născocesc materialul. Pot să vă dau un exemplu, ceva ce mi s-a întâmplat în tren, când veneam încoace.

Povestiţi, spuseră doamnele şi, în cinstea dumneavoastră, domnişoară Ellingsen, spuse Bertelsen.

Pe bancheta din faţa mea stătea un bărbat. L-aş putea recunoaşte dintr-o mie. Mi-a lăsat o impresie de neuitat. Cum spuneam, şedea în faţa mea şi făcea totul cu mâna stângă.

Şi, întrebară doamnele pline de interes.

Da, cu mâna stângă!

Aşa? Şi ce era atât de neobişnuit?

Cu siguranţă că bărbatul acela făcuse ceva ce nu putea

fi făcut decât cu mâna dreaptă.

Doamnele nu mai înţelegeau nimic. Domnişoara găsise explicaţia: Simula că e stângaci!

Aha, simula că e stângaci, repetă doamna Bertelsen. Aşa, deci! Dar de unde ştiţi dumneavoastră? Pe cuvântul meu, nu pricep nimic.

Domnişoara Ellingsen se pierdu. Nu suporta să fie întrebată. Nu aveai voie să o întrerupi. Când doamna Bertelsen insistă: Şi, mai departe? Domnişoara clătina din cap şi răspunse: Nu există mai departe... cel puţin până acum.

Bertelsen interveni. Cine ştie, poate că negustorul avea o poliţă de plătit şi voia să-i dea peste nas soţiei sale: Nu înţeleg ce plăcere simt unii să vrea să afle totul, în cele mai mici amănunte. Domnişoara Ellingsen are cea mai fină intuiţie dintre toţi oamenii pe care îi cunosc. Ştie ea ce spune. În cinstea dumneavoastră, frumoasă domnişoară!

Găsesc că totul e o prostie, spuse doamna Bertelsen, vă rog să mă scuzaţi, dar asta e părerea mea.

Domnişoara Ellingsen lăsă ochii în jos. Această tânără, aparent atât de calmă, fu cuprinsă de un uşor tremur nervos. Ridicându-şi privirile, le lăsă o clipă să alunece pe genunchii doamnei. Am şi eu informaţiile mele de la telegraf. De unde ştiţi că azi, în tren, nu cunoşteam deja unele date în legătură cu omul acela. Dar nu am voie să vorbesc... am depus un jurământ!

Ai auzit? Sper că acum înţelegi! Bertelsen începea să întreacă măsura. Se ridică de la masă, căscă şi spuse: E un fum aici, să-l tai cu cuţitul. Sper că doamnele n-au nimic împotrivă, dacă deschid puţin geamul.

Într-adevăr, era foarte mult fum. Pe văduvă o usturau ochii. Nici lampa de plafon, care atârna deasupra mesei, şi nici lumânarea din stearină, agăţată în colţul camerei lângă uşă, nu dădeau destulă lumină.

În momentul acela Bertelsen, deschizând fereastra, îl văzu pe sinucigaş şi-l chemă sus.

În cameră izbucniră mai multe glasuri deodată şi doamna Bertelsen se răsti la el: Închide odată! Nu vezi că s-

a stins lampa?

Bărbatul reuşi cu greu să tragă fereastra şi înjură vijelia de afară. În cameră nu mai ardea decât lumânarea de stearină. Văduva încercă să aprindă din nou lampa, dar se fripse la degete din cauza sticlei, încă fierbinţi. Se mulţumiră cu lumina pe care o aveau şi continuară să discute în semiîntuneric. Bertelsen deveni recalcitrant. Îl înjură pe sinucigaş că nici măcar nu catadicsise să răspundă la invitaţie, înjură vântul care era cât pe ce să-i smulgă fereastra din mână, înjură până şi amărâtă aia de lumânare că ardea prost şi nu-şi putea găsi paharul... Ce necaz! Ce ghinion! După câteva minute, Bertelsen adormi.

Omul ăsta masiv şi sănătos nu putea să reziste la beţie, decât dacă trăgea un pui de somn. Doamnele nu-l luară în seamă. Discutau mai departe şi ciudat, acum că erau numai între ele, parcă se înţelegeau mai bine. Doamna Bertelsen ştia o mulţime de lucruri din lumea artiştilor. Frecventa teatrul, opera şi concertele. Se juca cu unul din inelele ei şi povestea cu mult aplomb despre o cântăreaţă, o adevărată stea, care la ultimul concert, în Kristiania, nu reuşise să scoată un sunet ca lumea din gâtlejul ei. A fost un adevărat scandal.

Văduva se mira: Cum se poate ca o asemenea cântăreaţă să nu ştie să se retragă la timp.

E foarte trist. Le obligă viaţa la acest ultim turneu. În anii lor de glorie adună bogăţii, pe care le cheltuiesc prosteşte, şi la bătrâneţe ajung să cerşească.

Da, da, aşa e, aprobă domnişoara Ellingsen, vrând să fie amabilă.

Femeile vorbeau şi vorbeau. Bertelsen dormea. Trecuseră vreo câteva ore, poate mai mult. Văduva pândea să vadă când va da amfitrioana un semn de oboseală. Se va ridica atunci imediat ca să-i arate ce înseamnă buna creştere. În felul acesta poate reuşea să şteargă impresia pe care i-o făcuse la început.

Bertelsen începu să sforăie şi doamna spuse ca pentru sine: Trebuie să fie târziu. Vă rog rămâneţi. Nu am apus asta ca să plecaţi...

Invitatele se ridicară. În aceeaşi clipă gazda scăpă inelul pe jos. Îl căutară toate trei. Nu era nicăieri. Domnişoara Ellingsen luă lumânarea şi veni mai aproape. Ciudat, inelul parcă intrase în pământ. Se aplecă deasupra doamnei să lumineze mai bine: Uite-l! strigă ea. Într-o secundă, doamna Bertelsen ardea ca o torţă...

Ce urmează e doar un amestec dement de urlete şi flăcări. Nenorocita caută apă, încearcă să apuce covoarele, se năpusteşte în dormitor şi portiera de lemn ia foc de la ea. Pe unde trece aprinde totul. Urlete şi flăcări, urlete şi flăcări.

În sfârşit se trezeşte şi Bertelsen. Răcneşte, beat cum era, la cele două femei, să-şi păstreze calmul! Se repede în dormitor după soţia sa, dar ia şi el foc de la portieră. Înnebunit vrea să sară pe fereastră dar aprinde perdelele. Atunci se întoarce la masă şi toarnă resturile de vin pe hainele lui care ard. Totul e în zadar. Domnişoara Ellingsen e mai lucidă. Smulge faţa de masă de pe care cad sticlele şi paharele şi o înfăşoară în jurul bărbatului. Degeaba. Nu-i foloseşte la nimic. E prea mică şi el se agită întruna. Se mişcă în toate părţile ca ieşit din minţi. Abia acum vede domnişoara că arde şi ea. Se aruncă pe jos, se zbate, ţipă, urlă, răstoarnă masa. Singura care ar fi putut să facă ceva stă pironită locului şi se vaită. Văduva nu e în stare să întreprindă nimic. E ca paralizată şi se îneacă în sughiţuri. În sfârşit, Bertelsen reuşeşte să-şi smulgă faţa de masă arzândă de pe el şi o aruncă, ca pe o jerbă de flăcări, cât mai departe. Aceasta cade la picioarele văduvei şi o aprinde şi pe ea.

Acum ard toţi. Arde totul.

În clădirea personalului oamenii observă o lumină neobişnuit de puternică în corpul central. Abia când se reped în curte şi văd fumul, înţeleg că s-a întâmplat o nenorocire. Afară s-a dezlănţuit furtuna. Nu pot să înainteze drept. Merg încovoiaţi şi strigă: Foc! Foc! ca să trezească oamenii. Se opresc la uşa verandei şi aşteaptă să le deschidă cineva. Nimeni. Elveţianul ia o secure din magazia de lemne şi sparge uşa. Nici acum nu apare nimeni.

Elveţianul, inspectorul şi poştaşul urcă scările în goană şi strigă: Foc! Fumul îi înecă şi-i obligă să se întoarcă înapoi pe verandă. Ies din nou în curte.

Flăcările izbucnesc prin acoperiş şi se înalţă în văzduh. Furtuna împrăştie focul în toate părţile. Clădirea asta mare, care se ţine numai în bârne şi cuie, arde ca hârtia. Oamenii nu mai ştiu ce să facă. Aduc două scări pe care le sprijină de două ferestre, alese la întâmplare, şi aşteaptă. Nu au nicio putere. Căldările cu apă sunt de prisos. Trupuri dezbrăcate deschid ferestrele la toate etajele, şi strigă. Din cauza furtunii nu se aude nimic. Câţiva se aruncă disperaţi în gol. Cămăşile lor largi se aprind în aer şi cad ca nişte meteori. Oamenii se caţără pe scări şi încearcă să salveze o victimă. Nu reuşesc. O doamnă cu mâinile încărcate de haine îşi salvează îmbrăcămintea, dar nu mai găseşte curajul să iasă şi ea prin fereastra aprinsă. Afară urlă uraganul. Parcă e sfârşitul lumii. Acum ard şi pereţii. Flăcările încep să cuprindă scările. Oamenii coboară neputincioşi.

Aduceţi-le aici! Inginerul de la instalaţia electrică preia comanda. Scările sunt mutate pe rând de la o fereastră la alta, de la un loc la altul. Câte un tânăr din cei care caută primejdia cu lumânarea se urcă până sus de tot. Priveşte într-o cameră plină de foc şi fum. Nimeni. Oamenii sunt una cu flăcările şi cu fumul. Temerarii sunt nevoiţi să renunţe. Şi hainele lor au început să ardă.

Apare doctorul. În izmene şi cu capul gol. Nici el nu poate face mai mult decât ceilalţi. Nu strigă, nu se agită. Tace. În sfârşit, iată câţiva pacienţi. Se năpustesc pe uşa verandei, afară. Mai ies doi, trei. Toţi sunt dezbrăcaţi, unii îşi duc hainele în mână. Urlă şi ard, dar reuşesc să scape în ultima clipă. Limbi mari de foc ţâşnesc pe urma lor.

Acolo în colţ, la o fereastră, sus de tot, sub acoperiş, apare un bărbat îmbrăcat. Nu stă pe gânduri, apucă burlanul de scurgere şi-şi dă drumul în jos. S-ar fi putut salva cu o scară, dar toate fuseseră strânse. Alunecă, de la un etaj la altul, pe burlan şi vine tot mai aproape de pământ. La etajul doi îl cuprind flăcările. Pare pierdut. Se

prinde cu toată puterea de tabla încinsă şi stă o clipă în cumpănă, dacă să-şi dea drumul sau nu. Apoi dispare într-un vălmăşag de vâlvătăi şi fum. Îl găsesc jos în curte. Nu, nu e zdrobit, dar arde. Se tăvăleşte pe pământ, îşi scoate jacheta şi o stinge, cu ajutorul pălăriei şi cu mâinile goale îşi stinge corpul arzând, stinge şi stinge...

Iată-l, acolo, în picioare. E sinucigaşul.

S-a salvat împingându-se cu piciorul în burlan să nu se atingă de pereţii incendiaţi. Aşa a reuşit să alunece într-un balcon de la etajul doi, de unde a căzut din nou. Prăbuşirea s-a produs în două etape şi şocul ultimei căderi nu a mai fost atât de violent. Un adevărat miracol! Cum a putut acest sinucigaş, atât de preocupat de viaţa sa, să se arunce într-o mare de flăcări, mânat de un singur gând: să scape!

Vrea să intre din nou pe uşa verandei, dar nu mai izbuteşte. Am încuiat-o! strigă el. Cheia e la mine. Ea nu poate să iasă! E la 106.

Care 106? Camera 106 nu mai e!

Nimeni nu-l ajută. Scări nu mai sunt. Nu mai sunt nici pereţi, nici ferestre. Nimic decât o mare de flăcări. Omul strigă, ca scos din minţi, acel număr. Ţine cheia în mâinile lui arse ridicând-o cât mai sus. E gata să se năpustească din nou înăuntru pe verandă, dar acolo nu mai e nimic, doar foc...

Parcă mai apare, sus la un geam, un chip, două mâini ridicate, părul unei femei arzând. O secundă şi imaginea piere.

Piere totul.

Furtuna a înteţit focul şi vâlvătaia s-a întins de la clădirea centrală la aripa locuită de personal, la grajduri şi la construcţiile auxiliare. Totul arde, în afară de magazia de lemne. Nu mai era nicio scăpare. Inginerul şi oamenii săi încercaseră totul dar vântul smulgea bucăţi arzânde şi le arunca peste celelalte construcţii. În cele din urmă renunţară. La faţa locului sosi o echipă de săteni, de jos, din comună. Degeaba. Zelul oamenilor era de prisos. Făcură şi ei ce se putea. Elveţianul dădu drumul la vaci şi le goni înspre pădure, iar doctorul trimise ţăranii înapoi în sat să

aducă vreo câteva căruţe pentru transportul supravieţuitorilor.

E patru dimineaţa.

Furtuna s-a potolit. Opera ei e desăvârşită. La locul incendiului domneşte tăcerea. Răniţii au fost transportaţi Doar doi oameni din echipa inginerului stau acolo de pază. Dinspre pădure se aude din când în când un muget jalnic. Sunt vacile sanatoriului.

Ruinele fumegă părăsite, învăluite de întuneric.

Sinucigaşul nu se desprinde de ele. A refuzat să plece cu transportul. Se mişcă în faţa zidului de la faţadă, încoace şi încolo. Se opreşte şi mormăie ceva. Îşi ridică mereu ochii spre un perete, care nu mai există, şi merge mai departe, ţinând o cheie în mână... această mână care a înţepenit strângând o bucată de fier. Oamenii de pază ar fi bucuroşi să nu-l mai vadă. Încearcă să-l convingă să plece. Nici nu vrea să audă.

Ce căutaţi? Pe cine aşteptaţi?

Nu aştept pe nimeni. Stau doar aşa. Nu aştept. Nevasta mea dormea la 106.

Aşa, nevasta dumitale... era înăuntru?

Da, încuiată. Aici e cheia.

Bărbaţii sunt impresionaţi. Dau doar din cap, nu mai au ce să spună. Îl lasă în pace. Tot n-are ce fura de aici. Se aşază pe pământ şi şuşotesc între ei. Nu pot să priceapă. Cine naiba a pus atâtea lemne pe foc de a iscat prăpădul ăsta? Vorbesc de asigurare. Unul e de părere că sanatoriul o să fie pus din nou pe picioare. Ce nenorocire! Într-o lună inginerul era gata cu lucrarea şi ar fi avut apă din belşug să stingă focul! N-a fost să fie!

Sinucigaşul se mişcă încoace şi încolo.

N-ar fi mai bine să... Sinucigaşul îi repede; e într-o stare de plâns. Mergeţî la stână. Acolo găsiţi un adăpost.

Da, da.

V-ar da o cafea. Aţi sta la căldură...

Da, da.

Nu putea să părăsească locul acela. Continua doar să se mişte, fără oprire. Pe la cinci plecă de bună voie: Se

luminase. Bărbaţii îl urmăreau cu privirea să vadă ce face. Se duse la magazia de lemne, singura casă rămasă în picioare.

Nu se uită nici în dreapta, nici în stânga. Merse glonţ la o sanie mică, proptită de perete. Era sania cu care fuseseră iarna trecută la săniuş. Desfăcu funia.

Bărbaţii se apropiară de el: Ce faceţi aici?

Îşi vede de treabă fără să răspundă.

N-aveţi voie să atingeţi nimic. Ce vreţi să faceţi cu funia?

Ce vreau să fac?

Vreţi să împachetaţi ceva?

Da... vreau să împachetez!

Ce aveţi de împachetat?

Nu răspunse. Era foarte prins de ceea ce făcea; găsise această frânghie şi nu ar fi dat-o din mână nici în ruptul capului.

Oamenii îl lăsară în plata Domnului. Îi dădeau, cu dragă inimă, bucăţica aia de funie, numai să scape de el. Bine, bine, luaţi-o! Sinucigaşul plecă.

Trecu peste câmp, pe lângă stâlpii cu afişe albe, cu indicatoare de drum şi cu ultimele ştiri despre starea vremii – rămăşiţele umile ale Sanatoriului Torahus. Apucă drumul către stână. Mergea repede şi îndesat, ca unul care şi-a pus ceva în gând. În dreptul şurei o coti în pădure.

Ciudat. Abia acum simte usturimea arsurilor. Îşi continuă drumul suflând, din când în când, în palme să le mai răcorească. Ajuns în desişul pădurii, începe să-şi caute un copac. Mormăie tot timpul „o sută şase... o sută şase“. Toată noaptea a rostit numărul ăsta, în neştire. Nu mai poate scăpa de el. Ţine cheia în mână.

Nu e uşor să găseşti un copac potrivit. Nu renunţă. Până la urmă tot o să dea de unul care să-i convină. Şi-a pus ceva în gând şi nu mai poate da înapoi. Ce rost ar avea să amâne? Moartea oricum stătea la pândă; din spatele fiecărui tufiş, al fiecărui copac, gata să se năpustească asupra lui!

Simte că-l înţeapă ceva în talpă. Îl supără la mers. Se aşază şi îşi scoate cizma. E un ac de molid care i-a intrat în

ciorap. Îl aruncă şi se încălţă iar. Acolo, mai la deal o să găsească el un copac cu crengi potrivite. Văzuse câţiva, trecuse chiar pe lângă ei, păreau destul de puternici. Se întoarce înapoi, pe unde venise, şi o ia pe potecă, în sus. Începe să cumpănească lucrurile: uite un molid uscat. Are ramuri destul de vânjoase. Aruncă funia în jurul unei crăci mai groase şi se atârnă cu toată greutatea, de ea. Bineînţeles craca se rupe. Caută mai departe până ce dă de un alt molid. Îl încearcă şi pe ăsta. De data aceasta se pare că a ales bine: ramul rezistă. Se opinteşte din răsputeri să-l frângă. Rezistă! Ce-l mai opreşte? N-ar fi trebuit să se chinuiască atât cu el. În furia lui uitase cu totul că avea mâinile rănite. Acum sângerau, îl dureau îngrozitor, zvâcneau. Ei şi? Potriveşte bine funia pe ram, înnoadă laţul... o sută şase... o sută şase.

Câteva zile lumea va vorbi numai despre acest molid. Oamenii vor alerga să-l vadă şi pe el îl vor găsi spânzurat. Picioarele aproape că-i ating pământul. S-a întins cât a putut şi gâtul i s-a făcut neobişnuit de lung şi subţire.

Dacă nu se hotărăşte acum, moartea tot o să-l înhaţe, mai devreme sau mai târziu. Atunci de ce să mai amâne? De ce să nu-şi pună de bună voie capul în laţ? Vede o pasăre, o mierlă, atât de mică şi nevinovată. Va trebui să-şi ia rămas bun de la toate şi de la micuţa Leonora...

Se răzgândeşte. Renunţă. Stă în poiană, îşi suflă în palmele sângerânde şi plânge. Doamne Dumnezeule, cât suntem de jalnici. Suntem oameni! Dacă moartea nu-i întinde o mână să se agaţe de ea, se agaţă de viaţă. Sinucigaşul nu mai are pentru ce să trăiască. Soarele nici nu există pentru el. Nimic nu-l mai bucură, o sută şase... o sută şase... Arsurile de la mîini îl ustură, e frânt de oboseală. Un nimic. Doarme şi tremură.

Durerile îl trezesc. Se ridică. E speriat. Are impresia că cineva îl urmăreşte. Lasă funia pe cracă şi o porneşte spre stână. Câine, asta sunt, câine, câine...

Femeile sunt acasă. Domnişoara d’Espard şi-a hrănit copilul şi acum stă în curte şi spală. Când îl vede pe

sinucigaş rămâne uluită. Acesta nu salută. Hainele îi sunt rupte, mâinile, numai răni sângerânde. Pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat?

Nu ştiau nimic de nenorocirea care se abătuse noaptea trecută asupra sanatoriului. Se culcaseră devreme şi habar nu aveau că a fost furtună. Au dormit tun până la ziuă. Apoi şi-au văzut de treburi. Domnişoara învaţă la şcoala vieţii. Ştie să stea pe picioarele ei. Şi ea e om.

Sinucigaşul rosteşte câteva vorbe. Sună atât de ciudat şi străin: Focul... n-a mai rămas nimic, 106 a ars... ea era acolo încuiată, nu a putut să iasă. Iată cheia...

Cum? A ars sanatoriul? Auzi, Marta, a ars sanatoriul azi noapte!

Marta vine din bucătărie. Când află ce s-a întâmplat se schimbă la faţă. Şi oamenii?

Oamenii... au ars. Ea dormea la 106.

Mi s-a părut mie azi dimineaţă că miroase a fum. Aşa-i că v-am spus? o întreabă pe domnişoara.

Da, mi-ai spus, de cum ai intrat.

Deci am avut dreptate.

Cele două femei fac ce fac şi aduc vorba despre incendiu. Sinucigaşul nu stă să le asculte. E prea chinuit de propria sa nenorocire. Totuşi, vorbele lor îi ajung la urechi, fără să vrea, şi-l mai scot dintr-ale lui. Nu sunt decât vorbe obişnuite de oameni simpli. Cele două femei sunt bine înfipte în viaţă. Domnişoara moaie, din când în când, o rufă în albie, ca să nu-şi întrerupă lucrul. A deprins rosturile statornice ale existenţei.

Marta îi pune sinucigaşului talc pe răni şi-i bandajează mâinile. Apoi îi dă să mănânce. Bărbatului i se face somn. Aţipeşte puţin, aşa, stând pe scaun. La plecare întreabă: Taurul e afară?

E sus la munte, îi răspunde domnişoara. Acum mergeţi la gară, nu?

Nu ştiu. La gară?

Da, la gară. Nu plecaţi acasă?

Acasă? Da, poate... nu ştiu.

E cel mai bun lucru. O să vedeţi.

De ce? Ce să caut acasă? întreabă deodată. Focul a distrus totul. Ea e moartă. Am pierdut-o pentru totdeauna. Aţi uitat? Chiar ieri a venit după mine la „stâncă“. A urcat până sus, unde eram eu. Cât să fie de-atunci? Nicio zi! Am vorbit cu ea. Apoi ne-am întors împreună. Aseară am vorbit din nou, mai mult. La început n-o înţelegeam, Spunea ceva. Nu-mi mai amintesc exact cuvintele. Ştiu doar că totul se limpezise. Eram atât de fericit. Dumnezeu s-o odihnească în pace! E distrus.

Vai, trebuie să fie groaznic pentru dumneavoastră, îl compătimi domnişoara.

Am stat cu ea până a adormit. Îmi simţeam sufletul atât de uşor. Apoi am ieşit. Acum nu mai e nicăieri. Nu pot să înţeleg! Nu pot să accept! Ce să fac?

Parcă aveţi o fetiţă?

Da, Leonora.

Doar n-aţi uitat-o. Cum o s-o uitaţi? Poate că acum stă la fereastră şi aşteaptă să veniţi. Nu puteţi s-o lăsaţi aşa! Vă înţeleg. Ştiu că vă e greu, dar nu aveţi dreptul să vă pierdeţi cumpătul. Fiecare avem o cruce de purtat. Nu spuneaţi dumneavoastră aşa? Eu trebuie să aştept şapte ani.

Aşa?

Da, e destul, nu? Şapte ani.

Se luminase de-a binelea şi se anunţa o zi frumoasă, după noaptea aceea sinistră. În jurul stânei e linişte. Nu se clinteşte nicio frunză. Doar găinile aleargă încolo şi încoace după mâncare. Pe undeva, prin apropiere, susură un pârâu.

Sunt un câine! izbucneşte sinucigaşul. Apoi nu mai scoate un cuvânt.

Femeia îl priveşte înspăimântată. Chipul lui are o expresie atât de convinsă, de parcă ar fi rostit cel mai cumplit adevăr. Păleşte la propriile sale cuvinte. A lovit în plin.

Domnişoara încearcă să-l liniştească: Cred că acum trebuie să mergeţi la gară şi să luaţi trenul spre Kristiania, domnule Magnus. E timpul să plecaţi acasă. Nu vă mai uitaţi aşa speriat în jur. Taurul e în munţi.

Rămâneţi cu bine! spune sinucigaşul şi iese pe poartă.

Dacă o luaţi prin pădure, puteţi prinde trenul de dimineaţă! strigă domnişoara după el.

Bărbatul o ia prin pădure. Ajunge la copacul de care atârna o funie. Trece pe lângă el, merge mai departe, dispare.

Domnişoara d’Espard l-a urmărit cu privirea până nu s-a mai văzut. Apoi s-a întors la rufele ei. Ştie ce are de făcut şi la bine şi la rău. E un om cu picioarele pe pământ. Aşa se spune pe-aici...